

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 24 november justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2023/24:250

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:250 Arbetsmarknadsbegreppet i sjuk- och aktivitetsersättningen

av Jessica Rodén (S)

Interpellationen kommer att besvaras onsdagen den 20 december 2023.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 13 december 2023

Socialdepartementet

Anna Tenje (M)

Enligt uppdrag

Andreas Krantz

Expeditionschef

§ 3 Anmälan om faktapromemoria

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2023/24:FPM22 Tillfällig förlängning av förordningen (EU) 2021/1232 om avvikelser från vissa bestämmelser i direktiv 2002/58/EC för att bekämpa sexuella övergrepp mot barn på nätet COM(2023) 777 till justitiekommittén

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till finansutskottet:
RiR 2023:24 Regeringens tillämpning av det finanspolitiska ramverket 2023

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
EU-dokument
COM(2023) 640 till konstitutionsutskottet
COM(2023) 641 till justitieutskottet
COM(2023) 728 till miljö- och jordbruksutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 1 mars 2024*.

Internationellt bistånd

§ 6 Internationellt bistånd

Utrikesutskottets betänkande 2023/24:UU2
Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (prop. 2023/24:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 1 YASMINE ERIKSSON (SD):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd, som debatteras i dag, är en del av statens budget som Sverigedemokraterna och regeringspartierna har kommit överens om. Det är sedan tidigare känt att våra fyra partier har lite olika syn på hur biståndspolitiken ska se ut. Vi har dock jämkat oss samman och landat i en bra produkt som alla fyra partier kan stå bakom.

Liksom budgetsamarbetet är biståndet en del av Tidöavtalet. Vi har kommit överens om att fokusera biståndspolitiken för att den ska utgöra ett verktyg för att motverka irreguljär migration, öka återvändandet och bidra till ett effektivt arbete för frivillig återvandring.

Biståndet ska innefatta effektiva åtgärder för att motverka själva grundorsakerna till migration. Nu tänker säkert vissa, inte minst oppositionen, att allt såklart handlar om migration när det gäller Sverigedemokraterna. Men man kan låta bli att vantolka och faktiskt försöka lyssna på vad den här omprioriteringen betyder. Jag menar att det finns starka synergier mellan bistånd och migration. Det finns direkta kopplingar såsom bistånd till flyktinghjälp, men även i princip allt annat bistånd har dessa synergier. Biståndet ska innefatta åtgärder för att motverka själva grundorsakerna till migration.

Vilka är då grundorsakerna till migration? Några av dem är krig och konflikt, brist på mänskliga rättigheter, brist på sjukvård, en för svag rättsstat, fattigdom och klimatpåverkan. Alla dessa utgör grundorsaker till migration och är samtidigt områden där bistånd har potential att göra skillnad.

Herr talman! Utvecklingssamarbetet är ett viktigt verktyg inom utrikespolitiken för att värna svenska intressen och möta de utmaningar som Sverige och världen står inför. Samordningen mellan utvecklingspolitiken, utrikespolitiken, handelspolitiken, klimatpolitiken och migrationspolitiken ska stärkas. Detta framgår i budgetpropositionen och har nu också förtydligats genom reformagendan för biståndet.

De tematiska prioriteringarna fokuserar på de områden där Sverige har intressen. Det handlar om att stärka det humanitära stödet för att rädda liv och lindra nöd. Det handlar om att främja frihet och bekämpa förtryck. Vidare handlar det om stärkta synergier mellan bistånds- och migrationspolitiken, om förbättrad hälsa för de allra mest utsatta, om fattigdomsbekämpning genom jobbskapande, handel och utbildning samt om utökat och effektiviserat klimatbistånd. Det handlar dessutom om att stärka kvinnors och flickors frihet, rättigheter och egenmakt.

Alla dessa tematiska områden är delar av den reformagenda som Tidöpartierna har tagit fram gemensamt och som kommer att ligga till grund för den fortsatta styrningen av biståndspolitikerna.

Anf. 2 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Regeringen och Sverigedemokraterna har ju sedan tidigare övergett enprocentsmålet och därmed minskat biståndet i en tid när globala kriser överlappar varandra och behoven är som allra störst. Vi ser hur den extrema fattigdomen återigen ökar i världen. Världsbanken räknar med att cirka 700 miljoner människor är fattiga i dag. Vi ser också hur demokratin och jämställdheten backar.

Att då skära ned på biståndet är självklart ett oerhört hårt slag mot de människor i världen som är allra mest utsatta. Sverigedemokraterna har dessutom tidigare drivit att biståndet ska halveras. Är detta något som Sverigedemokraterna fortfarande står fast vid?

Anf. 3 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var en fullt rimlig åtgärd som vi vidtog under föregående år när vi frångick enprocentsmålet för biståndet. Vi har i stället en fast summa som är förutsägbar, vilket underlättar planeringen av framtida insatser.

Tyvärr har fattigdomen ökat de senaste åren, men om man ser det hela i ett längre tidsperspektiv ser man att den har minskat. I mänsklighetens historia var det inte länge sedan Sverige var ett fattigt land.

Jag förstår att det finns otroligt stora behov av att minska fattigdomen runt om i världen, och vi adresserar detta genom vår politik och genom de fattigdomsbekämpande åtgärder som vi presenterar. Det handlar om utökad handel, jobbskapande med mera.

Anf. 4 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Jag tackar Yasmine Eriksson för svaret. Jag fick dock inte riktigt svar på min fråga.

Min fråga var om Sverigedemokraterna fortfarande står fast vid att man vill halvera biståndet i en tid när behoven är som allra störst, när kriser och konflikter avlöser varandra och när fattigdomen i världen återigen ökar efter att ha minskat under ett antal år.

Ni har tidigare också sagt att människor ska stanna där de är, och ni vill helst stoppa alla flyktingar från att nå Europa. Men om ni vill att människor ska stanna i sina länder borde ni i stället öka biståndet för att möjligheterna att göra det ska öka. Människor flyr ju av en anledning – det kan bero på krig och konflikter eller på kriser orsakade av klimatkrisen, med torka och hunger som följd. Ni säger att ni vill undanröja orsakerna till migration, men då borde ni ju öka biståndet i stället för att minska det.

Anf. 5 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Herr talman! När det gäller biståndspolitiken handlar allting om prioriteringar, och det är det vi gör. Lotta Johnsson Fornarve antyder att vi inte skulle göra insatser som går i linje med den politik vi faktiskt driver, men detta är tämligen verklighetsfrånvänt.

Såväl i Tidöavtalet som i budgeten och reformagendan för biståndet preciserar vi att migrationspolitiska åtgärder behöver beaktas. Vi behöver motverka grundorsakerna till migration, vilket jag också nämnde i mitt huvudanförande. Allt det som ligger till grund för att människor tvingas eller vill migrera är också det vi arbetar med genom vår biståndspolitik.

Anf. 6 OLLE THORELL (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Yasmine Eriksson för anförandet.

Jag blir lite konfunderad och kan också fråga om det Lotta Johnsson Fornarve inte fick svar på. Står Sverigedemokraterna fortfarande fast vid att 0,5 procent är målet för biståndet?

Men det var inte därför jag begärde replik, utan min fråga handlar om att använda biståndet som ett verktyg eller en hävstång för att pressa och tvinga regeringar att ta tillbaka sina medborgare.

Vi socialdemokrater är för en reglerad invandring och att den som inte har rätt att vistas i landet ska lämna det och återvända. Vi är också för det som står i reformagendan om att motverka grundorsakerna till migration. Det är alla överens om, så det är inga konstigheter.

Det som är problemet med SD:s inflytande över reformagendan är det här att med hjälp av utvecklingsbiståndet tvinga regeringar att ta tillbaka sina medborgare. Hur ska detta gå till när bara 2 procent av biståndet går till regeringar? Det mesta, 98 procent, går via multilaterala organisationer och civilsamhälle, och dessa jobbar ofta mot regeringen och för mänskliga rättigheter och så vidare. Hur ska man då tvinga regeringar med hjälp av just utvecklingsbiståndet? Jag vill veta hur det ska gå till.

Anf. 7 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Herr talman! Det korta svaret på Olle Thorells första fråga är: Nej, vi vill inte se 0,5 procent av bni i bistånd, för vi har helt och hållet frångått principen om ett procentmål. I stället jobbar vi med fasta anslag som är förutsägbara så att man över tid vet hur mycket som kommer att användas, vilket gör det lättare att planera.

Frågan om andra stater och deras återtagande av sina medborgare handlar i grunden om folkrätten. Givetvis ska Sverige stå upp för den och verka för att den implementeras världen över. Det gäller inte minst i de fall där människor är i Sverige utan att ha rätt att vara här men inte heller släpps in i sina hemländer. De hamnar i en gråzon och famlar i blindo när de inte

har ett land att vistas legalt i. Jag tycker därför att det är fullt rimligt att vi ställer krav på att dessa länder tar emot sina egna medborgare.

Prot. 2023/24:50
15 december

Internationellt bistånd

Anf. 8 OLLE THORELL (S) replik:

Herr talman! Det var inget svar på hur det ska gå till. Vi är överens om att om man inte har rätt att vistas i Sverige ska man återvända och att länder har ansvar för sina medborgare. Där är det ingen åsiktsskillnad.

Men hur ska utvecklingsbiståndet kunna användas som hävstång, verktyg eller utpressningsmetod mot en regim som inte vill ta emot sina medborgare? Hur ska det gå till? Utvecklingsbiståndet går till 98 procent till organisationer, till Unicef, Rädda Barnen, UNDP, World Food Programme och alla möjliga lokala organisationer som ofta arbetar för mänskliga rättigheter, ökad demokrati och en fungerande rättsstat stick i stäv med regimens vilja. Ingen blir gladare än en general i Myanmar eller en vice-minister för migration i Irak om Sverige slutar att skicka bistånd till organisationer som verkar för att främja demokrati och mänskliga rättigheter. Hur ska detta påtryckningsmedel fungera i praktiken? Det skulle jag vilja ha svar på.

Anf. 9 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Herr talman! Precis som ledamoten Thorell nämner finns det olika typer av bistånd, och det vi har kommit överens om är att villkora en del av utvecklingsbiståndet. Detta kommer att ligga till grund för vilka vi väljer som samarbetspartner i utvecklingsfrågor. Vill man nå en förändring och bidra till utveckling i dessa länder måste det finnas en vilja till samarbete från deras sida. Det kan inte bara vara ensidigt, för då kommer vi inte att nå någonstans. Jag tycker att detta är ett grundsteg på en bättre väg.

Anf. 10 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! Jag håller helt med om att man ska jobba för att förutsättningarna där människor bor ska vara så goda som möjligt och att ingen ska behöva fly, oavsett om det handlar om svält, konflikter eller annat. Men jag blir lite fundersam, för ett av de bästa sätten att förebygga flykt är att ge utvecklingsbistånd till långsiktiga projekt. I reformagendan säger man att man ska öka andelen humanitärt bistånd i förhållande till utvecklingsbiståndet. Samtidigt gör man en koncentration till närområdet. I många länder som drabbats av både konflikter och klimatförändringar behövs utvecklingsbiståndet, men där kommer det nu att minska. Företag kan absolut ge en hävstångseffekt, men i många auktoritära stater är det inte aktuellt att företag etablerar sig. Där är man alltså mer beroende av utvecklingsbiståndet, och nu blir den andelen mindre. Hur går detta ihop?

Anf. 11 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Herr talman! Att det humanitära biståndet ökar i denna oroliga tid är en självklar och väl vald prioritering. Vi har fler krig än vad vi kan räkna, och de humanitära behoven ökar. Det gäller att prioritera, vilket jag har varit inne på förut, och nu prioriterar vi de allra mest nödställda som är i stort behov. Vi vet att världen har oändligt stora behov på många plan, och skulle vi slopa humanitärt bistånd och bara ge utvecklingsbistånd skulle vi ändå inte kunna möta dessa behov.

Vi gör prioriteringar och smalnar av något för att kunna göra bättre insatser mer koncentrerat på de platser vi väljer. Vi minskar till exempel antalet landsstrategier för att öka koncentration och fokus och därmed förhoppningsvis göra en ordentlig insats.

Anf. 12 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! Jag håller med om att katastroferna blir allt fler och att det humanitära biståndet måste öka. Vi ser dock att även andra stora givarländer gör precis samma bedömning och ökar det humanitära biståndet, medan utvecklingsbiståndet får stå tillbaka. Detta är rimligt på kort sikt, men på lång sikt kan det bli fler katastrofer eftersom färre människor får möjlighet att ta del av utvecklingsbiståndet.

Borde inte Sverige se långsiktigt och snarare motverka eller åtminstone bibehålla dagens nivå på utvecklingsbiståndet?

Anf. 13 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Herr talman! Som jag har nämnt tidigare spelar det roll vad man gör med biståndsmedlen. När den budgeten minskar eller ökar får det en viss effekt på enskilda projekt på många olika platser, för vi har ju väldigt många samarbeten med olika organisationer runt om i världen.

Jag tror ändå att vår modell är mycket bättre, för oavsett om vi riktar mer medel till det humanitära kommer de pengar som faktiskt går till utvecklingsbistånd att vara mer träffsäkra. Det ska arbetas med att mobilisera mer privat kapital, försöka få in hävstänger och höja de anslag som vi kan ge genom garantier, vilket när det landar rätt är ett extremt bra instrument för att mobilisera privat kapital när man annars kanske inte hade vågat göra investeringar i till exempel utvecklingsländer.

Anf. 14 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Ledamoten Yasmine Eriksson nämner i sitt anförande grundorsakerna till migration, och vi delar den bilden.

Frågan har redan ställts här flera gånger varför man då drar ned på det stöd som går till grundorsakerna och i stället ställer krav och hotar på ett sätt som man också kan ifrågasätta om det fungerar. Jag tänker alltså inte ställa samma fråga igen, även om jag kanske tycker att vi hade förtjänat ett lite bättre svar.

Yasmine Eriksson säger också i sitt anförande att allt inte handlar om migration när det kommer till Sverigedemokraterna. Ändå är det vad hennes anförande till största delen handlar om.

Jag har en fråga som gäller de förslag som kom i går i regeringens reformagenda om att ställa större krav på återvändande och på stater – detta har Olle Thorell också utvecklat här och frågat om. Enligt OECD-Dacs regelverk är det inte tillåtet att ställa sådana krav som regeringen och Sverigedemokraterna nu vill gå fram med. Hur har Sverigedemokraterna tänkt att det ska gå till?

Anf. 15 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Herr talman! Det är lite lustigt att Janine Alm Ericson ändå återgick till frågan som hon inte hade tänkt ställa.

Jag har nämnt det tidigare: För att vi ska ha ett utvecklingsamarbete med en annan stat krävs det just ett samarbete och att det går åt båda håll. Märker vi att en stat inte är samarbetsvillig är frågan om vårt bistånd faktiskt kommer att göra bäst nytta där eller om det kan göra bättre nytta någon annanstans med länder som är villiga att samarbeta med Sverige.

Anf. 16 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Nu var det inte den frågan jag ställde. Det är också lite en chimär att det går att ställa den sortens krav.

Det är i de stater som inte vill ha tillbaka sina medborgare utan som håller emot som vårt utvecklingsamarbete behövs som mest. Det är där vi behöver stärka demokratiörelserna, och det är där vi måste se till att flickor har mer rättigheter och så vidare för att främja utvecklingen.

Det jag frågade gällde att regeringens och Sverigedemokraternas politik just nu inte verkar vara kompatibel med Dac-reglerna. Det innebär alltså att vi inte får använda biståndsmedel till detta. Min fråga var hur det ska gå till.

Anf. 17 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag vill kort säga att biståndspolitiken som presenteras i reformagendan är förenlig med OECD-Dac. Det behöver Janine Alm Ericson inte oroa sig för.

Jag tycker ändå att jag besvarade den frågan i min tidigare replik. Jag begriper egentligen inte på vilket annat sätt jag kan beskriva hur detta ska gå till. Det är så det ska gå till, och det är förenligt med Dac.

Anf. 18 OLLE THORELL (S):

Herr talman! I dag debatterar vi ett viktigt ämne, nämligen biståndsbudgeten, utgiftsområde 7. Jag vill börja med att yrka bifall till vår reservation tillsammans med V och MP under beslutspunkt 2 om reformagendan. I övrigt hänvisar vi som brukligt är i budgetdebatterna till vårt särskilda yttrande som beskriver vårt ställningstagande i övrigt i politiken.

Sverige är en del av världen, och det som sker på den globala arenan påverkar oss alla. Vi ser hur behoven i världen ökar. Humanitära kriser som de i Yemen, på Afrikas horn, i Myanmar och i Gaza orsakar ett omänskligt lidande. Antalet flyktingar i världen är över 100 miljoner. Demokratier är tillbakapressad, och färre människor lever i demokratier än på flera decennier. Kriget i Ukraina och Rysslands terror skakar Europa och den regelbaserade världsordningen i sina grundvalar. Covidpandemin har gjort att utvecklingen har gått bakåt i tiden i stora delar av världen. De framgångar vi tidigare har sett när det gäller fattigdomsbekämpning, ökad hälsa, bättre utbildning och jämställdhet är på många platser tillbaka på de nivåer vi såg på 80- och 90-talen. Multilateralismen, det globala samarbetet, är utmanad av auktoritära regimer, trumpister och populister som driver på för ökad nationalism, mindre samarbete och urholkad demokrati.

I det här läget menar vi att den svenska regeringen väljer fel väg i utvecklingspolitiken. Vad Sverige och världen behöver är mer samarbete, mer långsiktigt utvecklingsbistånd och fler länder som tar globalt ansvar och arbetar utifrån Agenda 2030 för att uppnå utvecklingsmålen.

Vad gör Sverige då? Jo, högern sätter sig i samma båt som nationalisterna i SD och sänker sina ambitioner på den globala arenan. De frångår enprocentsmålet som har varit en ledstjärna i biståndet i över 50 år. De överger den feministiska bistånds- och utrikespolitiken. De använder Ukraina som en ursäkt för att vända ryggen till när det gäller andra stora delar av världen där svenskt bistånd gör stor nytta.

I stället bidrar regeringen och regeringsunderlaget till att sprida myter om biståndet som inte stämmer, som att svenskt bistånd inte alls gör någon skillnad, att länder hålls tillbaka i sin utveckling av bistånd, att det mesta antingen går ned i korrupta regeringars fickor eller försvinner i allmän korruption. Inget av detta stämmer.

Det är klart att vi ska bekämpa korruption och att varje skattekrona vi ger i bistånd ska göra största möjliga nytta. Men det tycker ju alla partier, och granskning efter granskning i både svenska och internationella analyser visar att svenskt bistånd hör till de mest effektiva i världen.

Regeringskoalitionen målar upp en bild av biståndet som inte stämmer, och vi befarar att man gör det för att på sikt urholka biståndsviljan hos svenska folket och gå fram med ytterligare nedskärningar längre fram. Den här budgeten är långt ifrån enprocentsmålet, och för varje år som går där SD har ett avgörande inflytande kommer vi förmodligen att komma allt längre från det målet.

Vi socialdemokrater vill återställa enprocentsnivån i biståndet. Vi vill att Sverige ska vara en betydelsefull global aktör. Vi vill att Sverige ska ta täten i världen och föregå med gott exempel i fråga om hur stor andel vi avsätter för bistånd och hur vi agerar för klimatomställningen, för respekten för mänskliga rättigheter, för folkrätten och för fred och nedrustning. Vi ser ingen skam i att vilja vara en humanitär stormakt. Vi är stolta över Sverige och vill satsa på att Sverige ska göra skillnad på världsscenen.

I går lanserade regeringen reformagendan för biståndet. Vi har varit mycket kritiska till den process som varit i framtagandet av denna agenda. Vi har krävt att regeringen ska komma med en särskild skrivelse till riksdagen. Vi har velat se en mycket öppnare process, där civilsamhället, forskare, myndigheter, experter och inte minst representanter för mottagarna ska komma till tals. Vi skulle ha velat ha en dialog på riktigt med regeringen från oppositionen. Vi skulle ha velat se konsekvens- och riskanalyser.

Alla dessa, som vi tycker, mycket rimliga krav från oss och en mängd andra har regeringen blankt struntat i. Vi tycker att det är oseriöst och en nonchalant hantering av ett så viktigt politikområde som biståndet. Det förtjänar en mer seriös hantering.

I stället har detta tagits fram runt förhandlingsbord bakom stängda dörrar och mellan partier som har väldigt olika uppfattningar. SD och M å ena sidan har fått baxa igenom kompromisser med L och KD å andra sidan. Det märks i slutprodukten att det spretar åt väldigt olika håll.

Även om vi inte ens har haft ett dygn på oss att läsa den här reformagendan – det är en del av problemet; vi hade velat se den tidigare och kunna delta i en debatt – finns det förstås vid en första anblick sådant som är bra i den. Det är heller inget konstigt att en ny regering vill sätta sin prägel på ett så här viktigt område. Vi socialdemokrater vill ju inte se något status quo, att biståndet ska vara oföränderligt. Världen förändras. Covidpandemin, auktoritära staters framryckning, klimatkrisen och de ökade klyftorna

mellan och inom länder gör också att biståndet behöver vara flexibelt och öppet för förändring.

Den feministiska biståndspolitiken var ett exempel på hur vi utvecklade biståndspolitiken under vår regeringstid. Synen på arbetstagarnas rättigheter och vikten av en socialt hållbar tillväxt är andra områden där vi tycker att politiken behöver utvecklas. Klimatomställningen är förstås ytterligare en avgörande faktor som måste påverka framtida politik ännu mer.

Vad blev det då i denna reformagenda? Den spretar som sagt åt olika håll. Å ena sidan sägs att OECD-Dacs regler ska följas. Å andra sidan säger Aron Emilsson i intervjuer att OECD-Dacs regler ska vara en utgångspunkt, men man skulle kunna tänka sig att frånga det också. Man öppnar i agendan upp för bundet bistånd kopplat till svenska företag, vilket går emot OECD-Dacs regler.

Å ena sidan vill man se mer transparens i biståndet, å andra sidan har man skurit ned på informationsanslaget, vilket gör att granskningen av och transparensen i biståndet minskar. Å ena sidan säger man att man ska stärka multilateralismen, å andra sidan skär man ned kärnstödet till många FN-organ.

Agendan drar alltså åt olika håll.

Det går inte heller att utläsa vad som kommer att prioriteras ned. Vad ska bort? Om man nu vill rikta om biståndet till närområdet, vad ska bort? Om man vill ha bilateralt bistånd till bara 30 länder, vilka ska bort? Är det Somalia, Guatemala, Mali, Sydsudan, Myanmar eller Palestina?

Vi befarar nu att Sverige kommer att överge länder där vi haft bistånd som gjort nytta och varit avgörande för att förbättra livsvillkoren för miljontals människor. Vi önskar att regeringen kunde vara tydligare med vad man prioriterar ned och bort.

Latinamerika och Afrika nämns väldigt lite, och viktiga teman som en socialt hållbar tillväxt, minskade klyftor, arbetstagares rättigheter och fackliga rättigheter nämns knappt alls.

Vi är kritiska till att biståndet ska användas som verktyg för att tvinga fram större återvändande. Givetvis ska länder ta ansvar för sina medborgare, men att tro att biståndet är verktyget är fel. Det är ju bara 2 procent av biståndet som går till regeringar, medan 98 procent går till organisationer som arbetar självständigt i länder, ofta mot den lokala regeringens intressen. Många auktoritära länder skulle bara bli glada om svenskt bistånd till organisationer som vill stärka demokrati och mänskliga rättigheter försvann.

När det gäller att prioritera Ukraina och att fortsatt stöd dit måste vara en stor del av biståndet håller vi med. Redan under vår regeringstid när kriget bröt ut styrde vi om resurser för att bistå Ukraina. Ukraina var redan då om inte det största så i alla fall ett av de allra största biståndsländerna.

Här finns ingen politisk konflikt. Men det går inte att använda stöd till Ukraina som en ursäkt för att hals över huvud överge länder och kriser där svenskt bistånd behövs. Stödet till Ukraina behöver komma från fler källor än biståndsbudgeten. Det handlar om privata investeringar, att ge tillträde till den europeiska marknaden för ukrainska produkter och så vidare.

Det kommer att behövas en internationell Marshallplan för Ukrainas återuppbyggnad. Där ska Sverige förstås vara drivande och med, men det får inte betyda att vi vänder ryggen till resten av världen och överger fattigdomsbekämpning och kampen mot förtryck på global nivå.

Herr talman! Jag vill också säga några ord om regeringens hantering av biståndet till Palestina.

Till att börja med fördömer vi socialdemokrater förstås terrororganisationen Hamas och de vidriga attacker mot civila som skedde den 7 oktober. Inget kan ursäktas eller legitimera detta.

Nu ser vi hur våldet eskalerar med över 15 000 dödsoffer i Gaza varav nästan hälften barn. Alla parter i konflikten har ett ansvar att skydda civilbefolkningen och följa internationell lag.

Den svenska regeringen har i detta, enligt FN, apokalyptiska läge stoppat bistånd till Palestina som verkar mot extremism och radikalisering.

Sida beordrades att göra en översyn av biståndet. Den är nu klar och visar exakt samma resultat som tidigare både Schweiz, Tyskland och EU kommit fram till när man har granskat biståndet till Palestina, nämligen att inga biståndspengar har gått till Hamas.

Man skulle kunna tro att Sverige efter Sidas granskning skulle återuppta biståndet – men nej. I stället underkänner regeringen sin egen myndighets utredning och fortsätter att frysa bistånd till Palestina. Jag undrar: Vad är problemet med bistånd som går till krafter som motarbetar Hamas och ger palestinier alternativ till extremism, terror och radikalisering? Vad är problemet med projekt som ger kvinnor i Palestina rättslig hjälp när de vill skiljas eller på annat sätt kräva sina rättigheter?

Vi tycker att det är skamligt att Sverige är ensamt i EU om att stoppa bistånd till Palestina. Vi var kritiska redan i fjol då regeringen halverade biståndet till Palestina, och efter att kriget har rasat sedan den 7 oktober är behoven, som alla vet, större än någonsin. Sverige behöver skala upp sitt engagemang, omedelbart stoppa pausen i biståndet, ta fram en långsiktig plan för biståndet till Palestina och agera på alla plan för att möjliggöra en fredlig tvåstatslösning.

Herr talman! Avslutningsvis är den nya inriktning som regeringen har sjösatt oroande på många vis. En aspekt som det talas för lite om är hur utgångspunkterna nu verkar ha skiftat.

Målet för biståndet ska vara att bekämpa fattigdom och förtryck och ska utgå från mottagarnas och de fattigas perspektiv och rättigheter. Nu verkar det mer som om regeringen utgår ifrån snäva svenska egenintressen. Som någon skrev verkar vi ha gått från att ha haft en politik för global utveckling till en politik för svensk utveckling i biståndspolitik.

Detta är bakvänt, dels för att solidariteten urholkas, dels för att det är ineffektivt och ger sämre resultat. Vi vet till exempel att bundet bistånd kopplat till enskilda nationella företag är både dyrare och mindre effektivt. Ett annat exempel är att använda biståndet som ett verktyg för att tvinga fram återvändande från Sverige; vi hade ett replikskifte om detta tidigare.

Vi socialdemokrater ser fram emot fortsatt debatt om biståndet i den här debatten och vidare nästa år och kommer att fortsätta att driva på för internationell solidaritet och ett generöst bistånd som bekämpar fattigdom och förtryck i hela världen.

Sverige är en del av världen. Som socialdemokrat är jag stolt över att inte vara nationalist utan internationalist. Vi tror på internationell solidaritet. Vi tror att vi alla på det här klotet är beroende av varandra.

Anf. 19 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Det är många delar i Olle Thorells anförande som jag gärna hade kommenterat. Men jag får återkomma i mitt anförande senare.

Det är ingen överraskning att Socialdemokraterna vill ge allt till alla och klagar på att det finns brister i regeringens biståndspolitik.

Det finns skrivningar i Socialdemokraternas särskilda yttrande i detta betänkande som väcker frågor. Och det var en del som ledamoten sa från talarstolen som väcker frågor. I början av sitt anförande sa Olle Thorell till exempel att regeringen använder Ukraina som ett svepskäl för att lägga om biståndspolitiken. Jag tror att det var så han uttryckte det. Och jag måste säga att detta är ett ganska häpnadsväckande uttalande.

Socialdemokraterna påstår i sitt särskilda yttrande att Sveriges anseende som pålitlig och ambitiös partner i utvecklingssamarbetet är hotat och att regeringen har ett ensidigt fokus på närområdet.

För att vara tydlig: Närområdet betyder i denna kontext Ukraina.

Detta säger Socialdemokraterna samtidigt som de i nästa mening säger att det är rimligt att växla upp biståndet till Ukraina och vårt närområde, men att det inte är klokt att göra detta på bekostnad av stöd till andra länder.

Hur går denna ekvation ihop? Jag önskar att resurserna var oändliga. Socialdemokraterna kan i opposition låtsas som att man kan göra allt, men det kan man inte. Man måste förhålla sig till verkligheten, och man måste helt enkelt prioritera.

Regeringen gör prioriteringen att Ukraina ska bli det största mottagarlandet av svenskt bistånd. Delar Socialdemokraterna denna prioritering?

Anf. 20 OLLE THORELL (S) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Thuresson för frågorna.

Vad gäller Ukraina finns det ingen åsiktsskillnad i denna kammare. Det är någonting som vi som svenska parlamentariker kan vara stolta över, att stödet för Ukraina är enhälligt och långsiktigt. Och oavsett vilken regering som styr detta land kommer vi de närmaste åren att stå vid Ukrainas sida vad gäller militärt, ekonomiskt och politiskt stöd på alla sätt. Det vill jag understryka. Där finns alltså ingen åsiktsskillnad. Det är fakta. Vi tycker likadant här.

Vi tycker också att det är rimligt att en stor andel av biståndsbudgeten går till Ukraina. Man kunde under vårt sista regeringsår 2022 se hur vi styrde om resurser i biståndsbudgeten till Ukraina. Och det vete tusan om inte Ukraina var största biståndsland 2022. Jag tittar på den före detta statssekreteraren för att få veta fakta. Vi har alltså visat i de skarpa budgetar som vi har lagt fram att vi minsann prioriterar Ukraina.

Det som vi inte gillar är att man använder Ukraina som en ursäkt – jag sa inte svepskäl – för att vända ryggen till globala utmaningar. Det är också fakta att denna regering vill ha en mer regional utrikespolitik och prioriterar ned stödet till FN och prioriterar ned arbetet med de globala utmaningarna. Det är fakta. Och vi såg i budgeten förra året – det syns inte i denna budget – vilka länder som kommer att drabbas. Vi har under förra året sett hur man har skurit ned på stöd till länder. Ju längre bort från Europa dessa länder är, desto mindre får dessa länder av svenska pengar. Det tycker vi är synd. Det borde kunna gå att prioritera på ett annat sätt.

Anf. 21 MAGDALENA THURESSON (M) replik:
Herr talman! Jag tackar Olle Thorell för svaret.

Om vi ska jämföra regeringens budget med Socialdemokraternas budget lägger regeringen 0,84 procent av bni på bistånd, och Socialdemokraterna lägger 0,85 procent av bni på bistånd. Så även Socialdemokraterna måste prioritera och förhålla sig till verkligheten.

Ledamoten lyfte fram i sitt anförande att stödet till Ukraina måste komma från olika delar. Låt mig då understryka att en stor del av stödet till Ukraina alltså ligger utanför biståndsbudgeten. Men det pågår ett krig i vårt absoluta närområde, och det måste få konsekvenser också för svensk biståndsbudget.

Jag vill verkligen inte söka konflikt om stödet till Ukraina. Men när Socialdemokraterna anklagar regeringen för att ha ett för ensidigt fokus på närområdet väcker det frågan: Menar Socialdemokraterna att vi inte ska ha fokus på närområdet, som i denna kontext betyder just Ukraina?

Jag tolkade Olle Thorells första replik som att Socialdemokraterna också delar prioriteringen att Ukraina ska vara det största mottagarlandet av svenskt bistånd. Uppfattade jag det rätt?

Anf. 22 OLLE THORELL (S) replik:

Herr talman! Det är inte orimligt att Ukraina är det största mottagarlandet när vi har ett aggressivt Ryssland som väller in över Europas näst största land och med terrormetoder försöker piska dem till underkastelse. Då är det klart att Sverige ska ställa upp och att Sverige ska bidra. Och en stor del av biståndsbudgeten ska också gå dit. Det är inget konstigt med det.

Vad vi kritiserar är inte att man prioriterar Ukraina, utan vad vi kritiserar är det ensidiga fokuset. Och jag står fast vid att det är ett ensidigt fokus på Ukraina och närområdet och ett inte tillräckligt stort intresse visat för Myanmar och Palestina eller för situationen i Guatemala, där Sverige har gjort en otrolig skillnad med sina biståndsmedel. Det är ett land långt bort som inte så många känner till här i Sverige. Men för människorna i Guatemala är det av oerhörd stor vikt att Sverige har funnits där under mörka och repressiva tider och stöttat människorättsaktivister, jurister och andra som har kämpat för att bibehålla något slags rättsstat under förtrycket. Och man har lyckats. Att nu vända ryggen till dessa modiga människor i Guatemala, som man riskerar att göra, tycker vi är fel.

Det är klart att man som regering måste prioritera, och alla behov kommer inte att kunna tillgodoses. Det är därför som vi har tyckt att det är så bra att ha just ett enprocentsmål. Då vet vi nämligen var ribban ligger, och det är dit vi ska nå.

Det kommer alltid att finnas behov i världen. Vi är inte så naiva att vi tror att alla plötsligt kommer att leva i fred och frihet och att fattigdomen bara kommer att försvinna som i ett trollslag. Så kommer det inte att bli, utan behoven kommer att fortsätta finnas.

Anf. 23 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag har lyssnat på Socialdemokraternas anföranden och följt Socialdemokraternas politik kring biståndsfrågor och andra politiska områden under rätt lång tid. Och jag har en fråga.

Socialdemokraterna har en mycket hård hållning när det gäller att man inte ska föra samtal eller förhandla med Sverigedemokraterna i Sveriges riksdag. Exempelvis 2019 bjöd den socialdemokratiska regeringen in till samtal om hur vi ska få bukt med gängbrottsligheten i Sverige. Regeringen bjöd in sju gruppleddare i riksdagen men inte den åttonde från Sverigedemokraterna. Socialdemokraterna har varit mycket hårda med detta och har skällt som bandhundar på mig och mitt parti för att vi har sagt att man ska kunna prata med alla partier i riksdagen.

Samtidigt har Socialdemokraterna en helt annan uppfattning när det gäller samtal och förhandlingar med Hamas. Då har Socialdemokraterna i många år drivit linjen att man, om man läser i partiets motioner, ska sträva efter normalisering, att man ska förhandla med Hamas och att man ska inkludera Hamas.

Socialdemokrater har till och med varit involverade i att bjuda hit Hamasföreträdare. År 2006 träffade de till exempel flyktingministern Atef Adwan. Assam Tamimi, en Hamasideolog, var involverad i en diskussionsserie som bland andra S-studenter ordnade. Även Broderskapsrörelsen och Socialdemokrater för tro och solidaritet har varit involverade i detta.

Eftersom detta berör även attityden till biståndet till Palestina är min fråga till Olle Thorell: Varför vill Socialdemokraterna att man ska kunna normalisera, förhandla och inkludera personer som Yahya Sinwar och Ismail Haniya? Men Yasmine Eriksson som sitter fem meter bort får man inte ens föra samtal med om hur vi skapar lag och ordning i Sverige.

Anf. 24 OLLE THORELL (S) replik:

Herr talman! Trevligt att se dig i utrikespolitiska sammanhang igen, Fredrik Malm!

Det är dock bedrövligt att höra en ”liberal” – ja, ursäkta, men nuförtiden får man ju använda citattecken runt det ordet när man pratar om Liberalerna – anklaga Socialdemokraterna gällande Hamas och på något sätt likställa frågan med samarbete med SD. Det är för mig helt obegripligt.

Vi ställer upp på EU:s, den nuvarande regeringens och tidigare regeringars politik när det gäller Hamas. Vi tar fullt och tydligt avstånd ifrån dem. Vi fördömer dem. Vi vill inte ha med terrororganisationer att göra på något sätt. Jag vet att Fredrik Malms korståg mot Socialdemokraternas kopplingar till Hamas är något han brinner väldigt starkt för, men påståendet stämmer ju inte med verkligheten.

Det stämmer inte heller med verkligheten att Socialdemokraterna inte för samtal med Sverigedemokraterna. Vi pratar med dem i utskottet varje vecka, vi hälsar på dem i korridorerna och vi visar respekt för att deras ledamöter har valts in i riksdagen med hjälp av röster som har samma värde som de röster vi har fått. Vad vi dock inte gör är att kröka rygg för nyfascism. Vad vi inte gör är att hoppa i samma båt som illiberala krafter som har som mål att sortera människor utifrån ursprung och gradera människor utifrån vilken bakgrund de har.

Det Liberalerna gör är ju skamligt – att kalla sig ett liberalt parti och sedan gå ihop med sin huvudmotståndare, vars största fiende är liberalismen, tycker jag är en stor skam. Det borde egentligen även Fredrik Malm tycka.

Anf. 25 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag blir aningen bekymrad när jag lyssnar på Olle Thorells svar, för han berör inte det som är kärnfrågan här.

I Sverige har vi demokrati och fria val, och sedan har vi olika uppfattningar partierna emellan. Men Socialdemokraterna driver linjen att man inte ska kunna samtala med alla partier i Sveriges riksdag om hur vi ska få bukt med gängbrottsligheten – medan det är väldigt viktigt för Socialdemokraterna att Hamas ska normaliseras och att man ska öppna upp för förhandlingar och inkluderingar med dem.

Europeiska unionen hade en gemensam linje efter det palestinska valet, som Hamas vann. Man sa att man bland annat fryser bistånd och inför restriktioner mot Hamas så länge Hamas inte ställer upp på kraven att erkänna staten Israel, erkänna ingångna avtal och inte ägna sig åt terrorism. Socialdemokraterna bröt mot den linjen genom att aktivt bjuda hit Hamas-företrädare – som då också kunde ta sig vidare till andra länder i EU från Sverige.

Under de senaste mandatperioderna här i Sveriges riksdag har exempelvis Peter Hultqvist, Urban Ahlin när han var vice ordförande i utrikesutskottet och en rad andra ledamöter som fortfarande sitter i denna kammare undertecknat motioner som argumenterar för precis detta. Någonstans blir därför ändå frågan, för att en gång för alla komma till pudelns kärna: Varför är det viktigt att inkludera och kunna förhandla med en person som Ismail Haniya, som i över 40 år har varit ledare för en av världens värsta terroristorganisationer, medan man inte får förhandla över huvud taget med Yasmine Eriksson, som sitter fem meter bort här i salen? Varför?

Anf. 26 OLLE THORELL (S) replik:

Herr talman! Det är tröttsamt att en så erfaren riksdagsledamot som Fredrik Malm ägnar sig åt så simpel halmgubberetorik. Man målar upp ett problem och klistrar på mig och Socialdemokraterna en åsikt vi inte har, och sedan attackerar man den. Det är mycket skicklig och vildsint retorik, men det är fortfarande inte sant.

Vi fördömer Hamas. Vi vill att Hamas ska sluta existera. Vi vill bekämpa dem precis som vi ville bekämpa Isis/Daish och al-Qaida; det finns mängder av terrororganisationer som vi vill ska sluta finnas, och Hamas är en av dem.

Påståendet att vi inte skulle kunna samtala med Sverigedemokraterna stämmer inte. Vi samtalar med sverigedemokrater varje dag, men det betyder inte att vi kröker rygg för dem. Det betyder inte att vi anpassar vår politik efter dem. Det betyder inte att vi ger upp våra ideal för att få makt tack vare dem. Det gör däremot Liberalerna, och det tycker jag att ni borde skämmas för, Fredrik Malm.

(Applåder)

Anf. 27 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! Jag tackar Olle Thorell för ett viktigt anförande.

Olle Thorell och jag sitter lite grann i samma båt. Vi är nämligen medlemmar av partier som båda två vill stå upp för enprocentsmålet – samtidigt som vi har anpassat våra budgetförslag efter det ekonomiska läge som råder och även efter den budget som regeringen har valt att lägga fram.

I Centerpartiets budgetförslag är vi väldigt tydliga med att vi vill återgå till enprocentsmålet, och vi har en tydlig plan för hur det ska ske till januari 2027. Min enkla fråga är: Om ni i Socialdemokraterna skulle få makten i morgon, Olle Thorell, har ni då en motsvarande plan för hur och när Sverige ska vara tillbaka på enprocentsmålet?

Anf. 28 OLLE THORELL (S) replik:

Herr talman! Jag tackar Anna Lasses för frågan då den ger mig tillfälle att förklara hur vi ser på enprocentsmålet och den visionen.

Det stämmer att vi i vår skuggbudget inte når enprocentsmålet. Det gör inte heller Centerpartiet, som dock har en trappa upp för kommande år. Vi har lagt 1 miljard kronor mer i år, nästa år och året därefter och säger klart och tydligt att vi ska återgå till enprocentsnivån. Vi säger inte exakt när eller i vilka trappsteg det ska ske, men målet är klart och tydligt.

Om man ifrågasätter trovärdigheten i det kan man titta på hur vi agerade under 90-talet, då vi också skar i biståndet medan vi sanerade de svenska statsfinanserna. Då var vi nere på 0,7 procent, men vi övergav ju inte enprocentsmålet. Det var fortfarande målet och visionen, och på samma vis är det nu. Då tog det till 2004 eller 2005 innan vi återigen nådde upp till enprocentsnivån, det vill säga lagom till att vi förlorade valet och den borgerliga regeringen kunde skörda frukterna av det arbetet.

Det beror alltså på – om vi tar regeringsmakten i morgon kommer det att gå fortare än om vi vinner regeringsmakten 2026. Och det går ännu långsammare om vi, gud förbjude, vinner regeringsmakten först 2030. I så fall kommer det att ta längre tid. Men så fort det är möjligt och kan ske på ett ansvarsfullt sätt både gentemot statsfinanserna och gentemot våra partner ute i världen ska vi göra detta.

Anf. 29 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret. Jag hade egentligen ingen mer fråga – det var mest detta jag var intresserad av – men när jag satt här och lyssnade kom jag på en annan sak. Något jag faktiskt tycker är ganska bra i den modell som nu finns är maxtaket på 8 procent för avräkning. Jag blev helt plötsligt nyfiken på att höra hur Socialdemokraterna ställer sig till det – är det något man kommer att behålla ifall man får möjlighet att besluta om det?

Anf. 30 OLLE THORELL (S) replik:

Herr talman! Vi har inte uttryckt ett exakt tak i procent för avräkningar, utan det vi har sagt och har beslut på i vårt parti är att man ska vara restriktiv med detta. Man ska följa OECD-Dacs riktlinjer, men det ska vara restriktivt. Vi välkomnar därför taket på 8 procent; det gör det mer förutsägbart och enklare för samarbetsorganisationer och förvaltningar att veta vad som kommer att hända.

Vi tycker att det ska vara restriktivt. Vi får återkomma med exakt hur vi formulerar denna restriktivitet när vi väl får regeringsmakten igen, men det kommer att finnas med.

Anf. 31 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Herr talman! Inledningsvis vill jag kommentera ett replikskifte där jag blev apostroferad rätt många gånger. Det kan vara läge att nämna något om det. Socialdemokraterna kritiserade Liberalerna hårt för att de samarbetar med Sverigedemokraterna. Jag tycker i all väsentlighet att Liberalerna är den vuxna i rummet, inte Socialdemokraterna, som sitter kvar i någon sandlåde mentalitet och inte kan samtala med andra partier. Liberalerna har vunnit väldigt mycket mer på detta. De får igenom sin politik både i riksdagen och i regeringen, något som Socialdemokraterna inte lyckas med.

Men det var inte därför jag begärde replik på Olle Thorell, utan anledningen var Olle Thorells kritik rörande borttagandet av feministisk utrikespolitik i budgeten. Därför skulle jag vilja fråga om Olle Thorell motsätter sig de delar vi har på detta område inom Tidösamarbetets utrikespolitik. Det handlar om att minska de digitala klyftorna med särskilt fokus på flickor och kvinnor och om att främja kvinnors företagande, arvsrätt och besittningsrätt. Det handlar om kvinnors och flickors rätt till utbildning och om att ha fokus på dem i konfliktsituationer, där vi vet att de är mer drabbade. Vilka av de åsikter och förslag vi har inom detta politikområde är det Olle Thorell så enträget vänder sig emot?

Anf. 32 OLLE THORELL (S) replik:

Herr talman! Vi börjar med debatten om att samtala eller inte. Vi står ju och samtalar nu i riksdagens kammare, Yasmine Eriksson. Jag behandlar dig med respekt. Jag förstår att du har rätt att vara här. Dina väljares röster är lika mycket värda som mina väljares. Ni har all rätt att lägga fram alla förslag ni vill. Ni ingår i regeringsunderlaget. Vi möts varje vecka i utskotten och debatterar tillsammans.

Men vi förhandlar inte med er. Vi står nämligen för långt från varandra värderingsmässigt. Vi vill inte kompromissa med våra värderingar och förhandla politiskt med er. Att Liberalerna gör det är det inte bara vi som är kritiska mot. Även i stort sett halva Liberalerna är ju kritiska till det. Det är också så att 97,6 procent av den svenska väljarkåren har valt ett annat parti än Liberalerna. Deras vägval är inte direkt någon succé.

Sedan frågar Yasmine Eriksson mig vilka jämställdhetsinsatser som vi är emot i Tidöavtalet och i reformagendan. Svaret är att vi inte är emot något av detta. Det är bra att SRHR nämns och att man vill stärka kvinnors och flickors rättigheter, deltagande i politiska församlingar och så vidare. Det är klart att vi är för det. Men låt mig likna den feministiska utrikespolitiken vid en fantastisk sportbil. Du plockar bort två däck och strålkastarna och säger: Vad är det för fel på sätet? Vad är det för fel på ratten? Vad är det för fel på motorn? Det är inget fel på allt detta. Men ni har plockat isär en sammansatt holistisk politik för feminism i bistånds- och utrikespolitiken. Den fungerar sämre när inte alla delar finns med.

Anf. 33 YASMINE ERIKSSON (SD) replik:

Herr talman! Jag kan bara konstatera att Socialdemokraterna fortsätter med sin symbolpolitik. För oss är det viktiga vilken skillnad vi faktiskt kan göra på riktigt, inte vilken rubrik eller vilket namn det har.

Olle Thorell framförde i sitt anförande kritik mot att vi pausat biståndet till Palestina. Jag skulle vilja fråga ledamoten om han inte håller med om att vi måste säkerställa att de biståndsmedel vi betalar ut inte går till terrorism eller till korrupta aktörer. Vi pausade biståndet för att säkerställa att inga felaktiga utbetalningar görs. Vi behöver ha ett transparent och säkert bistånd. Vi kan inte betala ut det lättvindigt bara för att vi alltid har gjort det, när vi vet att Palestina har stora problem med korruption.

Olle Thorell efterfrågade en långsiktig plan för biståndet till Palestina. Nu har Sida fått ett kompletterande regeringsuppdrag angående översynen av biståndet till Palestina. När översynen presenteras kommer regeringen att titta på den för att göra en bedömning av hur vi ska gå vidare framöver. Vad är det mer Olle Thorell vill se än att vi utreder det här grundligt och sedan gör en bedömning utifrån de fakta vi får på bordet?

Anf. 34 OLLE THORELL (S) replik:

Herr talman! Återigen kommer det halmgubbsretorik. Man målar upp en bild av att vi har uppfattningar som vi inte har. Det är klart att vi tycker att alla biståndsmedel ska gå till det som de är avsedda för. Det är klart att vi allihop här inne och hela svenska folket tycker att skattepengar ska användas till rätt saker. De ska givetvis inte gå till terrorism eller försvinna i korruption. Ingen tycker något annat. Självklart är det bra att man säkerställer det.

Det är dock så att man redan har fått en rapport som säger att biståndet inte går till Hamas eller andra terrororganisationer. Samma sak har även EU, FN, Schweiz och tyska granskare kommit fram till när de har granskat det här. Det är inte så att biståndet till Palestina var helt okontrollerat innan kriget bröt ut. Det var granskat kors och tvärs åt alla håll, som det ska vara.

Nu är regeringen ensam i EU om att frysa utbetalningen av biståndet. Det är pengar som skulle gå till att hjälpa kvinnor juridiskt att kräva sina rättigheter och till att cancerpatienter från Gaza fick hjälp på sjukhus i Jerusalem hindras. Följeslagarprogrammet, där internationella följeslagare följer med palestinska barn till skolan på Västbanken, pausas. Det är ju det här som är fel. Sverige är ensamt om att slå klackarna i backen på det här sättet. Det tycker jag är pinsamt. Det skadar Sverige bilden. Framför allt skadar det palestinierna. Det skadar oskyldiga civila människor som bara vill leva sina liv, som vill bort från extremism och radikalisering, som vill kunna försörja sig själva, skicka sina barn till skolan och ha tak över huvudet. Detta blir svårare på grund av den svenska regeringens agerande, och det tycker jag är sorgligt.
(Applåder)

Anf. 35 MAGDALENA THURESSON (M):

Herr talman! Vi debatterar nu utgiftsområde 7. Det handlar om internationellt bistånd, ett av de viktigaste utrikespolitiska verktygen för att driva och värna svenska intressen samt möta de utmaningar som vi och världen står inför.

Vad är då svenska intressen? Det är exempelvis att stå upp för flickors och kvinnors rättigheter, att värna den regelbaserade rättsordningen och det multilaterala samarbetet, att stå upp för rättsstatens principer, demokrati och mänskliga fri- och rättigheter, att bekämpa klimatförändringarna

och dess konsekvenser och att verka för en regelbaserad och kontrollerad migration till Europa.

Det förs ofta fram i debatten att Sverige skär ned på biståndet. Detta är ett felaktigt påstående, herr talman. Det Sverige har gjort är att vi förändrat budgeteringsprincipen för biståndet. Tidigare har vi just för biståndet bestämt att vi ska ge 1 procent av bni i budgeten. Den modellen har Sverige nu lämnat, eftersom vi inte vill att biståndet ska ha utbetalningsmål utan resultatmål. I stället har vi beslutat om en treårig budgetram för biståndet.

Åren 2023, 2024 och 2025 är vi överens om att lägga 56 miljarder årligen på bistånd. Tittar man på hur mycket pengar Sverige kommer att lägga på bistånd under de tre år vi har kommit överens om för denna ram och hur mycket pengar Sverige lade på bistånd de tre föregående åren ser man att biståndet ökar. Detta är viktigt att ha med sig i debatten.

Herr talman! Behovet av bistånd är på många håll i världen stort. Särskilt viktigt och särskilt stort är behovet av ökat humanitärt stöd på flera platser, inte minst till krigets Ukraina och till den hårt drabbade civilbefolkningen i Gaza.

Sverige ska vara med och ta globalt ansvar genom vårt bistånd. Det humanitära biståndet, eller katastrofbistånd som det ibland kallas, handlar om att hindra död och lindra nöd. Det humanitära stödet i biståndet är en av regeringens prioriteringar i denna budget.

Behoven i världen är stora, näst intill oändliga. Många människor lever på flykt. Efter pandemin finns globalt både en utbildningsskuld med barn som förlorat tid i skolan och en vaccinationsskuld då många barn inte fick ta del av vaccinationsprogram under pandemin. Många länder, familjer och individer hamnade under fattigdomsstrecket i samband med pandemin.

Samtidigt är demokratin globalt på tillbakagång, och klimatförändringarna leder till både torka och översvämningar med förödande konsekvenser.

Vi måste säkerställa att de medel vi avsätter för bistånd används på bästa möjliga sätt. Regeringen har därför i samband med denna budgetproposition och i andra sammanhang aviserat att man ska presentera en reformagenda för biståndet. Det är mycket välkommet.

Regeringen presenterade i går reformagendan Bistånd för en ny era som kommer att fungera som ett styrdokument för hur regeringen kommer att styra och prioritera biståndet. Reformagendan slår bland annat fast att vi ska ha ett minskat antal strategier och en frihetsprincip i biståndet. Svenska skattekonor ska inte gå till länder som systematiskt undergräver den internationella rättsordningen.

Det ska ges ett uppdrag till Sida om att utveckla transparensgarantin så att det är enkelt att följa och spåra biståndspengar hela vägen och se vilket resultat vårt bistånd leder till.

Herr talman! Det är välkommet att regeringen visar reformvilja när det kommer till biståndet. Gör man som man alltid har gjort, ja då blir det också som det alltid har blivit. Under alltför lång tid har biståndet präglats för mycket av en diskussion om hur mycket pengar vi gör av med och för lite av en diskussion om hur vi ska prioritera vårt bistånd.

Vad ska vi fokusera på och varför? Hur ökar vi transparensen och effektiviteten i biståndet? Det här är viktiga frågor inte bara i sig utan också för att upprätthålla allmänhetens förtroende för biståndet.

Jag tror att det finns en stor folklig förankring för att Sverige som land ska ha ett stort bistånd, men det får inte handla om att kravlöst skicka iväg skattepengar. Alla ska kunna vara trygga med att det vi väljer att prioritera i biståndet är effektivt och leder till resultat.

Herr talman! Denna debatt handlar dock inte om reformagendan utan om betänkandet där utskottet behandlar regeringens budget för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

I betänkandet finns det dock en reservation från S, V och MP som rör reformagendan. Oppositionen anser att processen varit hastig med brist på transparens och förankring i riksdagen. Låt mig därför med anledning av denna reservation säga några ord dels om processen med reformagendan, dels om hur biståndet styrs.

När det gäller processen kan jag konstatera att både riksdagens samtliga partier och många civilsamhällesaktörer och andra aktörer har blivit inbjudna till UD för att lämna synpunkter och diskutera utformningen av en framtida reformagenda.

Herr talman! Eftersom det påtalas att det varit brist på förankring i riksdagen: Hur styrs egentligen biståndet? Biståndet styrs av regeringen genom regleringsbrev och strategier. Det är så det alltid har gått till. Reformagendan är i sin tur ett slags styrdokument som kommer påverka och vägleda i hur regeringen framöver kommer att styra biståndet genom exempelvis regleringsbrev och strategier.

Jag vill understryka att den tidigare regeringen aldrig konsulterade i varje fall Moderaterna när den skulle ta fram nya strategier för biståndet.

Herr talman! Låt mig nu återgå till budgeten för utgiftsområde 7 och säga några ord om prioriteringarna för utgiftsområdet.

Det är först och främst Ukraina. Sverige har ett moraliskt ansvar att hjälpa Ukraina försvara sin suveränitet och sin rätt att fritt göra självständiga säkerhetspolitiska val. Ukraina blir nu det största mottagarlandet av svenskt bistånd. Från biståndsbudgeten bistår vi med humanitärt stöd, stöd till uppbyggnad och stöd i reformprocessen för ett närmande till ett EU-medlemskap.

Som jag redan har nämnt i mitt anförande är behovet av bistånd på vissa platser i världen mycket stort, och bistånd kan lindra fattigdom. Men, herr talman, långsiktigt är det inte bistånd utan handel, tillväxt och rättsstat som leder till hållbar utveckling och ökat välstånd. Handel och företagande som medel för ökat välstånd och minskad fattigdom är därför en viktig prioritering i budgeten.

Insatser för frihet, fred och säkerhet ska stödjas för att möta Sveriges och Europas utmaningar. EU-närmande, främjande av demokrati, mänskliga rättigheter, jämställdhet och rättsstatens principer ska vägleda Sveriges insatser i EU:s östra grannskap.

Demokrati, mänskliga fri- och rättigheter och rättsstatens principer är egenvärden i sig. De är också avgörande för fred, säkerhet och utveckling i vår omvärld. Stödet till människorätts- och demokratiförsvare ska öka, och en särskild satsning görs för att skapa förutsättningar för fria val, inklusive stöd till aktörer som bidrar till att motverka otillbörlig informationspåverkan.

Multilateralt samarbete är av avgörande betydelse. Sverige ska fokusera sitt multilaterala samarbete inom biståndet till organisationer som

arbetar med regeringens tematiska prioriteringar, humanitärt stöd, stöd till flyktingar och migranter samt till barns rättigheter.

När det gäller Agenda 2030 ska svensk biståndspolitik fokusera på de frågor där partnerländer ligger efter i måluppfyllelsen och som är prioriterade av regeringen. Det gäller exempelvis mänskliga fri- och rättigheter, demokrati, jämställdhet, miljö och klimat samt där det bedöms vara effektivt.

Biståndet ska fokuseras för att vara ett verktyg för att motverka irreguljär migration och dess risker samt för att främja återvändande, frivillig återvandring och återintegrering. Regeringen avser att villkora delar av utvecklingsbiståndet i syfte att mottagarländer ska följa folkrättsliga principer om återtagande.

Biståndet ska även bidra till effektiva åtgärder för att trygga migranternas och flyktingarnas rättigheter i partnerländer, stötta värdsamhällen samt minska grundorsakerna till irreguljär migration och tvångsförflyttning.

Klimatförändringarna medför allt större humanitära behov och bidrar till påtvingad förflyttning. Svenskt klimatbistånd ska öka i volym och i ökande grad bidra till investeringar som ger utsläppsminskningar, omställning till fossilfri energi och energieffektivisering.

Klimatbiståndets katalytiska effekter ska stärkas med ökat fokus på mobilisering av privat kapital, exempelvis genom att intensifiera arbetet med garantier och öka Swedfunds klimatinvesteringar.

Herr talman! Låt mig säga någonting helt självklart, som tyvärr på för många platser i världen inte är självklart. Flickors och kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter. Genom vårt bistånd ska Sverige vara en tydlig röst och kraft för jämställdhet och kvinnors och flickors möjligheter och egenmakt.

Budgeten slår också fast att vårt bistånd ska användas för hälsoinsatser för de mest utsatta, att stärka hälso- och sjukvårdssystem och för stärkt hälsosäkerhet.

Det handlar om stärkt arbete med SRHR, tillgång till vaccinationer och tillgång till vatten, sanitet och hygien samt att verka för tillgång till och ansvarsfull användning av antibiotika i världen.

Herr talman! När det gäller prioriteringarna för biståndet i budgeten vill jag också nämna EU-biståndet. EU är en viktig kanal för svenskt bistånd, och Sverige ska vara och är tongivande inom EU:s utvecklingsarbete.

Avslutningsvis vill jag säga att svenskt bistånd inte kan göra allt. Man måste prioritera. Men där svenskt bistånd verkar ska skattebetalarna se resultat av sitt givande. Biståndet ska leda till bättre levnadsvillkor för människor i fattigdom och förtryck.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och önska kammarkansliet och talmanspresidiet en god jul.
(Applåder)

Anf. 36 LOTTA JOHANSSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Tack, Magdalena Thuresson, för anförandet! Biståndet kopplas i reformagendan starkt till att främja handel, investeringar och svenska företagsintressen.

Om handelspolitiken kan användas för att lyfta människor ur fattigdom är det naturligtvis välkommet, men man ska vara noga med att det inte är

detsamma som bistånd. Handelspolitiken och biståndspolitiken har olika syften och mål. Behoven är som allra störst i fattiga eller konfliktdrabbade länder, där affärsmöjligheterna för företag är små. Svenska intressen och affärsmöjligheter gynnas däremot mest i medelinkomstländer.

Vad händer då med människor som bor i sköra länder och som kämpar för demokrati, jämställdhet och rättsstatens principer om vi överger dem? Det är länder som Somalia, Guatemala, Kambodja och Myanmar. Kan Moderaterna garantera att människor i de fattigaste länderna fortsatt kommer att prioriteras och inte överges genom den nya inriktningen för biståndet?

Anf. 37 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Tack, Lotta Johnsson Fornarve, för frågan! Det är en väldigt välkommen prioritering att regeringen avser att stärka synergier mellan bistånd och handel. Precis som jag sa i mitt anförande kan bistånd lindra fattigdom. Men långsiktigt är det handel, tillväxt och rättsstat som leder till hållbar utveckling och ökat välstånd.

Här finns det stora synergieffekter att dra nytta av, och det är viktigt att ta vara på dem. Det kan göras exempelvis genom Swedfund eller genom garantiinstrumentet. Det finns många verktyg att jobba med, och här finns mycket mer att göra.

Dessa synergier lämpar sig naturligtvis inte för all typ av bistånd. En annan viktig prioritering för regeringen är att öka det humanitära biståndet, alltså katastrofbiståndet. Det styrs av helt andra principer än utvecklingsbiståndet, och där är denna typ av synergier inte lämplig. Det humanitära biståndet riktar sig direkt till de allra mest utsatta människorna. Det handlar om att lindra nöd och hindra död.

Det här kommer alltså inte att lämpa sig för allting, men det finns stora synergieffekter att dra nytta av, och det är väldigt viktigt att göra det för att få ett så effektivt bistånd som möjligt.

Anf. 38 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå att det finns en stor övertro på de marknadsekonomiska lösningarna kopplat till biståndet. När OECD:s biståndsexpert utvärderade svenskt bistånd varnade man just för att överge de fattigaste länderna. Jag tycker inte att jag fick något riktigt svar på detta. Kommer Sverige att stå upp för de fattigaste länderna även fortsättningsvis?

Exportkrediter ska också kopplas till biståndet. Det är en form av bundet bistånd som både anses bli dyrare för mottagaren och minska valfriheten. Detta erbjuds den som vill köpa varor från ett svenskt företag, men det har påtalats att det är något som kan strida mot OECD:s regler för hur bistånd kan användas. Bundet bistånd är i sig en biståndsform som både EU och OECD tydligt avråder ifrån som ett omodernt, dyrt och mindre effektivt bistånd. Bundet bistånd kan bli upp till 15–30 procent dyrare.

Biståndspolitiken ska genomsyras av rättighetsperspektiv och utgå från fattigas behov. Biståndet ska gynna mottagaren och inte givaren. Hur ser Magdalena Thuresson på att koppla biståndet till exportkrediter? Det är som sagt ett både mindre effektivt och dyrare bistånd.

Anf. 39 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att tänka nytt och prova nya verktyg i biståndspolitiken. När det gäller de mest utsatta nämnde jag i mitt anförande att en av de viktigaste prioriteringarna är ökat humanitärt stöd. I Sveriges bistånd ska vi självklart stå upp för de mest utsatta människorna.

Bundet bistånd ska naturligtvis rapporteras som bundet bistånd om det är det. Men det strider inte mot Dacs regelverk.

Det finns en rad olika verktyg man kan använda för att koppla ihop bistånd och handel mer. Ett av de mest effektiva verktygen är garanti-instrumentet, där en enda biståndskrona kan skapa kapitalflöden som annars inte hade kommit till. Den kan skapa kanske sju, åtta, nio eller tio nya kronor. En enda krona kan alltså bli många fler. Detta är ett otroligt effektivt bistånd och något som vi verkligen borde använda oss mer av. Det avser den här regeringen att göra, och det tycker jag är väldigt positivt.

Anf. 40 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! Tack, Magdalena Thuresson, för ett i många stycken mycket viktigt inlägg! Det finns en hel del som jag absolut håller med om.

Jag har dock en fråga. Vi lämnar det humanitära biståndet därhän, för nu handlar det om utvecklingsbiståndet. Det här är en sak som jag har funderat över hela hösten av olika skäl, inte minst i samband med Palestinafrågan.

Å ena sidan står det i reformagendan att det ska finnas en reformvilja som något slags villkor för att ett land ska kunna motta utvecklingsbistånd. Å andra sidan talas det väldigt mycket – precis som Magdalena Thuresson förde fram – om att stödja insatser för demokrati, för frihet och allt sådant.

Låt mig ta ett praktiskt exempel. Det finns ett projekt i Afghanistan där Rädda Barnen tillsammans med Sida driver skolor för flickor. I mitt tycke är detta ett exempel dels på att man främjar kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter att växa upp, dels på ett land som är allt annat än demokratiskt, utan direkt tveksamt, styrt.

Är detta ett projekt som kommer att få fortleva, eller ingår det i den kategori som vi inte kan ställa upp på?

Anf. 41 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Det exempel som Anna Lasses lyfter fram med Afghanistan är ett exempel på en oerhört svår kontext. Jag vill naturligtvis att insatser för att stärka flickors möjligheter och egenmakt och den typen av projekt ska kunna fortsätta. Detta är, som alla partier i den här kammaren känner till, en oerhört svår kontext att jobba i. Vi måste gemensamt i EU och FN säkerställa att det blir så bra som det kan i denna extremt svåra kontext.

När det gäller den generella frågan om länder som går i fel riktning och vilken typ av samarbete man ska ha med dem är principen att svenska skattebetalares pengar ska gå till länder där det finns en reformvilja och där utvecklingen går åt rätt håll.

Allt stöd ser dock inte likadant ut. Jag har nämnt det humanitära biståndet. Anna Lasses bad mig att inte nämna det nu, så jag ska inte göra det. Men stöd till människorättsförsvarare och demokratiförsvarare, exempelvis, är som allra viktigast i denna typ av kontext, och det handlar inte heller om jättemycket pengar. Det är ett ganska litet, riktat stöd.

Svaret är alltså att utformningen kan se olika ut. Men när det gäller just det konkreta exemplet med Afghanistan får vi helt enkelt följa utvecklingen och be att få återkomma.

Prot. 2023/24:50
15 december

Internationellt bistånd

Anf. 42 ANNA LASSES (C) replik:

Herr talman! Jag är väl medveten om att det är en extremt svår kontext, och det är också därför jag tar upp detta som ett exempel. Det är väldigt svårt att göra de generella uttalandena om reformvilja och så vidare, för det kan förekomma just i situationer där människorna behöver bistånd som allra mest och befinner sig i en extremt svår kontext.

Men jag ska inte fråga vidare, utan jag följer utvecklingen och ser hur det blir med de nya strategierna och hur regeringen väljer att fortsätta att agera i de kontexter som är mycket svåra men där det är ack så viktigt att projekten kvarstår.

Anf. 43 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Ja, vi får följa utvecklingen. På det generella planet tycker jag att det är väldigt viktigt att det finns vägledande principer, och en sådan princip är att svenskt bistånd inte ska vara helt kravlöst. Det handlar om samarbete, och då kommer det också med vissa förväntningar på och diskussioner om olika krav.

Svenskt bistånd kan inte finnas överallt, och vi väljer vilka vi samarbetar med. En fråga som har varit uppe tidigare i debatten är den om migration och återvändande. Det är fullt rimligt, rätt och riktigt att svenskt utvecklingsbistånd också kommer med vissa förväntningar om ett gemensamt samarbete.

Anf. 44 OLLE THORELL (S) replik:

Herr talman! Tack, Magdalena Thuresson, för ett anförande med många viktiga poänger!

Det finns mycket som vi är eniga om i utrikesutskottet, som att Sverige har en viktig roll att spela och att biståndet kan göra stor skillnad för fattiga och utsatta människor världen över. Vad vi inte är överens om är exempelvis nivån på biståndet. Det har vi diskuterat flera gånger tidigare.

Magdalena Thuresson ljuger inte och hittar inte på; det stämmer att det under dessa tre år är mer pengar i kronor och ören än under de föregående tre åren. Så kan man ju räkna om man vill. Det är dock ett lite ohederligt sätt att räkna på, kan jag tycka, eftersom bnp och bni ändras och inflationen ändras. Man fick mer för de pengarna då än vad man får nu. Andelen har alltså minskat.

Det är väl bara att vara ärlig med det från Moderaterna: Ni vill inte vara lika generösa med svenskt bistånd som vi i oppositionen samt Kristdemokraterna och Liberalerna vill. Det får ni väl tycka. Jag kan förstå att man gör den prioriteringen, även om jag tycker att den är helt fel. Jag tycker dock att det är lite opassande att trixa med beräkningarna på det sättet.

Min fråga gäller förankringen av detta. Magdalena Thuresson tycker att regeringen har haft möten med diverse organisationer och att vi partier har getts möjlighet att komma med åsikter. Det stämmer till viss del, men det är ju inte så att vi har fått ta del av något förslag som har funnits. Det har inte gått ut något förslag på remiss till partierna där vi har kunnat kom-

ma med inspel. Det har mest varit pliktskyldiga möten för att man sedan ska kunna säga att man haft möten.

Min fråga är: Vad är problemet med att ha en skrivelse i riksdagen om detta viktiga politikområde?

Anf. 45 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att kommentera nivån på biståndet. Vi har som sagt kommit överens om att lägga 56 miljarder årligen på bistånd, och det är 56 miljarder kronor som vi *inte* lägger på rättsväsendet, på järnvägsunderhållet eller på sjukvården. Det är 56 miljarder – otroligt mycket pengar – som vi i stället aktivt väljer att lägga på biståndet. Som sagt är det också mer pengar de här tre åren än de tre åren innan.

Vi har högre ambitioner för biståndet än att bara betala ut en viss andel av bni. Vi vill ha mer fokus på innehåll. Vi vill ha mer diskussion om vad vi ska göra och varför och om hur vi stärker effektiviteten i biståndet.

Vad gäller processen kring reformagendan har jag såklart förståelse för att Olle Thorell önskar ett större inflytande i svensk biståndspolitik än vad man har möjlighet att ha i opposition. Det är en naturlig känsla för en riksdagsledamot. Men vi vann valet och fick ett mandat att förändra också det här politikområdet.

Det har varit otaliga möten. Riksdagens alla partier har blivit inbjudna, och en rad andra aktörer har fått vara med och lämna synpunkter på hur en framtida reformagenda ska utformas.

Som jag sa i mitt anförande styrs biståndet av regeringen. Jag blev i alla fall aldrig konsulterad av tidigare biståndsministrar när man skulle se över strategier och så vidare. Jag kände då, precis som Olle Thorell gör nu, att jag gärna hade varit med och tyckt till. Det är dock inget konstigt med den här processen med tanke på hur biståndet styrs.

Anf. 46 OLLE THORELL (S) replik:

Herr talman! Det stämmer inte att vi i tidigare regeringsställning inte har efterfrågat oppositionens synpunkter. Senast det gjordes ett så här stort omtag i biståndspolitik var före både Magdalenas och min tid i riksdagen, nämligen 2002/03 när vi lanserade Sveriges politik för global utveckling. Det är kanske att likställa med detta, åtminstone med er bild att detta är ett så stort paradigmskifte och en så stor omläggning.

Det är svårt för oss att kunna analysera om det verkligen är det. Vi fick texten i går eftermiddag, så det är lite svårt att göra en totalanalys. Det visar väl också på problemet: Vi kan inte bedöma den eftersom vi inte har fått se den förrän i dag, och i dag ska vi stå här och debattera den.

Vi hade velat att det skulle lämnas en skrivelse till riksdagen om biståndsreformagendan så att vi hade haft möjlighet att analysera den ordentligt, komma med reservationer och särskilda yttranden och beskriva vår politik i jämförelse med den. Men det verkar man vara rädd för från regeringen.

När vi tog fram politiken för global utveckling var det en mycket omfattande process där alla riksdagens partier var inblandade och fick komma med yttranden och där vi hade rundabordssamtal under utformandet. Vi tog hjälp av akademien, av forskningen och av andra länders myndigheter och gjorde ett gediget arbete, ett arbete som var banbrytande och världsledande och fick många efterföljare ute i världen.

Omläggningen av biståndet förtjänar en sådan hantering. Jag tycker att den här hanteringen har varit sluten. Det spelar ingen roll hur många möten ni har haft där ni bara sagt ”Vad tycker ni då” i största allmänhet. Det har inte varit en seriös hantering av detta, och det beklagar vi.

Vad är det som är så farligt med en skrivelse till riksdagen om detta?

Anf. 47 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Varför inte en skrivelse? Ytterst är det en fråga som ska ställas till regeringen, men jag delar bedömningen.

Detta kommer att fungera som ett styrdokument för regeringens styrning och prioritering av biståndet. Därför tycker jag och en majoritet i utskottet att regeringens hantering, att besluta om reformagendan som ett regeringsbeslut, är rimlig.

Anf. 48 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! När jag lyssnade på Magdalena Thuressons anförande hörde även jag mycket som vi är överens om. Det är flera saker som den tidigare regeringen gjorde inom biståndet som fortsätter, och det är såklart välkommet.

Men ledamoten sa också någonting i stil med att man inte bara ska skicka iväg pengar kravlöst. Jag skulle vilja fråga Magdalena Thuresson varför hon säger så. Är det för att hon vill få det att låta som att det är så svenskt bistånd har hanterats genom åren, att det har skickats helt kravlöst utan transparens och effektivitet?

Anf. 49 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Vi ska inte skicka iväg skattepengar helt kravlöst. Jag säger inte att det har förekommit i stor utsträckning tidigare, men däremot har vi haft ganska mycket debatt i utskottet och i denna kammare om kärnstöd. Där menar jag att den tidigare regeringen har använt kärnstödet på ett sätt som syftat till att nå utbetalningsmålet. Man har gjort stora utbetalningar i slutet av året för att komma upp i ”rätt” summa spenderade pengar på bistånd. Det, menar jag, är inte ett ansvarsfullt sätt att hantera skattebetalarnas pengar på.

Kärnstödet har en jätteviktig roll i det multilaterala systemet. Men Sverige kan inte ligga på topp tre bland de största kärnstödsgivarna i hur många organisationer som helst. Där vi ger kärnstöd ska det gå till våra tematiska prioriteringar där Sverige har ett aktivt inflytande och är med och påverkar styrningen av organisationerna.

Detta är ett exempel på ansvarslöst hanterande i biståndet där utbetalningsmålet enligt mig har fått ansvarslösa konsekvenser. Man gör i slutet av året stora utbetalningar enbart för att komma upp i ”rätt” summa spenderade pengar på bistånd för att kunna rapportera det.

Anf. 50 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar för svaret.

Ändå vet ledamoten säkert att bland det mest verksamma vi kan göra är att ge kärnstöd till de stora multilaterala organisationerna och FN-organisationerna. Då ser vi till att det kommer in i ett system som fungerar och där man har möjligheter att faktiskt hjälpa där det behövs. De organisatio-

nerna säger att stora kärnstöd och flexibel finansiering är otroligt viktigt. Få ger det. Men det binder inte upp eller bakbinder deras händer.

Jag tror att det var World Food Programmes förre chef som sa: Jag har hur mycket pengar som helst. Jag ser bara vatten, men jag har ingenting att dricka. Det betyder att alla länder bundit upp sitt bistånd och villkorat det mot olika projekt. Sedan händer en annan katastrof, och ingenting av det han har kan användas. Det är inte effektiv användning av biståndspengar, tycker jag.

Svenskt bistånd, som det utvecklades med Miljöpartiets biståndsministrar, är rankat som ett av de bästa i världen, med stor transparens och hög effektivitet. Därför blir jag förvånad över att Moderaterna fortsätter att hävda att det inte var effektivt.

Nu ska det ju bli mer effektivt. Det upprepas som ett evigt mantra. Då undrar jag varför Moderaterna, i alla fall enligt ryktet, går fram med saker som riskerar att leda till motsatsen. Vissa av dem ser vi redan i reformagendan, även om vi måste analysera den lite mer. Men nu ska också strategin för de partianslutna organisationerna reformeras. Det verkar som att det blir ett stöd som är knutet till mandatet i riksdagen i stället för effektiviteten i de projekt som ska göras. Det går alltså rakt emot det som Magdalena Thuresson nu har stått och talat för.

Varför lägger ni fram förslag som leder till motsatsen till det som ni säger att ni vill göra?

Anf. 51 MAGDALENA THURESSON (M) replik:

Herr talman! Kärnstödet är ett jätte viktigt, ett extremt viktigt, verktyg inom biståndet. Men det ska användas strategiskt. Det ska inte användas som ett sätt att nå ett utbetalningsmål för biståndet. Då är det ansvarslöst. Kärnstödet är viktigt, men det ska användas strategiskt för att nå den svenska biståndspolitikens mål och tematiska prioriteringar.

Biståndet ska bli mer effektivt, exempelvis genom användningen av garantier, vilket jag tog upp flera gånger i mitt anförande. En biståndskrona kan bli fler biståndskronor och skapa kapitalflöden som annars inte hade kommit till. Det är otroligt effektivt bistånd och något vi borde använda och kommer att använda mycket mer inom flera olika områden.

Jag avstår från att kommentera olika rykten från UD som har nått Janine Alm Ericson. Jag konstaterar bara att regeringens och majoritetens absoluta ambition är att biståndet ska bli mer effektivt, och reformagendan presenterar flera förslag för att det ska bli det.

Anf. 52 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! I går presenterade regeringen och Sverigedemokraterna äntligen reformagendan för biståndet. Det är dock en stor brist att agendan inte har förankrats hos riksdagen och andra berörda parter som civilsamhället och experter. En så stor omläggning av svenskt bistånd som nu sjösätts borde ha getts möjlighet att diskuteras mer ingående. Vi har därför tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet en reservation, som jag yrkar bifall till.

Vi ska ha ett väl fungerande bistånd som utgår från fattigdomsbekämpning och som sker på mottagarens villkor. Regeringen har med stöd av Sverigedemokraterna presenterat en politik som delvis går i motsatt riktning. Att regeringen och Sverigedemokraterna redan tidigare övergett en-

procentsmålet och därmed sänkt biståndet i en tid då globala kriser överlappar varandra, den extrema fattigdomen ökar och behoven är som allra störst är ett slag mot de människor i världen som har det allra svårast. Vänsterpartiet står i vårt budgetförslag upp för världens fattiga och avsätter 1 procent till biståndet. Det går att göra om den politiska viljan finns.

I reformagendan kopplas biståndet i högre grad till att främja handel, investeringar och svenska företagsintressen. Om handelspolitiken kan användas för att lyfta människor ur fattigdom är det naturligtvis välkommet. Men man ska vara noga med att detta inte är detsamma som bistånd. Handelspolitiken och biståndspolitikerna har olika syften och mål.

Behoven är som allra störst i fattiga eller konfliktdrabbade länder där affärsmöjligheterna för företag är små. Svenska intressen och affärsmöjligheter gynnas däremot bäst i medelinkomstländer. Vad händer med de människor som bor i sköra länder och som kämpar för demokrati, jämställdhet och rättsstatens principer om vi överger dem, i länder som Somalia, Guatemala, Kambodja och Myanmar?

När OECD:s biståndsexperten utvärderade svenskt bistånd varnade de just för att överge de fattigaste länderna. De varnade även för att låta svenska företags exportintressen styra svenskt bistånd. Att använda bistånd för exportgarantier för att gynna svenska företag är dessutom en form av bundet bistånd som riskerar att göra biståndet både dyrare och mindre effektivt för mottagarländerna. Ett fokus på svenska intressen sätter biståndspolitikerna i gungning. Biståndet ska inte utgå från svenska intressen utan från mottagarens behov. Biståndspolitikerna ska genomsyras av ett rättighetsperspektiv och utgå från fattigas behov.

Det finns även en stark övertro i regeringsunderlaget på att det främst är marknadsekonomiska lösningar som kan skapa förutsättningar för utveckling. Det visar på en bristande insikt om bland annat vikten av en fungerande rättsstat, starka och oberoende institutioner, utvecklad hälso- och sjukvård och barns möjligheter till en god skolgång. I exempelvis Afghanistan är 16 av 21 miljoner barn i behov av humanitärt stöd. Situationen är särskilt allvarig för flickor, då barnäktenskap och brist på utbildning är stora problem.

Regeringen och Sverigedemokraterna kopplar även migration och återvandring till biståndet och skriver att det är särskilt prioriterat att värna det svenska intresset. Biståndsmedel ska användas som påtryckning för att förmå länder att ta emot personer som Sverige vill utvisa. Det är högst osannolikt att det kommer att fungera i verkligheten. Vilka länder ska man påverka? Det är bara ett par procent av biståndet som går direkt till länder. Det mesta går till civilsamhällets organisationer och multilaterala organ som FN. Ett land som Irak kommer nog inte att bry sig särskilt mycket ifall biståndet till kvinnoorganisationerna i Irak får minskat stöd.

Att använda bistånd för migration går dessutom emot OECD-Dacs regelverk för bistånd. En aktivitet kan inte redovisas som bistånd om den är förknippad med villkor om att uppnå givarens egna migrationspolitiska mål.

I reformagendan kan vi läsa att kvinnors och flickors rättigheter samt demokrati ska prioriteras i biståndet. Det är naturligtvis väldigt bra, men det är svårt att se hur det ska bli verklighet med de nedskärningar och omprioriteringar av biståndet som sker. Vi vet att det är en framgångsfaktor att stödja flickors och kvinnors möjlighet till utbildning och egen försörj-

ning och att ge flickor och kvinnor tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, SRHR. Att stödja flickor och kvinnor bidrar till att utveckla hela samhället och är en förutsättning för verklig demokratisk utveckling.

Jag besökte nyligen Zambia tillsammans med riksdagens SRHR-nätverk och kunde med egna ögon se att vårt bistånd gör stor skillnad och bidrar till att exempelvis förhindra barnäktenskap och tonårsgraviditeter. Denna typ av bistånd måste öka, inte minska. Vänsterpartiet vill därför att hälften av biståndet ska gå till kvinnor och flickor samt att minst 10 procent ska öronmärkas till SRHR.

Det var dessutom ett stort misstag att slopa den feministiska utrikespolitiken, som vi vet har gjort skillnad. Dessutom har allt fler länder börjat införa en feministisk utrikespolitik. Att avskaffa den samtidigt som jämställdheten i världen backar är att skicka fel signaler till omvärlden.

Att minska stödet till FN och skära ned på kärnstödet är också fel väg att gå. Kärnstödet medger en flexibilitet som krävs i en föränderlig värld med uppblussande kriser och konflikter, till exempel i Ukraina och Afghanistan. FN har också en viktig samordnande roll mellan olika aktörer i världen. En stor del av de medel som kanaliseras via FN går också till stöd för kvinnor och flickor och SRHR.

I reformagendan framgår det att stödet till civilsamhället samt transparensen angående biståndet ska öka. Det blir svårt att tro på när regeringen genomför enormt stora nedskärningar på informationsstödet för bistånden. Det slår undan benen för civilsamhällets möjligheter att informera, granska och sprida kunskap om svenskt bistånd. Vi har dessutom samtidigt sett hur biståndet till civilsamhället sammantaget minskar.

I reformagendan nämns även vikten av forskning och av att främja hälsoinsatser för de mest utsatta. Då är det märkligt att forskningsbiståndet skurits ned kraftigt. För första gången på flera decennier minskar tillgången till rent vatten och resurser för att bekämpa svåra sjukdomar som malaria och tuberkulos, och allt fler barn lider av akut näringsbrist. Att minska bistånds- och forskningsmedel till projekt som berör de allra fattigaste och hårdast drabbade är förödande. Det viktiga forskningsbiståndet måste finnas kvar och stärkas.

Jag vill också särskilt ta upp biståndet till Palestina. Det behöver stärkas mot bakgrund av den humanitära katastrof som vi nu bevittnar i Gaza. Självklart fördömer jag Hamas angrepp på civila israeler, men det rättfärdigar inte Israels bestraffning av en hel befolkning. Över 15 000 har dödats i Gaza, varav 7 000 barn. Det måste få ett slut.

Det var felaktigt att frysa utvecklingsbiståndet på det sätt som regeringen gjorde i början av kriget mellan Israel och Hamas. Det svenska biståndet går till krafter som kämpar mot terror och för demokrati, kvinnors rättigheter och mänskliga rättigheter. Att strypa biståndet gynnar bara Hamas. Både Sida och EU-kommissionen har kommit fram till att inga biståndspengar har gått till Hamas. Det finns med andra ord inga skäl att inte återuppta utbetalningarna med omedelbar verkan. Men trots det fortsätter regeringen förhålla delar av utbetalningarna. Regeringen överför dessutom 80 miljoner från FN-organet UNRWA till Gaza. Det är bra att stödet till Gaza ökar, men det får inte ske på bekostnad av de mest utsatta palestinierna i flyktinglägren.

Regeringen kommer att i högre utsträckning koncentrera biståndet till Europa och framför allt Ukraina. Situationen i Ukraina är akut. Rysslands folkrättsvidriga anfällskrig har orsakat omfattande förödelse. Tusentals och åter tusentals civila har dödats och skadats. Ukraina behöver självklart internationellt stöd, och Sverige har alla möjligheter att spela en viktig roll när det gäller både humanitärt stöd och stöd till återuppbyggnad. Det är vi helt överens om. Men samtidigt pågår en rad andra kriser, krig och konflikter runt om i världen. Konflikten mellan Hamas och Israel, hungerkrisen i Somalia och fattigdomen i Myanmar är bara några exempel.

Behoven i Ukraina är och kommer att vara gigantiska. Världens samlade biståndsmedel kommer inte att räcka till på långa vägar. Därför måste stödet till Ukraina ske i form av additionella medel, det vill säga utöver den befintliga biståndsbudgeten.

Även det viktiga klimatbiståndet borde finansieras som ett additionellt bistånd. Det är den fattigaste delen av världen som drabbas hårdast av klimatkrisens effekter. Klimatmålen måste gå före kortsiktiga vinstintressen, och den rika delen av världen måste ta sitt historiska ansvar. För att kombinera en effektiv fattigdomsbekämpning med ekologisk hållbarhet krävs satsningar på miljövänlig och hållbar produktion av energi och livsmedel samt omställning till en mer miljövänlig transport- och industrisektor.

Det talas ibland helt felaktigt om biståndet som ett svart hål. Sverige har i dag ett relativt bra bistånd som är både transparent och effektivt och som ses som en förebild globalt. Samtidigt är det näst intill inget fokus på kapital- och skatteflykt som ett svart hål, trots att det berövar länder hundratals miljarder dollar varje år i uteblivna skatteintäkter. Här behöver krafttag göras. Vi behöver även införa en effektiv land-för-land-rapportering för multinationella företag.

Regeringen överger både enprocentsmålet och en i det stora hela väl fungerande biståndspolitik utan någon seriös dialog. Det är minst sagt anmärkningsvärt. Sverige ska vara en röst för solidaritet, demokrati och mänskliga rättigheter världen över. Vi ska ha ett väl fungerande bistånd som utgår från fattigdomsbekämpning och som sker på mottagarens villkor.

Anf. 53 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! I Lotta Johnsson Fornarves anförande var det många stora ord om fattiga i världen, mänskliga rättigheter, demokrati och sådana saker. Samtidigt har ju Vänsterpartiet en del egna bekymmer på den fronten.

I 70 år var Vänsterpartiets mål att införa diktatur i Sverige. Det är viktigt att ha med sig det. Det finns inget parti i Sverige som under så lång tid varit blint lojalt med totalitära regimer och praktiskt taget alla kommunistiska partier som Vänsterpartiet. När de partierna splittrats har Vänsterpartiet också splittrats till maoister, stalinister och så vidare.

Skälet till att Vänsterpartiet inte fick sitta med i samlingsregeringen under andra världskriget var att man inte var lojal med Sverige. Det är också skälet till att Vänsterpartiet aldrig har fått sitta i en regering över huvud taget i Sverige. De har stått för diktatur, inte demokrati, under många år. Vänsterpartiet fick därför tidigare inte heller sitta med i Utrikesnämnden.

Kommunismen föll, och då reformerades Vänsterpartiet – men inte av fri vilja. Man gjorde det för att Sovjetsystemet kollapsade. Då kom man

där som efterslänrare och ville moderera sig och bli demokrater. Det är ju bra. Men problemet är att vi än i dag ser en del kopplingar mellan Vänsterpartiet och totalitära idéer.

Inte minst har Vänsterpartiet kopplingar till Svensk-kubanska föreningen, som är närmast fanatiska i sitt försvar av enpartistytret på Kuba. Flera av deras företrädare har också partiuppdrag för Vänsterpartiet, exempelvis lokalavdelningsansvariga. En talare för något år sedan representerade både Svensk-kubanska föreningen och Vänsterpartiet. Kan man vara medlem i Vänsterpartiet och samtidigt ha uppdrag för Svensk-kubanska föreningen? Är det förenligt, Lotta Johnsson Fornarve, med era värderingar?

Anf. 54 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna om att ämnet för debatten är utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.

Anf. 55 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Tack för påminnelsen! Jag tackar Fredrik Malm för frågan. Det är så typiskt ledamoten att gå tillbaka i historien och försöka hitta angreppspunkter på Vänsterpartiet. Vi har en del saker i vår historia som vi inte är så stolta över, precis som alla partier. Men de sakerna har vi gjort upp med.

I dag är Vänsterpartiet ett modernt, demokratiskt, socialistiskt parti som alla dagar i veckan står upp för demokrati, mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter överallt i världen. Vi är de första att kritisera när det begås brott mot de mänskliga rättigheterna, var de än begås.

När det gäller Kuba är vi kritiska mot bristerna i demokrati och mänskliga rättigheter, men vi ser också att det finns saker på Kuba som är bra och som kan lyftas fram. Det gäller till exempel sjukvården. Men vi är som sagt kritiska mot brister i de demokratiska fri- och rättigheterna. Det är självklart.

Anf. 56 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Detta har ju med bistånd att göra, eftersom Vänsterpartiet exotiserar kring flera länder, till exempel Nicaragua, Venezuela och Kuba – åtminstone gjorde man det i början. När de fick socialistiska maktövertaganden såg man ljuset skymta i slutet av tunneln. Men när socialisterna har fått makten vill de inte släppa den ifrån sig. Då vill de inte ha några val. Då ändrar de och manipulerar grundlagen för att kunna sitta kvar år efter år. Då får vi till exempel sandinisterna med Ortega i Nicaragua, som har infört totalitär diktatur. Då får vi Maduro i Venezuela, som också har infört totalitär diktatur, och så Castroregimen med dess efterträdare till den skäggige diktatorn.

Det hade varit mycket bättre om Vänsterpartiet från början insett att det skulle barka fullständigt åt skogen. Det har ju de flesta andra förstått.

Kopplingarna är relevanta därför att när Lotta Johnsson Fornarve säger att Vänsterpartiet har gjort upp med detta och att det var förr i tiden stämmer det inte riktigt. Vänsterpartiet har i dag politiska företrädare som har stått på valsedlarna i de senaste valen som samtidigt är representanter för en organisation som är en direkt lobbyorganisation för den västra hemisfärens sista totalitära diktatur. Hur är det möjligt? Hade det varit möjligt i

Centerpartiet, Moderaterna, Miljöpartiet eller Liberalerna? Nej, våra partimedlemmar söker sig inte till de miljöerna. Men Vänsterpartiet har uppenbarligen den problematiken.

Prot. 2023/24:50
15 december

Internationellt bistånd

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Nu får ledamoten Fredrik Malm skynda sig att knyta detta till biståndspolitik lite tydligare än vad han har lyckats med hittills.)

Detta hör definitivt biståndspolitik till, därför att Sverige under många år har gett aktivt bistånd till Kuba. Det har gått till regimen. Det finns fortfarande biståndssamarbeten som vi i Liberalerna vill fasa ut. Det här har alltså definitivt med biståndet att göra – och med de demokratiska värderingarna.

Anf. 57 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Herr talman! Vi diskuterar som sagt internationellt bistånd här i dag, och jag tycker att Fredrik Malm rör sig ganska långt ifrån det ämnet.

Som jag tidigare sa står Vänsterpartiet upp för demokratiska rättigheter, mänskliga rättigheter och kvinnors rättigheter överallt i världen, och vi är de första att protestera när det begås brott mot demokratin och de mänskliga rättigheterna.

Det här innebär inte att bistånd inte kan gå till länder som är auktoritära. Då går ju biståndet inte till de ländernas regimer, utan det går till demokratirörelser och kvinnorörelser och civilsamhällets organisationer som jobbar för att öka demokratin och stå upp för till exempel kvinnors rättigheter. Det är ett bistånd som vi försvarar och tycker är väldigt bra, för det kan också förändra utvecklingen.

Anf. 58 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! Biståndet är en betydelsefull del av det svenska engagemanget i världen. Biståndet ska skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som lever i fattigdom och förtryck.

De humanitära behoven i världen har ökat kraftigt under senare år, inte minst till följd av pandemin. Krig och väpnade konflikter har drivit miljontals människor på flykt. Rysslands olagliga krig i Ukraina men även klimatförändringar har gjort livsmedelsförsörjningen otrygg. Allt detta har ökat det mänskliga lidandet med undernäring, hunger och svält.

Barn är ofta de som är allra mest utsatta och drabbas värst av fattigdom, krig, klimatförändringar och katastrofer. Barn omfattas av alla mänskliga rättigheter men har också specifika rättigheter som måste värnas. Det är också genom att investera i den yngre generationen som biståndet kan hjälpa till att lägga grunden till en mer långsiktigt positiv förändring i fattiga länders välfärd. Därför bör barns situation uppmärksammas, deras erfarenheter och deras livssituation, när svenskt bistånd genomförs.

Utbildning är en mänsklig rättighet och en grundsten för demokrati och jämställdhet. Investeringar i hälsa och utbildning är viktiga för ett samhälles utveckling och välmående och för att ge enskilda människor möjlighet att ta sig ur fattigdom.

Sverige är en av världens mest generösa biståndsgivare med 0,88 procent av bni. Det kan vi vara stolta över.

Vid resor i många länder möter vi positiva reaktioner och tacksamhet för de insatser som gjorts under flera decennier.

Till exempel besökte jag tillsammans med konstitutionsutskottet Sydkorea för en månad sedan. Flera sydkoreaner som vi mötte berättade att deras anhöriga hade arbetat eller blivit hjälpta och vårdade på det svenska fältsjukhuset som fanns där i samband med och efter Koreakriget.

Ett annat exempel är mina egna erfarenheter som sjuksköterska i Tanzania. Vi blir alltid väl mottagna där, för även den fattiga landsbygdsbefolkningen vet som regel att Sverige sedan många decennier har hjälpt till att bygga upp landet med utbildning och hälso- och sjukvård men även med industribyggen och framgångsrika företag med högkvalitativa produkter – som våra Scania-lastbilar, som kunde leverera både förnödenheter och sjukvårdsutrustning även under värsta regntiden med fullständigt förstörda vägar när den inhemska marknaden inte fungerade.

Men biståndet har inte alltid varit oomstritt och är det inte i dag heller. Allt emellanåt har det kommit avslöjanden om biståndsmedel som missbrukats och hamnat i fel fickor.

Oberoende utvärderingar av exempelvis OECD och Riksrevisionen har också pekat på att det svenska biståndet under årens lopp har spritts ut och delats upp på allt fler fokusområden i allt fler länder, vilket har gjort det svårt att följa upp.

I samband med detta och tidigare replikskiften här i kammaren när det gäller frysningen av bistånd vill jag ge några kommentarer i just den här delen.

Först och främst mitt och Kristdemokraternas djupa deltagande med Israel, som för drygt två månader sedan drabbades av den värsta terrorattacken med flest döda israeler på en och samma dag sedan andra världskrigets gasugnar. Hamas visade ingen skonsamhet mot vare sig spädbarn, kvinnor eller sjuka äldre och inte heller mot palestinska anställda eller gästarbetare från andra länder på de israeliska kibbutzerna. Alla dödades skoningslöst eller fördes bort som gisslan eller misshandlades, stympades och våldtogs.

Vi kan inte riskera att en enda krona från Sverige läcker iväg till denna avskryvade terrororganisation eller till organisationer som står den nära, varken direkt eller indirekt. Frysningen av biståndet till Palestina var nödvändig och är nödvändig för att säkerställa det.

Tyvär svarade inte Sidas utredning upp till detta. I stället för att granska alla organisationer som är deras samarbetspartner i området redovisade de bara en handfull. Därav det förnyade uppdraget att utreda det som de faktiskt hade ombetts.

Det är förfärligt att Hamas på detta sätt har utsatt sin egen befolkning för det lidande som detta krig innebär. Regeringen har därför ökat på det humanitära stödet till dem som drabbas av kriget i Gaza via multilaterala organisationer och släppt fram utbetalningar till sjukvård, psykosocialt stöd och redan utfört arbete.

Fru talman! Med anledning av den här utvecklingen kommer jag att överskrida min anmälda talartid. Jag vill be om ursäkt för detta, men jag såg det som viktigt och nödvändigt att ge dessa kommentarer.

Sverige fick i går en ny biståndspolitik för en ny era, en reformagenda för frihet, egenmakt och hållbar tillväxt. Precis som skrivs i utrikesutskot-

tets betänkande UU2, som vi i dag behandlar, har den fokus på långsiktighet, transparens och effektivitet.

De tematiska prioriteringarna från fyrpartiöverenskommelsen Bana för biståndet från hösten 2022 finns återgivna i betänkandet. Prioriteringarna gäller fattigdomsbekämpning och hälsoinsatser för de mest utsatta, demokratibistånd till människorättsförsvarare och demokratikämpar, utökat och effektiviserat klimatbistånd samt kvinnors och flickors rättigheter och möjligheter.

I överenskommelsen från förra hösten ingick även att bidra till synergier mellan utökad handel och utveckling, för det finns inget land som har lyfts ur fattigdom enbart genom bistånd.

Genom att stödja demokratiutveckling, hälsa och utbildning, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer och motverka och öka motståndskraften mot klimatförändringar bidrar vi också till samhällen där människor inte ser sig nödsakade att ge sig på flykt mot ett bättre liv. Samtidigt ökar den typen av insatser motivationen för människor som är på flykt att återvända till hemlandet.

Fru talman! En av styrkorna med reformagendan är det sätt på vilket civilsamhällesorganisationernas engagemang och lokala kännedom tas till vara.

Vi kan ta kyrkorna som exempel. De har funnits där länge och byggt upp ett förtroende bland befolkningen. I de allra flesta länder utom Sverige är religionen väldigt viktig för befolkningen. Man lyssnar ofta mer på prästen eller imamen än på politiker eller FN-tjänstemän.

Därför är det viktigt att kunna arbeta tillsammans med dessa organisationer. När en kris inträffar, kanske torka eller översvämning, finns kyrkan redan där och kan snabbt sätta in insatser genom sina nätverk och samarbeten med svenska systerkyrkor. Och dessa civilsamhällesorganisationer kommer att finnas kvar där även när krisen har lagt sig. De är människonära, de känner kontexten och de kan bidra till verklig förändring på marken, där de fattigaste och mest utsatta lever.

I det här sammanhanget vill jag också nämna värnandet av de mänskliga fri- och rättigheterna, dit religionsfriheten hör. I ett ökande antal länder är det farligt att ha ”fel” religion sett med majoritetssamhällets ögon. Kristna är den grupp som utsätts för mest förföljelse i hela världen.

Allra farligast är det att vara kristen i Nordkorea, följt av Somalia, Jemen, Eritrea, Libyen, Nigeria, Pakistan, Iran, Afghanistan, Sudan och Indien. I dessa elva länder klassificerar organisationen Open Doors läget som extrem förföljelse av kristna. Det är alltså förenat med livsfara att vara kristen.

I vissa länder kan en person som påträffas med en bibel bli avrättad direkt på platsen utan rättegång. Sverige behöver i sina kontakter med dessa länder framhålla att religionsfrihet är en mänsklig rättighet som inte får kränkas.

Ett livskraftigt civilsamhälle är också viktigt för att bygga demokratiska strukturer som kan fungera även där det demokratiska utrymmet är trångt. När situationen en gång förändras finns det då demokratiskt skolade personer som kan träda in och ta på sig ett konstruktivt ledarskap.

Som sjuksköterska vill jag självklart också lyfta upp regeringens avsikt att förbättra förutsättningarna för god hälsa i världen. Dit hör hälsoinsatser

Prot. 2023/24:50
15 december

Internationellt bistånd

för de mest utsatta, vaccinationer, tillgång till livräddande behandlingar och insatser för psykisk hälsa, inte minst i humanitära krissituationer.

Som exempel kan jag nämna det besök jag gjorde i Armenien för en dryg månad sedan. Jag träffade då flera civilsamhällesorganisationer som bland annat ägnar sig åt att snabbutbilda frivilligarbetare i psykosocialt omhändertagande och krisbearbetning för traumatiserade flyktingar, framför allt kvinnor, från Nagorno-Karabach.

Antimikrobiell resistens är ett globalt hälsohot. Tänk den dag penicillinet inte hjälper mot infektionssjukdomar! Användandet av antibiotika behöver begränsas, både i hälso- och sjukvården och i djurhållning och livsmedelsproduktion.

Som avslutning, fru talman, vill jag lyfta fram regeringens fokus på flickors och kvinnors rättigheter och möjligheter, utan att använda det symbolpolitiskt laddade begreppet feminism. Det handlar om att stödja insatser som stärker kvinnors och flickors självbestämmande, ekonomiska egenmakt och utbildningsmöjligheter.

Alla former av sexuellt och könsrelaterat våld och skadliga sedvänjor ska motverkas, och skydd av och stöd till offer för våld ska stärkas. SRHR-tjänster ska integreras i utbildnings-, hälso- och sjukvårdssystem. Tillgången till utbildad personal, särskilt barnmorskor, behöver öka för att man ska kunna ge adekvat vård till gravida, mödrar och nyfödda. Insatser som förbättrar tillgången till allsidig och tillgänglig sexualundervisning ska stödjas.

Vi ska arbeta för kvinnors politiska inflytande och deltagande och främja flickors utbildning, speciellt i kris och konflikt. Under pandemin var det miljontals flickor som fick sluta skolan i förtid och blev bortgifta för att familjen skulle få en mun mindre att mätta. Men följden blev att antalet tonårsgraviditeter ökade, med ökade risker för både barnet som blev mamma innan hon var mogen för detta kroppsligt och mentalt och för det nyfödda barnet.

Fru talman! Det finns otroligt mycket mer att säga om detta område, som handlar om internationellt bistånd och det ansvar vi har för våra medmänniskor i andra länder, men eftersom jag redan har överskridit min talar-tid stannar jag här.

Jag vill önska fru talmannen, hela kammarkansliet och Riksdagsförvaltningen en riktigt god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag tackar för att ledamoten redan var medveten om att talartiden överskreds med över 50 procent.)

Anf. 59 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Tack, Gudrun Brunegård, för ett mycket viktigt anförande!

Jag upplever att Gudrun Brunegård och jag står väldigt nära varann när det handlar om synen på bistånd och vad det bör gå till, så där ifrågasätter jag absolut ingenting.

Det som jag funderar över handlar lite om samma sak som jag frågade om tidigare, framför allt kopplat till kvinnors och flickors rättigheter som kränks framför allt i områden med mycket svåra kontexter. Jag lyfte exempelvis fram flickorna i Afghanistan och skolan där. Jag undrar: Hur ser

Gudrun Brunegård på detta, och hur kan vi vänta oss att den nya reformagendan kommer att påverka projekten?

Jag är glad över att Gudrun Brunegård lyfte upp utbildning som en oerhört viktig faktor, återigen särskilt för flickor och kvinnor. Tack och lov finns utbildning med i reformagendan, även om det ett tag var lite osäkert hur mycket plats det skulle få. Nu finns det ändå med. Jag har en enkel fråga: Borde det inte ha varit ett ännu större fokus på utbildning i reformagendan, kanske särskilt kopplat till kvinnor och flickor?

Anf. 60 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Tack, Anna Lasses, för frågorna!

Precis som ledamoten säger är flickors och kvinnors rättigheter och möjligheter oerhört viktiga. Det har många gånger bevitnats att det är när flickor och kvinnor får möjlighet att utvecklas som det börjar hända saker i samhället och dess utveckling.

Det finns ett gammalt talesätt: Om du vill hjälpa en man, ge honom en fisk, men om du vill hjälpa honom en längre tid – en vecka eller ett år – lär honom att fiska! Men om du vill förändra ett samhälle ska du utbilda kvinnorna och flickorna. Det ligger mycket i detta.

Vi får inte överge kvinnor och flickor även om omständigheterna runt omkring är svåra, som de är i Afghanistan, som nämndes tidigare i replikskiftena. Där har vi möjlighet att genom olika organisationer föra fram hjälpen. Det är som sagt otroligt viktigt att vi inte överger dem.

När det gäller utbildningsdelarna är jag väldigt glad och stolt över att vi har med dem. Sedan är det naturligtvis en smaksak hur många ord man tycker att det ska stå. Det som står i agendan är dock oerhört viktigt.

Ordet ”utbildning” återkommer på många olika ställen, till exempel i samband med utbildning som en förutsättning för företagande och utbildning som en förutsättning för god hälso- och sjukvård.

Det gäller utbildning av sjukvårdspersonalen men självklart också att människor ska förstå hur kroppen fungerar, vad som händer när man blir gravid och så vidare och hur man kan skydda sig emot oönskade graviditeter och sådana saker. Det gäller naturligtvis också utbildning för att förändra sitt eget och andras liv och få möjlighet att förverkliga sina förutsättningar.

Anf. 61 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Jag har inte särskilt mycket att tillägga, för jag tycker att jag har fått ett gott svar från Gudrun Brunegård. Jag litar på att det där finns en drivkraft för regeringen när det gäller att försvara kvinnors och flickors rättigheter.

Anf. 62 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Jag tackar för ett gott samtal.

Anf. 63 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Gudrun Brunegård för ett värdefullt anförande och för det arbete som ledamoten och Kristdemokraterna har gjort i framtagande av reformagendan.

Det finns, som jag sa i mitt anförande, bra inslag. Det finns ett nytänkande som kan vara välbehövligt. Det finns saker som vi inte har debatterat här som är spännande. Landstrategier som är sammankopplade med både bistånd och andra politikområden tycker jag låter som en spännande sak, till exempel.

Över huvud taget när det gäller styrningen av biståndet finns det många goda tankar. Vi socialdemokrater tycker bara att det är synd att inte vi, civilsamhället, organisationer och akademien har fått vara med vid utformandet. Då hade det kunnat bli ännu mer nytänkande.

Jag skulle vilja fråga om civilsamhällets roll. Jag vet att det är en hjärtefråga för Kristdemokraterna. I agendan står det att en ökad andel av biståndet ska gå till civilsamhällets organisationer.

Men det som oroar mig är två saker. Det ena är att detta ska ske på bekostnad av det multilaterala stödet. Varför sätter man just multilateralt stöd i motsatsställning till civilsamhället?

Det andra som oroar mig är att regeringen sa exakt samma sak i budgeten förra året, men hur än vi och många civilsamhällesorganisationer räknar kunde vi inte se att det på totalen blev något ökat stöd till civilsamhällets organisationer, så varför ska vi tro på detta nu? Det är mina frågor.

Anf. 64 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Tack, Olle Thorell, för frågorna, som är väldigt viktiga, och för erkännandena för de goda saker som även ledamoten har hunnit ta till sig under det dygn som reformagendan har varit offentlig!

Jag förstår frustrationen över att inte ha kunnat finnas med i arbetet. Det är bedrövligt att vara i opposition. Jag vet det av erfarenhet. Men anledningen till den snabba processen var att vi är angelägna om att skiftet ska kunna ske så snabbt som möjligt.

Vi har mycket bakgrundsmaterial, och vi har haft många dialoger på många olika fronter. Jag är övertygad om att detta kommer att bli bra när det nu sjösätts.

När det gäller civilsamhället och den ökade andelen skulle jag vilja förtydliga att det kan ha varit ett missförstånd med begreppsförvirring. Den ökade andelen handlar inte om kronor och ören i bruttosummor utan i förhållande till den andra delen. När man förändrar helheten, till exempel med utökat stöd till Ukraina, får det också effekter.

Anledningen till att vi i högre grad betonar civilsamhället är att det handlar om mindre organisationer och mindre byråkratisk överbyggnad. Det är lättare att följa upp. Precis som jag sa i mitt anförande har man direktkontakt med sina systerorganisationer i fält, där man vet att det också blir större effektivitet och mindre pengar som försvinner utefter vägen.

Anf. 65 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Tack, Gudrun Brunegård, för svaret!

Jag ställer frågan igen eftersom ledamoten inte hann med den i första replikskiftet. Varför ställer ni stödet till civilsamhället mot det stödet till multilaterala organisationer? Civilsamhällets organisationer tycker ju inte att det finns något motsatsförhållande här, utan de vet att FN-organens arbete, World Food Programme, IMF och Världsbanken är vitala för att de ska kunna fungera. Det finns alltså ingen motsatsställning mellan civil-

samhällesstöd och multilateralt stöd. Jag undrar varför man ser en sådan motsatsställning i reformagendan.

Sedan talades det om långsiktig förändring. Jag tror på Gudrun Brunegårds och Kristdemokraternas vilja att få till stånd förändring. Det är helt naturligt. Detta handlar inte om att jag skulle vara bitter för att vi är i opposition, utan det är för att vi vill att biståndet ska göra största möjliga nytta och ha högsta möjliga kvalitet.

Vill man se långsiktig förändring är en god förankring en förutsättning för det. Om man bestämmer fort, stänger in sig i ett förhandlingsrum och kommer ut med en färdig produkt är det mindre sannolikt att man får stort genomslag för det än om man hade fått med sig civilsamhällets organisationer, myndighetsrepresentanter, akademien, forskningen och partner i andra länder i arbetet och också lyssnat mer på oppositionen. Då hade förändringarna kunnat bli mer långsiktiga. Risken är ju annars att politiken växlar igen vid nästa regeringsskifte.

Men frågan varför man sätter civilsamhällesstöd mot multistöd vill jag ha svar på.

Anf. 66 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Tack, Olle Thorell, för möjligheten att svara på den fråga som jag inte hann med i mitt förra inlägg!

När vi har en begränsad värld med begränsade resurser och otroligt stora behov gäller det att göra prioriteringar. I det grundarbete som vi gjorde när vi tog fram det kristdemokratiska biståndspolitiska programmet kunde vi se forskningsbelägg på att pengar som går genom civilsamhällesorganisationer har större effekt på fältet än det som går till de multilaterala organisationerna. Behöver man göra en balansering gör vi en finjustering mellan dessa båda aktörer.

Med detta sagt vill jag ändå poängtera värdet och nyttan av de multilaterala organisationerna. De är otroligt värdefulla med sin kompetens och sin storlek. De har möjlighet att gå in med stora resurser från fler länder sammantaget. Det var tack vare att kärnstödet fanns som man snabbt kunde gå in och hjälpa exempelvis Armenien när flyktingkrisen där uppstod, och likaså när det gäller kriget i Gaza.

Man måste ha en balans. Det är inte så att man ska utradera det ena på det andras bekostnad. Men vi vill ändå göra en justering dem emellan.

Jag nämnde det kristdemokratiska biståndspolitiska programmet. Där gjorde vi en noggrann genomgång av olika forskningsrapporter och sådant som låg till stöd för de förändringar som vi föreslog. I många stycken följer programmet och reformagendan de förslag som vi lade fram där. Jag litar på att den forskning som var bra för ett och ett halvt år sedan är tillförlitlig även i dag.

Anf. 67 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, Gudrun Brunegård, för ett i många delar bra anförande! Vi har ju i många delar också en samsyn när det gäller biståndet, till exempel när det handlar om stöd till kvinnor och flickor.

Jag tänkte fortsätta på spåret med civilsamhället. Apropå det tidigare replikskiftet skulle jag vilja säga att det multilaterala biståndet, kärnstödet och stödet till civilsamhällesorganisationer är kopplade till varandra. De är liksom en förutsättning för varandra och står inte i motsats till varandra.

Det jag tänkte fråga om gäller att ni betonar att stödet till civilsamhället kommer att öka. Det tycker jag är bra och välkommet. Men det är lite svårt att tro på att det kommer att bli verklighet när man ser att det har varit stora nedskärningar inom till exempel informationsstödet för biståndet, infokom. Detta är något som slår undan benen för civilsamhällets möjlighet att informera, granska och sprida kunskap om svenskt bistånd.

Dessutom har vi sett hur biståndet till det civila samhället totalt sett har minskat och inte ökat. Hur ska man kunna lita på att stödet till civilsamhället kommer att prioriteras i framtiden?

Anf. 68 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! Det är precis som ledamoten säger: När det gäller stödet till fattiga och utsatta människor finns det en stor samsyn mellan partierna i kammaren. Det gläder mig att vi ändå kan konstatera det när vi bryter åsikter mot varandra.

Detta med civilsamhället var jag inne på i det förra replikskiftet. Både de multilaterala organisationerna och civilsamhällesorganisationerna har ett stort värde. Men vi ser att civilsamhällesorganisationerna har en kapacitet att bygga upp och öka sina insatser. Genom forskning vet vi att de åtgärderna också ofta har en större effektivitet. De når ut i nätverken, ut till lokalsamhällena där de mest utsatta och fattiga människorna finns, och de har möjlighet att verka och driva ett förändringsarbete där på ett helt annat sätt än vad de stora multilaterala organisationerna har.

Hur mycket den här justeringen dem sinsemellan kommer att innebära vet jag inte, men det ska vara en tydlig förändring.

När det gäller stödet till civilsamhället som helhet ligger CSO-stödet oförändrat. Det är inte någon skillnad. Som jag sa i det förra replikskiftet tror jag att det kan handla om en begreppsförvirring. När vi säger att andelen av det totala biståndet som förmedlas via civilsamhället ska påverkas betyder det kanske inte nödvändigtvis att det ska öka i antal kronor och ören, utan det är i relation till de multilaterala.

Anf. 69 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack, Gudrun Brunegård, för svaret på frågan! Men jag blir ändå inte riktigt klar över detta. Biståndsplattformen Concord har faktiskt räknat ut att biståndet till civilsamhället har minskat. Då blir man lite förvirrad när det står i reformagendan att biståndet ska stärkas och prioriteras. Man ser ju hur det har minskat.

Jag skulle vilja att Gudrun Brunegård också kommenterar att infokomstödet minskade med 90 procent. Det är ett stöd som möjliggör granskning, påverkan och att internationella miljö- och människorättsförsvarens röster kan höras i både Sverige och Europa.

Att det minskat så drastiskt har verkligen varit ett hårt slag mot många civilsamhällesorganisationer i Sverige, särskilt de mindre organisationerna. Många av dem har varit tvungna att avskeda personal och minska sin verksamhet dramatiskt. Detta är också något som på sikt kan påverka synen på bistånd i samhället i stort. När det ges mindre resurser till att sprida kunskap om hur biståndet används kan det försvåra debatten runt internationellt bistånd.

Jag skulle vilja att Gudrun Brunegård kommenterar infokomstödet till civilsamhällets organisationer och hur det dramatiskt har minskat.

Anf. 70 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik:

Fru talman! När det gäller infokomstödet gjorde man på departementet en granskning, och man konstaterade att delar av infokomstödet inte direkt användes så som avsikten var.

Den stora förändringen när det gäller budgetproportionerna skedde för ett år sedan, när vi gick ifrån enprocentsmålet, som jag för övrigt vill fortsätta arbeta för att återinföra. Vi frös det på 56 miljarders nivå. Jag vill minnas att det var en minskning med ungefär 4 miljarder. Jag har inte granskat detaljerna, men jag drar ändå slutsatsen att det var där som den förändringen skedde. Det är detta som man ser i proportionerna. Det blev en mindre summa totalt att fördela, och då såg man det i det som man fick in från Sida.

Nu ligger det däremot fast på 56 miljarder. Det ger en helt annan förutsägbarhet och planerbarhet när man vet att det är 56 miljarder. Det är den summan vi har att jobba med, inte bara i år, inte bara nästa år, utan under hela budgetperioden. Under tre år framåt vet man precis hur man ska disponera sina pengar. Då har varje organisation möjlighet att göra de justeringar som man kan, vill och behöver göra. Det tror jag är en framgång.

Dessutom har vi fått in taket för avräkningarna, som förhindrar det som Socialdemokraterna åstadkom för ett och ett halvt år sedan när de ryckte 14 procent av biståndet över en natt. Det kommer inte att inträffa.

Anf. 71 ANNA LASSES (C):

Fru talman! Jag gillar egentligen inte gnäll och tjafs, så låt oss bara konstatera att efter att ha försökt ta ställning till två budgetar utan mer precist innehåll är reformagendan nu äntligen på plats. I ärlighetens namn innehöll den väl ganska exakt det vi kunde vänta oss utifrån de utspel och ageranden som partierna i regeringsunderlaget har stått för under det senaste året.

Värst har väntan varit för alla de organisationer som på olika sätt arbetar med biståndet, såväl här i Sverige som ute i världen, då det har varit hart när omöjligt att sia om vilka projekt som kommer att få vara kvar och vilka som inte kommer att få vara kvar. Därför blir det nu extra intressant att följa detta under de närmaste veckorna, då de olika landstrategierna gissningsvis börjar rulla ut.

Låt mig säga att jag tycker att det finns många bra ansatser i den reformagendan som nu finns. Att handel och bistånd knyts närmare varandra är mycket positivt. Här finns stora mervärden att vinna i form av att skapa jobb och bygga samhällen men också i form av samverkan i näringslivet över nationsgränserna. Rätt använt är detta ett mycket starkt verktyg för att på riktigt lyfta människor ur fattigdom och utanförskap. Jag erkänner att jag har varit och fortfarande är en smula orolig över att det kanske blir för mycket fokus på de svenska företagens vinster när utgångspunkten ska vara mottagarens behov och villkor. Detta måste byggas underifrån.

Här är det särskilt viktigt att lyfta småföretagandet och kvinnors möjlighet att driva företag. Ett exempel på detta är de småskaliga projekt som görs inom livsmedelsförsörjning runt om i världen. Det är ett område där bland andra We Effect och Act Svenska kyrkan är aktiva. Här får små företag och producentkooperativ ökad kunskap och kapacitet gällande odlingsteknik och affärsutveckling. Det finns ett starkt miljö-, klimat- och

jämställdhetsfokus i detta. Samtidigt får de möjlighet att ta lån som gör att de kan utveckla sina affärsmodeller och få tillgång till nya marknader.

Förutom att det bidrar till jämställdhet och hållbar livsmedelsförsörjning bygger det underifrån ett resilient samhälle med samverkan över nationsgränserna. En betydligt större andel av biståndet skulle kunna gå till just den formen av projekt. Så skulle det kunna vara i stället för som det är i dag, då de större stöden till jordbruksutveckling hamnar i mycket storskaliga projekt.

En annan positiv del i reformagendan är viljan att minska spretigheten och i stället fokusera på de områden där Sverige är bäst och på att ha ett så effektivt bistånd som möjligt som når så många människor som möjligt. Men samtidigt upplevs det som att det finns många risker och motsättningar i agendan. Det gör att jag blir orolig på riktigt.

Samtidigt som det talas om vikten av långsiktighet, om viljan att bygga människors egenmakt och om att främja demokrati görs det en omfördelning från långsiktigt utvecklingsstöd till kortsiktigt humanitärt stöd. Detta betyder inte att det humanitära stödet inte är viktigt. Men det sker när många länder i omvärlden gör exakt likadant, och behovet av långsiktiga stöd ökar till följd av klimatförändringar och tillbakagången för demokratin.

Jag vet att ambitionen är att få ut mer för mindre pengar genom att samla privat kapital till det offentliga kapitalet. Men vi måste minnas detta: Hur många företag är villiga att satsa pengar där trygghet och infrastruktur kanske helt saknas? Svaret som ges mellan raderna i agendan och på presskonferensen förefaller vara att utvecklingsstödet ska fokuseras till de länder som visar vilja att samarbeta och arbeta i demokratisk reformanda. Det är gott så. Men vad händer då med de mest utsatta människorna i de länder där styret är allt annat än demokratiskt? Vad händer med dem som lever i förtryck? Kommer Sverige att rycka undan de stöden?

Jag kommer här att nämna Palestina och hur agerandet har varit när det gäller stödet till Palestina. Jag vill i samband med det uttrycka mitt djupaste deltagande med Israel i det som drabbade Israel den 7 oktober.

Vi kan i nutid se hur regeringen har valt att frysa utvecklingsbiståndet till Palestina i en situation där stödet till dem som arbetar för demokrati och jämställdhet behövs som allra mest. Jag och Centerpartiet välkomnade den granskning som skulle göras men hade hellre sett att den gjordes parallellt med att stödet fick fortsätta. Men vi sa okej – nu gör vi granskningen fram till den 1 december, men sedan måste stöden omedelbart komma igång igen, om inte något konstigt visar sig.

Man kan ha olika syn på den granskning som Sida utförde, men att fortsätta pausen fram till den 15 februari är skadligt. De projekt som bromsats handlar till stor del om att ge kvinnor och flickor egenmakt. De handlar om utbildning för barn och om stöd till demokratiutveckling. Att rycka undan dem är att rycka undan hoppet och leder inte till något annat än hopplöshet, vilket Hamas och andra liknande organisationer tacksamt kan utnyttja.

Detta agerande gällande biståndet till Palestina väcker dessutom den fråga jag har ställt tidigare: Kommer Sverige att rycka undan utvecklingsstöden i länder med antidemokratiska styren som inte vill samarbeta?

Jag har flera gånger lyft exemplet Afghanistan, där Rädda Barnen med stöd av Sida driver skolor för flickor. Det är ett arbete där man kan se

tydliga positiva resultat. Det har lett till att pappor och mammor kommer och frågar om de kan få plats för sina döttrar, så att de kan utbilda sig och få ett mer självständigt liv. Det blir en folkrörelse. Är inte just detta ett exempel på väldigt effektivt bistånd?

Utbildning nämns ett flertal gånger i agendan; det är väldigt positivt. Men det är alltid knutet till något annat. Det är som sagt positivt, för när vi diskuterade detta i somras var det tydligt att just utbildning var ett område som kanske inte riktigt hade kommit med i tankarna runt reformagendan. Fokus var då i stället mest på handel.

Här vill jag till regeringens försvar säga att Sverige under lång tid har varit tämligen dåligt på att prioritera skola och utbildning i sitt bistånd, trots att all forskning och erfarenhet visar att det finns få verktyg, om ens något, som är så effektiva för att bygga egenmakt och lyfta människor ur fattigdom, särskilt flickor och kvinnor. Jag tycker därför att det är lite synd att regeringen inte tog chansen att ännu tydligare föra in utbildning som ett av de stora fokuserna i agendan, vid sidan av handel, demokratiutveckling och klimat. Men som sagt, utbildning finns med, och det finns stor potential till utveckling och förbättring av agendan.

Att klimatet är ett huvudfokus är självklart. Annars har mänskligheten ingen planet att bo på, och är det något som kan knytas till konflikter och massflykt är det följderna av ett förändrat klimat. Knutet till detta är tillgång till rent vatten och en hållbar livsmedelsförsörjning, vilket regeringen förhoppningsvis kommer att djupdyka mer i. Här finns dessutom, vilket också nämns, stora möjligheter till synergier inom handel och samverkan mellan näringsliv, lokalsamhälle, biståndsorganisationer och forskning. Men detta har jag redan berört.

Den största kritik som jag och Centerpartiet har mot reformagendan har jag sparat till sist. Det handlar om att villkora utvecklingsbistånd kopplat till regeringens mål om minskad migration. Att använda biståndet som ett sätt att tvinga människor att återvända efter att de nekats asyl är inte särskilt smakligt, och det är inte i enlighet med OECD-Dac. Vi motsätter oss därför en politik där biståndet används på detta sätt.

Att andra länder gör så är ett dåligt skäl att göra likadant. Sverige ska tvärtom stå upp för syftet med bistånd: att lyfta människor ur fattigdom och främja demokratiutveckling. Detta är i sig något som såväl Sverige som resten av världen vinner på då minskad fattigdom och ökad hälsa, demokrati och jämställdhet minskar antalet konflikter och ökar samverkan.

Allra sist vill jag såklart lyfta Ukraina. Centerpartiet står självklart bakom det stöd som ges inom alla områden och därmed även inom biståndet. Därför har vi i vår egen budget sagt att det är viktigt att vi återgår till en-procentsmålet och att Ukraina på så sätt får en större andel, samtidigt som vi kan bibehålla en vettig nivå till resten av världen.

Rysslands krig mot Ukraina är också ett krig mot hela Europa, och vi måste ta vår del av ansvaret att stötta och bygga upp Ukraina. Blockaden i natt från endast ett av EU:s medlemsländer gällande EU:s långsiktiga finansiella stöd till Ukraina är mycket beklaglig och kommer naturligtvis att innebära att vi måste finna motsvarande stöd på annat vis. Här behöver Sverige ta på sig ledartröjan och göra allt vi kan förmå för att åter samla EU-länderna. På detta område har jag fullt förtroende för att regeringen agerar klokt och tänker ungefär likadant.

Med detta vill jag meddela att Centerpartiet väljer att avstå att ta ställning till regeringens förslag till budget för utgiftsområde 7 – vi hänvisar i stället till vårt eget förslag. Vi kommer därför inte heller att ta ställning till den reservation som finns avseende processen för framtagandet av reformagendan, även om jag håller med om att för alla oss som inte sitter i Regeringskansliets lokaler, framför allt alla biståndsorganisationer, har processen upplevts som allt annat än öppen och transparent, även om avsikten har varit en annan.

Inför framtiden kan jag tipsa om att formerna för öppenhet och transparens avgörs av mottagaren, inte av den som sitter inne med informationen. Det kan därför vara vettigt att lyssna på vilken form mottagaren föredrar – om man vill uppfattas som just öppen och transparent, vill säga.

Anf. 72 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

När Ryssland invaderade Ukraina förändrades allt för Sverige och Europa. Detta är en kamp som riskerar hela den regelbaserade världsordning som vi mödosamt hjälpt till att bygga upp sedan kalla krigets slut. Det är helt avgörande att Ryssland och dess allierade förlorar detta krig – att Ukraina vinner. Den viktigaste uppgift vår kontinent och vårt land står inför de kommande åren är att bidra till detta.

Vi är mitt uppe i en förändring av det internationella systemet. Auktoritära stater vinner mark, och demokratier backar. Utfallet i Ukraina kommer att diktera svensk säkerhet, svensk biståndspolitik och allt annat under överskådlig framtid. Vi står nu mitt i den kanske viktigaste stunden i modern europeisk historia.

Det svenska stödet till Ukraina har, fru talman, varit omfattande och stabilt ända sedan den ryska invasionen påbörjades. Sverige bistår med humanitärt, militärt, ekonomiskt och långsiktigt strategiskt stöd samtidigt som vi varit drivande i att Ukraina ska ges status som kandidatland för medlemskap i EU och varit med och beslutat om ett flertal sanktionspaket mot Ryska federationen. Den här regeringen befäster i och med detta också på riktigt Sveriges roll som en humanitär stormakt.

Samtidigt är en ukrainsk statsbankrutt inte otänkbar, om stödpaket från både USA och Europeiska unionen blockeras. Just nu ser det ut att bli så, om man inte hittar en lösning. Stödet till Ukraina måste fortsätta. Det är rätt och riktigt att skicka svenskt bistånd och svenska vapen till Ukraina. Ukraina strider även för oss.

Det som händer i Ukraina sker parallellt med en myriad andra oroväckande trender, tragedier, krig och så vidare. När Hamas återigen – jag minns inte för vilken gång i ordningen – startat krig mot Israels befolkning påminner detta oss om att dödskulter inte kan tillåtas besitta territorium. Då använder de den hävstången för att begå de mest sadistiska, brutala brott som tänkas kan. Hamas slaktade 1 400 israeler och möttes av jubelrop, från Gazaremsan till Malmö.

Mellanösterns enda demokrati, Israel, behöver vårt stöd, och eventuellt bistånd till Gaza måste nagelfaras. Självklart ska vi ge humanitärt bistånd; det ska alltid kunna ges, oavsett regim. Men övrigt bistånd måste självklart nagelfaras noggrant. Svenska skattebetalare ska vara säkra på och trygga i

att deras pengar går till bra projekt som utvecklar samhällen, inte till motsatsen.

Fru talman! Demokratiinstitutet V-Dem konstaterar rätt krasst att vi globalt nu är tillbaka på 1986 års nivåer när det gäller demokrati. Den genomsnittliga världsmedborgaren åtnjöt förra året samma nivå av demokrati som 1986. Vi är alltså tillbaka i det läge som rådde före Berlinmurens fall.

För första gången på två årtionden finns i dag fler repressiva autokratier än liberala demokratier. Det framträder ett tydligt vi och dem. Det är ett demokratiskt och frihetligt väst i vid mening, om man så säger, med en delvis ny uppsättning utmanare, och sedan sticker Kina ut som det långsiktiga hotet. Kommunistpartiet försöker påverka den globala utvecklingen till sin fördel. Strategiskt samarbete mellan likasinnade demokratier blir allt viktigare.

Den svenska biståndspolitiken måste föras mot en bredare kontext där geopolitisk konkurrens och demokratisk tillbakagång ytterst kan utgöra hot, i förlängningen existentiella hot om det vill sig riktigt illa, även mot en liten, demokratisk och förhållandevis stabil nation som vår egen, Sverige.

Svenska biståndsinsatser ska därför alltid gå till att främja och belöna demokratiska tendenser. Tydliga krav och förväntningar om en ömsesidig konstruktiv samarbetsvilja är avgörande. I de fall länders ledningar saknar demokratisk reformvilja ska samarbete i första hand ske via civilsamhället.

Vi vill se ett fristående och pluralistiskt civilsamhälle i våra partnerländer. Det svenska biståndet är och ska vara en viktig del i att bekämpa ofrihet och att främja demokrati världen över.

Fru talman! Det finns många liberala segrar både i budgetpropositionen för kommande år och i den reformagenda regeringen presenterade alldeles nyligen.

Reformagendan fokuserar på, vilket har berörts i tidigare anföranden, långsiktighet, transparens och effektivitet. Lägg därtill det gemensamma miljö- och klimathotet, där vi nu får ett utökat och effektiviserat klimatbistånd. Svenskt bistånd ska bidra till att påskynda den gröna omställningen och stärka anpassningsarbetet för att stödja genomförandet av både Parisavtalet och ramverket om biologisk mångfald. Vi ska uppnå ökad effektivitet genom ett större fokus på de länder som har stora utsläpp, inklusive medelinkomstländer.

Svenskt bistånd ska också vara en tydlig kraft för jämställdhet med särskilt fokus på att stärka kvinnors och flickors fri- och rättigheter, normer, värderingar och möjligheter. Jämställdhet är en frihetsfråga och ett liberalt kärnvärde. Det är ett mål i sig och ett medel för att också uppnå andra mål.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, kallat SRHR i biståndsdebatten, är avgörande för kvinnors och flickors aktiva deltagande i samhället. När konflikter blossar upp ökar kvinnors och flickors utsatthet för både våld och övergrepp. Det är sällan som förövarna straffas.

Svenskt utvecklingsbistånd ska motverka förlegade sedvänjor där små barn far illa. Särskilt barnäktenskap är ett sådant exempel. Sverige ska prioritera arbete mot barnäktenskap på platser där de förekommer som sedvänja eller är, vilket är en tragedi, rent av lagligt. Liberalerna stöder alla ansträngningar som motverkar barnäktenskap.

Fru talman! Det är marknadsekonomi och privat ägande som skapar förutsättningarna för långsiktig tillväxt, sysselsättning och välbefinnande samtidigt som de minskar fattigdomen i världen. Utbildning hör också till detta. Det är en mänsklig rättighet och en grundsten för demokrati och jämställdhet, samtidigt som det är en viktig förutsättning för ekonomisk utveckling, för ökad tillväxt, för förbättrade handelsmöjligheter och för individens frihet att växa som person. Utbildningssektorn måste helt enkelt vara välfungerande.

Här finns ett annat stort problem, fru talman. Covid-19 försämrade dramatiskt förutsättningarna globalt för en positiv utveckling inom utbildning, och detta bidrog till en fördjupad lärandekris. Därför är det glädjande att regeringen via reformagendan har aviserat att Sverige ska arbeta för en god, likvärdig och inkluderande utbildning.

Vi behöver också fler vägar in i den formella ekonomin och in på arbetsmarknaden genom egen försörjning. Yrkesutbildningar efterfrågas mycket i den lokala ekonomin, och det är också något som vi kan använda biståndet till för att prioritera, samtidigt som tillgång till rent vatten och sanitet i skolor skapar trygga och säkra skolmiljöer.

Fru talman! I det historiska läge vi befinner oss i är en prioritering av fria och demokratiska samhällen, kvinnors och flickors rättigheter, utökat klimatbistånd, utbildning och stöd som går till Ukraina helt rätt.
(Applåder)

Anf. 73 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Fredrik Malm för hans anförande. Det är många saker som vi ställer upp på, och de är universella, nämligen stödet till Ukraina, mänskliga rättigheter, demokrati och så vidare. Där finns inga åsiktsskillnader. Det är inte heller förvånande att Fredrik Malm vill lyfta upp de liberala segrarna i de långa nattmanglingarna under arbetet med att ta fram reformagendan.

Jag skulle vilja ställa en fråga om en sak som jag tycker går stick i stäv med tidigare liberala ställningstaganden och som återfinns i reformagendan, nämligen OECD-Dac-reglerna. De är ju styrande för biståndet, inte frivilliga. Det är regler som vi ska följa, inte bör följa.

I gårdagens rapportering från reformagendans lansering sa Sverigedemokraterna att de fick ge med sig när det gäller följsamheten till OECD-Dac. Ordföranden i utrikesutskottet, Aron Emilsson, säger att OECD-Dac-reglerna ska vara *en* utgångspunkt för svenskt bistånd, men det är möjligt att det kommer att finnas projekt som inte är uppbundna till OECD-Dacs regelverk.

Vilka OECD-regler är problemet? Vilka projekt har ni på lut som ska bryta mot OECD-Dac-reglerna som ni vill lansera?

Anf. 74 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det hade nog varit bättre om Socialdemokraterna begärt replik på Sverigedemokraterna, eftersom det handlar om sverigedemokratiska uttalanden. Jag svarar gärna för Liberalerna.

Vår ambition är att det ska vara ett generöst bistånd. Nu har biståndet gått ned en del, och det skiljer sig en aning mellan regeringen och Socialdemokraterna. Regeringen lägger, tror jag, 0,84 procent av bni på bistånd, och Socialdemokraterna lägger 0,85 procent av bni. Det skiljer en pro-

mille. Sedan ligger Centern ytterligare någon promille över Socialdemokraterna. Det biståndet ska motsvara ODA i biståndsdebatten – det officiella utvecklingsbiståndet. Och det är mycket riktigt som ledamoten Thorell säger, nämligen att det bestäms av reglerna inom OECD:s utvecklingskommitté Dac. Det är bra att det är så.

Man kan ha synpunkter på Dac-reglerna. Man kan tycka att de borde vara lite vidare eller snävare. Men det är bra att reglerna finns. Annars kan bistånd användas till vad man vill och i slutändan kalla allt för bistånd.

Vi står bakom reglerna. Samtidigt är Sverige en del av Dac-kommittén. Om man har synpunkter på dem, vilket möjligen Sverigedemokraterna har, är det rimligt att man tar upp diskussionen i den kommittén.

När det gäller avräkningar finns en gräns satt på 8 procent. När Socialdemokraterna och Miljöpartiet styrde 2015, under flyktingkrisen, skenade avräkningarna fullständigt eftersom mottagandet var mycket stort. Men nu har en maxgräns satts för hur mycket man får räkna av.

Anf. 75 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Fredrik Malm tycker att jag borde fråga Sverigedemokraterna. Men jag kan berätta för Fredrik Malm att ni sitter i samma båt. Ni är delar av samma regeringsunderlag. Ni är en junior partner med bara ett fåtal mandat i riksdagen, och Sverigedemokraterna är större med stor påverkan på förhandlingarna. Det begriper jag. Jag förstår att de inte vill att OECD-Dac-reglerna ska följas. De har ju varit en eftergift för dem.

Jag frågar Liberalerna därför att ni har gått med på det här – ni står ju bakom reformagendan. I reformagendan öppnas möjligheter för att frångå OECD-Dac-reglerna när man säger att detta ska vara *en* utgångspunkt för biståndet. Det betyder att det också finns andra utgångspunkter.

Min fråga till Fredrik Malm kvarstår: Vad är problemet? Och vilka projekt är det som man vill sjösätta som inte följer Dac-reglerna?

När det gäller nivådiskussionen stämmer det att Socialdemokraterna med 0,85 procent ligger något högre än regeringen. Det finns sex partier – Liberalerna, Kristdemokraterna, Vänstern, Miljöpartiet, Centern och Socialdemokraterna – som tycker att det är rimligt att vi avsätter 1 procent av vår bni för bistånd. Jag antar att Liberalerna fortfarande tycker det. KD har ju sagt det öppet. Skiljelinjen går mellan å ena sidan dessa sex partier och å andra sidan Sverigedemokraterna och Moderaterna, som inte tycker att vi ska ha ett enprocentsmål. Där går den stora skiljelinjen. Den går inte mellan mig och Fredrik Malm, utan den går mellan å ena sidan mig och Fredrik Malm och å andra sidan Sverigedemokraterna och Moderaterna.

Anf. 76 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag svarade ju på frågan. Jag tycker i och för sig fortfarande att det är rimligt att ställa frågan till det parti som har sagt något i stället för att ställa frågan till ett annat parti, men jag svarade ändå på frågan. Vill man utveckla Dac-reglerna eller ha biståndsprojekt som går ut-
anför detta bör man ta den diskussionen inom OECD-familjen, eller inom Dac-kommittén. Det tycker jag är en fullt rimlig uppfattning att förfäktas. Ingenting är ju hugget i sten, utan allting går självklart att förändra.

Därtill, fru talman, vill jag säga att jag inte skulle dela upp biståndsdebatten riktigt så schematiskt som Olle Thorell gör.

Jag noterade en annan sak. Om man till exempel går in på UN OCHA, det FN-organ som koordinerar det humanitära biståndet i världen, kan man se att de har en financial tracking service. Där kan man se att det humanitära nödbiståndet och hjälpbiståndet under årtionden har varit kroniskt underfinansierat. Detta tar regeringen nu fasta på genom att fokusera på att de humanitära utmaningarna är så pass stora.

Samtidigt vet vi att vi har en viss budget att förhålla oss till; detta gäller i alla verksamheter och på alla nivåer. Det innebär att andra saker kommer att behöva prioriteras bort om vi vill prioritera upp detta.

Vi ser också omfattningen av utmaningarna i närområdet. Det gäller inte bara Ukraina utan även Nordafrika, Mellanöstern, en rad sönderfallande stater, stora krig och mycket annat. Detta gör att vi – menar i alla fall jag – vare sig vi vill eller inte kommer att tvingas till en starkare fokusering på Europa och Europas närområde i biståndspolitik. Jag uppfattade inte att Socialdemokraterna riktigt var på den bogen i Olle Thorells tidigare replikskiften.

Anf. 77 JANINE ALM ERICSON (MP):

Fru talman! Mörkret den här hösten har verkligen varit mer kompakt än andra år. Bilderna från Hamas vedervärdiga terrorattacker mot Israel har etsat sig fast, liksom bilderna på barnen i Gaza som fortfarande drabbas av det urskillningslösa bombandet. Vi ser det också fortsatt i kriget i Ukraina. Vi ser barn som räknar med att dö av bomber eller hunger. Omvärldens hjälpsändningar räcker inte till, om de ens kommer fram.

Internationellt utvecklingssamarbete handlar om att möta just denna hopplöshet med en tro på att en annan värld är möjlig och på att vi kan lyckas om vi hjälps åt. Det handlar om att ge människor som tror på frihet förutsättningarna att omsätta sitt hopp till handling. Det handlar om att rädda liv och om att ge andra möjligheten att göra detsamma.

Det handlar om att använda vår makt, vår frihet och våra möjligheter till att bygga upp detta också för andra. Det gör vi för att vi kan och för att vi skulle vilja att andra gjorde samma sak för oss om situationen var en annan. Det handlar om internationell solidaritet och om att vi inte bara kan se andras lidande utan att agera.

Vi möts varje dag av bilderna och berättelserna från kriget i Gaza och Ukraina, men det är ju inte bara dessa krig som pågår. I skuggan av kriget där finns det andra konflikter som varje dag fortsätter att skörda liv. Det finns andra barn som inte räknar med att kunna äta sig mätta och andra familjer som flyr för sina liv. Det finns andra familjer som drömmer om att kunna komma tillbaka och leva i frihet, men hopplösheten kryper dag för dag allt längre in under skinnet för att till slut bli hela deras värld.

Vi vet att barn växer upp i flyktinglägren i Cox's Bazar eller Afrikas inland. Familjer lever hela sina liv på flykt från krig, förtryck och klimatförändringar. Deras verklighet påverkas inte av andra krig som startas, men den påverkas när omvärldens blickar vänds åt ett annat håll. Det råder fortfarande konflikter i länder som Kongo, Syrien, Afghanistan och Jemen, och dessa länder behöver fortsatt omvärlden. Vi i omvärlden behöver visa att vi står på civilbefolkningens sida mot brutala regimer som saknar respekt för mänskliga rättigheter.

När vi nu ser hur regeringen fokuserar biståndet ser vi också att väldigt många kommer att bli lämnade åt sitt öde.

Det här är verkligheten i världen. Detta är det vi ser. Det är vad som varje dag finns i våra telefoner, i nyhetssändningar och hos människor som vi har runt omkring oss. Det här är den värld vi lever i.

Jag har därför svårt att förstå hur regeringen kan se ut över samma verklighet och dra slutsatsen att det är nu som Sverige ska göra lite mindre. Det är ju detta man gör. Genom att dra ned på biståndet och överge enprocentsmålet slår man de facto undan benen för demokratiåtgärder. Man drar in bidrag till organisationer som verkar för fred och jämställdhet. Man vänder många människor ryggen.

När kriget har startat är det väldigt svårt att avsluta dem. Att jobba förebyggande och sedan delta i de fragila fredsprocesser som ändå utvecklas är otroligt viktigt, men också här drar regeringen ned.

Vi vill i stället satsa på fredsarbetet. Folke Bernadotteakademien är den svenska myndighet som ansvarar för fred, säkerhet och utveckling. Vi vet ju att det inte blir någon utveckling utan fred. Sveriges kompetens på detta område är unik, och Sverige har länge förknippats med ett starkt arbete för att förhandla fram, uppnå och bidra till varaktig fred. Men här drar regeringen alltså ned.

Sverige kan välja en annan väg. Vi i Sverige kan välja att investera mer i vår omvärld och i det gemensamma för att bygga upp en värld där fler lever i frihet och fred.

Vi i Miljöpartiet vill möta de kriser vi ser i världen med att i stället öka biståndet. Vi vill minska avräkningarna och stärka det svenska fredsarbetet.

För oss är det väldigt tydligt att Sveriges stöd till Ukraina är helt nödvändigt och otroligt viktigt i en osäker tid. Vi vill dock inte att notan för detta stöd ska skickas till världens mest utsatta. Vi ser att Sverige som land har såväl möjlighet som vilja att både stötta Ukraina och ha ett ambitiöst utvecklingssamarbete i resten av världen.

Nästan 120 miljoner flickor världen över går inte i skolan. Det är helt förfärliga siffror. Vissa får börja. Några får gå några få år för att sedan tvingas sluta i förtid. Andra får inte ens uppleva den där magiska första skoldagen. Detta är flickor som världen sviker, från början och framåt.

Den feministiska utrikes- och utvecklingspolitiken har haft just dessa flickor och deras mammor för ögonen. Det var för deras skull som Miljöpartiet under sin tid i regeringen gick fram med flera stora satsningar inom utvecklingssamarbetet som fokuserade på flickors och kvinnors rättigheter: rätten till sin egen kropp, rätten till sin egen försörjning och makten över sitt eget liv. Vägen till fred och demokrati går också genom kvinnorna. Det är genom att satsa på flickor och kvinnor som lokalsamhällen byggs starkare och lyfter fler människor ur fattigdom och förtryck. Miljöpartiet står fast vid att en feministisk utrikes- och utvecklingspolitik är det som skapar bäst förutsättningar för fred och utveckling.

Sedan nuvarande regering tillträdde har man gjort en stor sak av att vilja frånga den utstakade linjen med argumentet att den feministiska politiken bara var en etikett. Etiketten har nu tagits bort, men man ska fortfarande satsa på kvinnor och flickor. Jag har hört flera från regeringsidan argumentera väldigt väl för att stödet till flickor och kvinnor måste fortsätta. Jag hoppas att ni får genomslag, för detta är otroligt viktigt. Men det

var inte bara en etikett, för det vi hittills har sett från regeringen är neddragningar och minskade ambitioner på detta område. Sverige är inte längre en lika stark röst för jämställdheten, men jag hoppas att regeringen snart tar sitt ansvar för detta igen.

Det är tydligt att när vi sätter flickors och kvinnors rättigheter i första rummet i både ord och handling skapar det utrymme för andra att komma efter. Det skapar också utrymme för alla som verkar i Sverige att strategiskt och fokuserat arbeta mot samma mål, och det behöver vi fortsätta att göra.

Vid sidan av en feministisk utrikes- och utvecklingspolitik behöver biståndet också i allt högre grad fokusera på klimat, omställning och hållbar utveckling. De senaste åren har värmerekord och extremväder avlöst varandra runt om i världen, med katastrofala följder. Människors hus och hem har försvunnit, torka har tagit död på skördar och översvämningar har gjort hela byar obebodliga. Krig, konflikter och brist på både mat och vatten kommer i klimatförändringarnas spår, och vi har tyvärr bara sett början på den klimatkris vi befinner oss i.

Regeringen säger sig också vilja satsa på klimatet i biståndet, och det är bra, välkommet och nödvändigt. Men ännu ser vi inget av det. Inför COP 28, som nu är avslutad, kom Sverige helt utan åtaganden, och det var första gången på över ett decennium. Men klimatbiståndet måste öka. Klimatet, miljöförstörelsen, utrotningen av den biologiska mångfalden, pandemier samt krig och konflikter – vår tids stora utmaningar är globala och gränsöverskridande och kräver gemensamma ansträngningar för att stoppas.

Genom klimatbiståndet stöttar vi utvecklingsländer i deras utveckling och i genomförandet av Parisavtalet. Medan vi och övriga västländer byggt vårt välstånd på fossil grund kan de växande ekonomierna inte upprepa våra misstag. Därför måste klimatbiståndet öka i såväl kvantitet som kvalitet. Storskalig finansiering för klimatåtgärder krävs för investeringar i både minskade utsläpp och mer klimatanpassade samhällen i den fattigare delen av världen. Vi behöver stödja utvecklingen av hållbara livsmedelssystem som kan stå emot klimatförändringarna.

Klimat- och miljöinvesteringar i såväl Sverige som övriga världen behöver komma snabbt på plats om vi ska ha en chans att klara klimatmålen.

Det finns hur mycket som helst att prata om inom denna budgetpost, men jag ska knyta ihop säcken och sammanfatta. Miljöpartiet vill att Sverige ska avsätta minst 1 procent av bni till utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd. Vi vill satsa på fred, demokrati och mänskliga rättigheter. Utvecklingssamarbetet måste klimatsäkras och klimatbiståndet utökas.

Regeringen säger sig vilja fortsätta samarbetet med civilsamhället med oförminskad kraft. Det måste bevisas, för hittills har vi bara sett neddragningar. Jag beklagar att regeringen lovar runt men håller tunt på både biståndsområdet och klimatområdet. Det duger inte. Nu är det dags att visa resultat.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jacob Risberg (MP).

Anf. 78 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Fru talman, ledamöter och åhörare! I går presenterade regeringen en genomgripande reformering av det svenska biståndet i en agenda som är ett resultat av många timmars arbete. Jag är väldigt stolt över vad vi tillsammans har åstadkommit. Vi lägger fram en bred reformagenda för det svenska biståndet för att se till att det bättre svarar mot dagens europeiska och globala utmaningar. Vi ska helt enkelt göra det svenska biståndet mer modernt och träffsäkert än det någonsin har varit tidigare. Det innebär konkret ett bistånd som inte bara lindrar fattigdom utan också bygger välstånd och som inte bara motarbetar förtryck utan också skapar frihet. Här har Sverige ett moraliskt ansvar att dra sitt strå till stacken.

Vår målsättning måste vara väldigt tydlig. Fria länder ska ytterst kunna stå på egna ben och ansvara för sina egna samhällstjänster. Det är just i fria samhällen där människor kan stå på egna ben som individer bäst kan växa och förverkliga sina livsdrömmar.

Tyvär ser världen inte ut så i dag, och denna verklighet måste vi också förhålla oss till när vi utformar framtidens bistånd. Kriget i Ukraina har förändrat inte bara vår del av världen utan också den globala världs- och säkerhetsordningen, och det ställer helt andra krav på biståndspolitiken än tidigare. Ryssland är ansvarigt för en fruktansvärd humanitär katastrof, och det har skapat ett enormt behov av utländskt kapital för att bygga upp Ukraina igen. Vi ser också ett ökat humanitärt behov i spåren av många konflikter runt om i världen, inte minst för många av världens barn. Hamas terrorattack och det efterföljande kriget i Israel och Palestina har skapat ett lidande som inte lämnar någon människa oberörd.

Samtidigt ser vi hur den geopolitiska konkurrensen ökar i världen. Det handlar om råvaror och ny teknik och om auktoritära stater som flyttar fram sina positioner i många utvecklingsländer och lockar länder med ekonomiska och politiska medel. Detta är en verklighet som Sverige och Europa måste ta på allvar.

Vi ser också en demokratisk tillbakagång. Mänskliga fri- och rättigheter har aldrig varit självklara, men just nu hotas de på väldigt många platser i världen samtidigt. Särskilt motståndet mot flickors och kvinnors fri- och rättigheter har ökat. Lägg därtill klimatförändringarna och den globala omställning vi ska genomföra.

Jag var på COP 28 i Dubai för bara några dagar sedan, där jag också bekräftade Sveriges starka engagemang för att använda biståndet för ett effektivt klimatbistånd och även presenterade flera nya klimatstöd. Men vi kan alla se att vi måste bli mycket bättre på att samla resurserna inom det offentliga och det privata för att tillsammans se till att hålla temperaturökningen nere och hitta nya verktyg för att bättre anpassa vår värld till den verklighet vi ser.

Det är i ljuset av allt detta jag är övertygad om att vår reformagenda kommer att göra skillnad genom att vi ser världen för vad den är och anpassar resurserna så att vi får ett stort genomslag som möjligt för frihet, egenmakt och hållbar tillväxt. Just därför måste biståndet utgå från långsiktighet, transparens och effektivitet. Det fanns en tid då biståndet snarare handlade om att göra av med så mycket pengar som möjligt, inte vad vi faktiskt gjorde med pengarna. Det var varken långsiktigt eller effektivt. Biståndet ska inte vara en budgetregulator, som det har varit många gånger

tidigare. Det ska bidra till varaktig förändring för världens fattiga och förtryckta.

Men vi måste också erkänna något för oss själva, nämligen att Sverige är en röst i världen. Med de begränsade resurser som vi har måste vi våga prioritera för att se till att våra resurser och våra verktyg får så stort genomslag som möjligt och skapar ett tydligt svenskt mervärde.

Därför kommer vi att införa ett nytt koncept med landstrategier, och vi kommer att begränsa dem till högst 30 stycken. Landstrategierna innebär att Sveriges biståndsenagemang sätts i en mycket större och bredare kontext än tidigare. De ska präglas av tydliga och samstämmiga målsättningar för vad Sverige vill uppnå, vad vi kan bidra med i det enskilda landet och vilka reformer som samarbetsländerna förväntas genomföra. Strategierna ska även innebära en möjlighet till utfasning av biståndet eller andra alternativa åtgärder till revidering om inte tillräckliga framsteg görs. Det kan till exempel röra sig om uteblivna resultat eller bristande reformvilja eller vilja att ta tag i korruptionsproblem från partnerlandets sida. Då får man helt enkelt arbeta någon annanstans och förhoppningsvis uppnå bättre resultat för världens fattiga i det landet.

Goda avsikter är bra, men det är inte det viktigaste. Det viktigaste är vad som görs och vilka resultat man faktiskt uppnår. Med dessa utgångspunkter skulle jag vilja lyfta fram några saker som jag är extra stolt över.

För det första ser vi nu till att biståndet i högre grad blir en del av Sveriges samlade utrikespolitik. Biståndet ska nå genomslag för Sveriges intressen och utrikespolitiska prioriteringar. Vi gör till exempel en särskild satsning på Sverige bilden. Genom Svenska institutet ser vi till att Sveriges biståndsinsatser flaggas bättre än tidigare.

Biståndet ska ligga i linje med Sveriges grundläggande intressen och principer. Svenska skattemedel ska inte gå till länder som systematiskt undergräver den internationella rättsordningen. Den här principen finns till exempel i Storbritannien och i Finland, och den hänger ihop med biståndet som ett utrikespolitiskt verktyg.

Detta innebär också att vi i högre grad kommer att ställa krav på de länder som vi samarbetar med. När Sverige samarbetar med ett land följer det på en förväntan att det landet ska vilja samarbeta med oss. Utvecklingsarbetet är viktigt. Det är betydelsefullt. Det kan spela en större roll än i dag, men det kan aldrig ersätta nödvändiga reformer som säkerställer väl fungerande demokratiska och ekonomiska institutioner.

Vi öppnar också för ett helt nytt samarbete rörande migrationsfrågor: att kunna villkora delar av utvecklingsbiståndet för länder som inte gör det som de har en folkrättslig förpliktelse att göra, nämligen tar emot sina egna medborgare. Detta handlar faktiskt om ett dubbelt ansvar – ansvar gentemot svenska skattebetalare men framför allt ett ansvar för att hjälpa de människor som i dag lever i fattigdom och förtryck att säkerställa att medlen alltid går mot de mål som vi faktiskt vill uppnå.

För det andra lägger denna reformagenda grunden för mer handel och företagande i biståndet. De senaste decennierna har vi sett hur många fattiga länder har lyckats lyfta sig ur fattigdom. Det är väldigt bra. Det har inte gjorts enbart med bistånd utan framför allt tack vare marknadsekonomi, handel, investeringar, entreprenörskap och rättsstat. Detta måste vi börja dra slutsatser av, också i den svenska biståndspolitik.

Samtidigt ser vi att flera av de globala utmaningarna kräver mer investeringar. Ta bara klimatfrågan – där är det helt uppenbart att det aldrig kommer att vara tillräckligt med bara bistånd. Detta gäller för den delen även i fråga om att lyckas bygga upp Ukraina igen. Vi är övertygade om att biståndet kan användas för att få in mer kapital till hållbara investeringar, till exempel för grön omställning eller digitalisering, som är just sådana saker som saknas i många av utvecklingsländerna.

Här kan vi också lära oss av våra europeiska grannländer. Se bara på Nederländerna, som under många år har haft ett framgångsrikt arbete med att främja investeringar och export genom biståndet, eller Finland, som har haft detsamma. Det är dessutom två regeringar med en annan politisk färg än den Sverige har just nu.

Vi behöver också positionera konkurrenskraftiga socialt hållbara svenska företagslösningar inom ramen för de multilaterala utvecklingsbankerna, till exempel när det gäller upphandlingar. I dag är Sverige en av de största givarna till många av de multilaterala organisationerna. Trots det vinner svenska företag en försvinnande liten del av de kontrakt som delas ut i upphandlingar. Här kan Sverige bli mycket bättre.

Vi ger nu ett utökat uppdrag till Business Sweden för att hjälpa företag att bidra till biståndets mål och till grön och digital omställning i låg- och medelinkomstländer. Vi kommer också att vidareutveckla garantiinstrumentet så att staten kan ta en del av risken för investeringar i länder med svåra förutsättningar. Vi kommer också att gå vidare med ett pilotprogram för biståndsstödd exportfinansiering, det vill säga mjuka lån. Med detta tror vi att biståndet kan bli en viktig faktor för att möjliggöra en positiv, regelbaserad och marknadsekonomisk utveckling i många av de länder som fortfarande kämpar med fattigdomen.

För det tredje måste vi se till att biståndet faktiskt når de mål som vi sätter upp. Det är en förpliktelse gentemot svenska skattebetalare men först och främst gentemot människor i dessa länder att se till att biståndet uppnår tydliga resultat.

Tidigare i september kom uppgifter från en FN-rapport om utbredd stöld av livsmedel från FN:s livsmedelsprogram i Somalia. I en värld där de humanitära behoven ökar måste vi ha nolltolerans mot denna typ av korruption. Korruptionen ska bekämpas, men vi måste också bli mycket bättre på att hela tiden följa upp de insatser som Sverige bidrar till, att öka spårbarheten i hela biståndet. Därför lägger vi ett uppdrag till Sida om att utveckla transparensgarantin och modernisera Openaid. Även civilsamhällesstöd ska gå att spåra och följa upp resultaten av.

Civilsamhället är oerhört betydelsefullt, och dess andel av biståndsbudgeten ska öka. Inte minst tror vi att civilsamhället kan spela en avgörande roll i länder där utvecklingen går åt fel håll. Då måste vi också se till att vi stöder rätt aktörer. Vi kommer att se till att säkerställa att aktörer som tar emot stöd inte har kopplingar till våldsbejakande ideologier, extremism eller islamism samt att de stöder demokratiska värderingar och mänskliga fri- och rättigheter. Vi kommer också att införa ökade krav på Sida och Folke Bernadotteakademien att redovisa processer för val av samarbetspartner samt se över vidareförmedling av biståndsmedel. Skattebetalarnas pengar ska kunna följas hela vägen.

Fru talman! För det fjärde pekar vi med denna reformagenda ut tydliga prioriteringar där jag menar att Sverige kan göra stor skillnad. Vi ska helt

enkelt satsa mer på att göra det som vi är riktigt bra på. Vi satsar på att bygga upp Ukraina igen – det är den största svenska bilaterala biståndsstrategin i Sveriges historia – men också på att stötta länderna i EU:s östra grannskap. Vi accelererar Sveriges globala arbete på ett nytt sätt genom att försöka få in mer privat kapital och göra fler gröna investeringar i utvecklingsländer. Vi stärker kvinnors och flickors frihet genom att prioritera sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter men också genom att motarbeta normer och sedvänjor som står i vägen för kvinnors och flickors frihet.

Vi kommer som sagt att öka stödet till civilsamhället, för även i länder där utvecklingen går åt fel håll måste Sverige stötta de goda krafter som finns för reformer för ökad demokrati och frihet. Organisationer som arbetar för demokrati och mänskliga fri- och rättigheter är särskilt prioriterade.

Sverige har en lång historia av globalt engagemang. Som bistånds- och utrikeshandelsminister är jag väldigt stolt över det enorma arbete som våra myndigheter, våra företag och civilsamhället varje dag utför för att bidra till mer frihet, egenmakt och hållbar tillväxt. Med den reformagenda som vi har presenterat för biståndet är jag övertygad om att vi kommer att göra biståndet mer relevant, mer träffsäkert, och mer modernt. Det är så vi kan se till att uppnå mer av frihet, egenmakt och hållbar tillväxt i världen.

(Applåder)

Anf. 79 LOTTA JOHANSSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Jag tackar ministern för anförandet. Det är glädjande att ministern deltar i debatten, även om jag gärna hade sett att ministern hade deltagit under hela debatten. Det är ändå bra att ministern är här.

Jag måste börja med att nämna något som ministern sa i sitt anförande och som jag minst sagt studsade på. Ministern sa att biståndet tidigare handlade om att göra av med så mycket pengar som möjligt. Jag tycker att det är ganska upprörande. Det är en arrogant syn på hur biståndet används.

Vi vet att vi i dag har ett av världens bästa, mest effektiva och transparenta bistånd, ett bistånd som får väldigt höga betyg globalt. Det skulle inte hända om inte biståndet vore bra, så visst har biståndet använts på ett bra sätt.

Men det var egentligen inte därför jag begärde ordet, utan det var för att återgå till en fråga som vi har debatterat här tidigare, nämligen det här med att koppla biståndet till migration och återvandring. Det är ju någonting man trycker på i reformagendan.

Jag undrar hur man ska klara att redovisa de här medlen så att de svarar upp mot OECD-Dacs regelverk för hur bistånd får användas. En aktivitet kan ju inte redovisas som bistånd om den är förknippad med villkor om att uppnå givarens egna migrationspolitiska mål, enligt regelverket för OECD-Dac.

Jag har därför väldigt svårt att se hur man ska kunna redovisa detta.

Vilka länder ska man egentligen förhandla med när det gäller återvandring? Det är ju bara ett par procent av det svenska biståndet som går direkt till enskilda stater. Det mesta går till civilsamhällesorganisationer, multilaterala organ som FN och andra.

Dessa två frågor vill jag gärna ha svar på.

Anf. 80 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Tack, Lotta Johnsson Fornarve, för frågorna!

När det gäller diskussionen kring biståndets storlek är det väl ändå ett faktum att det allra mesta av diskussionen hittills har handlat om enprocentsmålet, det vill säga hur mycket pengar vi gör av med. Jag får väldigt få frågor till exempel från Vänsterpartiet om hur vi kan se till att göra biståndet mer effektivt, öka transparensen eller öka spårbarheten för svenska skattemedel och hur vi kan hitta synergier med den viktiga handelspolitiken, medan väldigt mycket handlar just om hur mycket pengar vi gör av med.

Jag tycker att det är lite synd, för det döljer väldigt många andra viktiga frågeställningar kring detta. Vad uppnår vi för någonting? Ser vi till att verkligen göra den skillnad i världen som behövs? Eller handlar det kanske mer om att vi själva ska kunna säga att vi är en stor givare så att det känns bättre för oss?

Det har kommit flera utvärderingar av biståndet, till exempel, och vi kan se att det har fått omfattande kritik. Det är svenska myndigheter som har pekat på detta. Det handlar till exempel om bristande styrning och att målen har varit för många och ibland för spretiga och överlappande.

Man kan också konstatera att när biståndet i vissa av våra mottagarländer utvärderas – och då är inte tidsperioden ett år eller två, utan vi talar om decennier – så visar forskningsutvärdering att det ibland är väldigt svårt att hitta några resultat alls. Det är på det sättet, så vi tycker nog att det finns väldigt gott fog för att utveckla reformagendan och ta det vidare, och det är det som vi nu lägger fram.

Vad gäller frågan om migration har jag haft förmånen att få ha kanske fem interpellationsdebatter med Lotta Johnsson Fornarve kring det, och jag vill bara säga att jag inte har ändrat mig sedan den senaste interpellationsdebatten. Sverige har alltid en rätt att avgöra vilka länder som vi samarbetar med. Det är alltid svenska beslut, och det är till hundra procent i enlighet med Dacs regler.

Anf. 81 LOTTA JOHANSSON FORNARVE (V) replik:

Fru talman! Tack för svaret, ministern!

Det finns otroligt många exempel på hur svenskt bistånd har använts på ett effektivt sätt till exempel för att stödja flickors och kvinnors rättigheter, demokratifrämjande verksamhet och en mängd andra viktiga områden. Det här syns i utvärderingen av det svenska biståndet där vi globalt sett får väldigt höga betyg, och det skulle vi inte få om inte biståndet hade varit just effektivt och transparent.

Åter till mina frågor runt det här med migrationen. Det är inte tydligt. OECD-Dacs regelverk säger faktiskt, efter att man förtydligade regelverket för hur bistånd får användas, att en aktivitet inte kan redovisas som bistånd om den är förknippad med villkor för att uppnå givarens egna migrationspolitiska mål.

Jag tycker att det är väldigt tydligt att det är precis det man gör i den reformagenda som man har presenterat, så jag tror att det blir väldigt svårt för regeringen att redovisa den här typen av verksamhet som bistånd.

Jag får heller inte svar på vilka länder vi kan tänka oss att påverka med det här med återinvandringen. Det handlar om länder som Irak, som inte gärna vill ta emot personer som vi vill skicka ut ur landet. Jag tror dock

inte att de kommer att påverkas av att till exempel en kvinnoorganisation i Irak får mindre pengar. Tvärtom kommer de väl att vara tacksamma för det.

Det är som sagt bara 2 procent av biståndet som i dag går till stater, så jag förstår inte hur man ska kunna påverka länder med den form av bistånd som vi har i dag.

Anf. 82 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Jag tycker att man ska göra sitt bästa för att se biståndet för vad det är och titta på det med ganska öppna ögon. Det är klart att det finns biståndsinsatser i många länder och i många tidsperioder som har varit viktiga och framgångsrika. Det är inte tu tal om det.

Men det är inte heller frågan. Frågan är ju om biståndet har varit tillräckligt bra. Där kan väl även Lotta Johnsson Fornarve konstatera att många av de länder som Sverige har bidragit med enorma summor bistånd till, ibland under 40–50 års tid, är lika beroende av bistånd i dag som de var då. Det är ett faktum. Det säger de till och med själva.

Då kan man fundera på det på lite olika sätt. Antingen kan man göra som vi alltid har gjort, och då kommer vi – kanske inte Lotta Johnsson Fornarve och jag men andra – att stå här om 50 år och säga att nu har vi jobbat i de här länderna i 100 år på samma sätt och kanske inte uppnått några vidare resultat.

Eller så kan man fundera på om vi kanske borde göra någonting annorlunda. Vi kanske till exempel borde lyssna på mottagarländerna själva, som ofta ber om att få mer av investeringar, mer av handel och mer av jobbskapande så att de kan stå på egna ben och inte längre vara beroende av att varje år få bistånd från andra länder.

Det är mycket det som har väglett oss och naturligtvis det faktum att det är ont om till exempel socialistiska länder i världen som har lyckats bli särskilt rika och skapa något större välstånd till sina medborgare. Vägen är i stället handel, marknadsekonomi och rättsstat.

När det gäller migrationen är det som jag sa: Varje land har alltid ett eget ansvar och en egen möjlighet att avgöra vilka länder man vill arbeta med. Historiskt har ju ett antal samarbeten avslutats.

Det är helt i linje med Dacs regler. Det är alltid vi själva – regeringen som vilar på ett förtroende i riksdagen och ytterst på svenska folkets vilja – som kan fatta den typen av beslut. Här tycker vi nog lite olika.

Anf. 83 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag vill tacka biståndsministern för att han är här och deltar i debatten.

Jag hade också gärna fortsatt kring frågeställningarna om länder som vi samarbetar med. När vi på många ställen stöder just demokratikämpar och civilsamhället med att kullkasta en regim är det ju inte länderna vi samarbetar med.

Jag ska dock inte göra det; jag har i stället en fråga om synergieffekterna mellan utvecklingssamarbetet, främjandet och handelspolitiken. Det är någonting som vi har hört under det år som ministern har suttit på sin post, och vi hade hoppats på ett klargörande nu när vi väl har fått reformagendan och kunnat läsa den.

Men det blir tyvärr inte tydligare. Vi har pratat om det förut, och jag står helt bakom det som regeringen säger om att det är bra att främja handel. Det är ett sätt att få investeringar, och människor kommer i arbete. Där har vi ingen annan åsikt. Vi var bland annat med och höjde garantipengarna som vi har pratat mycket om här i dag flera gånger, ett otroligt viktigt verktyg. Men jag tror inte att det är dem det handlar om här.

Utvecklingssamarbetet handlar om att utifrån mottagarländernas egna förutsättningar kunna stärka dem, medan främjandet och handelspolitiken handlar om hur man ska stärka svenska företag. Ministern var lite inne på det i sitt anförande också, men det blir fortfarande inte tydligt.

Är det en upphandlingsenhet som ska startas på UD för att hjälpa svenska företag att investera i andra länder? Eller kommer man utan att säga det att kräva motprestation i form av handel för att ha samarbeten i vissa länder?

Anf. 84 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Janine Alm Ericson för frågorna.

Det är klart att alla svar inte finns i reformagendan. Vi har arbetat med detta under ett års tid, och vi kommer att vidareutveckla detta i regleringsbrev. En del tycker att det borde ha tagit ännu längre tid och att vi borde ha haft ännu fler möten. Men då hade dessa svar dröjt ännu mer.

Vi har alltså medvetet hållit ett högt tempo i arbetet. Jämför man med till exempel det tidigare policyramverket tog det två och ett halvt år att göra. Vi har alltså hållit ett högre tempo, och det kommer vi att fortsätta göra.

Vi tror att det finns stora möjligheter, som jag sa, att bättre ta till vara våra svenska företag som är världsledande på detta område. Det är egentligen ett väldigt stort resursslöseri att vi inte redan har gjort det bättre. Jag har träffat många som jobbar inom sektorer som grön omställning och hälsovård som återkommande beskriver att de har mötts rätt mycket av ett ointresse från olika beslutsfattare och från myndigheter när det handlar om att bidra.

Det lite märkliga i detta är att det verkar vara okej att andra länders företag tar del av verksamhet som finansieras av svenskt bistånd. Men så fort man talar om svenska företag, då blir det en stor diskussion. Jag har aldrig fått kritik för att biståndet används för att så att säga finansiera ett projekt med andra länders företag. Men just när det är svenska företag är det uppenbarligen någonting konstigt, trots det faktum att svenska företag är världsledande på många områden. Och de arbetar ofta på ett helt annat sätt än företag i andra länder.

Vi pekar på några saker i reformagendan, till exempel på att göra projekt med Business Sweden i mottagarländer – i utvecklingsländer – inom sektorer som också är DAC-fähiga. Vi pekar också på biståndsstödet och exportfinansieringen, det som brukar kallas för mjuka lån, med exportkrediter som två vägar framåt.

Anf. 85 JANINE ALM ERICSON (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Jag har absolut ingenting emot att svenska företag och våra världsunika idéer på väldigt många områden sprids mer i världen. Det tycker jag är bra.

När det gäller främjandet och handelspolitiken: I'm all for it. Men om svenska biståndspengar ska villkoras till det är det inte så bra.

Detta handlar om stora multinationella organisationer, och det är upphandling som sker. Menar biståndsministern att man ska frånga upphandlingsregler och fri konkurrens, eller menar han att man vill stötta lite grann på andra sätt genom en upphandlingsavdelning på UD?

En annan sak som jag har tänkt mycket på är talet om effektivitet. Det är såklart ingen som vill någonting annat än att ha ett effektivt bistånd. Sverige är också känt för, vilket har tagits upp väldigt många gånger bara i den här debatten, att vara ett av världens bästa länder på både transparens och effektivitet. Ändå får ministern det att låta tvärtom.

Man hävdar också civilsamhällets vikt, och man har dragit ned kärnstöd till FN-organisationerna. Men dessa är beroende av varandra. Neddragningarna av FN-stödet gör att också civilsamhället har svårt att verka i de allra tuffaste situationerna.

Även om biståndsministern inte har tagit upp det så mycket läste jag lite grann mellan raderna om att detta inte var så effektivt och att man slängde pengarna i ett stort svart hål. Men vad anser regeringen egentligen är problemet med FN-organisationerna och deras arbete? Varför vill man inte fortsätta att ge ett stort kärnstöd till Unicef som jobbar med barnen, UNDP som jobbar med miljöförstörelsen och klimatet och UNFPA som jobbar med kvinnors rättigheter och hälsa och så vidare? Varför har man en så njugg inställning?

Anf. 86 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Jag vill minnas att alla de organisationer som Janine Alm Ericson räknade upp får ett omfattande kärnstöd från Sverige. Vi är de facto en av världens största givare i absoluta tal, och i relativa tal är vi verkligen det. Beskrivningen av att vi inte skulle ge något kärnstöd till FN-organisationerna stämmer inte. Det är inte så. Man får gå tillbaka och titta i budgeten där siffrorna står svart på vitt.

Men, fru talman, en sak stämmer, och det är att vi hela tiden måste utvärdera var våra resurser gör störst nytta. Gör de alltid störst nytta i dessa FN-organ, eller kan vi uppnå större resultat genom att till exempel arbeta mer tillsammans med civilsamhällesorganisationerna? Vi tittar väldigt noga på detta.

Jag tycker inte att man kan dra FN-organen över en kam. Det är över 200, och de är helt olika. Och de utvärderas också separat.

Vi har till exempel tittat på UNAIDS, som är en organisation som har fått väldigt omfattande kritik för att inte vara effektiv och för att inte ta itu med ledningsproblem och styrningsproblem.

Det är klart att förändring kan göra ont. Men jag tycker att detta är så viktiga frågor att vi måste ta vårt ansvar och fråga oss: Är det verkligen rimligt att vi år efter år ska fortsätta att vara en så stor givare, eller kan vi använda dessa medel mer effektivt någon annanstans? Vårt svar är att man kan använda dessa medel mer effektivt någon annanstans. Därför gör vi denna omprioritering, just för att säkerställa att vi uppnår de resultat vi vill och för att svenska skattebetalare ska veta att de alltid kan få valuta för sina skattepengar.

Men Sverige är en stor givare till FN-systemet, och vi kommer att vara det också framöver. Men jag vill påpeka att det inte finns något egenvärde

i att det alltid ska se ut som det alltid har gjort. Vi måste hela tiden vara beredda att ställa om, inte minst mot bakgrund av kriget i Ukraina.

Prot. 2023/24:50
15 december

Internationellt bistånd

Anf. 87 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Moderaterna och Johan Forssell målar upp en falsk konflikt mellan hur stort biståndet är och hur effektivt biståndet är. De säger att de inte fokuserar på storleken på biståndet utan på effektiviteten, som om det fanns någon här inne som inte tycker att vi ska ha ett effektivt bistånd. Det tycker förstås alla. Jag ska försöka åskådliggöra detta.

Jag tar ett papper som är 100 procent av någonting. Om jag river bort 15 procent är det 85 procent. Har papperet blivit effektivare då? Nej, det har blivit mindre.

Det är klart att man ska göra vad man kan för att effektivisera biståndet. Men att påstå att biståndet blir mer effektivt genom att man skär i det är bara nonsens. Det stämmer inte. Det var en parentes.

Jag vill fråga biståndsministern om följande. Vi socialdemokrater tycker att det finns sådant som är både bra och dåligt i denna reformagenda. Vi tycker att det finns goda tankar och initiativ. Det finns behov av nytänkande inom biståndspolitiken precis som inom alla politikområden. Vi har ingenting emot det. Vi är kritiska till den bristande förankringen. Vi förstår inte varför det är så farligt att komma med en skrivelse till riksdagen. Vi önskar, och inte bara vi från oppositionen, att andra delar av samhället kunde ha varit mer involverade. Man kunde ha haft remissrundor, så att vi kunde ha en särskild behandling av detta i riksdagen. Debatten i dag är en debatt om biståndsbudgeten och inte en debatt om reformagendan, som förtjänar en mycket större förberedelse och analys. Vi fick detta papper i går eftermiddag. Jag undrar därför varför det är så farligt att skicka en skrivelse till riksdagen om reformagendan.

Anf. 88 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Olle Thorell för frågan. Det var alldeles utmärkt att Olle Thorell höll upp det där blanka papperet i luften, för det illustrerar lite grann min poäng. Om det bara handlar om ett blankt papper och om hur stort detta papper är, då blir det inte så effektivt.

Jag tänkte säga: frihet, egenmakt och hållbar tillväxt. Se till att fylla det där tomma papperet med innehåll i stället – hur vi kan arbeta för att uppnå de resultat i världen som vi vill uppnå, så att det inte hela tiden bara blir en fråga om hur mycket pengar vi tillför. Då är vi tillbaka i rätt mycket av den gamla biståndspolitiska diskussionen. Den har de flesta länder lämnat, skulle jag vilja säga.

Låt oss tillsammans se till att utveckla biståndet och uppnå de resultat som vi vill uppnå. Där tror jag att det finns väldigt mycket att göra framöver.

När det gäller processen har vi hållit många möten under detta år. Vi har hållit minst lika många möten som den tidigare regeringen. Vi har fortsatt med alla de möten som har varit. Men vi kan inte alltid mäta framgång i hur många möten vi håller. Vi måste också uppnå någonting, inte minst i den tid vi i dag lever i. Det tidigare policyramverket tog två och ett halvt år att ta fram.

Vi har ett krig i Europa. Skulle vårt svar då vara: Vi kan inte ställa om biståndet nu. Vi kan inte göra dessa stora satsningar på Ukraina eftersom

vi ska göra vårt eget biståndsarbete precis som vi alltid har gjort under 20 års tid.

Ibland får man titta lite grann på omvärlden också och fundera på om det kanske är så att vi måste förändra oss.

Vi har haft många debatter om detta. Vi har en debatt om det just nu, och vi har haft debatter i riksdagen flera gånger. Det har varit interpellationer och skriftliga frågor. Jag är helt övertygad om att debatten kommer att fortsätta, men påstå inte att det inte har varit någon debatt eller diskussion om detta! Jag välkomnar debatten, och jag välkomnar mer granskning. Vi kommer att delta på alla de sätt vi kan i arbetet – precis som vi har gjort hittills.

Anf. 89 OLLE THORELL (S) replik:

Fru talman! Det finns som sagt saker vi tycker är positiva i agendan, och hade vi haft mer tid på oss hade vi kunnat göra en djupare analys. Det som saknas i agendan är dock konkreta exempel på vad det är vi ska lämna.

Vad är det vi inte ska göra? Vad är det för prioriteringar som ska bort? Kärnstöd till multilaterala organisationer är en prioritering som vi har förstått att det ska bli mindre av. Men man talar till exempel om att reducera antalet länder – att man ska gå ned till 30 bilaterala länder från 36, 37 eller vad det är nu. Vilka länder är det då vi ska lämna?

Är det Guatemala, där Sveriges ambassad är en oerhört viktig fristad för människorättsaktivister och jurister som försöker upprätthålla något slags rättsstat under förtrycket? Är det Myanmar, där militärjuntan sitter allt stadigare med sitt förtryck och sin etniska rensning och där lidandet växer för varje dag? Är det därifrån Sverige ska försvinna?

Eller är det Palestinabiståndet som ska upphöra? Det kan man ju ana när regeringen först halverar biståndet och sedan, när kriget bryter ut, fryser utvecklingsbistånd och kapar stödet till UNRWA för att i stället lägga det hos andra multilaterala organisationer. Därefter sågar man den granskning ens egen myndighet kommer med och fortsätter att hålla inne utvecklingsbistånd. Är det alltså Palestinabiståndet som är i stöpsleven och som kommer att tas bort?

Jag förstår att reformagendan inte är ett detaljerat tabellverk över vart alla pengar ska gå, men det vore ju smakfullt om ministern kunde säga något om vilka länder Sverige kommer att sluta vara aktivt i.

Anf. 90 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Vi styr ju Sverige på samma sätt som den tidigare regeringen gjorde, nämligen genom regleringsbrev. Vi har inte ändrat den modellen, utan vi kommer att återkomma kring detta i våra regleringsbrev – precis som den tidigare regeringen gjorde.

Blir biståndet per automatik bättre för att pengarna delas upp på väldigt många länder? Det hade varit enkelt för mig att slippa den här kritiken genom att säga att vi ska vara i så många länder som möjligt och sedan gå hem. Men ärligt talat: Jag tror att alla inser att det inte fungerar så i verkligheten. Man måste hela tiden väga för- och nackdelar och fundera på var vi kan skapa ett mervärde. Det kanske är så att vi ska fokusera mer på några områden.

När vi säger att vi ska minska antalet bilaterala utvecklingssamarbeten innebär det någonting som Olle Thorell inte nämner i sitt anförande, näm-

ligen att vi då faktiskt kan göra fler saker i de länderna. Vi kan då arbeta med bistånd åt fler människor – människor som i dag inte får hjälp av Sverige, helt enkelt. Vi tror att det finns en hel del att vinna på detta, inte minst en möjlighet att öka spårbarheten i biståndet. Det ger även möjlighet att öka transparensen i det svenska biståndet, som faktiskt har sjunkit kraftigt det senaste året.

Sedan måste man alltid se till att man har ekonomi för det man gör. Vi har nu enats om en nivå på 56 miljarder kronor och lämnar enprocentsmålet. Jag kan notera att Socialdemokraterna efter sitt tal om att biståndet slaktas följer med regeringen ned till egentligen precis samma nivå på biståndet, även om man lägger på 1 miljard. Vi skiljer oss alltså inte särskilt mycket åt när det gäller de ekonomiska förutsättningarna.

Låt oss dock prata mer om hur vi kan utveckla biståndet för att just göra det mer träffsäkert och effektivt! Det finns nämligen inte till för att det alltid ska fortsätta vara som det har varit utan faktiskt för att vi ska åstadkomma förändringar där ute.

Anf. 91 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Jag känner att jag kanske fortsätter just där statsrådet slutade, det vill säga i frågan om allt verkligen blir bättre av att man ger bistånd till så många länder som möjligt. Nej, så funkar det naturligtvis inte. Jag vill ha det sagt att jag tycker att det är bra att man fokuserar biståndet.

Man kan dock fundera över om det ska vara just 30 länder. Jag har stor sympati för tanken att man liksom har en helhet – att det inte handlar enbart om bistånd utan även om handel och andra politikområden – men med det sagt: Ska det vara exakt 30 länder? Är det tanken, eller kommer man att kunna ha bilaterala samarbeten med exempelvis civilsamhällets organisationer i ett 31:a land? Frågan är alltså om det är bestämt att det verkligen måste vara exakt dessa 30 länder. Man kan nämligen se att det kanske är mer effektivt att stödja ett visst projekt i ett 31:a land, så att säga.

Jag tyckte att det var oerhört positivt att det i går äntligen kom lite om det lokala perspektivet i handeln. Handeln och att knyta den till biståndet är ju en hjärtefråga även för Centerpartiet. Jag funderar lite på hur man jobbar med att få ihop det lokala perspektivet med civilsamhället och, över nationsgränserna, det svenska, så att det verkligen blir en vinn-vinnsituation där alla är involverade och man verkligen har det lokala perspektivet.

Sedan hade jag jättegärna pratat spårbarhet, för det tycker jag är superintressant. Å ena sidan är det jätteviktigt, men å andra sidan: Hur gör man för att det inte ska bli en supertungrodd administrativ drake av det hela?

Anf. 92 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Det vi har skrivit i reformagendan är att vi ska begränsa de bilaterala strategierna till max 30 stycken. Det är alltså inte 30 per se, utan det är ett tak. Vi går ned från dagens 36 stycken. Jag vill dock återigen påpeka att det innebär att man kan göra mer inom ramen för de strategierna och att de också får ett mycket bredare förhållningssätt än tidigare där vi inrymmer flera olika aspekter. Det är viktigt när vi går till landstrategier.

Utöver det har vi andra strategier, och något som man har pekat på i oberoende utvärderingar är att det är ganska snårigt. Jag har försökt roa mig med att räkna ihop alla mål som finns i biståndspolitikerna i dag, och jag har kommit till två olika resultat: Det ena är att det är över 400 mål,

och det andra är att det är över 700 mål. Jag vet inte vilket som stämmer, fru talman, men det är hur som helst väldigt många mål.

Vi kommer att fortsätta ha regionala strategier, och vi kommer att fortsätta ha tematiska strategier. Vi har också en stor civilsamhällesflora som utöver det kommer att kunna fortsätta arbeta brett och globalt. Jag tror dock att vi har anledning att fundera på hur vi bättre samarbetar mellan både dessa strategier och olika aktörer, för jag kan konstatera att det i dag är så att den ena handen inte alltid vet vad den andra handen gör. Ja, vi är en stor givare och kommer att fortsätta vara det, men våra resurser är inte obegränsade.

När det gäller spårbarheten är vi som sagt inte intresserade av att skapa några byråkratiska monster. Men vi har anledning att fundera på om spårbarheten i dag är tillräckligt god. Ytterst handlar detta också om förtroendet från svenska skattebetalare. Jag är övertygad om att svenska skattebetalare vill vara med och bidra och vill se ett generöst bistånd om de känner sig trygga med att pengarna används rätt. Där kan vi göra mer för att utveckla det framgångsrika arbete som alliansregeringen gjorde.

Anf. 93 ANNA LASSES (C) replik:

Fru talman! Jag håller med om att spårbarheten är en viktig fråga, men det är som sagt en avvägning. Frågan är hur man gör det på ett effektivt sätt.

Jag vill återvända lite grann till detta med företagen och det lokala perspektivet. Tidigare har statsrådet som sagt framför allt pratat om de svenska företagen, så det vore spännande att höra hur långt man har kommit och hur man jobbar med det lokala och att få ihop det. Det handlar då om att involvera inte bara företag utan kanske även civilsamhällets organisationer – och naturligtvis lokalsamhället.

Anf. 94 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik:

Fru talman! Anna Lasses har helt rätt när det gäller vår idé om att kunna använda mer av handel, marknadsekonomi, företagande, entreprenörskap och innovationer. Vi har inte bara ett makroperspektiv utan kanske främst ett mikroperspektiv. För att ta ett exempel är det väldigt svårt att åka till Monrovia i Liberia, ett land där vi har ett omfattande svenskt bistånd, och tro att det ska komma en hel uppsjö av svenska företag och etablera sig i morgon. Det fungerar inte på det sättet. Tyvärr är förutsättningarna i ganska många av de här utvecklingsländerna sådana att vi nog snarare måste bygga nedifrån i stället.

Helst skulle man vilja bygga åt båda hållen samtidigt. Vi måste få fler personer att våga ta steget till att bli entreprenörer – våga starta företag och driva företag. Jag vill till exempel peka på Swedfunds viktiga arbete. Med en förhållandevis liten verksamhet, till exempel med mikrolån, lyckas man uppmuntra till mer av småskaligt företagande. Jag har själv tittat på det i flera länder.

Man ska komma ihåg att alla stora företag och stora arbetsgivare någon gång har varit små. Vi kommer inom ramen för de bilaterala landsstrategierna att trycka på det som vi vet är viktigt för att både små företag och stora företag ska kunna växa, nämligen ett bra klimat för investeringar. Det handlar till exempel om rättsstat och om satsningar mot korruption. Jag lyssnar väldigt gärna på goda idéer om hur vi kan få fler företag, svenska

eller utländska, små, på sikt medelstora och kanske någon gång stora, att blomstra i de här mottagarländerna.

Prot. 2023/24:50
15 december

Internationellt bistånd

Anf. 95 JACOB RISBERG (MP):

Fru talman! Vi debatterar i dag det internationella biståndet i budgeten för 2024. Jag skulle vilja lyfta fram en specifik del av budgeten, nämligen biståndet till Palestina.

När Hamas genomförde sina fruktansvärda terrordåd mot Israel den 7 oktober i år var vi många som reagerade mycket kraftfullt. Det bestialiska tillvägagångssättet, det hänsynslösa dödandet och tagandet av över 240 personer som gisslan lämnade få oberörda.

En kraftig reaktion från omvärlden var väntad, men i den reaktionen ligger också ett stort ansvar. Från representanter i den svenska regeringen blev den omedelbara reaktionen att allt bistånd till Palestina måste stoppas. Man skulle kunna tro att de likställer alla palestinier med Hamas. Visserligen är det en väntad reaktion från några som är vana att bunta ihop människor i ett vi och ett dom.

Nästa reaktion blev att försäkra sig om att inget svenskt bistånd hade gått till Hamas. Sida var snabba med att på sin hemsida publicera vilka organisationer i Palestina som tar emot svenskt bistånd. Hamas fanns inte med på den listan, ej heller någon organisation med kopplingar till Hamas.

Inom biståndsvärlden finns den viktiga principen *do no harm* – orsaka ingen skada. Principen är framtagen för att bistånd i konfliktområden ska ta hänsyn till den lokala kontexten och de lokala behoven för att biståndet ska ha önskad effekt och framför allt inte orsaka någon skada. Principen har gällt i svenskt bistånd i många år och ingår även i OECD:s rekommendationer om stöd till civilsamhället. Jag säger ”har gällt”, för tydligen gäller inte principen längre. Vid två tillfällen sedan den 7 oktober har regeringen fattat beslut som på ett flagrant och skadligt sätt frångått principen *do no harm*.

Först gäller det beslutet om att pausa allt utvecklingsbistånd till Palestina just när behovet är som allra störst. När samhället slås sönder på grund av krig behövs civilsamhället mer än någonsin. Utbildning och sjukvård måste fungera. Organisationer som arbetar med rättshjälp, som utbildar poliser och som arbetar med kultur måste fungera. Organisationer som gräver brunnar och säkrar vattentillgången måste fungera. Det gäller både på Västbanken och i Gaza. Men när behoven är som störst stoppar regeringen utbetalningarna.

Ryggmärgsreflexen att man måste säkerställa att Hamas inte tar del av svenska biståndspengar, trots att Sida tydligt sagt att så inte är fallet, gör att regeringen helt enkelt fattar beslut som går helt mot principen *do no harm*. Besluten gör helt enkelt skada.

Herr talman! När regeringen sedan fattar det efterlängtade och välbehövliga beslutet om att utöka det humanitära biståndet till Gaza tar man pengar som redan var planerade att gå till FN:s flyktingorgan UNRWA. Och vad gör då UNRWA i just Gaza? Förutom skolor och sjukvård är en av de primära uppgifterna för UNRWA att distribuera mat. Den organisation som främst arbetar för att fördela humanitära insatser ska alltså få mindre resurser för sitt arbete när det arbetet är viktigare än någonsin. Hur rimmar det med principen om att inte göra skada?

När väl Sida gjort sin genomlysning av utvecklingsbiståndet och återigen kommit fram till att Hamas inte tagit del av svenska biståndsmedel är regeringen ändå inte nöjd. Nu sätter man upp helt nya krav för biståndet. Mottagarna av biståndet måste aktivt och offentligt ha tagit avstånd från Hamas.

Det är nu det är uppenbart att regeringen inte förstår principen do no harm. Biståndet måste alltid förstås i den kontext mottagaren befinner sig i, särskilt i en konfliktsituation. Ett villkorande av biståndet kan helt enkelt utsätta mottagarna för direkt fara. Att offentligt ta avstånd från Hamas, vare sig det är på Västbanken eller i Gaza, kan utsätta samarbetsorganisationer och familjemedlemmar för stora risker.

Herr talman! I stället för att prata om allt negativt som skett gällande biståndet sedan regeringen tillträdde vill jag så här i juletider lyfta fram positiva exempel på vad som görs av några av de organisationer i Palestina som Sverige och svenska biståndsorganisationer har stött.

Gaza Community Mental Health Programme arbetar sedan många år tillbaka med psykisk hälsa. Programmet har haft stor betydelse under och efter de krig som ägt rum de senaste åren. Verksamheten är särskilt betydelsefull för traumatiserade barn. En studie av Rädda Barnen 2022 pekade på att 80 procent av barnen i Gaza visade symtom på posttraumatisk stress. Det var alltså före det fruktansvärda krig som nu pågår.

Augusta Victoria-sjukhuset i östra Jerusalem bedriver högspecialiserad vård inom bland annat barn- och vuxenonkologi, palliativ vård och sjukdomar som kräver dialys. Hit kommer patienter från hela Västbanken och Gaza. Just nu är patienter från Gaza strandade på sjukhuset, samtidigt som fler än 500 Gazabor missat livsviktiga behandlingar eftersom de inte kan lämna Gaza. De flesta små barn från Gaza som vårdas på Augusta Victoria-sjukhuset får på grund av Israels restriktioner inte åtföljas av sina egna föräldrar.

Kvinnorättsorganisationen The Palestinian Working Woman Society for Development arbetar för att stärka kvinnors ekonomiska egenmakt, minska könsbaserat våld och öka kvinnors politiska deltagande och inflytande. Det israelisk-palestinska fredsnätverket Geneva Initiative utbildar framför allt unga i dialog och konfliktlösning.

En av Kvinna till Kvinna:s samarbetsorganisationer i Gaza genomförde det första initiativet någonsin kring våld i hemmet som vände sig direkt till män. Utfallet har varit mycket positivt, och de deltagande männens attityder och beteenden har ändrats. Flera män utbildades för att även bland andra män förändra attityder till att lösa konflikter utan våld. De blev ambassadörer för att stoppa mäns våld mot kvinnor och anlätades flitigt för att utbilda tonårspojkar. Den attitydförändring de gick igenom, och att de även lyckades påverka andra män, förbättrade också deras egen mentala hälsa.

Två palestinska MR-organisationer som fått del av svenskt utvecklingsbistånd är al-Mezan och al-Haq. al-Mezan arbetar med att dokumentera och förebygga brott mot internationell rätt i Gaza. Man driver frågor som rättsväsendets oberoende samt dokumentation och ansvarsutkrävande när misshandel och tortyr begås av palestinska myndigheter. Man dokumenterar och överklagar domar mot oskyldiga och kritiserar Hamas-regimens flitiga användande av dödsstraff. Vid flera tillfällen har man på-

talat att raketattackerna från Gaza riktade mot civila i Israel är krigsbrott. Det är ett arbete som är både svårt och mycket farligt.

al-Haq i sin tur arbetar systematiskt med att dokumentera brott mot mänskliga rättigheter begångna av alla parter i konflikten. Det gäller även den palestinska myndigheten och dess godtyckliga arresteringar och tortyr.

Förutom dessa exempel finns det flera organisationer som arbetar med skola och utbildning eller jordbruk och matsäkerhet och som tagit del av svenskt utvecklingsbistånd men vars verksamhet nu äventyras av regeringens villkorande av svenska biståndspengar.

Herr talman! Jag vet att visuell rekvisita inte är tillåten i talarstolen. Men jag såg att statsrådet Forssell stod här i går och hänvisade till och viftade med den så kallade reformagendan under frågestunden utan att bli tillsagd, så jag tänkte passa på att hänvisa till den rapport som jag håller i min hand.

Det är rapporten *Vad gör svenskt bistånd i Palestina?*, från vilken jag tagit mina exempel i dag. Den är framtagen av de fantastiska biståndsorganisationerna We Effect, Olof Palmes Internationella Center, Kvinna till Kvinna, Ekumeniska följeslagarprogrammet i Palestina och Israel, Centerpartiets Internationella Stiftelse, Act Svenska kyrkan samt Diakonia.

Med dessa goda exempel på fantastiskt bistånd i Palestina vill jag passa på att önska mina kollegor i utskottet, talmannen, kammarkansliet, utskottspersonalen samt statsrådet Forssell, som nu har gått, en god jul! (Applåder)

Anf. 96 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag lyssnade på Jacob Risbergs anförande. Det är klädsamt att han i början så där lite i förbifarten nämnde att det skedde någonting den 7 oktober. Vad var det egentligen som skedde den 7 oktober?

Det som skedde var att Hamas tog sig in på israeliskt territorium. Det var inte på något sätt omtvistat territorium och inte inne på Västbanken. Man tog sin in i en rad kibbutzer runt gränsen till Gazaremsan och begick en fullständig slakt. Man hackade ihjäl människor. Man sköt ihjäl människor. Man lemlästade 250 personer – ungdomar – som var på en rejvfest. Man kidnappade 200 personer och tog in dem på Gazaremsan.

Herr talman! När jag lyssnade på Jacob Risbergs anförande känns det som att Miljöpartiet resonerar lite som att det inte förändrar någonting. Nu pågår allting som förut efter det. Det är inte riktigt så.

Biståndet till Palestina är mycket omfattande från svensk sida. Det har varit kritiserat under årtionden. Det har varit kritik även mot FN-organet UNRWA för antisemitism i läroböcker och lärare som på olika sätt uttrycker sådana sympatier. Häromdagen tvingades UNRWA att säga upp sex personer, tror jag det var, för att de hyllat Adolf Hitler på Facebook och sådana saker.

Det finns biståndsorganisationer, bland annat dem som Jacob Risberg själv nämnde i sitt anförande, där det finns kopplingar till PFLP, som är en annan terrorstämplad organisation.

Vad vi säger från regeringen är att man måste klara av att ta avstånd från terrorism om man ska få svenskt bistånd. Jag kan inte förstå varför det skulle vara så kontroversiellt. Jag kan inte förstå det.

Det är dessutom omöjligt att garantera att biståndet inte läcker till Hamas. Vi har nu sett hur man har plundrat förnödenheter, bränslen och så

vidare som ska gå till folket på Gazaremsan. Varför är Miljöpartiet emot att man granskar detta?

Anf. 97 JACOB RISBERG (MP) replik:

Herr talman! Tack, Fredrik Malm, för frågan!

Som ledamoten är väl medveten om sker en sådan granskning ständigt i det biståndsarbete som finns. Sida har ett mycket väl ingående arbete vad gäller att granska allt bistånd.

När det gäller avståndstagandet är det just för den typen av frågor som principen om do no harm har tagits fram. Man vet hur pass svårt det kan vara att i den här typen av konflikter offentligt uttala vissa saker.

Vi har inte någonsin ställt krav på att till exempel biståndsmottagare i Colombia ska ha tagit avstånd från Farc för att vi ska ge dem biståndsmedel. Vi har inte ställt krav på biståndsorganisationer i Filippinerna att de ska ta anstånd från Abu Sayyaf. Vi har inte i våra bilaterala handelsförbindelser med Israel ställt krav på att Ben-Gvir ska ta avstånd från Kach, en organisation som han tidigare var med i.

Varför ska det gälla i just den här konflikten? Varför inte i allt bistånd i så fall? Det fungerar inte på det viset. Människor utsätter sig för en extrem fara om de i vissa lägen ska gå ut och uttala sig emot just Hamas, särskilt på Gaza.

Anf. 98 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det är givetvis jättemärkligt om man inte ställer krav på eventuella biståndsmottagare i Filippinerna att de ska ta avstånd från Abu Sayyaf. Det är en al-Qaida-kopplad salafistisk gerilla på Filippinerna. Varför har de som styrde de senaste åtta åren inte adresserat det problemet till exempel till Sida?

Sanningen är den att det svenskt bistånd till Palestina ska sträva efter att uppnå måste vara en tvåstatslösning. Det tror jag att vi alla kan vara överens om. Om vi inte gör det blir Sverige en del av en cirkel av våld där palestinska attacker leder till att israeliskt självförsvar raserar det som det svenska biståndet ska vara med att bygga upp eller har byggt upp.

Om vi inte får vårt bistånd att sträva efter en tvåstatslösning blir vi en del av den onda spiralen. Man måste försäkra sig om att de som får svenskt bistånd och inte minst de aktörer som finns i det palestinska samhället är glasklara och tydliga med att det är en tvåstatslösning man vill ha.

År efter år, i årtionden, har den här kritiken funnits. Det är ingen slump att det har varit så. Det har att göra med att det finns en sorts motståndskultur i det palestinska samhället som innebär att hela samhället är mobiliserat kring hela idén att Israel inte ska existera.

Hamas har använt biståndsmedel. Hur tror man annars att de har kunnat bygga upp hela infrastrukturen för att starta ytterligare ett krig? Det har skett med pengar som man har fått på olika sätt. De har antingen kommit från Gulfstater eller från andra aktörer men också via internationellt bistånd.

Herr talman! Jag kan inte förstå varför Miljöpartiet är så otroligt negativt till att man ska kontrollera biståndet så att pengarna kommer till folket och inte till terroristerna.

Anf. 99 JACOB RISBERG (MP) replik:

Herr talman! Det arbetet görs dagligen på Sida, och det vet ledamoten mycket väl om. Det svenska biståndet kontrolleras dessutom både av internationella organisationer och av våra egna kontrollmyndigheter. Arbetet görs dagligen. Vi behöver inte göra det om och om igen genom att stoppa biståndet för att kontrollera det. Vi gör redan de här kontrollerna dagligen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

§ 7 Integration och jämställdhet

*Integration och
jämställdhet*

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2023/24:AU1
Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet (prop. 2023/24:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 100 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD):

Herr talman! Nu ska vi påbörja en väldigt viktig debatt, ett av vårt lands riktiga ödesfrågor. Det är en fråga som närmast kan beskrivas som det största politiska misslyckandet i vårt land i modern tid. Nu ska vi tala om integration.

Integration är ett begrepp som använts av ansvarslösa politiker för att påtvinga oss svenskar en massinvandring som majoriteten av befolkningen inte velat ha. Integration har använts som ett annat ord för acceptans i syfte att ge vår svenska befolkning ett kollektivt dåligt samvete och acceptera vansinnet som pågått. När Sverigedemokraterna talar om integration menar vi: Ta seden dit du kommer! Vi menar också: Gör din plikt innan du kräver din rätt!

Herr talman! Jag måste säga att det här ska bli en väldigt spännande debatt. Att lyssna till företrädare för partier som vid sin tid vid makten bedrivit en totalt okontrollerad invandring utan någon som helst analys av hur denna skulle komma att påverka vårt samhälle ska faktiskt bli riktigt intressant.

Om de närmaste timmarna kommer att kännas som att befinna sig mitt uppe i en skräckfilm, en episod ur *Kejsarens nya kläder* eller en fars återstår att se.

Herr talman! Sverige har inte alltid sett ut så här. Vi ska därför börja med att göra en liten tillbakablick på Sveriges politik när det gäller invandrare. I 1968 års proposition angående riktlinjerna för utlänningspolitiken stod det så här:

”Om invandraren avser att bosätta sig i Sverige för gott, är det angeläget för såväl honom som samhället att han så till vida smälter in i befolkningen att han i det långa loppet inte känner sig främmande i samhället. Det måste vara ett klart och medvetet mål för samhället att medverka till att invandrare av olika nationellt ursprung inte blir isolerade befolkningsgrupper som avskärmats från befolkningen i övrigt.”

Då styrde Socialdemokraterna. Det är bra med lite historiebildning, för sådant här får ju inte barnen lära sig i skolan nu för tiden.

År 1970, två år innan jag föddes, var andelen utrikes födda som var bosatta i Sverige cirka 0,2 procent. Förra året, när jag fyllde 50, var den siffran nästan 20 procent. I dag har vart fjärde förskolebarn utländsk bakgrund. Det finns i dag skolor med 100 procent utrikes födda elever.

Redan år 2010 blev Botkyrka den första kommunen i Sverige där en majoritet av invånarna hade utländsk bakgrund. Det finns i dag cirka 450 så kallade utsatta eller särskilt utsatta områden, där majoriteten av invånarna är utrikes födda. De utmärker sig just för att vara isolerade befolkningsgrupper som är avskärmade från den svenska befolkningen och från det – än så länge – svenska majoritetssamhället. I dessa områden går färre barn än i övriga riket till förskolan. Bidragsberoendet och arbetslösheten är högre än i övriga riket. Parallellsamsällsstrukturen är uppenbara, liksom gängkriminaliteten och segregationen.

Hur kunde det bli så här? Jo, Socialdemokraterna övergav assimilationstanken och kom på idén att mångkultur skulle vara bra för Sverige. Detta verkar vara grunden för att genom ett kollektivt dåligt samvete styra svenska folket till att acceptera förändringen till ett mångkulturellt samhälle. Samtidigt har ledande politiker tyckt att svensk kultur är tontig.

Alla vi andra, som faktiskt har varit stolta över vår svenska kultur och som i stället för att delta i glädjen och acceptansen har varnat för vad mångkulturprojektet kommer att leda till, har fått utstå spott och spe, särskilt från vänsterhåll.

Herr talman! Sverige har varit ett fantastiskt land på många sätt. Här har man kunnat erbjudas ett bättre liv. Vi har under decennier erbjudit en mängd olika möjligheter för människor som har kommit till vårt land. Det finns människor som har tagit vara på dessa möjligheter och verkligen bidrar till vårt land på ett positivt sätt. All heder åt deras insats för vårt gemensamma väl och ve!

Men med vidöppna gränser och utan kontroll på vilka som befinner sig här i Sverige har vårt land tyvärr också fyllts med individer som varken vill eller kan ta ansvar och integreras. Jag talar om individer som år efter år befinner sig i någon meningslös aktivitet som endast syftar till att försörja folk utan någon som helst motprestation. Jag talar om individer som har bott i vårt land i mer än 20 år men fortfarande inte kan förstå eller göra sig förstådda på svenska språket. Detta är individer som aldrig någonsin kommer att sätta sin fot på arbetsmarknaden och individer som har skapat parallellsamsällena med grunden i världens mest bakåtsträvande kulturer. Den egna viljan att bli en del av samhället finns helt enkelt inte.

Herr talman! På bara 50 år har vårt land förvandlats till något helt oigenkännligt. Det är ett oerhört svek mot svenska folket. Den tidigare regeringens tafatta insatser för att göra någonting åt det kaos som de själva skapat kallades integrationsåtgärder. Några andra åtgärder, som att stoppa inflödet av nytillkomna, har inte varit aktuella, och problemen har bara eskalerat.

Integrationsåtgärder, ja. Jag tänker på alla dessa integrationsprojekt som dragits igång till ingen som helst nytta och på alla dessa miljarder kronor – förmodligen ofantligt stora summor – som östs över individer. De har i de allra flesta fall varit helt bortkastade och har ofta inte givit något annat än segregation, brända bilar och – numera – dagliga skjutningar tillbaka. Detta är det så kallade pang vi har fått för pengarna.

Hur mycket pengar det faktiskt rör sig om är i dag oklart. Sverigedemokraterna har länge drivit frågan om att sammanställa kostnaderna för den huvudlösa migrationen, och nu kommer detta att utredas. Svenska folket har rätt att få veta hur en säkerligen betydande del av dess skattepengar gått upp i rök. Utan att föregripa utredningen kan vi redan nu med all säkerhet säga att alla dessa pengar hade kunnat användas till att behålla svenskarnas skola, vård och omsorg i världsklass.

Hela det integrationspolitiska målet är också under utredning just nu. Målet fastställer inriktningen för hur integrationspolitiken ska hanteras, och just nu sker ett paradigmskifte. Det är alldeles nödvändigt för att vi ska få ordning på Sverige igen.

När Sverigedemokraterna är med och driver politik blir det verkstad. Om Sverige ska kunna vända skutan krävs det att vi är med och styr det här landet. En stor del av väljarna är överens med oss om detta.

Från och med nu gäller att vi får på plats en stram invandringspolitik. Från och med nu gäller att vi ställer krav på människor, ställer krav koplade till medborgarskapet, ställer krav vid bidragsutbetalningar, ställer krav på språkinläring och ställer krav på ett civiliserat och hederligt beteende. Detta utgör stommen i en integrationspolitik baserad på sunt förnuft. De invandrare som väljer bort detta får helt enkelt flytta till ett annat land.

Det är därför glädjande och alldeles nödvändigt att vi nu har lyckats genomdriva inrättandet av återvändandecenter. De har nu startat sin verksamhet på fem platser runt om i Sverige.

I förhandlingar med regeringen har vi påbörjat resan mot något bättre. Vi tackar samarbetspartierna för viljan att genomföra bra politik för Sverige. Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut när det gäller regeringens framlagda budget.

Sverigedemokraterna är garanten för den fortsatta resan mot ett Sverige som bygger på principer som eget ansvar, rättvisa och sammanhållning. Det är en resa mot ett Sverige som mår bra igen.

I detta anförande instämde Sara Gille och Michael Rubbestad (båda SD).

Anf. 101 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna har ju förhandlat budgeten och framhåller när det gäller integration att det finns en rad avgörande faktorer för integrationen. En av de faktorer som framhålls i detta betänkande är boende, och det är naturligtvis rimligt med tanke på den bostadssegregation och de klassklyftor vi har i Sverige.

Sverigedemokraterna har haft framgångar med sitt prat, men nu handlar det om att göra saker. Det är nog inte så mycket verkstad som ledamoten här säger. När det gäller boende händer det inte mycket alls.

Det som händer där ute är att byggandet i Sverige i princip har kollapsat och att byggarbetare går utan jobb. Samtidigt har behovet av fler billiga bostäder aldrig varit så här stort. Många bor i kommuner där det råder bostadsbrist och bostadssegregation. Detta är ett av de största problemen för svensk samhällsekonomi.

Vad gör Sverigedemokraterna då? De lägger fram en budget som inte bara blundar för bostadskrisen och bostadssegregationen utan förvärrar

situationen genom att, i ett läge där det behövs massiva investeringar, dra in investeringsstöd och låta staten dra sig tillbaka. Sedan kliver de in i nya förhandlingar med regeringen och öppnar för marknadshyror.

Före valet sa Sverigedemokraterna att de var emot marknadshyror. Nu är de beredda att förhandla om att chockhöja hyran för 3 miljoner hyresgäster ute i landet i en tid när priserna stiger och alltför många har svårt att få ihop sin ekonomi.

Vad är ert besked till alla de som redan i dag möter höjda hyror och kostnadschocker och som väntas möta ännu högre hyror om Tidöpartierna tänker återkomma till riksdagen med förslag på marknadshyror som höjer hyran för 3 miljoner hyresgäster?

Anf. 102 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik:
Herr talman! Tack så mycket för frågan, ledamoten!

Marknadshyror och bostadsbyggande hör inte hemma i det här utskottet. Ansvar för det ligger hos civilutskottet, som ledamoten är mycket väl medveten om. Men Vänsterpartiet förnekar sig sällan i debatten. Man blandar in vad man känner för till både höger och vänster.

Det är ingen hemlighet att Vänsterpartiet och mitt eget parti inte är riktigt överens, minst sagt, om frågor i integrationspolitiken. Vänsterpartiet skattar gärna sönder svenska folket för att på detta utgiftsområde kunna lägga 1,9 miljarder extra. När man väljer att öka skatterna för svenska folket är det inte svårt att satsa nästan hur mycket pengar som helst på vilka områden som helst. Jag är inte så säker på att svenska folket är riktigt nöjda med det. Man kanske vill ha kvar lite mer av sina ihoparbetade, surt förvärvade kronor.

Vänsterpartiet vill också öka antalet som vidarebosätts i Sverige. Det vill inte vi.

Anf. 103 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! I betänkandet som Sverigedemokraterna, som styr det här landet, står bakom framhålls väldigt tydligt att boendet är en avgörande integrationsåtgärd som man ser över. Det skiner verkligen igenom att ni inte vill ta ansvar när ni säger att detta debatteras någon annanstans. Ni har ju ansvar för Sverige nu. Du står här och lägger tio minuter på att prata invandring, Ann-Christine From Utterstedt. Jag pratar om 3 miljoner hyresgäster som ska få chockhöjda hyror, upp till 50 procent höjd hyra, på grund av Sverigedemokraterna. Du svarar inte ens på vilket besked du har att ge till dem. Det tycker jag är djupt allvarligt.

Det är inte direkt något nytt från Tidöpartierna att man säger en sak före valet och gör någonting annat efteråt. Ni var emot marknadshyror. Ni sa väldigt tydligt att det kommer att höja hyrorna. Nu samarbetar ni om dem. Jag vet inte vad ni kommer att få för det; ni får ju vad som helst av de andra Tidöpartierna.

Ni vill alltså höja hyrorna för 3 miljoner hyresgäster. Detta om något försvårar integrationen, främst för unga, nyanlända människor med låga inkomster. Men vet du vad? Vanliga svenskar får också väldigt höga hyror. Du har lagt tio minuter på att skyla ert ansvar för det genom att prata om invandrare, men nu handlar det om 3 miljoner hyresgäster. Jag tycker att det skiner igenom.

Hade vi haft exempelvis en aktiv bostadspolitik från den här regeringen hade vi stärkt möjligheterna att på sikt bryta segregationen. Men det Sverigedemokraterna nu gör, förutom att man vill chockhöja hyran för 3 miljoner hyresgäster, är att man i denna situation, med inflation och en bostadskris i Sverige som drabbar alla, lägger i backen och drar in investeringar för att det inte ska byggas mer. Och det man förhandlar om är chockhöjda hyror. Det borde du verkligen ta ansvar för.

Anf. 104 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Vi debatterar i dag ett betänkande om utgiftsområde 13 som handlar om integration. Att debattera och hålla anföranden om ett betänkande om integration är för mig ganska svårt utan att prata invandring. Jag tycker att de två frågorna hör ganska väl ihop. Det anser uppenbarligen inte Vänsterpartiet, eftersom ledamoten här vill prata om bostadspolitik.

Jag skulle jättegärna vilja debattera till exempel äldreomsorg, något som ligger mig varmt om hjärtat och där vi har brist på människor som klarar språket. Vi har utländska män som arbetar inom äldreomsorgen och kvinnor och damer som gått ut och visat oro och inte velat bli duschade av dem, till exempel. Jag skulle jättegärna vilja debattera sådana saker, men jag väljer att hålla mig till det aktuella området.

Jag ska ändå ge en liten kommentar till det Tony Haddou tar upp. Det han säger om marknadshyror är helt riktigt. Där har vår bostadspolitiska talesperson gått ut och sagt att man möjligen kan tänka sig att diskutera dem. Det är ingenting färdigt i det, så det som ledamoten påstår om att detta skulle höja hyror för så och så många hyresgäster stämmer helt enkelt inte.

Anf. 105 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna Tony Haddou om att vi inte använder tilltalet ”du” i kammaren.

Anf. 106 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Jag tänkte varken prata bostadspolitik eller migrationspolitik. Anförandet innehöll mycket om just migrationspolitik, och jag får då en flashback till den migrationspolitiska debatt vi hade i förra veckan då vi pratade om återvändandecenter och så vidare.

Det är mycket prat om vad svenska folket vill ha, men det som svenska folket faktiskt vill ha är en fungerande integrationspolitik. Det är klart att man kan tycka att migration och integration hänger ihop. Man kan också tycka vad man vill om hur många människor som ska komma hit och inte. Vi kan dock konstatera att oavsett vad Sverigedemokraterna tycker är det många människor med utländsk bakgrund som fortsatt kommer att befinna sig i Sverige.

Det var lite Disneyliknelser här tidigare. Sverigedemokraternas integrationspolitik är lite som *Pinocchio*. Man säger att man en integrationspolitik, men den finns inte alls. Vi får inte använda rekvisita i talarstolen, men det räcker att jag slår ut mina händer. Det behövs ingen rekvisita för att beskriva att Tidöpartiernas propositionslista på integrationsområdet är helt tom.

Jag har förut gett ledamoten chansen att beskriva vilka insatser Sverigedemokraterna har för att fler människor ska lära sig det svenska språket

och få ett första jobb att gå till. Det är jättebra med krav, men man kan inte bara säga ”Du ska” och sedan inte ge människor möjlighet att göra det i praktiken.

Jag tror att språk och jobb är nyckeln till en lyckad integration. Därför undrar jag: Vad har Sverigedemokraterna för integrationspolitik för alla de människor som fortsatt kommer att befinna sig i landet, även om Sverigedemokraterna inte vill det?

Anf. 107 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik:
Herr talman! Tack så mycket för frågorna, Jonny Cato!

Jag förmodar att Jonny Cato precis som jag själv och, förmodar jag, även övriga utskottet faktiskt har läst betänkandet på utgiftsområdet, allas motioner och regeringens förslag. Jag förstår egentligen inte frågan. Det är väl alldeles uppenbart att regeringen satsar pengar på exempelvis utanförskap och integrationsåtgärder.

Sedan vet jag att Centerpartiet och ledamoten vill öka anslaget med i storleksordningen 455 miljoner. Till exempel vill man satsa extra pengar till kommunerna. Likt Socialdemokraterna lägger man över ansvaret för invandringen och dess kostnader för integrationsåtgärder och annat på kommunerna. Där är vi helt enkelt inte överens.

Jonny Cato vet också att regeringen gör detta med Sverigedemokraternas stöd. Jag tycker att vi ska vara noggranna där, för Sverigedemokraterna ingår inte i regeringen, precis som ledamoten vet. Däremot har vi ett samarbete i och med Tidöavtalet, och där har Sverigedemokraterna fått igenom en hel del av sin integrationspolitik. Det är vi väldigt glada för, för Sveriges bästa.

Anf. 108 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Jag skulle kunna bemöta detta hela kvällen, känns det som. Det finns mycket att välja på.

Jag förstår att Sverigedemokraterna inte kan ta ansvar för allting som regeringen gör. Arbetsmarknadspolitiken är inte med i Tidöavtalet. Det är nästan ett problem, för nu blir det ingen arbetsmarknadspolitik över huvud taget. Men det är migration och integration detta avtal handlar om. Och det är helt tomt på integrationspolitik. Allting handlar om migration.

Det är också anmärkningsvärt att säga att eftersom vissa partier satsar på att kommunerna ska få ökat ansvar för flyktingarna vältrar man över ansvaret på dem. Det är ju tvärtom; det är om man inte satsar på kommunerna som kommunerna står där och behöver ta från andra delar av välfärden. Jag har själv varit kommunpolitiker och vet hur det ser ut. Om pengarna inte kommer får man ta dem någon annanstans ifrån. Det har Sverigedemokraterna ansvar för nu.

Återigen: Ja, budgeten är en sak. Den innehåller inte jättemycket integrationspolitik. Men propositionslistan är helt tom. Vi har haft en enda proposition på arbetsmarknads- och integrationsområdet under hela hösten, och den handlade definitivt inte om integration.

Nu ger jag återigen ledamoten möjlighet att svara på frågorna: Hur ska fler lära sig svenska språket? Hur ska fler få det första jobbet att gå till på morgonen? Att ha bra möjligheter är lika viktigt som krav.

Om ledamoten inte vill svara på den breda frågan, låt mig göra frågan ännu smalare. Hur vill Sverigedemokraterna utveckla sfi?

Anf. 109 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik:
Herr talman! Jag vill återigen tacka Jonny Cato.

Det är uppenbart att Jonny Cato inte vill läsa betänkandet om utgiftsområdet eller regeringens budgetproposition ordentligt. Där finns ju integrationsåtgärder. Som jag pratade om är det satsningar på kommunerna för flyktingmottagande, satsningar på integrationsåtgärder och satsningar mot utanförskap. Det vet Jonny Cato. Han håller bara inte med oss riktigt. Så kan det vara. Det har jag full respekt för.

När vi pratar om integration och integrationsåtgärder är det, som jag var inne på i ett tidigare replikskifte, Jonny Catos parti, Centerpartiet, som har varit mest drivande för och positiva till att speciellt afghanska ensamkommande så kallade flyktingbarn ska arbeta inom äldreomsorgen. När det sedan kom larm om damer som inte ville bli duschade av utländska karlar blev de i svenska medier utmålade närmast som rasister på bästa sändningstid, till och med i nyheterna. Så behandlar man sina gamla svenska damer i det här landet, för att man är så ivrig att hitta integrationsåtgärder.

Anf. 110 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna tar varje chans de får att misstänkliggöra, förminska, håna och raljera över människor med annan bakgrund och tro. Vi hörde det nyss från talarstolen, och vi hörde det från Sverigedemokraternas landsdagar där Jimmie Åkesson gjorde sitt bästa för att försöka sudda ut gränsen mellan islamister och vanliga hederliga svenska muslimer.

Sverigedemokraterna vill bevisligen inte bryta segregationen och förbättra integrationen – om någon har tvekat därom. Vi hörde nyss ledamoten stå och rent av raljera över integrationspolitik som sådan. Man vill helt enkelt inte att alla som bor i vårt land ska vara en del av den svenska samhällsgemenskapen.

Herr talman! Jag hävdar att det beror på att Sverigedemokraterna inte är emot invandring utan emot invandrare. Jag vill också hävda att det är därför de medvetet spär på segregationen och struntar i integrationen. De vill ha splittring. De vill ha en polariserad och brutaliserad samhällsdebatt, därför att det gynnar dem i opinionen. Det är politisk cynism på samhällsskadlig nivå.

Jag undrar ifall Ann-Christine Frohm Utterstedt håller med mig om att Sverigedemokraterna inte vill förbättra integrationen. Eller har Sverigedemokraterna någon integrationspolitik som ledamoten glömde att redogöra för i sitt anförande?

(Applåder)

Anf. 111 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Tack, Teresa Carvalho, för dina frågor, eller ska jag snarare säga påståenden?

Jag har redan redogjort för den integrationspolitik som ligger på bordet i budgeten i dag. Vill man inte ta till sig den information som finns där svart på vitt kan jag inte göra mycket mer åt saken. Jag överlämnar till ledamoten att själv ta hand om det.

När det gäller integrationen vill jag påstå att det är vi i Sverigedemokraterna som ser verkligheten. Sverigedemokraterna som parti är inte alls

emot invandrare. Det vet ledamoten mycket väl. Sverigedemokraterna har företrädare och medlemmar som är invandrare. Det vore märkligt om de skulle vilja företräda oss om vi var emot invandrare. Det skulle bli konstigt om de var emot sig själva. Det är alltså argument som inte håller.

Regeringen lägger i budgeten för återstående mandatperiod, alltså för 2024, 2025 och 2026, närmare 7 miljarder kronor på kommunersättningar vid flyktmottagning – 7 miljarder kronor bara på området flyktmottagningar. Men det räcker alltså inte, enligt Carvalho. Socialdemokraterna har också i sin budgetmotion redovisat att de vill lägga extra pengar. Och de vill ta emot fler invandrare. Det står det också svart på vitt i dokumentet.

Jag ställer alltså en motfråga till Socialdemokraterna: Hur mycket är Socialdemokraterna egentligen beredda att lägga? Hur mycket får integrationen kosta?

Anf. 112 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Ledamoten säger att hon redan har redogjort för sin integrationspolitik. Problemet är att ingen annan har uppfattat den. Det är därför vi är flera som ställer frågor om det.

Nyligen hörde vi att regeringen och Sverigedemokraterna minsann satsar på kommunernas flyktmottagande och på arbetet mot utanförskap. Problemet är bara att regeringen och Sverigedemokraterna skär ned på exakt det. Det är alltså inte sant.

Det är inte heller sant att Socialdemokraterna vill ha ökad invandring. Vi säger tydligt att det behöver vara en stram migrationspolitik framöver. Jag misstänker att det ledamoten hänvisar till angående kvotflyktingarna är att det i kommittémotionen står klart och tydligt att vi mycket riktigt tar höjd för ytterligare några kvotflyktingar men under förutsättning att den övriga asylinvandringen hålls på en låg nivå.

Det är inte den totala invandringsnivån som skiljer de olika alternativen åt. Den stora skillnaden gäller kanske om man tittar på arbetskraftsinvandringen. Sverigedemokraterna har kastat det socialdemokratiska initiativet om behovsprövad arbetskraftsinvandring i papperskorgen. Man vill fortsätta lägga makten i knät på arbetsgivarna.

Herr talman! Det här är en integrationsdebatt, inte en migrationsdebatt. Därför vill jag försöka återkomma till integrationen. Det blir tydligt i debatten och det här replikskiftet att den stora konfliktlinjen i svensk politik framför allt gäller ifall vi ska få in alla i Sverige under det gemensamma folkhemsparaplyet, eller om några ska lämnas kvar ute i regnet. Det är vad det handlar om.

(Applåder)

Anf. 113 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Jag anser att det var väldigt länge sedan Socialdemokraterna ägnade det svenska folkhemmet någon tanke. Men man försöker återta det, eftersom man ser att man tappar en del väljare till Sverigedemokraterna.

Det är klart att man tar till de medel man kan. Socialdemokraterna är inte rädda för att ta till rena lögner. Det har man gjort förr i olika sammanhang, till exempel under förra mandatperioden när det gällde marknadshyrorna. Bara några dagar innan gick man ut med lögner om hur Sverigedemokraterna ville ha det.

Jag och mitt parti anser att pengar inte löser allt. Man kan inte fortsätta att bara ösa ut pengar. Titta bara på Arbetsförmedlingen! Hur väl fungerar Arbetsförmedlingen som myndighet, trots ett ganska stort anslag? Det fungerar ändå inte.

Det är samma sak här. Kommunersättningarna är som sagt 7 miljarder kronor under återstående mandatperiod. Utgiftsområdet för utanförskap är på 429 miljoner och för integrationsåtgärder 220 miljoner. Det är små potter men oerhörda pengar som ligger här.

Tack så mycket för tydligheten om att Socialdemokraterna inte har några andra lösningar nu heller! Ni hade det inte under föregående mandatperiod och inte under mandatperioden innan dess när ni satt i regeringsställning. Partiet har fortfarande inga lösningar annat än integrationsåtgärder. Tack för den tydligheten!

Anf. 114 LEILA ALI ELMİ (MP) replik:

Herr talman! Ledamoten nämnde inte en enda konkret integrationsåtgärd i sitt anförande. Jag tänker att syftet med integration ändå måste vara att förbättra människors livssituation, möjliggöra för dem att ta del av samhället och rusta dem på olika sätt.

Ledamoten pratade länge om hur det var 1968 och sa att det var 0,2 procent invandrare i Sverige då. Sedan tror jag att du sa att du är 50 år gammal och att det är 20 procent invandrare i Sverige.

Herr talman! Extremister har av någon anledning en förkärlek för nostalgi, men det finns många saker som är mycket bättre i samhället i dag. Jag tänker på jämställdheten och hbtq-personers rättigheter, som är betydligt bättre än 1968.

Ledamoten pratade även om att vi utan invandringen skulle ha en välfärd i världsklass. Men faktum är att utan invandringen skulle vi inte ha någon välfärd i Sverige. Det är faktiskt invandrare som upprätthåller den välfärd som finns här.

Jag vill ställa en konkret fråga till ledamoten. På vilket sätt vill Sverigedemokraterna underlätta integrationen och förbättra livssituationen för människor i Sverige?

(Applåder)

Anf. 115 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för dina frågor! Jag verkar vara nögd att upprepa något jag tog upp i mitt anförande. Jag väljer alltså att förtydliga några saker.

Sverigedemokraterna ställer krav kopplade till medborgarskapet och vid bidragsutbetalningar. Vi ställer krav på språkinläring. Man ska inte kunna få ekonomiskt bistånd utan motprestation. Vi ställer krav på civiliserat och hederligt beteende här i landet, bland annat.

Jag kan försäkra ledamoten om att år 1970, som jag talade om, var Sverige ett välmående land. Ett halvt sekel senare är vi inte det. Det beror naturligtvis på att de som har styrt det här landet tidigare inte har haft någon analys över huvud taget av vad som ska hända om man fyller på med människor i ett land utan att sedan ta hand om dem. Det är inte bra för dem som kommer hit och inte bra för dem som redan bor här. Det ser vi resultatet av nu. Det är inga konstigheter.

Man hade naturligtvis behövt stoppa invandringen helt och hållet för att kunna ta hand om dem som redan var här och för att vi, hela folket, skulle få en bra situation här. Det valde man att inte göra. Men nu är Sverigedemokraterna genom Tidöavtalet med och kan försöka förändra detta. Vi har alla förhoppningar om att vår politik kommer att göra skillnad.

Anf. 116 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Herr talman! SD och SD-regeringen använder lögnen som politisk metod, och det är väldigt svårt att bemöta.

Vi har inga kravlösa bidrag i Sverige. Människor kan inte bara sitta hemma och håva in pengar. Det yttersta skydds nätet i välfärden är ekonomiskt bistånd, och inte ens det kommer utan förpliktelser. Det du pratar om, att det finns bidrag som folk bara håvar in, är ren lögn.

Jag frågade dig vad du konkret vill göra för att underlätta integrationen för människor som lever i Sverige. Jag tycker inte att jag har fått svar på den frågan. Det enda jag hör här är lögner och misstänkliggörande. Återigen frågar jag alltså på vilket sätt Sverigedemokraterna vill förbättra integrationen i samhället.

Anf. 117 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! När ledamoten pratar om att det krävs motprestation för att få ekonomiskt bistånd håller jag inte med. Jag minns för något år sedan när vi stod här och diskuterade en minister som håvade in svenskt ekonomiskt bistånd utan att ens bo i landet. Han var någon helt annanstans och var minister, men fick svenskt ekonomiskt bistånd. Det visar att det här inte fungerar över huvud taget. Ledamoten har alltså fel.

Ledamoten kallar också regeringen lite slarvigt för "SD-regeringen". Men regeringen är borgerlig och har stöd av Sverigedemokraterna. Vi samarbetar genom Tidöavtalet.

Miljöpartiet vill i sin budgetmotion öka anslaget med 753 miljoner kronor. Man vill öka anslaget till kommunersättningar vid flyktingmottagande och så vidare. Miljöpartiet föreslår också tre nya anslag. Att Miljöpartiet vill satsa så mycket pengar på integrationsåtgärder visar på att till och med Miljöpartiet verkar tycka att integrationen inte fungerar speciellt bra. De inser själva att segregationen är ett enormt stort problem.

Anf. 118 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får påminna Leila Ali Elmi om att vi inte använder "du" som tilltal i kammaren. Det är lätt att glömma sig.

Anf. 119 TERESA CARVALHO (S):

Herr talman! Eftersom vi socialdemokrater hade ett budgetalternativ med ett högre anslag för utgiftsområde 13 som berör integration och jämsällldhet har vi inte möjlighet att reservera oss, men jag vill hänvisa till vårt särskilda yttrande där man kan läsa mer om våra prioriteringar på det här politikområdet.

Herr talman! Sverige ska vara ett jämlikt och jämsällt land. Alla som bor här ska kunna vara del av samhället på lika villkor, oavsett bakgrund, tro, etnicitet, kön eller sexuell läggning. Diskriminering och rasism i alla dess former måste alltid bekämpas.

Vi ska alla möta lika rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Sverige ska vara ett samhälle som håller ihop. Vi ska inte ha några parallellsamhällen. Men i dag sliter segregationen isär vårt land. Jag kan konstatera att mycket av svensk politiks stora skiljelinjer har bäring på politikområdet integration, som vi nu debatterar.

Hur gärna Tidöpartierna än vill låta påskina det går inte skiljelinjerna mellan oss främst vid huruvida vi ska göra mer för att bura in gängkriminala eller om vi ska ha en fortsatt stram och ordnad migrationspolitik. Jag vill tvärtom hävda att vi är ganska överens när det gäller de breda pensel dragen. Gott så. Den stora konflikten handlar snarare om huruvida vi ska dra samhället i en riktning mot starkare samhällsgemenskap eller mer splittring.

Konflikten gäller om vi genom aktiva insatser ska arbeta i kapp integrationsskulden och få fler att bli del av det svenska samhällslivet eller om vi ska lämna människor vind för våg och misstänkliggöra, exkludera, hetsa och håna grupper baserat på deras bakgrund eller tro.

Jag påstår inte att alla regeringspartier vill ha den här splittringspolitik, men har man hjälpt Jimmie Åkesson upp på kungatronen blir det onekligen kontentan. Jag gissar att den här insikten drabbar fler liberaler, kristdemokrater och moderater för varje dag som går.

Herr talman! Socialdemokraternas bestämda uppfattning är att en grundförutsättning för att bryta segregationen är att vi har en fortsatt stram migration.

Vi lade om politiken under vår tid i regeringsställning, efter flyktingkrisen 2015, och det gjorde vi i brett samförstånd. Men Sverige har dessförinnan över tid och under flera regeringar framför allt under 00- och 10-talen haft en invandring som inte stått i paritet med landets integrationskapacitet, som trots allt är begränsad. Under samma tid har samhället dragit sig tillbaka och ojämlikheten ökat. Detta har sammantaget kraftigt ökat segregationen och skapat många utsatta områden där den sociala kontrollen ofta är låg och där osunda normer och hederskultur har fått fäste.

Segregationen och den otillräckliga integrationen har också cementerat en känsla av utanförskap och hopplöshet som de kriminella gängerna har kunnat kapitalisera på genom att erbjuda en alternativ, både livsfarlig och samhällsfarlig, gemenskap.

Sverige har stora integrationsproblem.

Den som inte har rätt att vara i Sverige ska lämna landet, men den som beviljas uppehållstillstånd ska snabbt integreras i det svenska samhället. Det ska vara högt ställda och tydliga krav på den enskilde att göra sig anställbar och lära sig svenska. Men kraven måste ackompanjeras av stöd och verktyg för att människor ska rustas att kunna ta de jobb som arbetsmarknaden erbjuder och kunna fungera som samhällsmedborgare i vårt land.

Även om etableringstiden kortades avsevärt under vår tid i regering har samhällets förmåga att erbjuda bostäder, utbildning, jobb, samhällsintegration och social inkludering brustit. Konsekvensen tar sig uttryck i segregation, trångboddhet, utanförskap och sociala spänningar.

Herr talman! Jag kan konstatera att Sverigedemokraterna dikterar villkoren för regeringen, som hittills har lagt exakt noll förslag på riksdagens bord om en bättre integration. Däremot kan exemplen på hur Sverige-

demokraterna och regeringen spär på segregationen fogas till en redan lång lista.

Låt mig ta några exempel!

Den myndighet som haft det sammanhållna ansvaret för arbetet mot segregationen läggs ned.

Viktiga utredningar och initiativ som S-regeringen tillsatte har kastats i papperskorgen. Exempel är den om skärpt och behovsprövat arbetskraftsinvandring och den om att stoppa social dumpning, det vill säga att välbeställda kommuner dumpar sociala problem i knät på andra kommuner med sämre integrationsmöjligheter.

Regeringen har därtill aviserat att bosättningslagen ska rivas upp så att rika kommuner kan slippa undan sin del av ansvaret att ta emot nyanlända, som i stället kommer att koncentreras i andra kommuner med sämre förutsättningar.

I och med nästa års budget drar man också in på stödet till de kommuner som tagit ett oproportionerligt stort ansvar för flyktingmottagandet, vilket i detta läge blir en dubbelstöt för berörda kommuner som redan går på knäna till följd av kostnadskrisen och regeringens alldeles otillräckliga pengar till välfärden.

Vidare har SD-regeringen slopat investeringsstödet för att bygga nya hyresrätter, som hade behövts för att rent fysiskt bygga bort segregationen.

Särskilt anmärkningsvärt är det att man gör massiva neddragningar på de individanpassade arbetsmarknadsinsatserna eftersom en av de mest uppenbara bakomliggande orsakerna till segregationen är att alldeles för många som har kommit till vårt land inte har lyckats etablera sig på arbetsmarknaden.

Det sista man bör göra i det här läget är att slakta arbetsmarknadspolitiken, men det är precis vad SD-regeringen gör. Inte bara i kronor och ören, ska tilläggas – man var också snabbt framme med en gammal Tippexflaska för att trolla bort det som tidigare fanns i regleringsbrevet för att utöka utrikesfödda kvinnors möjligheter att komma i utbildning och arbete. Det här kommer att göra det svårare för dem att få egen inkomst, som är grunden för frihet och jämställdhet.

Som om allt detta inte var nog skär nu regeringen ned på statsbidraget till kommuner med utsatta områden inom budgetanslaget som vi nu debatterar.

De senaste tre åren har 250 miljoner årligen gått till att bygga upp strategisk samverkan mellan polis, socialtjänst, skola och fritidsverksamhet och till uppsökande verksamhet med fältassistenter och familjerådgivare för att bryta nyrekryteringen till de kriminella gängen.

SD-regeringens riktade nedskärning av detta är häpnadsväckande. Det är en rent av livsfarlig prioritering i det krisläge vårt land befinner sig i att skära ned på de här insatserna för att ha råd med sänkt skatt på plastpåsar. Jag kan faktiskt inte begripa tondövheten. Jag hoppas att någon från regeringsunderlaget vågar sig på att bemöta detta och förklara hur man tänkt.

Vi socialdemokrater säger givetvis nej till denna nedskärning, herr talman, och vi gör det med eftertryck.

Om regeringspartierna på allvar tror att man kan bedriva effektiv integrationsfrämjande, segregationsbrytande och brottsförebyggande politik med Sverigedemokraternas goda minne, ja, då vädjar jag till dem att tänka om och ta sitt förnuft till fånga.

Sverigedemokraterna vill varken bryta segregationen, lyfta människor i och ur utsatta områden eller rusta utrikesfödda som lever här att bli en del av den svenska samhällsgemenskapen. Det visar de gång på gång.

Jag hävdar, herr talman, att det beror på att Sverigedemokraterna i själva verket inte är emot invandring utan emot invandrare. Jag vill också hävda att det är därför de medvetet spär på segregationen och struntar i integrationen – helt enkelt för att det gynnar dem och för att de vill ha en splittrad, polariserad och brutaliserad samhällsdebatt.

För att avsluta, herr talman: Den stora konflikten i svensk politik handlar inte om huruvida det behövs en stram migration eller om vi ska bura in gängkriminella. Den stora konflikten i svensk politik handlar om huruvida vi ska splittra eller förena, elda på eller lugna ned, lägga manken till för att skapa ett ”vi” eller peka nedsättande på ”dem”.

Vi socialdemokrater vet vad vi vill och vad vi står för medan stora delar av den anständiga borgerligheten alltjämt famlar i ett Tidöavtalsmörker. Låt oss hoppas att det ljusnar snart, kanske rent av efter en lugnare julleddighet med lite tid för reflektion.

Med det sagt vill jag passa på att önska herr talmannen, riksdagskansliet, utskottskansliet och utskottets samtliga ledamöter en god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Anf. 120 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Centerpartiet och Socialdemokraterna är överens om mycket, och jag tycker också att det var väldigt mycket bra som sades i Teresa Carvalhos anförande. Men jag vill prata lite om S nya samhällsanalys.

Jag tycker att det är bra att Socialdemokraterna nu är djupt självkritiska till sin integrationspolitik, då problematiken har varit som allra störst under S år vid makten.

Genom januariavtalet drev Centerpartiet Socialdemokraterna framför sig, vill jag hävda, med intensivåret, förstärkt sfi, utökad samhällsintroduktion, reformering av Arbetsförmedlingen och sänkta arbetsgivaravgifter.

Men det fanns också i delar en fruktansvärd retorik som jag menar närmar sig den som Sverigedemokraterna har om människor på flykt. Samtliga arbetsgrupper om samhällsproblem pekade ut att Sverige hjälpt för många som flytt undan krig och förtryck. På pressträffen sades det att extrema liberala småpartier fått styra migrationspolitiken för mycket. Även det låter som någonting som Sverigedemokraterna brukar säga. Jag antar att man menar att C och L fått för mycket inflytande och varit för bra förhandlare.

Men när det gäller migrationspolitiken är S och C väldigt överens, förutom när det gäller synen på arbetskraftsinvandring och den humanitära grunden – trodde jag, tills jag började granska Socialdemokraternas budget och märkte en skillnad.

Förra året sa Socialdemokraterna att man ville ta emot 5 000 kvotflyktingar. I årets budget står det att man vill ta emot något fler än regeringen. Min fråga är mycket enkel: Hur många kvotflyktingar vill Socialdemokraterna ta emot?

Anf. 121 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Till att börja med vill jag uttrycka glädje över att det är så många som tar del av Socialdemokraternas pågående politikutvecklingsarbete. Det är naturligtvis som sig bör att solen kretsar kring socialdemokratin. Eftersom vi är det största partiet är det inte konstigt att andra partier följer vårt interna utvecklingsarbete. Det gläder mig att Jonny Cato har ägnat tid åt detta.

Jag råkar vara en av de socialdemokrater som har lett en arbetsgrupp som har tagit fram en av rapporterna, så den kan jag tala för. Men det är viktigt att understryka att detta inte på något sätt är en ny reformagenda som det socialdemokratiska partiet har lagt fram, utan det rör sig om ett analysarbete. Det är enskilda socialdemokrater som står bakom rapporterna.

En sak som vi mycket riktigt konstaterar är att Sverige sticker ut i ett avseende när det gäller de senaste decenniernas migration: Sverige har haft ett mycket omfattande mottagande.

Vi säger inte att vi inte har en vilja att hjälpa människor på flykt. Den står fast. Men vi konstaterar att det mottagande Sverige har haft, som sticker ut jämfört med andra länder vad gäller både omfattning och beskaffenhet, i kombination med den otroliga ojämlikhet som har vuxit fram i samhället under samma tid har lett till en segregation som inte är bra för vårt land. Detta ställer nu ännu högre krav på oss att förbättra integrationen. Det gläder mig att jag och Jonny Cato verkar vara överens om det.

Anf. 122 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets ansvarsområde ingår stora delar av kvotflyktingpolitiken. Jag vill gärna ha ett svar på hur många kvotflyktingar Socialdemokraterna vill ta emot.

Jag har försökt lista ut detta genom att titta i både kommittémotioner och budgetmotioner. Jag kan konstatera att Socialdemokraterna i sin budget för innevarande år satsade 440 miljoner kronor på kvotflyktingar. Man sa också att man ville ta emot 5 000 kvotflyktingar. Man nämnde kvotflyktingar tre gånger i sin budget för innevarande år.

I budgeten för nästa år nämns kvotflyktingar inte en enda gång, utan man får gå till kommittémotionen om migration för att ens hitta summan. Det är 200 miljoner kronor som Socialdemokraterna vill satsa på kvotflyktingar.

Då undrar jag: Vad har hänt under det här året? Man har alltså gått från 5 000 till en betydligt lägre siffra. Jag vill veta hur många kvotflyktingar Socialdemokraterna vill ta emot och vad det är som har hänt som har gjort att man har skiftat politik under 2023.

Anf. 123 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Om Jonny Cato har hittat siffrorna i vår budget kan han säkert också lista ut ungefär hur vi har landat i denna fråga. Anledningen till att vi inte skriver ut någon exakt siffra är att ingen vet exakt hur invandringen till Sverige kommer att se ut. Vi vet egentligen ingenting om hur många som kommer att komma till Sverige nästa år. Vi kan gissa på ett ungefär.

Vi har sagt att under förutsättning att asylinvandringen hålls på den låga nivå som vi i dag tror att den kommer att ligga på tar vi höjd för att ta

emot något fler kvotflyktingar än regeringen har aviserat. Det kommer inte att vara så många som 5 000 – det är korrekt spanat. Det som har hänt är egentligen inget annat än att vi konstaterar att vi behöver ha en stram, återhållsam inställning till migration till Sverige under överskådlig tid för att jobba i kapp den integrationsskuld vi ser i dag.

Men med detta sagt är det viktigt att understryka att vi inte säger nej till att ta emot kvotflyktingar. Det är det mycket viktigt att vi fortsätter göra, inte minst för att driva på andra länder som inte tar sitt ansvar. Man ska ha klart för sig att kvotflyktingarna utgör en liten del av dem som kommer till Sverige. Men det är de med de största behoven, och det är också de som kommer mest välordnat. Det gäller att det råder ordning och reda och att vi står upp för detta så att exempelvis barnsoldater och flickor som har lyckats fly från en tillvaro som sexslavar får komma till Sverige liksom till andra länder.

Andra länder tar inte sitt ansvar, så därför ska Sverige fortsätta göra det. Men vi behöver ändå ha ett mottagande i paritet med den integrationskapacitet vi har.

Anf. 124 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Olof Palme var av åsikten att människor som sökte skydd i Sverige skulle veta att de fick stanna för att direkt kunna komma in i samhället, vara med sin familj och bygga sin framtid här. Under hans tid som statsminister infördes permanenta uppehållstillstånd som huvudregel, för integrationens skull.

Mycket har hänt sedan dess, men i modern tid var Socialdemokraterna trots allt först med paradigmskiftet i migrationspolitiken – det får man alltså ge dem. Det tydligaste exemplet på detta skifte är försörjningskraven för rätten att leva med sin familj och sina barn, åtgärder som vi med absolut säkerhet och kunskap vet leder till otrygghet och sämre integration men som också skapar en maktobalans på arbetsmarknaden.

Den nyanlända löntagaren är många gånger utlämnad åt arbetsgivaren eftersom man gör allt, på vilka villkor som helst, för att få vara med sina barn och sin familj. Man blir därmed lättare att utnyttja, underbetala, tafsa på, byta ut och tysta. Detta är även en nederlagsstrategi för kollegan som arbetar bredvid. Löntagarkollektivet är aldrig starkare än den otryggaste på arbetsmarknaden.

Hur kommer det sig då att Socialdemokraterna fortsätter att hålla fast vid dessa regler för uppehållstillstånd, som är utformade på ett sätt som leder till oönskad maktbalans på svensk arbetsmarknad till arbetsgivarens fördel? Och hur kommer det sig att man håller fast vid dessa regler trots att det är uppenbart att integrationen blir sämre när man håller barn och föräldrar separerade?

Anf. 125 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Ledamoten citerade Palme för att, utgår jag från, på något sätt påskina att vi socialdemokrater inte står upp för den politik som vi en gång stod upp för. Det var så jag tolkade det; ledamoten får gärna rätta mig om jag missförstod det.

Jag har lite snabbt letat fram något som jag har inspirerats av som kommer från Olof Palme. Han sa att ett jämlikt välfärdssamhälle förutsätter en

invandring som anpassas till samhällets möjligheter att ge invandrare arbete, bostad och social omvårdnad på samma villkor som den övriga befolkningen.

Detta är anledningen till att vi socialdemokrater har den linje vi har i migrationspolitiken. Jag ser att ledamoten rynkar på näsan – han tycker nog att jag hamnade lite utanför frågan. Det är mycket möjligt att jag missuppfattade frågan, men jag uppfattade att den handlade om socialdemokratins migrationspolitik, helt enkelt. Jag ville då kontra med att citera samma person som ledamoten hänvisade till i sin replik.

Anf. 126 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Man kan göra en fin manöver när man får frågor som man inte vill svara på.

Det är självklart så att de försörjningskrav vi har i dag har flyttat maktbalansen så att arbetsgivaren har en kraftig fördel. Föräldrar som vill vara med sina barn är beredda att ta vilka jobb som helst, helt enkelt. Det har visat sig att detta uppenbarligen inte heller är särskilt bra för integrationen.

Anledningen till att jag tog upp Olof Palme var att det fanns en anledning till att permanenta uppehållstillstånd gjordes till huvudregel. Det var för att få bort maktbalansen på arbetsmarknaden genom att människor fick veta att de fick bygga sin trygghet här.

En annan anledning till att jag tog upp det är att arbetarrörelsen historiskt sett har mött sådant här förtryck. Men i kampen för allas frihet, lika rättigheter, trygghet på arbetsplatsen och så vidare har framgångsvägen varit det fackliga löftet att inte låta löntagarkollektivet splittras och att skapa så bra villkor som möjligt för alla arbetare.

Med de här försörjningskraven gör folk vad som helst för att få vara med sina barn och sin familj. Då undrar jag: På vilket sätt vill Socialdemokraterna förbättra invandrades villkor? Är det inte bättre att Socialdemokraterna börjar se människor som kommer hit i första hand som arbetare på samma villkor, som förtjänar rättigheter och trygghet, i stället för att invandrare ska mötas av krav och press, som uppenbarligen leder till sämre integration och är till arbetsgivarens fördel?

Anf. 127 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Grunden för att vi ska kunna ha ett samhälle som upprätthåller jämlikhet är att vi har en ordnad migrationspolitik. Dessa saker hänger ihop.

Vi anser inte att Sverige kan ha ett regelverk som sticker ut jämfört med andra europeiska länder. Då leder det fram till en ohållbar migrationsituation i Sverige. Det gör det svårare för oss att klara av integrationen.

Det är därför vi har anpassat regelverket. Det var därför vi lade om integrationspolitiken, för att anpassa den till den nivå som gäller i övriga Europa.

Men med detta sagt är det en otroligt viktig sak att alla som finns i Sverige, som bor här och har rätt att leva här, kommer in i den svenska samhällsgemenskapen. Detta ska vi göra med en aktiv integrationspolitik.

En viktig sak är också att vi får ordning och reda på arbetskraftsinvandringen. Här behövs helt uppenbart en behovsprövning, så att det inte styrs av arbetsgivarnas vilja att importera arbetskraft och utnyttja människor till skrupellösa villkor, utan behovet ska få styra. Detta är också en viktig

grundförutsättning för att upprätthålla jämlikheten i samhället och få in alla som har rätt att leva i vårt land in i samhällsgemenskapen.

Migration och integration hänger ihop, som många har påpekat här. Vi behöver ett regelverk för migrationen som inte sticker ut jämfört med övriga Europa, så att vi kan få den bästa tänkbara integrationen i vårt land.

Prot. 2023/24:50
15 december

*Integration och
jämslällldhet*

Anf. 128 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Herr talman! Ledamoten sa i sitt anförande: Vi vet vad vi vill. Men på tio minuter fick vi nog inte höra särskilt mycket om Socialdemokraternas integrationspolitik, utan det handlade väldigt mycket om Sverigedemokraterna och den så kallat SD-ledda regeringen.

Jag har dock roat mig med att titta lite på Socialdemokraternas integrationspolitik. Det ska erkännas att det faktiskt finns en hel del att läsa. Jag roade mig med att lägga in det i Chat GPT och låta AI sammanfatta Socialdemokraternas politik, så att man kan gå igenom den på 30 sekunder.

Jag fick svaret att det är ”naturligt att de som invandrar till Sverige skyndsamt tar till sig av den svenska kulturen, dels för att de ska förstå hur samhället fungerar och bli en del av det.

Att skapa incitament och möjlighet för personer med annan bakgrund än svensk att ta till sig de normer, värderingar och levnadsmönster som präglar Sverige är nyckeln till en framgångsrik integrationspolitik.

En grundläggande princip för målet är att rättigheter tillkommer i förhållande till ansträngningen och förväntningarna på den enskilde att vilja bli en del av majoritetssamhället och bidra till välfärden.

Antalet individer ska anpassas efter landets förutsättningar.”

Min fråga är: Är detta Socialdemokraternas integrationspolitik 2023? Är det ett paradigmskifte vi ser även från Socialdemokraterna, eller vad är det som pågår egentligen?

Anf. 129 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Jag är ledsn, men jag förstod inte vad frågan var. Ledamoten läste upp påståenden från Chat GPT om Socialdemokraternas integrationspolitik och vill att jag ska svara på vad som händer i Socialdemokraterna. Jag är ledsn, men ledamoten får ställa en fråga om den politik vi har lagt fram lite mer konkret om jag ska kunna svara på den.

Anf. 130 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Herr talman! Anledningen till att jag bad Chat GPT att sammanfatta är att när man läser texten är det väldigt mycket snömos och fluff. Jag bad därför Chat GPT att helt enkelt sammanfatta vad det konkret är som Socialdemokraterna vill. Då blev det bara ett halvt A4-papper. Men när jag läser upp det verkar ledamoten inte ens känna igen sin egen politik. Det kanske är därför man ägnar så mycket tid i talarstolen åt att tala om andra partiers politik.

Jag skulle kunna skicka med några tips. Jag vet att Socialdemokraterna nu förändrar sin politik och ska lägga om den. Det brukar ju bli så att vi till slut får höra av Socialdemokraterna att de har varit naiva, och sedan förändrar de sig. Sedan börjar man känna igen en hel del saker som vi har talat om fem eller tio år innan.

Jag kan avsluta med att skicka med några tips från Sverigedemokraterna, så behöver ni inte vänta till 2030 utan kan börja driva detta redan

nu. Det skulle kunna vara att utländska våldtäktsmän ska utvisas i större omfattning. Det är något man kan lyfta, liksom slopad straffrabatt och att sätta brottsöffret i första hand och sådana saker.

Det fanns också några frågor om Delegationen mot segregation i ledamotens anförande. Jag vill bara påpeka det faktum att vi nog inte löser speciellt många integrationsproblem genom att bara ha fler myndigheter. Hade det varit så hade vi antagligen inte haft några problem över huvud taget, i synnerhet inte när det gäller segregationen. Den fördelning som gjordes av den myndigheten kan skötas av andra myndigheter. Segregationsbarometern har flyttat till Boverket.

Socialdemokraterna behöver nog komma med något nytt och lite mer konkret om de ska ha någon trovärdighet i frågan om integrationen.

Anf. 131 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Det var mycket märkligheter som kom från Sverigedemokraterna.

Michael Rubbestad får det för det första att låta som om grova brottslingar inte kan utvisas i dag. För det andra får han det att låta som om Delmos – den myndighet som SD-regeringen lade ned – var det enda jag talade om som skulle bryta segregationen. Det var en av kanske tio saker som jag lyfte fram som SD-regeringen har gjort under bara ett år för att spä på segregationen och försämra integrationen. Men det var inte det enda.

Min poäng i mitt anförande var att SD-regeringen på ett år har lyckats göra väldigt mycket för att spä på segregationen, men man gör ingenting för att förbättra integrationen. Det var min poäng.

Jag behöver inga som helst tips från Sverigedemokraterna om integrationspolitik. Vi socialdemokrater vill ha en offensiv integrationspolitik. Vi ser att den har brutit. Sverigedemokraterna vill inte ha någon integrationspolitik. Det fick vi ju höra i föregående replikskifte.

Jag behöver inget tips om integrationspolitik från ett parti som har en partiledare som gör sitt bästa för att sudda ut gränsen mellan islamister och vanliga, hederliga svenska muslimer som är med och bidrar i vårt samhälle och har integrerats.

(Applåder)

Anf. 132 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna har uppenbarligen börjat skriva både rapporter och böcker om sitt eget misslyckande att styra landet. Det är inte alls bara internt utan givetvis också externt.

Det är helt uppenbart att Socialdemokraterna är ett parti i allra största identitetskris just nu. Man vet inte vilken fot man ska stå på. Man vet inte hur man ska göra för att vinna tillbaka väljarnas förtroende.

Men jag ska vara konkret. I detta utgiftsområde har Socialdemokraterna två anslag som skiljer sig från regeringens budget. Det rör sig om 570 miljoner kronor för båda anslagen. Det är helt uppenbart att Socialdemokraterna är ganska överens med regeringen om budgeten.

Min fråga till ledamoten är: På vad sätt skulle integrationen förbättras med dessa 570 miljoner kronor?

Anf. 133 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Då ska jag svara på den frågan. Det är mycket riktigt att det framför allt är två saker som skiljer våra budgetalternativ.

Det ena handlar om att SD-regeringen skär ned på anslaget till kommunerna, som har tagit ett mycket stort ansvar för flyktingmottagandet. När detta blir verklighet kommer dessa kommuner att drabbas av en dubbelstöt, eftersom SD-regeringen samtidigt inte skjuter till de pengar till kommunerna som behövs för att man ska kunna hålla en god kvalitet i välfärden. Jag kan säga att kommunerna går på knäna, ifall Sverigedemokraterna har missat det.

Att i detta läge rikta denna dubbelstöt mot de kommuner som dessutom har tagit ett oproportionerligt stort ansvar för flyktingmottagandet anser vi socialdemokrater är fel.

Det andra är att vi tycker att det är helt horribelt och galet att SD-regeringen i den krissituation som råder, kopplat till gängkriminalitet, skär ned på just det anslag som finansierar den verksamhet som kommuner med utsatta områden har fått bygga upp för att motverka nyrekryteringen till gängen. Det är en strategisk samverkan mellan polis, skola, socialtjänst och fritid. Det är kanske det mest konkreta som står till buds just nu för kommuner med utsatta områden när det gäller att bryta nyrekryteringen till gängen. I detta läge väljer Sverigedemokraterna och regeringen att skära ned på det statsbidraget. Det tycker vi är fel.

(Applåder)

Anf. 134 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik:

Herr talman! I betänkandet står det: Socialdemokraterna anför vidare att Sverige bör kunna ta emot något fler kvotflyktingar.

Beskedet är alltså att Socialdemokraterna vill öka invandringen, migrationen, till landet. Detta finns också i en kommittémotion. Men ledamoten hävdar säkerligen att så inte är fallet.

Den stora frågan är: Hur i all världen ska Socialdemokraterna lyckas med detta i en socialdemokratisk regering med dess regeringsunderlag? Ledamoten och Socialdemokraterna vet att det kommer att bli helt omöjligt.

Socialdemokraterna är som sagt inte särskilt missnöjda med regeringens budget. Det är endast två utgiftsposter som skiljer sig åt, och det skiljer sig endast när det gäller ökade satsningar till kommunerna.

Detta är ett tydligt besked från hela oppositionens sida – jag får räkna det som det, för det handlar i så fall om en S-ledd regering med oppositionspartierna bakom sig. Det man kan garantera kommer att hända med en sådan regering är att migrationen kommer att öka. Segregationen kommer att öka, och integrationen kommer att kosta ofantliga summor pengar. Det Socialdemokraterna inte har lyckats lösa på åtta år visar man att man inte heller nu lyckas lösa, när det gäller denna budgetproposition.

Socialdemokraterna väljer att springa i samma ekorrhjul som man har gjort i år efter år, och det finns inga lösningar från Socialdemokraterna att presentera.

Anf. 135 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Det var synd att Ann-Christine Frohm Utterstedt inte lyssnade på mitt anförande, för då hade hon fått höra en del av de förslag som jag lade fram.

Det är mycket riktigt att det inte är sant att Socialdemokraterna vill öka migrationen. Det här avhandlade vi också i ett tidigare replikskifte. Vi socialdemokrater har ett alternativ där vi säger att förutsatt att asylinvandringen till Sverige hålls på den låga nivå som man tror att det kommer att bli finns det möjligheter att i stället ta emot något fler kvotflyktingar.

Låt oss säga att det är 500, 900 eller 2 000 – nu nämner jag bara några siffror. Det är liksom inte det som avgör hur väl vi kommer att lyckas med integrationen i Sverige eller om vi lyckas bryta segregationen. Man måste se på helheten, och helheten inkluderar det faktum att Sverigedemokraterna har böjt sig för den borgerliga regeringen när det kommer till arbetskraftsinvandringen.

Den stora delen av invandringen till Sverige är arbetskraftsinvandrare, och situationen är den att Ann-Christine Frohm Utterstedts parti har kastat den utredning som vi socialdemokrater initierade i papperskorgen. Den handlade om att få en hållbar och reglerad arbetskraftsinvandring där behovet får styra. Så skulle det vara i stället för att handla om arbetsgivarens vilja att ta hit arbetskraft från andra sidan jorden när det finns arbetskraft i Sverige. Detta är sanningen.

Sedan pratar Ann-Christine Frohm Utterstedt om mitt regeringsalternativ. Jag har inget avtal med något annat parti. Det har Sverigedemokraterna – med Liberalerna. Efter att ha lyssnat till Ann-Christine Frohm Utterstedt är jag, ärligt talat, inte säker på att Liberalerna kommer att vara kvar i det avtalet. Jag skulle inte ta gift på det i alla fall.
(Applåder)

Anf. 136 ARIN KARAPET (M) replik:

Herr talman! Ledamoten Carvalho höll ett anförande i tio minuter. Det var inte mycket man blev klok av. Den stora konflikten handlar inte om migrationen. Den stora konflikten handlar inte om gängkriminaliteten. Men det var detta ni förlorade valet på. Det handlade inte om er SD-Tourettes som uppstått. Socialdemokraterna får ägna sig åt vad som helst. De får ägna sig åt att prata om Sverigedemokraterna 24 timmar om dygnet, men svenska folket är inte korkade.

Detta är kanske väldigt lätt för en riksdagsledamot som lever ett bekvämt liv, som har ett gott arvode, som inte behöver tänka sig så mycket för och som har råd att flytta till ett tryggt område. Men jag tänker på vanligt folk, människor med utländsk bakgrund. Ni kan åka ut och träffa dem som utsätts för gängkriminalitet. Det är de som säger: Höj straffen! Utvisa de invandrare som inte sköter sig! Men i åtta år gjorde ni ingenting.

Man har släppt en rapport. Jag ska läsa avslutningen i den rapporten: Den ekonomiska, etniska och språkliga segregationen behöver brytas på en strukturell nivå, vilket kräver att befolkningen blandas.

Efter åtta år av socialt experiment vill ni fortsätta att behandla svenska folket som Socialdemokraternas experiment i er galna ingenjörskonst. I tio minuter fick vi inte höra en enda åtgärd och inte en enda ursäkt för vad Socialdemokraterna har ställt till med.

Nu låter det så här: Nej, men vi har alltid varit för. Vi har inget ansvar. Det här är någonting helt annat.

Vilka konkreta åtgärder vill ni göra för att rätta till integrationen? Nu får ledamoten Carvalho chansen, herr talman.

Anf. 137 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Att Socialdemokraterna inte gjorde någonting under åtta år stämmer helt enkelt inte.

För det första var det vi som satt i regeringsställning när vi lade om migrationspolitiken. För det andra sjösatte vi en historisk satsning på polisen. Vi skärpte en lång rad straff.

Sedan är jag den första att säga att vi har gjort för lite. Det konstaterar jag också i en rapport. Det är inte den rapport som Arin Karapet hänvisar till, för den har jag inte varit med om att ta fram. Det är en annan rapport där vi konstaterar att vi har gjort för lite. Det har inte gått tillräckligt snabbt.

Ledamoten får bestämma sig för vilken angreppsvinkel han ska ha. Är det att jag inte erkänner att det borde ha skett mer? Eller är det tvärtom? Nu låter det som att man anklagar oss för båda delarna. Man kan välja vilken angreppsvinkel man ska ha. Sanningen är att väldigt mycket gjordes men inte tillräckligt.

Min poäng var att det inte är frågan om huruvida vi ska bura in fler gängkriminella eller huruvida vi ska ha en stram migration som skiljer oss åt. Jag hävdar att det inte är det som skiljer oss åt. Jag hävdar att det som skiljer oss åt är att vi också vill ha en integrationspolitik där vi får in alla som har rätt att bo i vårt land i samhällsgemenskapen medan Moderaterna har valt att samarbeta med Sverigedemokraterna, ett parti som lever på splittring. Det är skillnaden.

(Applåder)

Anf. 138 ARIN KARAPET (M) replik:

Herr talman! Socialdemokraterna hade inte lagt om svensk migrationspolitik om det inte vore för det tryck som fanns i samhället och i denna kammare. Det är väldigt lätt att stå i en talarstol och säga att man har lagt om, men sedan ska man förhandla med Centerpartiet.

Det är ingen hemlighet att Centerpartiet är för en generös invandringspolitik och att Vänsterpartiet är för en generös migrationspolitik. Det är Miljöpartiet också. Dessa tre partier sitter i denna kammare, och alla kan nicka och säga att de är för den politiken, tväremot Socialdemokraterna. I slutändan ska ni socialdemokrater förhandla med de tre partier som sitter här i kammaren, och de kommer att slåss för sina väljare, som har röstat för deras politik.

När vi pratade om språkrav sa ni att det var rasism. När vi pratade om försörjningskrav sa ni att det var rasism. Vi säger att vi ska ta bort straffrabatten och mängdrabatten. Allt detta hade ni åtta år på er att göra. Den moderatledda regeringen har suttit i ett år, och alla utredningar är igång. Socialdemokraterna pratade bort åtta år.

Man pratar om splittring och om att vissa partier försöker splittra Sverige. Socialdemokraterna splittrade Sverige på riktigt. Detta gjorde man inte med ord utan med handling. Min fråga är därför: Vad skiljer dagens

socialdemokrater från de socialdemokrater som satt i Rosenbad för ett år sedan?

Anf. 139 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Nu står ledamoten här och säger att jag sa något som jag inte sa i mitt anförande. Det jag sa var att vi lade om politiken under vår tid i regeringsställning efter flyktingkrisen 2015, i brett samförstånd. Sedan står ledamoten här och försöker anklaga mig för att jag tar åt mig äran och att det inte alls var vi som gjorde något, att vi gjorde det på grund av något och så vidare.

Jag konstaterar att Sverige 2015 hamnade i en situation där det blev tydligt för väldigt många att vi behövde lägga om migrationspolitiken. Det är ett faktum att det var vi socialdemokrater som satt i regeringsställning då och att vi lade om migrationspolitiken. Det är ett faktum, Arin Karapet.

Om man nu kräver ödmjukhet från sina motståndare kan man testa lite ödmjukhet själv också. Det var trots allt inte Socialdemokraterna som tillsammans med Miljöpartiet lade om migrationspolitiken under det föregående decenniet och införde en mer liberal migrationspolitik, särskilt när det kommer till arbetskraftsinvandring.

Jag kan bara konstatera att vi socialdemokrater inte har haft de politiska förutsättningar som krävts för att ändra tillbaka arbetskraftsinvandringen så att den blev ordnad och reglerad. Vi hade velat göra det. Vi kämpade i motvind, och när vi på slutet hade makten på egen hand tillsatte vi en utredning för att få på plats en behovsprövad arbetskraftsinvandring. Den har Arin Karapet och hans kollegor i regeringen och Sverigedemokraterna kastat i papperskorgen.

Anf. 140 ARIN KARAPET (M):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talman! Sverige är ett fantastiskt land, både kulturellt och nationellt. Och jag gillar faktiskt vädret. Det kanske inte är många som gör det, men jag gillar våra årstider, även om det är halt ute just nu.

Sverige ett land som möjliggör den klassresa som man pratar om i USA – the American dream. Jag skulle säga att i Sverige kan man göra en klassresa på riktigt. Det är inte bara som i en Hollywoodfilm, utan man kan lyckas om man får rätt förutsättningar och möjligheter.

Men, herr talman, Sverige har enorma problem. Vi har under lång tid haft en väldigt hög invandring som har varit godhjärtad. Man har velat hjälpa människor i nöd. Man har velat sträcka ut en hand i den stora världen och ta sitt ansvar. Men vi har inte haft en enda tanke eller idé om vad som kommer därefter. Vad är plan B när människor väl är här?

Idén har varit ungefär att om människor bara landar på terminal 5 på Arlanda eller på Landvetter blir de svenskar automatiskt. Vi ska inte ha några förväntningar eller krav. De kommer att bli svenskar. De kommer att ta till sig våra svenska traditioner. De kommer att förstå den sociala kulturen, hur vi pratar i de sociala samtalen etcetera, att vi i Sverige tar till oss information på egen hand – läser papper eller går in på en hemsida – och att vi engagerar oss i föräldraföreningen, fotbollsföreningen, samfällighetsföreningen etcetera.

I många andra delar av världen ser det inte ut så, och om ingen säger till en från dag ett hamnar man efter, särskilt när det gäller svenska språket.

Svenska är ett intressant språk. Man pratar på ett sätt och skriver på ett annat. Det är inte som finska, som vi kan tycka låter väldigt annorlunda och svårt.

Jag brukar alltid fråga personer med samma etnicitet som jag – armenier – och som bor i Finland hur de lärde sig finska. De svarar att det var jätteenkelt och att även om det lät lite konstigt i början skriver man som man pratar. I Sverige är det inte så. Min mamma, som har bott här i över 40 år, tycker fortfarande att detta är ett litet bekymmer.

Det jag vill komma fram till är att de självskrivna sanningar som man möter utanför detta hus är väldigt svåra att prata om i kammaren. Men nu har vi antligen fyra partier och en regering som tar tag i de riktiga problemen.

Migrationen till Sverige har minskat, och den ska ned ännu mer. Den som kommer till Sverige ska anpassa sig till hur vi lever i Sverige. Vi ska inte anpassa oss efter hur andra har levt i andra länder. I Sverige ska man lära sig svenska. Om man ska få permanent uppehållstillstånd och medborgarskap och bli en del av den svenska demokratin ska man klara svenska språket. Därför inför vi språkkrav.

Men detta räcker inte. Man ska också kunna försörja sig själv, för det som har byggt Sverige och den svenska välfärden är att majoriteten går till jobbet och betalar sin skatt för att vi ska kunna ta hand om det gemensamma. När någon faller finns ett skyddsnet som fångar upp den personen. Det är detta som är hela idén med välfärdssamhället.

Det är som ett försäkringssystem. Pengar faller inte från himlen. De produceras någonstans, och att människor går till jobbet är det som har byggt Sverige starkt. Det är detta som är den svenska traditionen – att man gör sin plikt och kräver sin rätt och att hjälpen finns där när man är i behov av den. Man ska inte få nej och höra att hjälpen gick till någon annan.

Herr talman! Barn till invandrare ska inte ärva sina föräldrars utanförskap. De ska inte behöva leva i ett utanförskap. De är en del av Sverige; de är svenskar. Näst intill varenda en som är född här kommer att bo här, leva här och dö här. Därför är det oacceptabelt att vi ska ha segregerade områden.

De är inte segregerade bara när det kommer till socioekonomi, utan det handlar om tillgång till svenska språket och det svenska samhället, att man kan växa av egen kraft och att man inte ärver sina föräldrars utanförskap. Det räcker med att se sig själv i spegeln och förstå att man inte ser ut som folk i majoritetssamhället. Där ska det vara stopp. I allt annat ska det vara lika. Man ska ha samma möjligheter.

Regeringen vill också se till att det införs ett bidragstak. Det ska alltid löna sig att gå till ett arbete. Bidrag ska gå till dem som är mest behövande, men i dag har vi en situation där människor som har arbetsförmåga lever på vårt bidragssystem. Om man inte vill prata om detta eller göra något åt det är man faktiskt för ett segregerat samhälle.

Regeringen vill också införa Sverigekurser om värderingar, hur vi lever i Sverige och att vi respekterar jämställdhet mellan kvinnor och män. Detta är inte självklarheter i många andra länder, men i Sverige har vi haft en hundraårig kamp för jämställdhet. I hundra år har svenska kvinnor kämpat för sina fri- och rättigheter och allmän rösträtt. Vi har kommit väldigt långt, men vi är inte där ännu. Detta måste vi vara ödmjuka med att erkänna.

Många flickor och även pojkar utsätts för hedersförtryck och hedersrelaterat våld, men man har menat att vi inte ska komma på kant genom att prata om hedersrelaterat våld och hedersförtryck, för då är det rasism; då pekar vi ut någon särskild grupp.

Det är den kollektivistiska tanken som har varit farlig. Varje gång finns ett offer, en individ. I Sverige har flickor samma rättigheter som pojkar. I Sverige gör vi inte oskuldskontroller, och vi skriver inte ut oskuldsintyg. Det förbjuder vi nu. Kvinnor har samma rättigheter som pojkar.

Kampen mot hedersrelaterat förtryck är inte detsamma som kampen mot mäns våld mot kvinnor. Hedersrelaterat förtryck och hedersrelaterat våld sker i ett annat sammanhang där det är kollektivt sanktionerat, där även kvinnor i kollektivet är del i att utöva våldet mot offret.

Vi får alltid höra att vi var naiva, ängsliga, inte såg det komma, var konflikträdsla. Hur många gånger ska svenska folket få höra dessa bortförklaringar, varenda gång politiken misslyckas? Där sätter regeringen ned foten.

Herr talman! Jag tänker inte dra ut på debatten så mycket mer – jag ser att det har begärts repliker på mitt anförande. Jag hoppas att talmannen och våra trogna tjänstemän får en fantastisk jul och ett fantastiskt nyår och att de fortfarande tycker om oss efter de långa budgetdebatterna. Det slutar alltid med att de får jobba övertid, kvällar och nätter. Tack för mig!
(Applåder)

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Tack för det! Jag kan försäkra att vi tycker om er alla; från oss alla till er alla, så att säga.)

Anf. 141 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Det var en mycket inspirerande inledning på anförandet.

Om man förstår integration för vad det är, att människor som kommer till Sverige från andra länder närmar sig majoritetsbefolkningen i fråga om inkomster, arbetsvillkor, bostadssituation, ser man att Moderaterna genomgående har en stark politik för att öka det vi kallar segregation och minska det vi kallar integration. Det är tydligt att vi har en regering som gör segregationen värre och integrationen mindre möjlig.

De människor som kommer till Sverige får betydligt mycket svårare att närma sig majoritetsbefolkningen i fråga om arbete, ekonomiska villkor eller bostadssituation med er politik. Det är kärnan i er politik. Det blir ökade klyftor för människor som lever här, och det blir ökade klyftor för människor som kommer till Sverige. Hindren är glasklara.

Den politik Moderaterna fortsätter att envisas med är sänkta skatter och privatiseringar som lösningen på allt. Det ska också skapa jobb.

Problemet är att vi har prövat detta i 30 år i Sverige, och det har endast lett till ökade klyftor och en välfärd på svältkost. Helt ärligt är vi inte övervämmade av jobb.

Ledamoten gick även in på gängen. Gängen i Sverige startar välfärdsföretag för att tvätta pengar. Själv tycker jag att vårdcentraler ska vara till för att vårda sjuka, inte penningtvätt. Hur tycker ledamoten själv att det går?

Anf. 142 ARIN KARAPET (M) replik:

Herr talman! Jag fick ingen tydlig fråga, så det får väl bli någon form av resonemang.

Kriminella ska buras in. De ska inte hålla på med någonting ute i det fria samhället. Problemet är uppföljning och kontroll. Jag ska vara uppriktig. Låt oss se hur det ser ut i Stockholmsregionen. Nu styr inte Moderaterna, utan vi är i opposition. Stockholmarna ville ha ett annat styre, och jag gratulerar Vänsterpartiet som nu sitter vid makten.

Jag var själv på närakuten i helgen, vid Hötorget, som är nedläggningshotad. Jag säger inte att den är perfekt eller den bästa kliniken, men det var att antingen gå till Hötorget eller sätta mig på akutmottagningen på S:t Görans sjukhus.

Då riktar jag mig tillbaka till Tony Haddou: Hur ska ni lösa det här? Vart ska stockholmarna ta vägen när de vill träffa en läkare på en lördag? Ska alla till akutmottagningen på akutsjukhuset, där det kommer in hjärtinfarkter, äldre multisjuka, trafikolyckor? Ska akuten överbefolkas av medborgare?

Problemet är inte att det finns privata alternativ. Grejen är att medborgarna som betalar skatt och går till jobbet vill ha valfrihet i vården. Vi ser nu hur det går när en efter en plockas bort, tillbaka in i egen regi och in i byråkratin. Kom ihåg, ledamot Tony Haddou, att det inte är antalet sjuksköterskor som ökar utan antalet byråkrater som ökar när man går över till egen regi.

Anf. 143 TONY HADDOU (V) replik:

Herr talman! Min fråga var enkel: Hur tycker ledamoten själv att det går? Uppenbarligen inte bra eftersom ledamoten pratar om allt annat än sin egen budget. I stället hänvisar han till Stockholms kommun, av alla kommuner i hela Sverige.

Vi kanske ska prata statsbudget. Det är ju det den här debatten handlar om. När ledamoten ändå är inne på välfärden kan vi konstatera att det saknas 20 miljarder. Vi vet att mycket går till privata fickor.

De yrkesgrupper som arbetar inom välfärden skriker efter resurser och fler kollegor, yrkeskunniga människor. Det saknas pengar i välfärden i Sverige, och det är Moderaterna som styr. Det första man gjorde var att rulla ut en nedskärningschock över hela Sverige.

Nej, det finns ingen bra kontroll; gängen tvättar pengar genom vårdcentraler. Det är regeringens ansvar att fixa det. Privatiseringar har kanske inte gått så bra i välfärdssektorn.

Jag är övertygad om att vi måste göra satsningar som stärker vårt samhälle snarare än att dra isär det. Har Moderaterna någon gång frågat sig hur det vore att investera för människorna i stället? Det saknas nästan 20 miljarder runt om i landets kommuner till välfärden. Det har inte varit en enda investering. Det är helt otroligt. Nu vill man inte ta ansvar, utan man vänder sig till Stockholms kommun och en vart-är-vi-på-väg-diskussion.

Är det något den här debatten måste behandla är det den ekonomiska ojämlikheten, som ökar snabbare i Sverige än i några andra länder. Vi måste minska de ekonomiska klyftorna, och då måste politiken ta ansvar. Politiken kan inte stå tillbaka. Det finns inget ansvarstagande över huvud

taget. Det görs ingenting, utan en nedskärningsvåg sveper över hela Sverige.

Hur tycker ledamoten att det går?

Anf. 144 ARIN KARAPET (M) replik:

Herr talman! Ledamot Tony Haddou är fullt medveten om att regeringen har skjutit till 16 miljarder till Sveriges kommuner och regioner. Vi har en hög inflation, och många går på knäna. Räntorna ökar, och kronan är svag. Det är höga drivmedelskostnader. Ingen har missat detta.

Men någonstans är det inte bara fråga om mer pengar. 16 miljarder skjuts till. Sedan måste varje kommun och region fråga sig själv om rätt saker görs. Behövs det tio administratörer, eller kan man minska till fem? Kan man öka med två sjuksköterskor? Om det skjuts till mer pengar till fel saker är det bortkastade pengar. Det skjuts till mer medel, och rätt saker måste göras. Oavsett vilket parti som styr, om det är Moderaterna, Vänsterpartiet eller Socialdemokraterna, i en region eller kommun, har varje politiker det yttersta ansvaret också på golvet.

Om vi ska lösa välfärdsproblemen måste vi fråga oss om vi gör rätt saker, om vi har rätt kunskaper, om personalen får rätt utbildning. Svaret är nej. Under många år i en lång svensk tradition har det alltid varit fråga om mer pengar.

Jag har inget som helst problem med att spendera pengar på bra saker, men jag har problem med att spendera pengar på dåliga saker. Regeringen skjuter till 16 miljarder, men det måste vara tydligt för Sveriges kommuner och regioner att man ska gå igenom sina kostnader och prioritera kärnuppdraget. Välfärden är vårt kärnuppdrag.

Anf. 145 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Herr talman! Vi hamnade direkt i kulturkriget. Jag hörde ingenting från ledamoten som konkret handlade om vilken politik regeringen för i syfte att underlätta människors integration.

Ledamoten pratade om normer och kultur som om de vore statiska grejer. Jag skulle hävda att kultur och normer är levande; det är något som förändras hela tiden. Invandrare har påverkat svensk kultur, och invandrare har blivit påverkade av svensk kultur. Det hävdar jag eftersom jag anser mig vara både svensk och invandrare.

Regeringspartierna har ändrat integrationsstrategi. De har rakt av tagit SD:s obefintliga integrationspolitik. Därför vill jag ställa en fråga, herr talman, till ledamoten. Han pratade om the Sweden dream. Den finns absolut, men jag vill förstå hur man ska uppnå the Sweden dream.

Det regeringen gör nu är att de vill införa ett bidragstak, de vill införa anmälningsplikt och de vill sänka etableringsersättningen. De vill inte att nyanlända ska kunna ta del av välfärden. De tar bort de förebyggande insatserna. På vilket sätt kommer de här åtgärderna att leda till the Sweden dream?

Anf. 146 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Välkommen till debatten! Ledamoten Leila Ali Elmi frågar mig vad moderatregeringen gör för integrationen.

Jag sa det i talarstolen: språkrav från dag ett. Om man beviljas tillfälligt uppehållstillstånd ska man lära sig svenska och skaffa sig en egen

försörjning. Klarar man svenska språket och uppfyller kraven på egen försörjning kan man bli beviljad permanent uppehållstillstånd. Ska man bli svensk medborgare ska man fortfarande kunna försörja sig själv och sin familj – om man har en sådan – och ha godkända resultat i svenska språket.

Ja, svenskar har lärt sig väldigt mycket av oss med utländsk bakgrund. Men vi får inte glömma bort att vi trots allt har kommit till Sverige, och det ställs högre krav på oss, vi som har annan bakgrund, att bli en del av Sverige. Den välfärd som ledamoten Leila Ali Elmi är orolig över – vilka är det som har byggt upp den från början? Och nej, välfärden hänger inte bara på invandrarna. Invandrarna är med och bidrar till välfärden, men invandrarna är inte i majoritet i Sverige.

Det är det här vridandet och vändandet på orden det handlar om. I ledamoten Leila Ali Elmis inlägg kan man direkt höra om informationsplikten. Det är tydligt att ni är för fri invandring. Säg bara det från början, och snäva inte in er i fina ord! Om vi ska få en acceptans i vårt samhälle och om Sverige ska bli ett måste vi också se till att de som kommer hit blir en del av Sverige – punkt. Svårare än så är det inte.

Anf. 147 LEILA ALI ELMI (MP) replik:

Fru talman! Miljöpartiet är för mänskliga rättigheter, vi är för asylrätten och vi är för att människor ska kunna söka skydd vid behov. Det som ledamoten hävdar, att vi är för fri invandring, stämmer inte.

Det finns ingen konflikt om svenska språket. Det är självklart för alla att svenska språket är nyckeln in till samhället. Men utöver svenska språket kunde inte ledamoten på något sätt förklara hur man ska uppnå the Sweden dream. Jag tror inte att människor når the Sweden dream genom att de möts av motstånd och misstänklighöranden, som SD-regeringen kommer med nu.

Jag tror inte heller att människor blir bättre etablerade i samhället om de blir fattigare. Man får inte ett jobb för att man blir fattigare. Jag tror inte heller att man får mindre segregation i samhället genom att ta bort förebyggande insatser.

Återigen: Utöver anmälningsplikten och att man tar bort de förebyggande insatserna och allt det dåliga som ni driver – finns det någon bra konkret politik som faktiskt förbättrar människors livssituationer och möjliggör integration?

Anf. 148 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Det finns väl ingenting bättre för en nyanländ än att lära sig majoritetssamhällets språk. Hur ska man ta till sig nyheter? Hur ska man bli en del av det demokratiska samhället? Hur ska barnen klara utbildningen? Hur ska föräldrarna hjälpa barnen när de kommer hem med läxor? Ska man behöva tillkalla tolk för att man ska besöka en vårdcentral när man har bott här i 15–20 år?

Det här är frågor som Miljöpartiet borde ställa sig. Varje gång man pratar om den här frågan skriks det: Rasism! Samhället splittras! Permanent uppehållstillstånd från dag ett! Ge bara människor tillgång till hela välfärden så kommer de att integreras av sig själva!

Svaret är nej. Vi har provat det här i 30 år. Hur ska vi få en acceptans från dem som har betalat in till välfärden när det kommer in någon ny? Jag tror att om man kvalificerar in sig stegvis kommer den som får ta del av

välfärden att inse att man inte kan ta den för given. Men också den som har byggt och varit med och finansierat välfärden kan känna: Vet du vad – du har varit med och bidragit. Tack för att du kom till Sverige! Självklart ska du också vara en del av välfärden. Du är också en del av samhället. Jag vill umgås med dig, och du är min granne. Det är ingen skillnad på oss även om vi har olika utseende.

Det är Miljöpartiets politik som har byggt den segregation som vi ser. Men det är jag som avkrävs svar. När det gäller språkscreening på BVC – varför ska inte barn med utländsk bakgrund prata lika bra svenska som barn till inrikes födda? Är det rasism? Om jag säger att vi föreslår det – och det gör vi – kommer det att mötas med påståenden om rasism. Då säger ni att vi pekar ut en särskild grupp.

Men i den här gruppen finns det massor med individer – duktiga pojkar och flickor med drömmar. Men när de inte fick tillgodogöra sig bra svenska klarade de inte utbildningen. Då kan inte den svenska drömmen gå i uppfyllelse. Det är det vi börjar göra nu; vi ser till att den svenska drömmen ska kunna gå i uppfyllelse för alla barn.

Anf. 149 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Karapet, för ett engagerat anförande! Jag noterade att ledamoten gick in lite på den senare delen av debattens område, nämligen jämslällldhet och hedersrelaterat våld och förtryck. Jag passar på att fråga också om det eftersom Moderaterna inte har någon talare anmäld i omgång nummer två.

Integration är ju också till stor del en jämslällldhetsfråga. Jag skulle vilja ställa några frågor om den grupp inom målgruppen som kanske utsätts för det största sveket, nämligen utlandsfödda kvinnor. De har 20 procent lägre sysselsättning än svenskfödda kvinnor och 13 procent lägre sysselsättning än utrikes födda män. Vi vet att detta inte enbart beror på att dessa kvinnor har bristande eller lägre utbildning, för så är inte fallet. En del har låg utbildning, men många gånger är den högre än vad männen har. Ändå står kvinnorna längre ifrån arbetsmarknaden.

Trots detta finns det i dag inte någon systematisk plan för att nå just den här målgruppen. Frågan är om de generella åtgärderna räcker. Jag skulle vilja be ledamoten att resonera lite kring hur man bäst når just den här specifika målgruppen.

Anf. 150 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman och ledamoten Helena Vilhelmsson! Det stämmer, det är kvinnorna med utländsk bakgrund som står längst bort. När det kommer till frågor om hedersrelaterat våld och förtryck är de mest utsatta flickor med utländsk bakgrund.

Ledamoten talar om kvinnors situation på arbetsmarknaden och långtidsarbetslöshet. Det stämmer att många kvinnor från vissa länder har mycket högre utbildning än sina män.

Därför är det viktigt att vi börjar prata om normer och värderingar, inte bara skruvar i föräldraförsäkringen eller i någon skattesats. Som man med annan bakgrund säger jag att vi måste vara tydliga från dag ett, för jag har själv diskuterat detta med andra män med annan bakgrund. Jag har sagt: Din syster får plugga var hon vill. Hon får plugga i Göteborg, inte bara söka till läkarprogrammet i Stockholm. Vill hon söka till Polen har hon

rätt att göra det. Hon får också flytta hemifrån och bo själv och ha en pojkvän – eller en flickvän. Det spelar ingen roll. I Sverige får människor välja fritt.

Detta måste vi börja prata om. Det räcker inte att bara ha kunskaper i svenska språket. Om man har osunda värderingar så har man det, och dem måste vi bekämpa. Det handlar om att det ska få tydliga konsekvenser. Många med utländsk bakgrund tycker att svenskar är flata och konflikt-rädda och går att lura med ett litet leende, och om man blir lite halvsur och arg backar svensken. Men nej, vi måste våga visa att i Sverige har flickor och pojkar samma rättigheter och skyldigheter, punkt, och att det är bara att börja agera utifrån det.

Anf. 151 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Det är givetvis viktigt att prata om normer och värderingar. Vi har pratat om samhällsintroduktion, och det har nog de flesta partier i kammaren gjort under många år. Centerpartiet var med och drev fram både intensivvården och etableringsreformen under förra mandatperioden, så i mångt och mycket är vi överens.

Ledamoten pratar om jobb, konsekvenser och så vidare. Men Centerpartiet tycker att det är ett problem och ett svek att utlandsfödda kvinnor ofta blir fast i hemmet för att de föder barn. De har små barn när de kommer, och väl här föder de fler. Ledamoten sa inte så mycket om föräldraförsäkringen. Givetvis räcker det inte bara med den, men när det nu är så att ersättningen i föräldraförsäkringen kan vara högre än en kommande ersättning i etableringsreformen, vad ger det då för incitament?

För utlandsfödda mamor med barn upp till sex år kan det ta fyra år innan de kommer ut i arbete eftersom det är enklare att vara hemma med barnen, trots att de många gånger har högre utbildning än papporna. Rege-ringens talar om generella åtgärder. Ser inte ledamoten en vits i att se över hur föräldraförsäkringen fungerar i detta sammanhang? Är det okej att vara borta så länge från arbetsmarknaden?

Anf. 152 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Jag instämmer i mycket av det ledamoten Vilhelmsson säger. Vi vet också att om det går bra för mamman går det bättre för barnen eftersom mamman spenderar mest tid med dem. Det handlar bland annat om att ta bort flerbarnstillägget, som är en väldigt liten del av föräldraförsäkringen. Vi går också fram med att man ska kvalificera sig till den svenska välfärden. Då blir det inte en kvinnofälla eftersom mannen och kvinnan måste samarbeta. Just nu är kvinnan i underläge, för så fort hon föder barn börjar föräldraledigheten. Sedan fortsätter det så.

När det gäller Sverigekursen ska det inte bara vara krav på närvaro, utan man måste också fullfölja den nationella utbildningsplanen. Klarar man inte det kan man få delar av bidraget indraget, undantaget om man har någon funktionsnedsättning som det måste tas hänsyn till.

Får vi in kvinnorna är det inte bara en vinst för samhället och kvinnan utan även för barnen. Vi pratar mycket om de vuxna, men jag är mer orolig för att de barn med en annan bakgrund som är födda här inte ska lyckas. Jag förstår att det var jobbigt för min mor att komma hit i 30-årsåldern, men jag som är född här ska väl ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter.

Det är bra att ledamoten Vilhelmsson belyser detta, för kvinnor med utländsk bakgrund har alltför länge hamnat i skuggan. Jag är glad att vi kan prata om det i kammaren. Jag ser fram emot att få påtryckningar och att få höra om det är något som inte görs, för det här är frågor vi inte kan lämna därhän.

Anf. 153 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag tar min replik nu eftersom Moderaterna inte har någon representant i runda två när vi ska debattera just jämställdhet. Jag vet inte hur det kommer sig. Kanske har de outsourcat även den politiken till Sverigedemokraterna och behöver därför inte delta i den debattrundan. Men här och nu har vi en moderat ledamot i talarstolen, så då tänker jag passa på att ställa mina frågor.

På svensk arbetsmarknad jobbar alldeles för många kvinnor deltid, faktiskt närmare 69 procent. De har ett otryggt arbetsliv med delade turer, allmän visstid, timanställningar, sms-anställningar och hyvlad arbetstid. Detta leder till att kvinnor tjänar mindre och har en sämre arbetsmiljö.

Precis som ledamoten tog upp i sitt anförande är det väldigt viktigt att kunna gå till jobbet. Men regeringen skär ned på den svenska välfärden och sätter den på svältkur, och vi ser varsel efter varsel. På vilket sätt menar ledamoten att detta leder till att fler kan gå till jobbet?

Anf. 154 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Som jag sa i ett tidigare replikskifte skjuter regeringen till 16 miljarder kronor, men varje kommun och region har ansvar att utifrån sin skattebas prioritera sitt kärnuppdrag.

Jag råkar veta att ledamoten Amloh har facklig bakgrund, och det är ingen hemlighet att facket vill se högre löner för sina medlemmar än vad arbetsgivarsidan vill. Men det skiljer sällan mer än några procent, så man bråkar om en liten del. Det ligger nämligen även i fackets intresse att inflationen inte skenar iväg, för när vi har hög inflation äts reallöneökningarna upp. Reallöneökningar är ju fackets största intresse, förutom att finansiera Socialdemokraterna vart fjärde år.

Min fråga till ledamoten Amloh är: Vad säger era kompisar i de olika fackförbunden? Det är en sak att skrika efter jättehöga löner, men i förhandlingarna tar de inflationen i beaktande eftersom den påverkar den svenska ekonomin. Om inflationen skenar äts tillväxt och löner upp och arbetslöshet och varsel ökar.

Det är ingen hemlighet att Moderaterna inte är för rätt till heltid. Men Socialdemokraterna satt vid makten i åtta år och hade stöd av partier som också är för rätt till heltid – ja, inte Centerpartiet, men ni har många gånger lyckats förhandla med dem. Varför genomförde ni inte det då? Varför förväntar ni er att Moderaterna ska vara för rätt till heltid?

Anf. 155 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Ledamoten sa tidigare i ett replikskifte att han gärna spenderar pengar på saker som är bra – uppenbarligen är det inte välfärden, eftersom ni inte lägger de pengar som krävs där, eftersom vi har en otroligt könssegregerad arbetsmarknad och eftersom det är flest kvinnor inom välfärden.

De stod där under pandemin. De är där varje dag i veckan och bär svensk välfärd. Vad är tacken? Att de ska bli av med jobbet? Region efter region varslar om uppsägningar; det är massvarsel. Det är inte några enstaka personer utan hundratals.

På vilket sätt menar ledamoten att det ska leda till bättre arbetsvillkor, tryggare anställningar och en bättre arbetsmiljö utan stress när man blir av med kollegor? Det kommer att leda till precis det motsatta. Sjukskrivningarna kommer att öka med den här politiken. Är det Moderaternas jämställhetspolitik? Eller är det något annat? Jag har väldigt svårt att se det när man gör på det här viset.

Ledamoten får gärna svara på om det är deras ekonomiska jämställhetspolitik att skära ned på välfärden och låta dessa kvinnor vara ännu mer oroliga och få ännu otryggare anställningar och en ännu sämre arbetsmiljö.

Men vi är väl inte superförvånade, fru talman, över att det är arbetarkvinnorna som får betala priset för den här regeringens fullständiga oförmåga att prioritera dem framför skattesänkningar. Det är ett faktum i år igen.

Anf. 156 ARIN KARAPET (M) replik:

Fru talman! Det är intressant att en socialdemokrat är upprörd över att en moderatledd regering sänker skatten för vanligt folk. Ledamoten är dock inte upprörd över att hon själv var med och sänkte skatten för de allra rikaste när ni tog bort värnskattn för att få med er Centerpartiet och Liberalerna.

Sedan har ledamoten mage att stå här och prata om att vi sviker kvinnorna i välfärden. Ni socialdemokrater argumenterar ju mot er själva. Det är lika bra att ni tar repliker på varandra så sparar vi massor av tid här i kammaren.

Anf. 157 TONY HADDOU (V):

Fru talman! För snart tre månader sedan lade Sverigedemokraterna och deras stödpartier i regeringen förslag till statsbudget och utgiftsramar som ska styra svensk ekonomi nästa år. Deras prioriteringar är tydliga. I stället för att underlätta för hushållen, vården, skolan och äldreomsorgen satsar de på skattesänkningar för de rika, trots den ekonomiska krisen och välfärdens akuta behov av investeringar. Deras prioriteringar fördjupar våra största samhällsproblem samtidigt som de sätter Sveriges kommuner och regioner under hård ekonomisk press. Det är dessvärre inte överord att säga att Sverige befinner sig i ett läge där en redan pressad välfärd går in i en fullskalig kris.

I den del av budgeten som gäller integration, eller regeringens avsaknad av integration, är det svårt att ens finna hopp och riktning i den politik som landets styrande driver igenom. Om vi börjar vid mottagandet fortsätter denna regering med korta uppehållstillstånd, låga dagersättningar och tillfälliga boenden som ökar ohälsan efter flykt och ger asylsökande allt sämre levnadsvillkor. Man sätter gruppen långt under fattigdomsgränsen så att de varken har råd med mat eller blöjor till sina barn. Det är näst intill omöjligt för föräldrar att skapa trygghet för sina barn när skyddsbehovet gång på gång måste omprövas och familjeåterföreningen försvåras ännu mer.

Med ännu mer osäkerhet, otrygghet och många gånger rättslöshet har den här regeringen gjort det tydligt att de inte vill ha integration. De vill ha återvändandepolitik. Det sker mot bakgrund av det paradigmskifte i migrationspolitiken som den förra regeringen genomförde och som innebar ett skifte när det gäller synen på migration, integration och rättigheter. I stället för att se rättigheter och möjligheter som en väg till integration valde en majoritet i riksdagen att använda undandragande av rättigheter som ett sätt att försöka skrämja bort människor på flykt. Omläggningen motiverades uteslutande med att de försämrade levnadsvillkoren för nyanlända skulle få färre att söka skydd i Sverige.

Den högnationalistiska regering som tillträdde förra året tar detta skifte ett steg längre genom att föreslå en politik som syftar till att få människor som redan befinner sig i Sverige att vilja lämna landet. Det innebär att levnadsvillkoren försämras även för människor som levt i Sverige under lång tid.

Så blir det med en regering som bygger ett samarbete mellan delar av den forna Alliansen och Sverigedemokraterna – det organiserade kapitalets och den organiserade rasismens parlamentariska företrädare. Deras politiska projekt bygger på att utmåla människor från andra länder som skyldiga till samtliga problem i samhället. Detta gör de dels för att skyla över den egna politikens misslyckande, dels för att kunna nedmontera våra välfärds- och trygghetssystem. Tidöavtalets skrivningar pekar mot en ekonomisk politik som liknar Alliansens negativa arbetslinje, men nu med etniska förtecken.

Alliansregeringen riktade sina attacker mot sjuka och arbetslösa. När exempelvis sjukförsäkringen skulle nedmonteras beskrevs dessa grupper som lata och som belastning för samhället. Därmed blev nedskärningarna lättare att motivera. Hos den här regeringen har utrikes födda fått ta över rollen som grunden till Sveriges alla problem. Genom att utmåla dem som inte har fötts här som hot och belastning blir det lättare att villkora deras välfärd och rättigheter.

Nedskärningarna av välfärden, sjukvården, skolan och bostadsbyggnaderna drabbar naturligtvis oss alla, och inte minst förvärrar de problemen med integrationen. Vi kommer att möta urholkade trygghetssystem, och vi möter redan i dag en välfärd på svältkost och löner och ersättningar som inte räcker till. De rika kan dra ifrån, men de fattiga lämnas efter.

Det är i den skärningspunkten som den här regeringen behöver rasismen. Oavsett om det handlar om arbetslöshet, bostadskris eller den eftersatta välfärden är den här regeringen som besatt av att peka på invandringen för att själv smita från ansvar. Människor som funderar på hur de ska få ihop hushållskassan i slutet av månaden tänker man inte särskilt mycket på. Inte heller tänker man på de barnfamiljer som står inför valet att sätta mat på bordet till sina barn eller betala hyran, och matpriserna vill man inte göra så mycket åt just nu.

I stället för att agera eller ens kommentera situationer som dessa eller de alarmerande prognoserna för sjukvård eller skola eller övrig välfärd har man från regeringens och Sverigedemokraternas håll lyckats komma med alla andra slags utspel om hur man ska underlätta utvisningar av svårt sjuka barn eller hur man ska göra människor statslösa eller utsätta minoriteter för en hatisk retorik.

Fru talman! Vänsterpartiet kommer aldrig att acceptera en sådan politik som splittrar och delar upp samhället i olika grupper med olika rättigheter. Vi vet att vårt starkaste verktyg är solidaritet. Vi vet att de bästa samhällena byggs jämlika och med minskade ekonomiska klyftor. Genom en stark och robust välfärd som omfattar oss alla kan vi få förutsättningar att skapa goda liv för oss själva och ett tryggt samhälle tillsammans.

Nyckeln till framgång för Sverige har aldrig varit nedskärningar, lägre löner eller sämre villkor. Vår styrka har varit att investera i samhället och i varandra – i utbildning, bostäder, hälsa och jämlikhet. Det är så Sverige utvecklas och växer. Det har hela vår moderna historia utvisat. Tidigare generationer fick bättre utbildning och bättre jobb samtidigt som vi blev fler. Det var möjligt tack vare långsiktigt lönsamma investeringar. Det är en lärdom Sverige måste ta till sig även i dag.

Vi behöver helt enkelt bygga ett rymligare och starkare Sverige genom att investera i samhället och människorna i det. Det är den viktigaste och effektivaste integrationsmotorn. Vi har historiskt bevisat att det är fullt möjligt att investera i den generella välfärden, att minska de ekonomiska klyftorna och att samtidigt erbjuda trygga jobb och ett starkt mottagande.

Vi är övertygade om att människor lyckas bättre med bättre förutsättningar. Det är hur vi investerar i samhället och människorna i det som avgör hur väl vi lyckas.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag vara tydlig med att det går att undvika de kommande nedskärningarna i välfärden bara man väljer att prioritera det. Jag måste säga att jag får överklighetskänslor när jag hör Sverigedemokraterna och regeringen som har pratat om våldsvågen hela hösten och även har tagit upp det här i dag. De vill ge sken av att de gör stora satsningar, men samtidigt planerar de nedskärningar på skola och socialtjänst. Det handlar helt enkelt om avgörande yrkesgrupper i kampen mot gängen. Skär man ned där får det omedelbara konsekvenser och förvärrar situationen vi är i.

För att bryta våldsvågen måste vi omedelbart stoppa nyrekryteringen till gängen. Det måste få kosta pengar. De ambitionerna har inte regeringen. Den första linjen för att stoppa nyrekryteringen är socialtjänsten, lärare, kuratorer, specialpedagoger och all annan lokal välfärdspersonal och civilsamhälle. Dessa människor larmar nu om att de går på knäna. Men vi har en regering som tycker att nedskärningar och skattesänkningar för de rika är viktigare än resurstillskott till en helt avgörande yrkesgrupp.

Det är regeringen som är ansvarig för det här – ingen annan.

Anf. 158 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Arbetsmarknadsutskottet är ett spännande utskott, där vi har det övergripande ansvaret för att människor ska komma i jobb och för att skapa ett integrerat samhälle där alla får möjlighet att bidra till en god samhällsgemenskap utifrån de egna förutsättningarna.

Samtidigt som vi har detta övergripande ansvar har vi inte alltid alla verktygen i vårt utskott. När vi nu ska samtala om hur vi skapar ett väl fungerande och integrerat samhälle måste vi även beröra förslag som hanteras i andra utskott.

Innan jag går in på de mer konkreta politiska förslagen vill jag lyfta fram vikten av att ett samhälle inte bara utvecklas utifrån ekonomi och lagar.

Ett samhälle växer fram och påverkas av de värderingar som präglar samhället över tid. I vårt fall är det den judiska och kristna etiken som har skapat den ram som vi alla lever i, oavsett om vi har en tro eller ej. Det är också denna ram eller kontext som man måste förstå och förhålla sig till när man väljer att bosätta sig i Sverige.

Tidigare har både politiker och forskningen glömt att tala om moral och etik, vilket har gjort att vi i Sverige oftast har debatterat enbart ekonomi och klass. Men i ett mer mångkulturellt samhälle måste man orka med att fundera över vilka värderingar det är som ska gälla för just vårt samhälle.

Inom den kristna idétraditionen har det alltid funnits ett spänningsfält mellan Aten, Jerusalem och Rom, vilket gör att vi under drygt 2 000 år har diskuterat vad som ska vara det viktigaste: filosofin, religionen eller lagen. Det är utifrån denna diskussion som vi tillsammans över tid har formulerat de mänskliga rättigheter som i dag ligger till grund för FN, EU samt flera enskilda länders konstitution.

När man väljer att bosätta sig i Sverige kommer man automatiskt att vara tvungen att acceptera de normer som vi har utvecklat utifrån dessa naturrättsliga principer: allas lika värde, jämlikhet, jämslällldhet och respekt för natur och andra levande varelser. Detta är en del av vårt kollektiva arv, och det påverkar hur vi ser på familj, arbetsliv och samhället i stort.

Fru talman! Om jag ska lämna dessa etiska funderingar och tala lite mer om det praktiska så handlar integration om värderingar, utbildning, arbete och bostad. Inom mitt eget utskott, arbetsmarknadsutskottet, gör vi ett antal omprioriteringar. I stället för att prioritera ökade volymer i introduktionsjobben ser vi till att åtgärder som etableringsjobb kommer på plats.

Etableringsjobben är en arbetsmarknadspolitisk åtgärd som bygger på ett samarbete mellan arbetsmarknadens parter. Det är en ny form av subventionerad anställning som riktar sig till nyanlända och till långtidsarbetslösa. Det handlar om att lära sig jobbet på jobbet, vilket är viktigt för att få fler att gå från utanförskap till en arbetsgemenskap. I budgeten stärker vi också upp Samhall, som har ett viktigt uppdrag gentemot dem som står allra längst ifrån arbetsmarknaden.

Vi kristdemokrater har också drivit på för att utbildningsrusta Sverige. Det är därför glädjande att regeringen nu genomför satsningar inom utbildningsområdet.

Vi bygger ut yrkesutbildningarna med cirka 16 500 platser genom att tillföra 1,3 miljarder. Vi bygger också ut yrkeshögskolan med ytterligare 385 miljoner, vilket innebär cirka 3 000 fler platser. Till detta ökar vi anslaget till folkhögskolan med ytterligare 100 miljoner.

Alla dessa satsningar syftar till att fler ska få den utbildning som man behöver för att kunna få ett jobb och försörja sig själv. Samtidigt satsar vi även på fler speciallärare i syfte att barn och ungdomar aldrig ska behöva halka efter.

Fru talman! Vid sidan av jobb och utbildning är boende en av de stora frågorna vi har att hantera om vi vill skapa ett bättre integrerat samhälle.

När vi byggde upp våra moderna städer under 40-, 50-, 60- och 70-talen var det utifrån en tanke som baserades på kategoriboende. Det innebar att arbetare bodde i vissa områden och medelklassen i andra. Skolan

var samlingsplatsen som likt kyrkan låg mitt i byn, och idén var att samhället skulle integreras runt skolan.

Tyvär har det inte riktigt fungerat så. I dag ser vi att alla de områden som polisen pekar ut som särskilt svåra områden är hyresområden. På ett sätt är det logiskt, eftersom hyreslägenheterna i första hand används av personer som är på väg in på bostadsmarknaden eller som av olika skäl har fastnat i detta boende. Ungdomar eller invandrare som får bättre ekonomi tenderar att skaffa en bostadsrätt eller villa, och så flyttar det in någon annan i lägenheten. Området i sig förändras inte, även om enskilda personer kan göra en bostadskarriär.

Detta fenomen påverkar skolorna, vilket gör att skolor som ligger mitt i stora hyreskomplex tenderar att bli väldigt segregerade skolor. Om vi menar allvar med att vi vill bryta segregationen i våra städer måste vi våga förändra en del av våra bostadsområden. Det behövs en mer blandad bebyggelse med olika upplåtelseformer, både ägande och hyresboende. Blandade bostadsområden har visat sig ha en mycket positiv effekt för tryggheten och för att motverka segregation.

Jag är därför glad att regeringen har tillsatt en utredning som syftar till att det ska bli lättare att omvandla fler typer av lokaler till bostäder och att man även har tillsatt en utredning med uppdrag att föreslå en utvidgning av systemet med ägarlägenheter och en ny modell för hyrköp av bostäder. Syftet med denna reform är att göra det möjligt för fler människor att äga sitt boende och att öka mångfalden av boendeformer i Sverige.

Fru talman! Vid sidan av dessa åtgärder är det bra att regeringen även ser över skatterna på arbete. Det är viktigt för att värna arbetslinjen, få fler i jobb och se till att det alltid lönar sig att arbeta.

Förutom det jag nu har nämnt måste vi också peka på de stora problem som finns i form av hedersvåld, tvångsäktenskap, ungdomskriminalitet och könsstympning.

Vi har problem, och även om allt detta redan är olagligt i dag skärper vi nu flera lagar samt ger polis och socialtjänst fler instrument för att arbeta med dessa frågor.

Kristdemokraterna gör tillsammans med övriga samarbetspartier en historisk satsning på hela rättsväsendet, där vi går från 69 till 90 miljarder mellan 2023 och 2026. Detta stärker utredningsverksamheten, vilket är helt avgörande för att lagföra fler. Brottsoffer och de som lever under hedersförtryck får aldrig lämnas i sticket för att det saknas resurser.

Samtidigt kommer det inte att räcka med att vi arbetar med repressiva metoder, utan det som måste vara kärnan i allt arbete kring lag och ordning är det brottsförebyggande arbetet. I grunden handlar det om värderingar. Det är därför viktigt att vi i förskolan, i skolan, i fritidsverksamhet och på fritidsgårdar hela tiden arbetar för att stötta barn, ungdomar och kvinnor som på olika sätt utsätts för hot och våld.

Vi måste också se till att skapa en meningsfull och aktiv fritid för våra barn och unga. Här fyller det fritidskort som regeringen lanserar under nästa år en viktig funktion.

Vi måste också samverka med civilsamhället – trossamfund, idrottsklubbar och kulturföreningar – om vi ska hitta arenor där vi kan samtala med våra invandrare om hur Sverige fungerar.

I detta sammanhang vill jag passa på att rikta ett stort tack till alla ideella krafter som dagligen jobbar för att de som kommer till Sverige ska finna sig till rätta.

För egen del hoppas jag att vi på sikt ska lära oss mer av länder som exempelvis Kanada, där man har utvecklat samarbetet med civilsamhället på ett helt fantastiskt sätt. Det gör att nya och gamla kanadensare lär känna varandra i vardagen.

Fru talman! Med detta sagt yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Jag vill också göra en liten reflektion innan vi går mot jul. För egen del kommer jag att fira en jul där det kommer att talas romani, serbiska, lite estniska och en del svenska. Just i denna mylla av många språk och kulturer kommer jag att ha en fantastisk jul. Därför vill jag också passa på att önska mina kollegor, talmanspresidiet, tjänstemännen på vårt kansli och övriga tjänstemän en god jul och ett gott nytt år.

(Applåder)

Anf. 159 JONNY CATO (C):

Fru talman! Med anledning av att Centerpartiets budgetmotion tyvärr föll i den inledande voteringen hänvisar jag till vårt särskilda yttrande.

Integrationen är tveklöst en av vår tids absolut största samhällsutmaningar. Regeringen har nu fullt fokus på vem som ska få komma hit och vem som inte ska få det, i stället för att fokusera på hur vi kan skapa bästa möjliga förutsättningar för att de som har skyddsskäl ska kunna komma in i och bli en del av vårt gemensamma samhälle.

Propositionslistan på integrationsområdet är tom, och reformerna lyser med sin totala frånvaro. En regering som säger sig prioritera att minska utanförskapet och åtgärda integrationsproblemen måste kunna svara på frågorna om hur fler ska lära sig det svenska språket och hur fler ska få det första jobbet och därmed bli en del av vårt gemensamma Sverige.

Sverige präglas sedan länge av en långvarig och allvarlig social klyvning. Det är en klyvning som skär mellan människor och mellan platser – mellan dem som har utbildning, språk och yrkeserfarenheter och dem som inte har ett jobb och mellan å ena sidan välmående och företagsamma orter och å andra sidan utsatta stadsdelar och bruksorter. Friheten och möjligheterna i vårt land är alldeles för ojämnt fördelade. Ibland är skillnaderna väldigt stora, och ibland är de nästan obefintliga.

Man kan inte annat än att konstatera att Sverige har gigantiska integrationsutmaningar. Men det är också viktigt att säga att det finns många lyckade exempel där integrationen fungerar väldigt bra. För att de lyckade exemplen ska bli fler behöver integrationsperspektivet genomsyra hela samhället och alla politikområden.

För att integrationen ska bli bättre behöver det bli enklare och billigare att anställa. Nyanlända ska tidigt få lära sig om det svenska samhället. Det kan handla om praktiska frågor, som vart man vänder sig när man är i behov av hjälp, hur arbetsmarknaden ser ut och vilka regler som gäller här. Vad vi förväntar oss av nyanlända och vad nyanlända kan förvänta sig av samhället behöver vara glasklart. Den som behöver ska kunna få vidareutbildning och svenskundervisning. Det är av största vikt att nyanlända inte fastnar i klassisk svensk byråkrati och långa utredningar. Integrationen är en investering i människor, en investering som får kosta varje krona för att

varje människa ska kunna bli sitt bästa jag och därmed bidra till det gemensamma.

Vi behöver ställa krav på den som kommer hit. Men vi behöver också ställa högre krav på oss själva som samhälle och som politiker, och inte minst som riksdagsledamöter, att skapa förutsättningar för den bästa tänkbara och välfungerande integrationen.

Det finns många skiljelinjer i svensk politik, både åt höger och åt vänster. Men en stor skiljelinje i svensk politik handlar om att jag genuint tror att den absoluta majoriteten av alla människor som kommer hit, som flyr undan krig och förtryck, vill gott, vill lära sig svenska och vill komma in i och bli en del av vårt gemensamma samhälle. Men för många får inte de förutsättningar som krävs.

För att Sverige ska stå starkt nu och i framtiden behövs effektiva reformer som förbättrar vårt mottagande av nyanlända med ett tydligt jobbfokus. Att få det första jobbet är nyckeln till mycket – till ekonomisk frihet och till att bli ännu bättre på svenska språket. Och vi ska inte underskatta vikten av att få kollegor och nya bekantskaper. Arbete är inte bara viktigt för integrationen. Jag tror att det är en förutsättning för den.

Precis som första jobbet många gånger är nyckeln till en lyckad integration är goda kunskaper i svenska språket många gånger nyckeln till att få det första jobbet. Kvaliteten i svenska för invandrare, sfi, är inte tillräckligt bra. Samtidigt finns det utbildningsanordnare som visat sig väldigt framgångsrika i att lära ut språk. I dag kan den som läser sfi inte välja en annan utbildningsanordnare än kommunen eller den anordnare som kommunen upphandlat. Centerpartiet vill därför att det införs en resultatbaserad sfi-peng. De som ska lära sig svenska får sedan möjlighet att välja var de vill studera, och utbildningsanordnaren får betalt genom en skolpeng baserad på resultat.

Precis som det finns ett gap i sysselsättningen mellan utrikes och inrikes födda finns det också ett gap mellan utrikes födda män och utrikes födda kvinnor. Integrationen är därmed också en fråga om jämställdhet. Och här har vi mycket att göra. Särskilt kvinnor som är utrikes födda och som har flytt från sitt hemland har svårt att komma i arbete tillräckligt snabbt. Den inledande tiden i Sverige domineras alltför ofta av att kvinnan är i hemmet, vilket kraftigt minskar möjligheterna att komma ut på den svenska arbetsmarknaden och därmed komma in i det svenska samhället.

Socialdemokraternas nya samhällsanalys är både spännande och skrämmande. Socialdemokraterna slår fast: Vårt fokus på feminism har gjort att vi missat pojkarna.

Jag tror att man kan reflektera mycket över detta citat.

När jag blev integrationspolitisk talesperson bestämde jag mig för att åka på en liten integrationsturné och besöka de utsatta områdena. Jag insåg väldigt fort att de som inte var på gårdarna och på lekplatserna var de unga tjejerna. Jag frågade poliser, fältsekreterare och fritidsledare var de unga tjejerna var. Svaret blev alltid detsamma, att de var i skolan eller hemma. Om det är någon grupp som vi har fokuserat för lite på så är det de unga flickorna med utländsk bakgrund. Det är dem som vi har missat. Det är dem som vi behöver prata mer om, samtidigt som vi pratar mer om pojkarna.

Fru talman! Det finns mycket i Tidöavtalet som är direkt dålig politik. När det kommer till integrationen ekar det, som sagt, otroligt tomt. De

integrationsreformer som vi är i så stort behov av lyser verkligen med sin frånvaro.

Men jag får ofta frågor om det finns bra saker i Tidöavtalet. Och givetvis finns det bra saker där. Att regeringen ska titta på kvalificering in i välfärden är ett sådant förslag.

Nyanlända behöver i större utsträckning bidra till den långsiktiga finansieringen av sin försörjning. Ett sätt skulle kunna vara att göra om etableringsbidraget till ett etableringslån. På samma sätt som studenter försörjer sig med hjälp av studielån bör nyanlända kunna försörja sig med hjälp av lån under sin första tid i Sverige.

Fru talman! Jag inser att jag överskridit min talartid.

Politiken kan otroligt mycket bättre när det gäller integrationsfrågor. Men för den som är ny i Sverige är föreningslivet och civilsamhället många gånger helt avgörande. Där finns nätverk, kontakter och jobbmöjligheter. Civilsamhället gör otroliga insatser, vill många gånger så mycket mer och behöver ges betydligt bättre förutsättningar. Vi behöver på riktigt se över hur stödet till civilsamhället kan blir mer långsiktigt. I alldeles för många fall handlar det om kortsiktiga projekt som behöver mer långsiktighet och som kan införas i betydligt större skala.

Fru talman! Den svenska integrationen behöver bli bättre. Förväntningarna på nyanlända behöver bli tydligare och förutsättningarna för att komma in i och bli en del av det svenska samhället behöver bli bättre. Fler unga pojkar och flickor behöver se sina mammor och pappor gå till jobbet varje morgon. Integrationen är en av mandatperiodens absolut viktigaste frågor.

Jag vill passa på att önska en god jul och ett gott nytt år – och så småningom även en riktigt trevlig helg!

(Applåder)

Anf. 160 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Även om denna debatt ibland kan vara lite het, precis som många debatter, tror jag att vi också är några som – hör och häpna – läser varandras texter med viss nyfikenhet. Jag kommer att ge Cato möjligheten att utveckla sina tankar i en fråga, och det kommer han att få göra av det enkla skälet att jag är seriöst nyfiken på hur man har funderat.

Det gäller just etableringslånet. Jag har nämligen själv gått och grunnat rätt mycket på den frågan. Hur hanterar man bidrag versus lån? Hur hanterar man egenansvar och medborgares känsla av att bara ge och ge? Det tror jag faktiskt är en viktig fråga att ibland fundera över när vi pratar om integration. Det finns också väldigt mycket bildsättningar och ryktesspridningar.

När jag själv har letat på detta tema har jag hittat att det redan finns en låneform via CSN men att det då gäller heminredning och liknande. Min fråga är alltså väldigt öppen: Hur har ni tänkt när ni har resonerat kring hur etableringslånet ska fungera rent praktiskt, Jonny Cato? Du ger nu en viss signal här om att det ska fungera ungefär som vid studier, och då är det ju så att det finns en bidragsdel och en lånedel.

Vi kan också leka med tanken att någon kommer till Sverige genom migration. Sedan när man ska integreras vill man studera, och då kanske man redan har byggt upp en skuld i form av ett integreringslån – och sedan ska man studera och kanske få en studieskuld.

Jag är ärligt nyfiken på hur ni har resonerat och tänkt gällande denna frågeställning.

Prot. 2023/24:50
15 december

*Integration och
jämslällldhet*

Anf. 161 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att göra en liten iakttagelse. Ofta när vi har dessa debatter i arbetsmarknadsutskottet väljer Kristdemokraterna att begära replik på Centerpartiet. Man gör det dock sällan på Socialdemokraterna eller Vänsterpartiet, där den egentliga konflikten kanske bör ligga. Men det finns kanske anledningar till det.

Jag gav ett exempel på hur man skulle kunna utveckla en kvalificering in i välfärden, det vill säga den utredning som föreslås i Tidöavtalet. Det är upp till Tidöavtalets partier att leverera förslag på hur kvalificering in i välfärden kan se ut. Jag nämnde ett exempel, men vi är öppna för att titta på andra lösningar. Man behöver titta brett på frågan, vilket görs inom Tidöavtalet.

Att just etableringsbidraget skulle kunna bli ett etableringslån vore ett sätt att få på plats en lägre kostnad för migrationen. Fler människor kan komma hit, men kostnaderna för migrationen sänks. Jag är öppen för att titta på andra typer av lösningar, men man ska vara ärlig med att säga att det alltid – för varje enskild sak man tittar på när det gäller kvalificering in i välfärden – blir svåra diskussioner. Det kommer säkerligen att bli det bland Tidöpartierna om barnbidraget och även om andra frågor. Det är svåra frågor även i mitt parti, och därför har vi landat i att vi tror att etableringslån skulle kunna vara *en* lösning.

Det ska bli väldigt intressant att ta del av denna utredning – och många andra utredningar, för är det någonting man är bra på i Tidöpartierna är det att utreda.

Anf. 162 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag noterar iakttagelsen, men jag tror inte att Cato noterade min inledning. Jag hade egentligen inte för avsikt att gå i polemik, utan jag är ärligt nyfiken. Det beror helt enkelt på att jag tror att vi behöver hitta olika lösningar om vi över tid också ska stärka legitimiteten i både migrationen och integrationen.

Jag tror att det är precis samma situation om vi pratar om arbetskraftsinvandring. Jag är inte helt säker på att vi rör oss i rätt riktning just nu, med tanke på den otroliga brist på arbetskraft som finns runt omkring i Sverige. Jag tror alltså att vi i politiken är tvungna att hela tiden pröva, känna efter och lyssna lite grann.

Mitt syfte med frågan var som sagt faktiskt inte att gå i polemik utan helt ärligt att bara få höra lite grann hur ni har tänkt, Jonny Cato. Det är nämligen en fråga som jag själv går och grubblar på rent tekniskt – och eventuellt funderar på att bolla in i mitt parti så att man kan titta på den.

Jag tror att det är viktigt att vi har även den typen av debatt med varandra – att vi lite nyfiket tjuvkikar på varandras inlägg. Det kan ju eventuellt hända att även Centern hittar något bra som jag och KD tycker att det vore kul att titta på.

Anf. 163 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Ja, vi har många bra förslag; vi hade precis en partistämman där vi antog 3 000 att-satser. Jag kan skicka alla till dig sedan, Magnus

Jacobsson, så att ni kan få inspel. Jag ska erkänna att jag inte själv har läst alla 3 000 att-satser – man kan väl konstatera att det kanske var lite för många.

Jag noterar också att det nämndes i förbifarten från talarstolen att regeringen kanske är på fel väg gällande arbetskraftsinvandringen. Det gör ju en centerpartist väldigt glad att notera det, men jag vet att det är många liberaler, moderater och kristdemokrater – och till och med en och annan sverigedemokrat som gillar landsbygden – som är oroliga för arbetskraftsinvandringen på riktigt.

När det gäller kvalificering in i välfärden är det en av de reformer där vi står väldigt nära regeringen. Hela bidragsreformen i övrigt tycker jag är väldigt intressant. Vi hade ju långtgående samtal inom ramen för den parlamentariska migrationskommittén om just kvalificering in i välfärden, och där låg Kristdemokraterna, Moderaterna, Liberalerna och Centerpartiet väldigt nära varandra. Man kan konstatera att det den gången faktiskt var Liberalerna som var emot att ett etableringsbidrag skulle kunna bli ett etableringslån.

Exakt hur det skulle utföras tycker jag att man behöver titta på, och det är egentligen det som utredningen syftar till – att vara rätt öppen och se vad som funkar och inte. Man kan konstatera att man skulle kunna göra en modell som liknar CSN-lånet, där det etableringslån som ersätter etableringsbidraget på sikt ska betalas tillbaka.

Jag kan hålla med Kristdemokraterna om att vi kanske skulle behöva ha färre falukorvar i den svenska politiska debatten och fler seriösa diskussioner om vad som funkar på riktigt.

Anf. 164 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i AU1.

Jag vill också göra kammaren uppmärksam på att jag kommer att prata om både integration och jämförbarhet. Det beror inte på outsourcing utan handlar helt enkelt om liberala superkrafter. Jag vill samtidigt be om ursäkt på förhand för att jag eventuellt kommer att överskrida min talartid lite grann.

Fru talman! I förra veckan gav statsrådet Pehrson SCB och Boverket i uppdrag att ta fram en lista över utanförskapsområden i Sverige. Det är ett viktigt arbete, och det är en fortsättning på det arbete som Liberalerna – dåvarande Folkpartiet – med Nyamko Sabuni i spetsen gjorde 2004 och som hette Utanförskapets karta.

Endast med tillräckliga kunskaper kan vi göra rätt insatser. När ett område utmärker sig med mycket kriminalitet kommer det upp på polisens lista över utsatta områden – men då är det så dags. För att kunna göra goda, förebyggande insatser på riktigt behöver vi veta vilka förutsättningar som de boende har i ett socialt och ekonomiskt utsatt område. Då kan vi prata förebyggande arbete i god tid.

Det går nämligen att förändra områden med riskstämpel. Jag tänker på Landskrona, där min partikamrat Torkild Strandberg har visat att man med rätt kunskaper och modiga liberala insatser kopplade till problematiken kan göra ett tidigare utsatt område till en blomstrande och trygg bostadsmiljö. Låt oss lära av Landskrona och liberalt förebyggande arbete – område för område och kommun för kommun! En kartläggning är steg ett.

För några veckor sedan besökte jag Hoshi Kafashi i Motala. Det var Hoshi som startade organisationen Shanazi hjältar och hjältinnor, som har ett arbetssätt och en metodik där man med hjälp av förebilder ifrågasätter hedersnormer och hedersproblematik. Satsningar på förebyggande arbete som gör skillnad på riktigt tar lång tid, men vi har inget val. Vi måste ändra normer och värderingar. Det är tidskrävande, men forskning visar att det är en metod som fungerar. Den treåriga satsning som regeringen aviserat är mycket behövlig och välkommen. Vi behöver fler projekt som Shanazi hjältar och hjältinnor över hela Sverige.

Fru talman! I teorin är Sverige ett av världens mest jämställda länder att leva i. Men i verklighetens Sverige 2023 förfogar fortfarande kvinnor över bara 1 procent av riskkapitalet, och knappt 30 procent av Sveriges entreprenörer är kvinnor. Fortfarande tas bara en dryg fjärdedel av föräldraledigheten ut av män, oavsett om det är kvinnan eller mannen som har högst inkomst. Fortfarande är normen att det är kvinnan som går ned i deltid om det behövs för att klara av vardagen som småbarnsförälder. Fortfarande är det främst kvinnor som efter ett långt arbetsliv får ut minst i pension och tvingas leva under knappa ekonomiska förhållanden.

Föräldrar sparar mer till sina söner än till sina döttrar, och unga kvinnors sparande ligger långt efter många manliga jämnårigas. Faktiskt är skillnaderna så markanta att män i 30-årsåldern har nästan dubbelt så stora besparingar som jämnåriga kvinnor. Det är en ojämlikhet som följer med genom livet, för när det blir dags att skaffa familj ökar skillnaderna ytterligare. Någonstans när barnafödandet kommer in i bilden suddas jämställdheten ut.

Vi behöver tänka nytt om vår föräldraförsäkring. Vi måste ha en föräldraförsäkring som är mer flexibel, med möjlighet att välja en kortare försäkring med full ersättning eller en längre period med lägre ersättning. Givetvis ska vi ha en försäkring som passar i alla typer av relationer. Den ska passa för skilda föräldrar, regnbågsfamiljer och helt andra sätt att leva.

Fru talman! Kvinnor driver tjänsteföretag och män byggföretag. Män driver stora bolag och kvinnor små, oftast utan anställda. Andelen kvinnor sjunker dessutom då den politiska debatten fastnar i stopp för vinster i välfärden i de sektorer där kvinnor dominerar. Vi som på riktigt värnar kvinnors egenmakt sätter inte käppar i hjulen för kvinnors företagande och kvinnors rätt att leva sina drömmar.

Det handlar inte om att kvinnor inte vågar ta risker, utan det handlar om sunkiga strukturer. Banker och centralt placerade nyckelpersoner premierar personer som liknar dem själva, och det är oftast en Petter eller en Niklas. Jag har träffat kvinnor i stora nationella bolag som på allvar säger att det bästa de kan göra när de ska träffa riskkapitalister och banker är att ha med en man på mötet – år 2023. Det är beklämmande.

Vi pratar alla varmt och ömt om den svenska modellen från höger till vänster i kammaren, och det är sant att den modellen har tjänat oss väl, med få konfliktdagar. Men vi måste också börja prata på allvar om att de som förlorat på modellen och alltjämt fortsätter att förlora är kvinnorna. Med den svenska lönomodell vi har kommer det ekonomiska gapet mellan de kvinnodominerade yrkeskategorierna inom vård och omsorg och männen i industrin aldrig att slutas; det handlar om löneutvecklingen. Vill vi ha det så – att det som vanligt är kvinnorna som betalar priset?

Ekonomiskt jämsällldhet och ett fuck off-kapital borde alla kvinnor ha. Det är inte minst viktigt för dem som lever i en våldsam relation. Det finns inget som begränsar en människas frihet så mycket som våld. För att komma till rätta med mäns våld mot kvinnor måste vi arbeta på flera plan. Vi måste få män att sluta slå. Det är ovärdigt att kvinnor och barn ska gömma sig för män som hotar dem till livet och berövar dem deras frihet. Tack för att regeringen ser över kontaktförbudsmöjligheterna i den pågående utredningen!

Det viktigaste för att nå målet är det förebyggande arbetet – slaget som aldrig delas ut, den psykiska terrorn och förföljelsen som aldrig blir av. Redan i förskolan måste vi vara uppmärksamma på könsstereotypa mönster. I skolan måste det finnas diskussioner kring machokultur och förövare. Jämsällldhetsminister Brandbergs fokus på våld i unga relationer är ett synsätt som på riktigt kan ändra förutsättningarna för alla de kvinnor som stöter på en man med våldskapital som bara gått vidare för att slå i nästa relation.

Jag är stolt över att Sverige har kommit så här långt. Det har varit en hård kamp som tidigare generationer av kvinnorättskämpar och feminister fört. I dag vilar ansvaret på oss. Fortfarande lever kvinnor och flickor med rädsla för våld i alla samhällsklasser, i alla etniska grupper och i alla åldrar. När vi inte längre behöver stå här i kammaren och återigen diskutera mäns våld mot kvinnor, när löneskillnader på grund av kön inte kan registreras och när alla oavsett uppväxtplats får leva sitt bästa liv – först då kan vi tystna.

Anf. 165 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Som alla vet är det *På spåret*-tider nu. Jag kommer själv att sitta bänkad i kväll klockan åtta. När jag hör Kristian Luuks bevingade ord ”Vart är vi på väg?” är det faktiskt inte utan att jag ibland kommer att tänka på Liberalerna och Tidösamarbetet. Vet Liberalerna egentligen vad Sverigedemokraternas så kallade segertåg har för politisk slutdestination? Angiverilagar, stopp för tolkhjälp i vården, uppriven modersmålsundervisning – ledtrådarna borde ha fått Liberalerna att dra i handbromsen för länge sedan. Men där sitter de som förstenade i första klass, trots ledtråd efter ledtråd: Björn Söders hårresande uttalande om Pride, Jomshofs uppmaning om att bränna fler koraner, Åkessons attack mot sagostunder på bibliotek. Även om mina förhoppningar är ganska låga kan jag inte låta bli att undra: Kommer vi att få se ett liberalt panikryck på två poäng före nästa val?

Vart är vi på väg, Liberalerna? Jag ställer frågan för att jag tycker att den är relevant efter det anförande vi nyss hörde från Sverigedemokraterna, som raljerar över integrationspolitiken och i det närmaste beskriver arbetsmarknadspolitiken som en förtäckt integrationskostnad. Vad är det som motiverar Liberalerna att slå följe med det här partiet? Det som vi hörde Camilla Mårtensen säga i talarstolen är ju inte sådant som Liberalerna är beroende av Sverigedemokraterna för att göra verklighet av.

Anf. 166 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Bortblåst är den diskussion vi hade i går, då ledamoten Carvalho undanbad sig att behöva försvara vad andra partier ville och kunde. Borta är raljerandet om att behöva ta ansvar för andra politiska

partier. Detta tror jag att ledamoten Carvalho har glömt i dag när hon står på andra sidan.

Jag ska ändå försöka svara. Tack vare det samarbete vi har nu kan vi börja prata om hedersproblematik, lösa energifrågan, göra satsningar på skolan och göra fullständigt nödvändiga förändringar i kriminalpolitiken, som drabbar kvinnor. Vi kan också börja prata om vikten av ett språk – ja, jag vet att även Socialdemokraterna nu säger att svenska språket är grunden för integration.

Mina företrädare i talarstolen har fått springa gatlopp. Vi i mitt parti blev kallade både rasister och nazister när vi började prata om Utanförskapets karta 2004. När mina företrädare gick fram med språktester var vi inte vatten värda. Vi får igenom mängder av liberal politik som vi aldrig hade fått igenom i den andra konstellationen.

Ja, Teresa Carvalho, det är väldigt mycket som svider – precis som det sved tillsammans med er under januariavtalet och precis som det sved för Socialdemokraterna när de byggde sitt regeringsunderlag på Amineh Kakabaveh, Centern, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Du vet precis hur det känns att sitta i den här kupén.

(Applåder)

Anf. 167 TERESA CARVALHO (S) replik:

Fru talman! Jag förstår att Camilla Mårtensen inte tycker att det är så jättekul när jag påminner om Liberalernas ideologiska dikeskörning. Jag förstår att det gör lite ont när jag påpekar att det före detta Folkpartiet numera är ett parti som lyder under Sverigedemokraterna, men det är likväl sant. Den interna hierarkin mellan Tidöpartierna har blivit pinsamt tydlig under det här året.

Liberalerna har ett samarbete med Sverigedemokraterna. Socialdemokraterna har inget avtal med något annat parti. Liberalerna sitter i regering. Det gör inte Socialdemokraterna.

Därför är det ganska stor skillnad att begära att jag som socialdemokrat ska ta ansvar för andra partier. Jag begär att Liberalerna ska kunna svara på sitt förhållande till Sverigedemokraterna som man är beroende av i sin regeringsutövning. Det är en ganska stor skillnad.

Liberalernas vägval här är väldigt tragiskt. Liberalerna har en stolt historia. Vi har tillsammans slagits för demokratins införande och kvinnlig rösträtt. Men i dag är Liberalerna främst ett parti som fungerar som Jimmie Åkessons långsiktiga kungamakare.

Jag hoppas inte minst för Liberalernas egen skull att de tänker om och gör det ganska snart. Jag tror faktiskt inte att jag är ensam i Sverige om det.

(Applåder)

Anf. 168 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Det är inspirerande hur mycket du tänker på liberalernas magar och hur vi mår på kvällarna när vi går och lägger oss, Teresa Carvalho. Jag kan försäkra dig om att jag är alldeles jättetrygg i det samarbete som vi har. Vi vet var våra gränser och våra linjer är.

Jag tror att det vore välgörande för Socialdemokraterna och deras egen framtid att de funderar på vilka utredningar som de ska tillsätta så att de

återigen kanske kan snekla lite på det Liberalerna sa för 10–15 år sedan och hamna precis i de frågor där vi har hamnat.

Samarbete smärtar, absolut. Men jag kan inte se att detta samarbete smärtar mer än det samarbete som vi hade med Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Centern i samband med januariavtalet. Jag hoppas att Teresa Carvalho kommer hem och får se *På spåret* på tv i kväll och oroa sig lite mindre för mig och mina vänner.

Anf. 169 LEILA ALI ELMI (MP):

Fru talman! Regeringspartierna har inte presenterat konkreta åtgärder för att förbättra integrationen. I stället för att främja en ömsesidig förståelse och respekt skapar de ett A- och ett B-lag, ett vi-och-dom-samhälle som försvårar integrationen.

SD-regeringen drar ned på arbetsmarknadspolitiska åtgärder och vill sänka etableringsersättningen, införa ett bidragstak och ta bort välfärden för nyanlända. De påstår att detta leder till mer integration, men alla vi fattar ju att det är en bluff.

Det är uppenbart att det handlar om att göra det obekvämt för nyanlända i Sverige. Invandrare ska vara obekväma här för att avskräcka andra flyktingar från att söka skydd i Sverige. Det är helt vansinnigt att basera den så kallade integrationspolitiken på dessa premisser.

Regeringspartierna bryter helt med sin tidigare integrationsstrategi, där vi även om vi inte alltid höll med varandra ändå hade en gemensam grundsyn på evidensbaserade åtgärder som har bevisats fungera för tusentals invandrare som har etablerat sig i Sverige. En sak måste vi förstå. Majoriteten av invandrare lyckas i det här samhället. Majoriteten av invandrare lyckas integrera sig.

Fru talman! Att debattera integration med den sverigedemokratiska regeringen blir allt svårare. Det är som att prata om äpplen och apelsiner. En grundläggande förutsättning måste ändå vara att förbättra människors livssituation. Men regeringens politik tycks ha en helt annan agenda.

SD-regeringen sprider falska påståenden om att det går att stapla bidrag på varandra. Faktum är att alla inkomster, från underhållsbidrag till föräldrapenning och bostadsbidrag, avräknas. Att påstå att det går att stapla bidrag är rent fel. Det är hög tid att regeringen slutar sprida den här missvisande informationen.

En annan myt som regeringen försöker pracka på oss är att samhället är kravlöst. Ekonomiskt bistånd är det yttersta skydds nätet i vår välfärd, och inte ens det kommer utan förpliktelser. Om man inte är sjuk eller på något annat sätt oförmögen att arbeta förväntas man vara tillgänglig för arbetsmarknaden och aktivt söka jobb. Att bara sitta hemma och vänta på bidrag är rent sagt omöjligt.

Fru talman! Regeringen ljugar när den säger att det finns 700 000 arbetslösa invandrare. Verkligheten är att det totala antalet arbetslösa i Sverige är 416 000 personer. Siffran är hög nog utan SD-regeringens kreativitet. Att inkludera studenter, föräldralediga och sjukskrivna i denna siffra är ett medvetet sätt att förvränga verkligheten och skapa en vilseledande bild. Faktum är att de senaste sju åren har antalet personer med ekonomiskt bistånd minskat kraftigt.

Fru talman! I stället för att använda lögnen som politisk metod borde regeringen lära sig om de goda exempel som vi nyligen såg i SCB:s rapport

om hur det har gått för de ensamkommande barn som kom 2015. Drygt åtta av tio av de ensamkommande barnen arbetar i dag.

Vissa hävdar att det hänger samman med kraven i gymnasielagen, där man måste studera eller arbeta för att få ett uppehållstillstånd. Men den förklaringen är otillräcklig, eftersom de ensamkommande barnen som fick permanenta uppehållstillstånd har lyckats lika bra.

Båda grupperna har dragit nytta av ett kraftfullt engagemang från det civila samhället, från familjer, gode män, skolor och idrottsföreningar. Dessa individer har etablerat omfattande nätverk inom det svenska samhället, något som många andra asylsökande saknar. Det är gemensamma ansträngningar från samhället som leder till framgång.

Fru talman! Låt oss i stället vara lösningsorienterade. Jag vill avsluta med att nämna några av Miljöpartiets åtgärder:

1. Vi vill stärka välfärden. Det är grundläggande för hela samhället och en central del av integrationsprocessen.
2. Vi vill återinföra uppehållstillstånd för att undvika tillfälliga tillstånd som främjar kortsiktiga val, där högkvalificerade nyanlända tar lågkvalificerade arbeten i stället för att validera eller komplettera sin utbildning.
3. Vi vill reformera etableringsprogrammet så att det blir mer individanpassat.
4. Vi vill erbjuda en tydligare väg till integration genom att förlänga samhällsintroduktionen och även erbjuda den till unga och barn.
5. Vi vill införa svenska från dag ett där undervisningen i svenska blir en obligatorisk del av mottagningen för asylsökande.
6. Vi vill förstärka arbetsmarknadsutbildningarna med fokus på bristyrken.

Fru talman! Till sist: De ensamkommande barnen har nu visat att integrationen faktiskt fungerar på riktigt. Vi borde alla dra lärdom av det. Med det sagt vill jag hänvisa till vårt särskilda yttrande.

(Applåder)

Anf. 170 MICHAEL RUBBESTAD (SD):

Fru talman! ”Vi bakar med kärlek” och ”hemlagat mos” – det är två begrepp som vi alla känner igen. Vi stöter på dem i den lokala korvgrillen eller på brödförpackningen i mataffären.

Men vad är det egentligen man vill säga med ett sådant här budskap om kärlek och hemlagat? Som kunder får vi känslan av att man inte har tillagat moset eller bakat brödet huvudsakligen för att tjäna pengar, utan av kärlek. Man vill dela med sig av det goda för att man bryr sig om att kunderna ska få det allra bästa. Ekonomin är sekundär.

Barnmorskan är en roll som historiskt sett har varit närvarande under väldigt lång tid i Sverige. Ursprungligen var det ofta kvinnor i lokalsamhällen som hade erfarenhet av att assistera vid förlossningar som delade med sig av sina kunskaper till andra kvinnor. Rollen baserades ofta på tradition, gemenskap och kärlek till att stödja födande kvinnor. Ekonomin var sekundär.

Under 1800-talet och tidigare var många av dem som utförde förlossningsvård, inklusive barnmorskor, inte formellt utbildade. Man hjälpte till för att man kände ett kall. Ofta kunde man som tack erhålla mat och husrum för att överleva, men själva arbetet utförde man av kärlek.

År 1815 bildades barnmorskesocieteten i Sverige för att reglera och förbättra barnmorskornas utbildning och kompetens, och 1833 infördes den första svenska barnmorskelagen. Från 1835 krävdes det även en examen för att få praktisera som barnmorska. Med utvecklingen av sjukvården och införandet av formell utbildning för barnmorskor började de gradvis få en ökad status i samhället och blev slutligen en erkänd yrkesgrupp under 1900-talet. Men själva arbetet gjorde man fortfarande av kärlek.

Det skulle dröja ända fram till 1943, alltså för 80 år sedan, innan man skulle erhålla någon som helst form av ekonomisk ersättning för arbetet som barnmorska. För varför skulle man ha lön? Att ta hand om barn och andra kvinnor gör man ju såklart av kärlek!

Vare sig vi vill eller inte lever flera av de här uppfattningarna kvar i vårt samhälle. Vi bakar fortfarande bröd med kärlek och äter hemlagat mos. Men det märks kanske än tydligare hur gemene man resonerar när en it-tekniker kräver högre lön för att företagets hemsida ska fortsätta att fungera jämfört med när en vårdare kräver högre lön för att de äldre ska fortsätta att få mat. Den naturliga instinkten för de flesta i ett sådant scenario är att, motvilligt eller ej, reagera på hur vårdaren resonerar: Tänk på de äldre! Är pengar det enda som spelar roll?

Rent instinktivt förväntar vi oss att människor ska utföra vissa typer av arbete av kärlek, inte av ekonomiska skäl. Och självklart handlar det om mellanmänsklig kärlek och omsorg, men bara för att man är en god människa som bryr sig om andra ska man inte behöva stå tillbaka ekonomiskt.

Det är således inte speciellt förvånande att vårdaren i ett lönesamtal har betydligt svårare att argumentera för en högre lön än en it-tekniker. I de yrken och på de arbetsplatser där det handlar om omsorg av andra människor, exempelvis hemtjänsten, förskolan, barnskötare eller undersköterskor, är över 90 procent kvinnor. En fordonsreparatör – ett yrke där 97 procent är män – tjänar i snitt 30 000 kronor. En förskollärare – där 96 procent är kvinnor – tjänar 29 000 kronor. Det är alltså mer lönsamt att laga trasiga bilar än att bygga hela barn.

Fru talman! Så vad gör vi åt saken? Ofta hör vi förslag om exempelvis kvotering till bolagsstyrelser eller en tvingade fördelning i föräldraförsäkringen, det vill säga att jämställdhet ska beräknas i utfall. Är det minst 40 procent kvinnor är vi nöjda. Varför det ser ut som det gör är tydligen sekundärt.

Jag vill påstå att kvotering inte löser några som helst problem. På sin höjd kan det motverka symtomen och dölja det ursprungliga problemet kring synen på kvinnor respektive män så att man slipper se det. Man kan fråga sig varför en förlegad syn på att en kvinna inte vill ha en värdig lön utan ska utföra sitt arbete på grund av kärlek skulle förbättras för att vi tvingar föräldrar att dela på sin föräldraledighet.

Varför skulle ansvaret för det obetalda hem- och omsorgsarbetet förbättras för att vi inte tar hänsyn till kompetens och i stället kvoterar in det underrepresenterade könet i en bolagsstyrelse?

Det handlar i grund och botten om samhällets värderingar och normer. Och det är ingenting vi får bukt med genom att tvinga in folk i olika

mönster för att få "rätt" utfall. Vi får bukt med jämslällldheten genom bra uppfostran, en god utbildning och lämpliga förebilder.

Låt mig dröja mig kvar lite grann just vid förebilder. En individ, en människa, bygger upp sin grundläggande syn på vad som är rätt och fel, på empati och på att förhålla sig till andra individer mycket tidigt i livet. Det inkluderar även jämslällldhet i form av synen på kvinnor och män och hur de interagerar med varandra i vardagen. Man kan därför tycka att det borde vara prioriterat att låta barn få ta del av hur kvinnor och män interagerar med varandra och se att de är jämlika – för de ska vara jämlika i vårt samhälle.

Personalen i svensk förskola består till 96 procent av kvinnor, som alla gör ett fantastiskt jobb. Under föregående mandatperiod var jag ledamot i utbildningsutskottet och fokuserade just på svensk förskola, som består av äkta samhällshjältar. Men den faktiska jämslällldheten i svensk förskola, liksom manliga förebilder, är nästan helt obefintlig när bara 4 procent är män.

Det är därför inte särskilt konstigt att man redan från unga år förknippar kvinnan med omhändertagande av barn. Men det höjs det inga röster om alls. I de fall kvinnan är underrepresenterad läggs det fram förslag på förslag. Men i de fall mannen är underrepresenterad, exempelvis i förskolan, är det helt tyst. Och inom förskolan skulle det verkligen skulle behövas manliga förebilder. Men det kommer inga förslag.

I stället för att åtgärda grundproblematiken har man försökt åtgärda symtomen och infört en genuspedagogik som redan i unga år fastställer att det är skillnad på flickor och pojkar. Det är en pedagogik som nu, 2023, fortfarande saknar bevisad evidens för att den faktiskt fungerar.

Snarare ser vi de negativa effekterna av hur den genuspedagogik vi införde i läroplanen 1998 nu 25 år senare leder till lavinartade öknningar av könsdysfori. Att det är fler flickor som vill bli pojkar än tvärtom är inte heller speciellt förvånande eftersom man från radikalfeministiskt håll matas med sanningen att man som flicka är förtryckt baserat på sin könstillhörighet och att det enda sättet att lyckas tydligen är att bli inkvoterad.

Fru talman! Vi måste sluta stirra oss blinda på utfallet och i stället börja fokusera på möjligheterna och hur vi som samhälle skapar dessa möjligheter. Värdena i om ett samhälle ska kunna anses vara jämslällldt är när det finns lika möjligheter och lika förutsättningar oavsett kön. Att nå dit är inte enkelt – det påstår ingen – men budgetpropositionen från Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, som vi nu pratar om, är ett bra steg på vägen åt rätt håll. Jag vill passa på att yrka bifall till densamma.

Vi ska fortsätta att baka med kärlek, och vi ska fortsätta att äta hemlagat mos. Men vi måste skifta fokus. Vi behöver revidera hur vi mäter jämslällldhet och fokusera på förutsättningar framför utfall. När kvinnor och män på exakt lika villkor är fria att göra sina egna val, bestämma över sitt eget liv och sin egen familj – oavsett vad man sedan väljer att göra – först då, och endast då, har vi ett jämslällldt samhälle.

När staten aktivt försöker styra en individs fria vilja för att nå ett önskat utfall är det raka motsatsen till jämslällldhet. Positiv särbehandling leder alltid till negativ särbehandling av någon annan.

(Applåder)

Anf. 171 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för anförandet! Det är väl ingen nyhet att säga att jag inte håller med om många av de ganska mustiga och långtgående slutsatser som ledamoten drar.

Jag kan till exempel säga en sak om det som ledamoten kallar kvotering men som jag väljer att kalla reserverade dagar. I den bästa av världar väljer man själv, efter egen vilja. Men ledamoten låter bli att nämna ett viktigt begrepp, och det är omgivningens förväntningar – eller rättare sagt strukturell ojämställldhet. Det är därför vi har reserverade dagar. Då får man det som ledamoten pratar om: förebilder både hemma och i form av att både mamma och pappa går till jobbet.

Men det var egentligen inte det jag skulle fråga om, utan det var något som ledamoten inte nämnde. Ärligt talat ställde jag samma fråga förra året. I den första varianten av Tidöavtalet pratade man om bristande vandel och fler möjligheter att utvisa människor på grund av detta. Prostitution togs upp som ett exempel.

För några veckor sedan kom ett förtydligande i och med utredningen. Man hade döpt om bristande vandel till brister i levnadssättet. Frågan har diskuterats vid många tillfällen här i kammaren, på frågestunder, i interpellationsdebatter och så vidare. I förra veckan hävdade jämställldhetsministern att detta inte kommer att röra utsatta människor. Det kommer inte att röra kvinnor i prostitution, det kommer inte att beröra människor som har ett beroende och så vidare, sades det. Detta var dock uppenbarligen inte hela Tidögänget med på. Sverigedemokraternas representant Ludvig Aspling menar att prostitution visst kan komma att räknas eftersom prostitution inte är att betrakta som en ärlig försörjning.

Min fråga är helt enkelt: Tycker Sverigedemokraterna att utsatta kvinnor i prostitution har ett bristande levnadssätt eller inte?

Anf. 172 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Helena Vilhelmsson från Centerpartiet!

Vi kan väl börja med förebilder och föräldraförsäkringen. Just detta att man behöver förebilder i fråga om hur män och kvinnor fungerar gentemot varandra och hur man förväntas fungera i samhället är en av anledningarna till att vi exempelvis har infört dubbeldagarna. Forskning har visat att dubbeldagarna har lett till att män och kvinnor delar mer på ansvaret naturligt.

Det som hela vår politik bygger på är att inte tvinga in folk i mönster utan just att skapa förutsättningar. Vi tror att dubbeldagarna är ett sådant gott exempel. Det har visat sig att män som får mer tid hemma med sin familj får mer förståelse och oftast en egen vilja att stanna hemma mer. Detta är ett steg åt det hållet, och vi hoppas att det kommer att funka.

Om vi tvingar någon till någonting gör man det för att man måste, men det förändrar inte ens mindset, varför man gör det. Det är det vi måste jobba med så att människor vill göra på ett eller annat sätt. Vi ska skapa förutsättningar för det. Det gäller också i olika typer av yrken, om det är män eller kvinnor som söker sig dit. Vi ska aldrig tvinga någon, utan vi måste titta på: Varför gör män så här? Varför gör kvinnor så här? Hur kan vi skapa förutsättningar så att man har möjlighet att välja utifrån sin fria vilja?

Bristande vandel pratade vi om förra året, precis som ledamoten nämner. Jag tycker att jag var ganska tydlig då, och jag vara tydlig igen. Jag har tyvärr inte tagit del av det exakta citat som det hänvisas till, men jag vill göra mig till talesperson för partiet och säga att en kvinna som är offer för prostitution utgör inte ett exempel på bristande vandel. Hon är välkommen att stanna kvar.

Anf. 173 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Först vill jag bara säga några ord till om reserverade dagar. Jag är ganska säker på att de allra flesta unga kvinnor och män som är föräldrar i dag har fått god utbildning och god information om vad som händer när man tar ut si eller så mycket föräldraledighet, vad som händer med ekonomin och vad som händer med pensionen. Ändå ser det ut som det gör. Steget till att få alla att göra det informerade valet ligger väldigt långt fram i tiden om man inte vidtar vissa åtgärder för att förbättra detta.

Jag kan återge vad som stod i den artikel jag refererade till: Regeringens samarbetsparti Sverigedemokraternas representant Ludvig Aspling håller inte med jämställhetsminister Paulina Brandberg och menar att prostitution kan räknas som ett icke ärligt sätt att försörja sig och därför vara skäl till att nekas uppehållstillstånd i Sverige. Även missbruk och stök, menar han, kan utgöra skäl till utvisning.

Ledamoten kanske ska låta bli att titta på *På spåret* i kväll och ta en diskussion med sin partikollega Ludvig Aspling.

Anf. 174 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Varför ser det ändå ut som det gör? Det var väl egentligen det jag berörde ganska mycket i mitt anförande. Det är historiska värderingar, synen på samhället och synen på kvinnan som den som förväntas ta hand om barnen som vi behöver arbeta med. Att det är en enorm utmaning tror jag att vi är överens om. Hade det funnits en jättelätt lösning hade vi sannolikt hittat den för länge sedan.

Vi har ett gediget arbete framför oss. Jag tror att vi måste fortsätta jobba med goda förebilder och god uppfostran. Och som sagt: För att kunna göra väl avvägda val behövs det också förutsättningar för det. Vi behöver också jobba med de tekniska verktygen runt omkring.

Ett av våra konkreta förslag är att man när man befinner sig på Försäkringskassans hemsida ska kunna fylla i hur man har tänkt fördela dagarna och då genast få upp en kalkyl på skärmen: Så här kommer den långsiktiga effekten att bli på era framtida pensioner. Om ni väljer att skilja er kommer det att slå så här mot kvinnan, som kanske tar det största uttaget. Om föräldrarna sedan ändå väljer att göra på något annat vis är det upp till dem, men då har de i alla fall fått rätt förutsättningar.

Jag kan inte tala exakt för vad Ludvig Aspling menade. Det är dock ett faktum att det även finns män som aktivt söker sig till prostitution och som söker sig till Sverige för att sälja sexuella tjänster. När en man medvetet har sökt sig till Sverige för att sälja sex – vilket vi vet förekommer; det förekommer på Åhléns i Stockholm – kan jag tycka att det är rimligt att detta vid en asylansökan eller liknande är någonting som det ska tas hänsyn till.

Vi måste dock göra skillnad på människor som är offer för prostitution och människor som aktivt söker sig till prostitution frivilligt och medvetet.

Det är en liten grupp, förvisso. Majoriteten är offer för prostitution; vi ska aldrig påstå någonting annat. Men denna grupp finns. Då ska man inte stirra sig blind åt det ena eller andra hållet och säga att det är på ett specifikt sätt.

Sverigedemokraterna är en del av Tidöavtalet, och detta är en del av Tidöavtalet. Sverigedemokraterna står bakom Paulina Brandbergs uttalanden. Sedan förstår jag vad Ludvig menade i det här specifika exemplet.

Anf. 175 SOFIA AMLOH (S):

Fru talman! Vi vet att Sverige har varit ett av världens mest jämfällda och jämlika länder, men så är inte längre fallet.

76 procent av styrelseledamöterna i aktiefölag är män. Sju av tio som arbetar deltid är kvinnor. Kvinnor får ut hälften av mäns tjänstepension. 70 procent av dem som vårdar med närståendepension är kvinnor. Förra året tog kvinnor ut 70 procent av all föräldraledighet. I december 2022 var 65 procent av alla personer med ett pågående sjukfall hos Försäkringskassan kvinnor. Jämfällhetsmyndighetens kartläggning av prostitution och människohandel visar att det har skett en ökning av antalet webbsidor som marknadsför prostitution. Över 12 000 annonser och profiler identifierades på dessa webbsidor.

Detta är bara några stickprov på hur jämfällheten mår i dag.

Alla sex jämfällhetspolitiska delmål är viktiga och beroende av varandra för att uppfylla det jämfällhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Att gå till ett arbete eller en sysselsättning är något fint. Förutom att man bidrar ekonomiskt till vår gemensamma välfärd innebär ett arbete eller en sysselsättning en egen identitet och självständighet. Det ger frihet.

Dagens arbetsvillkor är en konsekvens av ett ojämfällt samhälle. Kvinnor har alltid varit och är även i dag de som drabbas hårdast av otrygga anställningar. Delade turer, allmän visstid, timanställningar, sms-anställningar och hyvling är i dag vardag för många kvinnor.

Kvinnor har betydligt lägre livsinkomster än män. I dag lever många kvinnor under EU:s fattigdomsdefinition.

Tidigare i veckan presenterade organisationen Sveriges Makalösa Föräldrar resultatet av en undersökning de gjort bland ensamstående föräldrar, nästan uteslutande kvinnor. Den visar att över 40 procent av föräldrarna i år har behövt låna pengar för att klara av familjens mest basala fasta utgifter. Nästan 70 procent brukar laga billigare mat till sig själva för att prioritera maten till sina barn, och bara en tredjedel har råd att låta barnen delta i organiserade fritidsaktiviteter.

Detta är alarmerande siffror som regeringen inte kan fortsätta blunda för.

När det finns citat som ”Vi kommer inte att äta julmat i år utan får äta vanlig mat under helgerna” eller ”Det påverkar mig så att jag mår dåligt att vara beroende av allmosor” gör det fysiskt ont i mig. Vi socialdemokrater kan aldrig acceptera att de här citaten finns i Sverige.

Fru talman! Arbetsmiljön inom främst de kvinnodominerade sektorerna är ytterst bristfällig. Som en konsekvens tvingas kvinnor ofta att gå ned i arbetstid, till längre och återkommande sjukskrivningar och till att gå i förtidspension. Dålig psykosocial arbetsmiljö och stress är de största orsakerna. Nästan var tredje kvinna i ett arbetaryrke kan inte ta en kort paus

under en hel arbetsdag och kan inte alls bestämma sin egen arbetstakt. Det är bara 6 procent av männen i ett tjänstemannayrke som upplever precis samma sak. Arbetsmarknaden är oerhört könssegregerad.

De flesta som arbetar inom välfärdsyrkena är kvinnor. SD-regeringen har nu satt hela välfärdssektorn på svältkur. Vi nås av varsel efter varsel i region efter region. Det kommer inte att leda till fler kollegor eller till en bättre arbetsmiljö utan stress. Det kommer att leda till precis det motsatta. Det kommer inte att leda till färre sjukskrivningar eller tryggare anställningar. Vet ni vad? Det kommer att leda till precis det motsatta.

Fru talman! Det är arbetarkvinnor som betalar priset för den här regeringens fullständiga oförmåga att prioritera ekonomisk jämslällldhet framför skattesänkningar för de mest välbärgade eller bankernas övertinster.

Fru talman! Mäns våld mot kvinnor omfattar fysiskt, psykiskt, ekonomiskt, materiellt och sexuellt våld och är så utbrett att det klassas som ett strukturellt samhälls- och folkhälsoproblem, oavsett om det finns ett hedersmotiv eller inte. Våld mot kvinnor är en kränkning av den kroppsliga integriteten och kvinnors grundläggande fri- och rättigheter och är självklart en brottslig handling. Våldet måste förebyggas och motverkas, och offren måste erbjudas stöd och skydd.

Att arbeta med värderingar och könsnormer är oerhört viktigt, speciellt i tidiga åldrar. Det behöver genomsyra hela samhället för att våldet aldrig ska uppstå.

Våld mot kvinnor är varken en naturkatastrof eller något som sker slumpartat. I de flesta fall är förövaren känd av samhället. Kvinnor har larmat, lämnat och gjort allt som står i deras makt för att skydda sig och sina barn. Ändå mördas de av män som hatar dem. Det finns inga rimliga, förskönande omskrivningar för den här verkligheten.

Fru talman! Regeringen utreder ändringar av det sjätte jämslällldhetspolitiska delmålet. Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Alla mål som är satta för jämslällldhetspolitiken har Sveriges riksdag varit överens om, från höger till vänster. Nu vill SD-regeringen sudda ut och osynliggöra det strukturella våldet mot kvinnor.

Var tredje vecka mördas en kvinna av en partner eller expartner. Och många tusen kvinnor lever dagligen med våld och förtryck. De är ständigt rädda för sina liv. Vi kan inte låta det reduceras till ett marginellt problem för den enskilde.

När regeringen tillträdde för drygt ett år sedan lovade man att arbetet mot mäns våld mot kvinnor skulle växlas upp. Men arbetet visade sig snarare vara en nedväxling. Vi nås av rapporter om att ärenden om våld mot kvinnor och sexualbrott läggs på hög och att platserna på skyddade boenden för kvinnor som flyr från våld inte räcker till.

Det blir särskilt tydligt när regeringen i sin styrning av myndigheterna, i regleringsbrev, tar bort skrivningar om mäns våld mot kvinnor. I styrningen av Polismyndigheten togs i stort sett alla skrivningar om våld mot kvinnor bort och ersattes med ännu fler skrivningar om gängkriminalitet. Prioriteringarna blir därefter.

Jag har tyvärr inga förhoppningar om att den här regeringen kommer att göra Sverige mer jämslällldt. Jag kan bara hoppas att den inte driver på ojämställdheten för fort. Ett jämslällldt samhälle för alla kan bara uppnås genom en jämlik jämslällldhet. Då krävs det att arbetarkvinnorna, alltså hälften av landets kvinnliga befolkning, sätts i centrum. Men regeringen

har hittills bara visat ointresse för och en total oförmåga att sätta just de kvinnorna först.

(Applåder)

Anf. 176 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Tack, Sofia Amlöh, för ett engagerat anförande! Vi delar i mångt och mycket synen på arbetet med jämslällldhet.

Jag ska dock passa på att diskutera Socialdemokraternas nya samhällsanalys. Om jag vore socialdemokrat skulle jag inte se det som positivt att man ägnar den så mycket tid. Där finns nämligen ett uttalande som är djupt provocerande, enligt mig. Jag menar att det är tämligen grunda analyser.

En av förklaringarna till den misslyckade integrationen är – hör och häpna – feminismen, att man har satsat för mycket på feminismen och därför har missat killarna. Det får mig att undra vilken definition Socialdemokraterna har av feminism. Jag tycker i stället att man borde ha jobbat mer med feminism, inte minst i skolan, för att komma bort från detta.

Att killar underpresterar i skolan, särskilt i utsatta områden, är knappast något nytt. Men att Socialdemokraterna förklarar det med att samhället har fokuserat på feminism och därmed missat killarna är enligt mig ett ganska djupt provocerande uttalande.

Jag vill be Sofia Amlöh resonera lite om detta. Delar hon den synen, på det begreppet och den problembilden? Vad betyder feminism för Socialdemokraterna och för Sofia Amlöh?

Anf. 177 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Tack för dina frågor, ledamoten!

De samhällsanalyser som har presenterats är ett arbete där en rad arbetsgrupper har landat i en rad slutsatser. Jag tänker att jag låter det få vara så, för nu.

Men jag ska ändå lägga ut texten om detta. Faktum är att vi ser att pojkar hamnar efter i skolan. Resultaten skiljer sig åt. Många gånger är svaret just att vi har starka könsnormer som präglar även skolan, och de pojkar som hamnar efter, djupt. Det betyder inte alltid att de pojkarna inte lyckas i livet som helhet. Snarare lyckas man kanske ändå väldigt väl i livet när man väl kommer ut ur skolan.

Men vi ser också att många av pojkarna som inte klarar skolan och som hamnar efter tidigt utsätts för ett utanförskap. De har svårt att komma in i flera delar av samhället eller att uttrycka sig på ett sådant sätt som de skulle haft möjlighet att göra om inte de här könsnormerna kommit till så starkt uttryck.

Jag tycker alltså att vi ska fortsätta med vårt arbete. Som jag sa i mitt anförande har hela samhället ett arbete att göra när det gäller de här könsnormerna. Det ska börja i tidiga åldrar. Det måste självklart fortsätta. Alla barn har rätt att klara skolan.

Anf. 178 HELENA VILHELMSSON (C) replik:

Fru talman! Jag håller med. Jag tolkar ändå svaret som att det kanske inte kommer att stå i ett slutdokument när det gäller politikutveckling att problemet heter feminism och att det är därför pojkar misslyckas i skolan.

Självklart finns det könsnormer i skolan. Då är det ännu mer problematiskt att man i samma rapport döpte skolan till tjejskolan, eftersom det

är tjejrna som lyckas i skolan. Det riktar på något sätt fokus mot att det är tjejrnas fel att killarna inte lyckas i skolan.

Vi kan absolut komma åt detta genom att tidigt diskutera könsnormer i skolan och förskolan. Det viktigaste är att vi ser både killar och tjejer och att vi även identifierar hedersproblematiken, att unga tjejer är överrepresenterade bland dem med psykisk ohälsa, att den sexualisering som unga tjejer pressas av och att de hot och det hat på nätet som drabbar tjejer många gånger är större än det som drabbar killar.

Det är klart att killars resultat i skolan behöver förbättras. Men det görs genom att förbättra skolan så att både tjejer och killar mår bra där. Det görs inte genom att man ställer feminism och killar mot varandra.

Anf. 179 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Jag kan instämma helt i det ledamoten sa om att vi inte kan ställa feminismen och pojkar mot varandra. Det krävs att vi ser att pojkar som kommer efter har samma rätt att klara skolan. Jag känner mig också ganska säker på att det inte kommer att formuleras på samma sätt i framtida dokument i arbetsgruppen.

Alla barn har rätt att klara skolan, oavsett vilket kön de har. Förhoppningsvis är de fria från de starka könsnormer som vi vuxna blir väldigt fastlåsta i dagligen. Det är otroligt olyckligt när det tidigt sätter sig hos barnen.

Anf. 180 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Jag tänker lägga lite tid på ämnet mäns våld mot kvinnor. Det är ingen tvekan om att våld i nära relationer är en fråga där ett könsperspektiv dominerar. Ibland lyfter man fram män som offer i samkönade relationer, eller pojkar – det vill säga barn – och män som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck.

Stöd till utsatta män är ganska svårt att hitta. Om utgångspunkten är antalet anmälda brott är nog begreppet mäns våld mot kvinnor mest passande, men om man breddar undersökningen något får man en helt annan bild. Ända sedan 70-talet finns det studier som visar att lika många män som kvinnor slår och blir slagna. För svensk del har Brå gjort rapporter, och de visar att det går åt bägge hållen. Faktum är att både män och kvinnor utsätts och att både män och kvinnor är förövare. Våld som drabbar män är alltså betydligt vanligare än man tror.

Kvinnor får ofta betydligt mer fysiska men, och det är precis som ledamoten nämner främst kvinnor som har dött av detta våld. Det är inte förvånande eftersom män generellt är större och starkare än kvinnor och därmed kan skada en kvinna mer.

I populärkulturen – alltså film, tv och serier – finns tydliga exempel på hur det funkar när en kvinna slår en man. Örfilar och våld från en kvinna porträtteras som berättigade handlingar, och det är oftast mannen som ska skämmas efteråt för att han har gjort någonting fel. Det målas upp som att kvinnors våld knappt skadar män, för en riktig karl ska ju tåla ett litet slag.

Det är svårt att söka hjälp när den du älskar slår dig, och det blir knappt lättare när hela samhället agerar som om våldet du upplever inte existerar. Som man hamnar man i ett sådant läge.

Vad menar Socialdemokraterna att vi ska göra åt de män som slås och som göms bakom begreppet mäns våld mot kvinnor?

Anf. 181 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Från 2017 till 2022 var det 86 kvinnor som dog, alltså blev mördade. Det finns inga siffror som visar på att lika många män blev det. Det är den yttersta konsekvensen av det ojämslälllda samhället.

Det här är strukturellt, som jag sa i mitt anförande. Det är män som slår kvinnor. Jag blir ändå rätt förvånad över att man vill sudda ut detta. Det är helt uppenbart att strukturerna ser ut så här. Varför ska vi nu inte tala om vilka som är förövare och vilka som är offer? Det ska vi ju göra i alla andra politiska sammanhang, men tydligen inte här. Varför ska vi lyfta fram det som inte är strukturellt?

När det kommer till målet att bekämpa mäns våld mot kvinnor finns det under den rubriken många fler målgrupper och beskrivningar. Begreppet våld i nära relation omfattar flickor, kvinnor, pojkar, män och hbtqi-personer. Vad saknas i det delmålet för att man ska kunna jobba även med andra målgrupper?

Anf. 182 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik:

Fru talman! Det finns inget förslag om att det här delmålet ska suddas ut. Det finns ett förslag om att det ska breddas så att alla inkluderas.

Enligt en helt färsk rapport om våld i relationer är det i 15 procent av fallen kvinnor som slår män. I 85 procent av fallen är det åt andra hållet. När det heter mäns våld mot kvinnor osynliggör vi den gruppen om 15 procent. Det tycker Socialdemokraterna uppenbarligen är en bra idé.

Lönegapet mellan män och kvinnor är strax under 5 procent, alltså en tredjedel så stort, men det är en jätteviktig fråga för Socialdemokraterna. Den vill man belysa och jobba med. Men när 15 procent av alla våldsbrott begås av kvinna mot man ska vi inte prata om det. Att bara byta ut begreppet är tydligen jätteallvarligt.

Jag vill vara tydlig med att vi inte ska sudda ut någonting; vi ska bredda det. Det finns inte ens något förslag. Vi kan väl vänta tills det finns ett förslag? Jag utgår från att man vill ta fram ett förslag där det är tydligt att det gäller mäns våld mot kvinnor, kvinnors våld mot män, kvinnors våld mot kvinnor, mäns våld mot män, vuxnas våld mot barn och så vidare.

Tanken är inte att någonting ska suddas ut. Tanken är att det ska breddas så att även den man som blir slagen av sin fru ska våga söka hjälp. Det finns ju, precis som ledamoten nämner, ett antal könsnormer i vårt samhälle som bland annat säger att den man som blir slagen ska tåla det för att vara en riktig man.

Anf. 183 SOFIA AMLOH (S) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna är också emot allt våld. Det finns nog inget parti i den här kammaren som är emot våld mer än något annat. Men när det gäller samhällsstrukturer och att synliggöra det största samhällsproblemet är det de 85 procenten vi ska fokusera på att komma åt. Vi måste se till att en kvinna inte dör var tredje vecka. Vi måste tala om problemet.

Ni vill bredda målet och säga att allt våld är fel. Men hela jämställdhetsarbetet och jämställdhetsfrågan handlar ju om maktförhållandet mellan män och kvinnor. Jag undrar, eftersom jag inte har hört något om det och ledamoten kanske kan få ett annat tillfälle att beskriva det, inom vilket delmål kvinnor är överrepresenterade i sin maktutövning eller har en

mycket starkare ställning i samhället. Inom vilket av delmålen finns det? Jag tror egentligen att vi är helt överens, för det finns inte.

Det är alltid männen som har dragit vinstlotten. Det gäller alla sex delmål. Det visar på strukturen, och det är just den vi talar om.

Den yttersta konsekvensen av det ojämsställda samhället är våldet, och det drabbar i väldigt hög grad kvinnor. Det tycker vi socialdemokrater att vi ska adressera och komma åt.

Anf. 184 CAMILLA RINALDO MILLER (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag.

För ganska exakt ett år sedan stod jag i denna talarstol för första gången. Det var nervöst, och fortfarande är det med respekt och bävan jag gör det. Du som fortfarande orkar lyssna och titta undrar kanske varför. Är det inte bara en vanlig dag på jobbet? Jo, på ett sätt är det faktiskt det. Men det är också mycket större, för jag talar ju inte i egen sak utan för mina väljare och för dem som inte själva orkar göra sin röst hörd. Det är ett stort ansvar.

Fru talman! Grunden för jämställdhet mellan kvinnor och män är alla människors lika, absoluta och okränkbara värde. Jämställdhet ska vara att kvinnor och män har samma makt att forma samhället och sina egna liv. Med det som mål och utgångspunkt finns det flera delmål för att se till att det blir verklighet.

Det handlar bland annat om en jämn fördelning av makt och inflytande, jämställd hälsa och ekonomisk jämställdhet. Det handlar om att jobba brett för att uppnå ett mer jämställt samhälle, och det ser vi i underlaget för utgiftsområdet från regeringen.

Fru talman! Som kristdemokrat talar jag gärna om värderingar och de värden som bygger vårt samhälle starkt. Dessa värden är nu viktigare än någonsin. Jag är därför glad att det finns många viktiga punkter i budgetförslaget för utgiftsområde 13 som rör jämställdhet.

En sådan är hedersfrågan. Alltför många lever i dag i tvångsäktenskap och barnäktenskap, lider i det tysta och utsätts dagligen för övergrepp som hot och misshandel. Det kan aldrig accepteras, och vi som samhälle måste markera ett tydligt avståndstagande mot de här vedervärdiga brotten. De som utövar hedersvåld ska lagföras, för hedersvåldet strider inte bara mot våra lagar och regler, västerländsk humanism och vårt västerländska sätt att leva. Det är också ett brott mot de mänskliga rättigheterna.

Jag är glad att vi har en regering som låter detta faktum styra politikens inriktning, adresserar det och tar sig an hedersfrågan med ett helhetsgrepp.

Inte minst visar hedersfrågan integrationspolitikens stora misslyckande över decennier. Den visar det som vi kristdemokrater gång på gång har påtalat, nämligen att integration handlar om mer än bara jobb och språk. Det handlar om värderingar, om att bli välkomnad in och bli en del av samhällsgemenskapen i ett tidigt skede, om jämställdhet och om frihet att forma sitt eget liv. Fadimes pappa både kunde svenska och hade ett jobb. Ändå mördade han sin dotter i ett brutalt hedersmord. Integration handlar om mer än jobb och språk.

Vi måste börja tidigt i familjerna och i skolan för att motverka hederskultur. Faktum är att en rapport från Malmö stad visar att hedersnormer förekommer bland barnen redan i förskolan på 12 av 13 förskolor. Det är

väldigt allvarligt, och jag är glad att regeringen har intensifierat arbetet här.

Herr talman! Jag måste få berätta om Underground Råslätt i Jönköping, ett mycket lyckat exempel på integrationsarbete. Jonny Cato sa i sitt anförande att tjejer inte syns ute på gårdarna. Då måste jag få nämna Underground, som låter tjejerna vara ensamma de första timmarna på fritidsgården mellan 16 och 18. Därefter är killarna välkomna. Det har visat sig fungera mycket bra. För övrigt är hela deras sätt att arbeta med integration ett lysande exempel och ett lyckat exempel på fungerande integration.

Herr talman! Kristdemokraterna är samhällsbyggare och har precis startat reformmaskineriet i regeringsställning. Sverige har kommit långt inom jämställdhet, men värderingarna om jämställdhet måste vinnas av varje generation. Det ser vi inte minst utifrån hedersfrågan men också när man vill låtsas som att kön inte finns. Att radera kön undergräver jämställdhetspolitiken och osynliggör både kvinnors och mäns livssituationer.

Jämställdhet är ett arbete som vi måste göra allihop för att ge människor, kvinnor såväl som män, möjligheten att ha samma makt att forma samhället och sina egna liv och likvärdiga förutsättningar och villkor för att kunna utveckla sin fulla potential i såväl familjelivet som arbetslivet och samhällslivet. Vi har kommit långt med jämställdheten i Sverige, men vi kan inte slå oss till ro. Arbetet måste fortsätta, för vad jämställdhet ytterst handlar om är alla människors lika värde.

Med detta sagt, herr talman, yrkar jag återigen bifall till utskottets förslag.

Jag vill också passa på att önska en god jul, när den väl kommer. Jag vill önska herr talmannen, kansliet, alla tjänstgörande och övriga riksdagsledamöter i salen en riktigt god jul.

Anf. 185 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Så här snart fyra timmar efter att vi började märker jag att folk är lite trötta. Jag lovar att jag ska köra på.

Jämställdhet är faktiskt en fråga om liv och död, om kvinnors rätt till sina kroppar och sin trygghet. Jämställdheten kommer inte av sig själv, utan precis som tidigare generationer och kommande generationer måste vi i vår generation kämpa för feministiska reformer för att någon gång komma i mål.

Vänsterpartiet är ett feministiskt parti. Vi vill sätta fokus på frågor som maktfördelning, ekonomiska orättvisor, arbetsfördelning i hemmet och alla former av förtryck och våld mot kvinnor.

Våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem som har förödande och långtgående konsekvenser både för de individer som drabbas och för samhället i stort, såväl i form av mänskligt lidande som utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv. Genom preventivt arbete över tid och på många arenor kan det våldet på sikt försvinna.

Herr talman! Kvinno- och tjejjournernas arbete bygger på en idéburen grund utan vinstintresse, och de är en uppskattad tillgång för samhällets gemensamma strävan att motverka våld. Deras röst har varit helt avgörande för jämställdhetsarbetet. Detta till skillnad från det ökande antalet privata aktörer, vars plats på marknaden medför en risk för att mångårig erfarenhet utarmas.

Kvaliteten på jourernas stöd lovordas ofta högljutt och från många håll. Men det finns en stor skillnad mellan de olika politiska förslagen gällande hur jourernas framtid ska säkras.

Det här är min femte debatt i just det här ämnet, och återigen säger jag att vi måste ge kvinnojourerna en trygg, hög och stabil finansiering.

Vi vill skydda, bibehålla och stärka de fristående kvinnojourerna. I dag bedrivs de jätteofta i projektform och är beroende av tillfälliga satsningar. Och som jag sa tidigare hotar den ökade graden av privatisering hela den ideella stödverksamheten och all den kunskap som finns där.

Jag hoppas verkligen att regeringen tänker om, tar nya tag och tydliggör att kvinnojourerna kommer att garanteras långsiktiga och stabila ekonomiska lösningar för att kunna bedriva sin verksamhet.

Eftersom Vänsterpartiet bland annat vill tillföra mycket mer medel till kvinnojourerna kan jag inte yrka på något i det här betänkandet, utan vi kommer med ett särskilt yttrande.

Herr talman! Jag tycker att det är fascinerande att årets ekonomipristagare, Claudia Goldin, får priset med motiveringen att hon ”var först med att ge en helhetsbild av kvinnors inkomster och deltagande på arbetsmarknaden genom århundradena”. Det har vi ju kunnat visa i ganska många år. Men nu fick hon i alla fall priset för detta, och det har uppmärksammats världen över.

Hennes forskning belyser drivkrafterna bakom förändringarna och pekar på de huvudsakliga orsakerna till de skillnader mellan könen som kvarstår än i dag, och då har hon sökt 200 år tillbaka i tiden.

Det hon presenterar är att i princip vilket land i världen vi än åker till ser vi precis samma mönster, bara lite mer eller lite mindre tydligt: I alla länder har män alltid mer i lön än kvinnor har. Det här är ett globalt problem.

Trots att kvinnor, inte bara i Sverige utan över hela världen, under 1900-talet har valt att utbilda sig i allt högre grad och ganska ofta går om männen ligger de fortfarande under i löner.

Då börjar man fundera på vad det finns för åtgärder att vidta – det finns givetvis jättemånga. Men eftersom detta inte är en debatt i till exempel socialförsäkringsutskottet ska jag inte prata om hur vi ska göra med föräldraförsäkring och så vidare, utan det tar vi där. Men det finns jättemånga åtgärder för att, om man vill, komma åt den könsmaktsordning vi har nu, där män alltid är överordnade kvinnor, både ekonomiskt och vad gäller våldskapital.

I förra årets debatt tog jag upp kvinnomaktsutredningen från 1998, så det ska jag inte göra igen – även om det är skrämmande att jag skulle kunna återanvända samma anförande år efter år. Men jag tänkte avsluta med att återge den korta sammanfattningen i den utredningen.

Den korta slutsatsen av utredningen var att Sverige inte är ett jämställt land. Arbetslivet fungerar inte rationellt. Könskvotering är vanligt, och då handlar det inte om den könskvotering alla tror att det handlar om – att vi ska peta in en massa inkompetenta kvinnor överallt – utan om den könskvotering som män i alla tider alltid har ägnat sig åt när de tagit med sina kompisar in i styrelserummen. Vidare: Män är som korkar – de flyter alltid upp. Det är bättre att satsa på könsbyte än på utbildning. Offentlig sektor exploaterar kvinnor.

Dessa punkter är alltså inte mina egna, utan de listades i slutet av kvinnomaktsutredningen. Men jag tyckte att de var lite piffiga, för de stämmer fortfarande fast så många år har gått.

Sverige borde kunna bättre, eller hur? Vi borde satsa på att ta oss förbi Nya Zeeland, Finland, Norge och Island. Island har legat i topp i 14 år. Jag tycker att vi borde satsa på att ta oss i kapp och ta den platsen genom att faktiskt bli ett mer jämställt land.

Med detta, herr talman, vill givetvis även jag önska alla en riktigt fin och härlig, röd jul!
(Applåder)

Anf. 186 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr talman! Vid denna sena timme på fredagen, då jag själv varit högst delaktig i att förlänga debatten genom att begära repliker, ska jag försöka korta mitt anförande lite.

Jämställdheten kan inte vänta. Jämställdheten har drabbats av backlash många gånger – det är väldigt tråkigt. Utvecklingen mot jämställda löner har stannat av och till och med gått bakåt. Problemet med mäns våld mot kvinnor kvarstår. Det biter sig fast, och vi verkar oförmögna att göra något åt det.

Det finns förstås behov av åtgärder för att främja jämställdhet inom alla politikområden, för det handlar om en del av en helhet som behöver åtgärdas. Detta arbete får inte stå tillbaka när övriga kriser i samhället ska bekämpas.

Mäns våld mot kvinnor är ett stort samhällsproblem. Våldet förekommer i hela landet, i alla åldrar och i olika typer av relationer, men det drabbar på ett helt överskuggande sätt flickor och kvinnor. År 2022 anmäldes över 20 000 fall av misshandel av en kvinna över 18 år där den utsatta var bekant med gärningspersonen. Mörkertalet är stort – det vet vi. Det behövs krafttag för att sätta stopp för detta, hejda den akuta våldsspiralen och långsiktigt skydda våldsutsatta kvinnor så att vi någon gång kommer bort från den värsta av effekterna, nämligen att 15–20 kvinnor mördas varje år.

Alla åtgärder vi vidtar för att stoppa mäns våld mot kvinnor går att använda mot alla former av våld i nära relationer. Jag är otroligt trött på den whataboutism som vi ständigt får höra. Det strukturella problemet handlar om att män misshandlar kvinnor. Detta måste vi bekämpa.

Kvinno- och tjejjourerna har en unik erfarenhet och kompetens och gör ett ovärderligt arbete för att hjälpa flickor och kvinnor i utsatta situationer. De gör detta som ett komplement till kommuners ansvar, inte en ersättning för det. Det är det offentligas skyldighet att trygga en långsiktig och stabil finansiering.

Vi vet att mäns våld mot kvinnor börjar med killars våld mot tjejer. Det är ett tydligt mönster att de män som slår själva har upplevt våld i hemmet. Därför måste vi prioritera våld i ungas partnerrelationer. Det finns ett stort behov av preventiva åtgärder. Centerpartiet menar att det behövs särskilda resurser till aktörer som riktar sig till unga som utövar våld och kontroll i sina partnerrelationer och stöd till dem som utsätts för våld i relationer mellan unga.

Nu har liberalen lämnat kammaren, men förra året diskuterade vi här i kammaren om detta stöd existerade eller inte – det var i fara. Jag tolkar Liberalernas inlägg som att regeringen nu har säkerställt det. Det framgår

inte riktigt i betänkanlet, men vi i Centerpartiet har pekalt ut detta i vår budget.

Vi vill också införa ett nationellt lämnaprogram för kvinnor som lever i våldsamma relationer, där polis, socialtjänst, skatteverk, sjukvård och så vidare samverkar, så att de som lämnar en våldsamt relation – de kanske försöker ta steget för första, andra, tredje eller tionde gången – faktiskt ska lyckas och snabbt och ordnat får det stöd som behövs.

Herr talman! Med precis denna metod jobbade polisen i södra Stockholm i det så kallade IGOR-projektet, som dock hastigt och lustigt lades ned utan förklaring. Arbetet för att motverka mäns våld mot kvinnor får som sagt stå tillbaka för annan brottsbekämpning. Man kan inte dra någon annan slutsats, och det är skamligt.

Centerpartiet vill också se en lämnapeng, eller ett fuck off-kapital, för att täcka kostnaderna för den kvinna som hastigt tvingas bryta upp, lämna sitt hem och sin egendom och etablera sig på en ny ort. Det är helt orimligt att den utsatta kvinnan själv ska bekosta flytt, ny bostad, nya abonnemang, nya kläder och så vidare.

Och vet ni, det är ungefär så det fungerar för män som deltar i exitprogram för att lämna kriminella miljöer. Tre och ett halvt år av strukturerat stöd utgår till män i exitprogram i form av rehab, sysselsättning, fritid, studier, ekonomiskt stöd med mera. Kvinnor som lämnar en våldsamt relation får inget av detta i dag, apropå strukturell ojämslällldhet.

Och därmed kommer vi lite mer in på ekonomisk egenmakt, herr talman. Vi måste komma till rätta med de löneskillnader som existerar i dag, den ojämslälllda fördelningen av föräldraledighet, deltidsarbete och de strukturer som hindrar kvinnor från att starta företag. Det är lite pinsamt att Sverige sticker ut så i en internationell jämförelse i och med att så få kvinnor driver företag.

Kvinnor ska inte vara beroende av en partner för sin ekonomi; kvinnor ska ha råd att skilja sig. Att föda barn ska inte stå i vägen för karriär eller företagande, och det ska inte heller vara en ekonomisk fälla för kvinnor.

Vi pratade i repliker om en form av nudging, vilket är jätteviktigt. Med dagens teknik borde alla kunna göra informerade val. Alla myndigheter borde få i uppdrag att jobba med det som kallas nudging.

Vi behöver reformera föräldraförsäkringen så att den är anpassad till ett modernt arbetsliv och till företagande. Vi vill se en ny, kraftigt ökad jämslällldhetsbonus, borttagna dagar på lägstanivå och ett avskaffat tvåbarnstillägg.

Herr talman! När det gäller kvinnors företagande känner ni till detta med 1 procent. Det är 1 procent av det statliga riskkapitalet som riktar sig till kvinnors företagande. Detta är otroligt märkligt. Vi behöver se över strukturerna för företagsstödet; det måste göras om. Incitamenten för jämslälllda styrelser och jämslällld fördelning behöver lockas fram och stärkas.

Utlandsfödda kvinnor har vi pratat om. Företrädare för regeringspartierna nämnde att man faktiskt, som jag tolkar det, vill se över flerbarnstillägget, vilket är bra. Jag tror att man generellt behöver se över föräldraförsäkringen för att korta den tid kvinnan är borta från arbetsmarknaden, vilket ofta är en väldigt lång tid.

Detta med utlandsfödda kvinnor pratade vi inte om, men det kom en utredning för ett halvår sedan, *Etablering för fler*, där dessa saker faktiskt finns på förslag.

Jag ser också fram emot att det kommer propositioner på området. Många har kommenterat att det har varit tomt på den listan. Här finns det många bra förslag att ta tag i. Jag ser fram emot att regeringen gör detta.

Till sist vill jag bara säga några ord om arbetet mot prostitution och människohandel. Häromdagen presenterades en utredning som heter *Ut ur utsatthet*, som handlade om hur man ska förmå utsätta kvinnor att lämna prostitution, alltså ett exitprogram.

Vi vet ju att människohandel för sexuella ändamål är en av de mest lukrativa verksamheterna, och den finansierar till stor del gängkriminalitet. I kölvattnet av pandemin och kriget i Ukraina har människohandeln ökat, och den gäller både kvinnor och barn.

De reflektionstider som finns i dag och regleras i utlänningslagen är ett instrument, men det är långt ifrån tillräckligt för att identifiera offer. Vi gör inte vår läxa enligt internationella konventioner. Vi identifierar inte tillräckligt många offer i prostitution och människohandel, och de som identifieras får inte det stöd som de har rätt till.

Jämställldhetsmyndigheten och dess regionkoordinatorer har ansvaret att jobba mot prostitution och människohandel. De kan göra mycket mer. De kan jobba mer strukturerat med samverkan, metodstöd och spridning av goda exempel till myndigheter. Vi tycker att man ska rikta in sig på att nå barn. Det finns enormt många barn som är offer för människohandel.

Slutligen det viktigaste: Vi behöver starta en nationell stödtelefon inriktad mot just detta. Det finns stödtelefoner när det gäller våld i unga relationer och stödtelefoner som kvinnor som misshandlas kan ringa till. Men människor som undrar över saker – de kan vara oroliga för vad som händer och kanske misstänker att det finns en lägenhetsbordell – vet inte riktigt vart de ska vända sig. Därför behöver vi en nationell hotline.

En sådan hotline finns i en del av våra grannländer. Den ska vara öppen dygnet runt, och vem som helst ska kunna ringa dit och ställa frågor och tipsa. Inte minst ska de utsatta ska veta att de kan få hjälp där.

Eftersom Centerpartiets budget föll i tidigare voteringar har jag inget yrkande utan hänvisar till vårt särskilda yttrande. Jag vill också passa på att önska alla en god jul och ett gott nytt år.

Anf. 187 JANINE ALM ERICSON (MP):

Herr talman! Varje månad mördas en kvinna av en man som hon har eller har haft en relation med. Varje vecka misshandlas kvinnor och flickor brutalt av en man de har eller har haft en relation med. Varje dag lever tusentals flickor och kvinnor i skräck för en man de har eller har haft en relation med.

Mäns våld mot kvinnor är ett misslyckande för oss som samhälle, och det är just som samhälle som vi behöver ta oss an detta tillsammans. Skulden ska ju alltid ligga på den som förtrycker och den som slår, men ansvaret för att förebygga våldet och se till att rätt hjälp finns i rätt tid är vårt gemensamma. Då måste vi också börja tidigt, med barnen i redan i förskolan och i skolan. Vi måste tala om att vi visar respekt för varandra och inte skadar varandra i vare sig ord eller handling. Men vi ser i alltför många fall att detta inte räcker till.

Sveriges kvinno- och tjejjourer räddar varje dag liv genom sitt arbete för att skydda och hjälpa kvinnor och barn. Deras verksamheter är den yttersta utposten i ett Sverige som ännu inte lyckas skydda kvinnor från

våld. Och det är just så de måste betraktas, som en yttersta utpost och då inte bara i ord, utan framför allt i pengar.

Vi ser hur många av jourerna kämpar för att bedriva verksamhet med otillräckliga resurser och en finansiering som inte är säkrad från år till år. Det är helt enkelt inte hållbart. Miljöpartiet gör därför i sitt budgetförslag en ökad satsning på anslaget till kvinno- och tjejjourer med 70 miljoner kronor. Vi föreslår också en särskild satsning för att stärka finansieringen av civilsamhällesorganisationernas stödverksamhet för barn och unga. Båda dessa satsningar behövs här och nu, och jag hade önskat att även regeringen kunde öppna ögonen för det skriande behov som finns runt om i hela landet.

Under hösten har många larmrapporter nått oss som handlar om hur mycket våld det finns i just ungas relationer. Det är många som vittnar om hur den första kärleken snabbt förvandlas till en mardröm och hur fort det psykiska och fysiska våldet normaliseras när det också blir vardag för allt fler.

Vi har mött unga tjejers berättelser om hur den samtyckeslag som vi ofta är så stolta över helt saknar betydelse i deras liv. Vi hör många killar som berättar historier som vittnar om att samhället också har ett enormt ansvar att visa att varje människas rätt till sin kropp är lika viktig.

Vi ser att våldet i nära relationer kryper allt längre ned i åldrarna, och det är en ytterst oroväckande utveckling som vi måste ta på största allvar och göra allt i vår makt för att bryta. Om vi inte gör det kommer våldet att eskalera, och det vill ju ingen av oss.

På samma sätt som mäns våld mot kvinnor varje dag kostar kvinnors liv, trygghet och frihet gör det hedersrelaterade våldet och förtrycket precis samma sak. Över 20 år har gått sedan Fadime mördades i den så kallade hederns namn.

Sedan dess har mycket hänt. Men tyvärr är det ännu mer som inte har hänt. Ungas liv begränsas i allt högre grad av normer och värderingar som helt enkelt inte hör hemma i ett fritt och jämställt samhälle. Ska det hedersrelaterade våldet och förtrycket stoppas måste alla aktörer i samhället ges rätt förutsättningar för att göra sin del av jobbet. Det har de inte i dag, och det kommer de verkligen inte heller att ha när regeringens enorma neddragningar i kommuner och regioner omsätts i verkligheten.

Arbetet med att identifiera det hedersrelaterade våldet och förtrycket ligger i väldigt hög utsträckning på skolan, vården och socialtjänsten. Det är där hjälpen måste finnas, och det är där resurserna måste sättas in. Men om resurserna inte finns där – och det är detta som vi nu riskerar – är ungas liv och frihet ute på tunn is. Detta är en av de konsekvenser vi riskerar med regeringens ekonomiska politik.

De neddragningar som de facto kommer att drabba kommunerna kommer också att drabba dessa verksamheter, de som finns i vardagen och kan upptäcka det hedersrelaterade våldet och förtrycket.

Vi i Miljöpartiet vill i stället stärka kommunernas och regionernas ekonomi, just för att inte de allra svagaste, de som behöver samhällets stöd allra mest, ska få stödet indraget.

Herr talman! Kunskap är också makt. Det gäller på alla områden, inte minst när det kommer till hur arbetet för lika rättigheter, jämlika förutsättningar och jämställdhet ska drivas och utformas. Men för att kunskapen ska utvecklas och upprätthållas krävs också resurser. Det krävs resurser

men också politiker som vågar prioritera kvinnors rättigheter och som har förmågan att se att det är just kunskap som lägger grunden för att vi som samhälle ska göra saker i rätt tid.

Sedan den här regeringen tillträdde har den fört ett i bästa fall lågintensivt krig mot kunskap och beprövad erfarenhet på flera politikområden. Feeling har lätt förväxlat med fakta, och vetenskapliga rön om vad som är effektivt och inte har sopats lite under mattan till förmån för mer populistiska utspel. Vinnarna blir allt som oftast Sverigedemokraterna och deras politik, och förlorarna blir alla vi andra.

Men medan regeringen river ned vill vi bygga upp. Vi vill se mer satsningar på skolan, mer genuspedagogik och mer utbildning om sex och samtycke i skolan.

Jämsällldhetsmyndigheten är en viktig del av det stora strukturella arbetet för ett jämsällldt Sverige och för arbetet mot mäns våld mot kvinnor och det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Myndigheten har den kompetens som krävs för att på ett övergripande sätt systematiskt arbeta med frågorna och bidra till att Sverige når sina jämsällldhetspolitiska mål. Därför vill vi skjuta till mer pengar, inte mindre.

För att man ska uppnå jämsällldhet krävs det ett fortsatt idogt arbete på alla fronter. I Sverige har vi kommit långt i ett internationellt perspektiv, men vi har fortfarande lång väg att gå. Och på några områden backar vi. Vi har inte uppnått jämsällldhet när det gäller något av våra jämsällldhetspolitiska mål. Detta är alltså ett arbete som måste skalas upp. Det måste arbetas med det i alla utskott, och det gäller så gott som alla budgetposter. Det gäller kanske till och med vissa budgetposter lite mer än andra, och då är det inte just denna som jag menar.

Jag tänkte säga några ord om neddragningarna i välfärden och vad de kommer att göra för jämsällldheten och de jämsällldhetspolitiska målen. När vi minskar resurserna till vården och omsorgen är det kvinnors arbetsituation och kvinnors löner som kommer att påverkas. Det är likadant när det gäller förskollärare och lärare. Detta kommer att leda till mer ohälsa och en urholkad jämsällldhet, oavsett vad regeringen säger.

Herr talman! Miljöpartiet är ett feministiskt parti. Det innebär att vi med politiska och ekonomiska verktyg vill verka för jämsällldhet och motverka den rådande könsmaktsordningen, där män de facto har mer makt än kvinnor. För Miljöpartiet är jämsällldhet i grunden en fråga om frihet – en frihet för alla att vara den en är, i Sverige och i världen.

Vi vill mer än regeringen, men det får jag inte yrka på. Därför nöjer jag mig med att hänvisa till vårt särskilda yttrande.

(Applåder)

Anf. 188 SARA GILLE (SD):

Herr talman! Jag hoppas att min röst kommer att hålla under detta anförande, för jag har blivit ganska krasslig.

Jag skulle vilja börja med att yrka bifall till utskottets förslag till ansvarsfördelning inom området. Jag kommer att beröra ämnena hedersrelaterat våld och förtryck samt mäns våld mot kvinnor.

Även om det är vanligare att det är en kille som utövar våld mot sin flickvän kan det självklart se ut på andra sätt. Våld kan nämligen förekomma i alla slags relationer. Det får vi inte glömma bort.

Vi kan läsa att det är prioriterat att bekämpa könsrelaterat våld och hedersrelaterat våld och förtryck utifrån det jämställldhetspolitiska målet. Att det är konstaterat innebär inte att vi har rätt det i land än. När det gäller det här tillkommer det väldigt mycket utmaningar.

Hur bekämpar vi detta då det mesta sker i det dolda? Hur hittar vi dem som utsätts, och hur hjälper vi dem på bästa sätt? Hur hittar vi de faktiska förövarna? En del tar ju faktiskt på sig skulden för att skydda familjen.

Både mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck är ett stort problem här i landet, och det är områden som behöver synliggöras mer.

Både kvinnor och män ska ha rätt att bestämma över sitt eget liv och sin egen kropp. Men då måste de också ha möjligheten att göra det, vilket många tyvärr inte har i dag. I stället kan man tvingas på en religion. Man kan ha krav på sig kring vilka kläder man får bära och så vidare. Rätten att bestämma över sitt liv och sin kropp fallerar. Alla ska ha samma förutsättningar att fatta självständiga beslut, men alla har inte det så som det ser ut i dagens Sverige.

Herr talman! Även om vi ser att hedersvåldet och förtrycket har eskalerat i och med tidigare regeringars oansvariga migrationspolitik är det ett problem som vi också ser hos dem som invandrade redan på 80-talet. Min egen släkt kom hit på 80-talet. För dem är det självklart med omskärelse och kusunäktenskap. Och generationer efter dem utövar samma uppfostran som de själva fick.

Vi ser tydligt att vi inte enbart behöver få dem som flyttat in i landet det senaste året att förstå. Vi behöver även få dem som har bott här längre tid att göra det. Detta är ett väldigt svårt och komplext område att få bukt med, men det är något som vi inte får strunta i.

Sedan kan vi inte bortse från att det finns ett tydligt samband mellan invandring från vissa länder och hedersförtryck – det kan vi inte förneka. Hederskulturen anammas i en del av världen som nu har bosatt sig alltmer här i Sverige.

Vi behöver bli bättre på att förhindra våld i nära relationer men också på att hjälpa dem som redan lever ett liv tillsammans med en våldsam partner. Vi behöver även bli bättre på att hjälpa och stötta dem som faktiskt lyckas ta sig ur ett destruktivt förhållande.

Jag har faktiskt levt tillsammans med en man som var väldigt aggressiv, och jag vet hur svårt det är att ta sig ur ett sådant förhållande. Den som inte har upplevt ett destruktivt och förtryckande förhållande kan helt enkelt inte fullt ut förstå vad det innebär.

För många är det svårt att förstå varför man inte lämnar eller hur man kan tryckas ned så pass mycket att man knappt har en egen identitet kvar. Men faktum är att för de flesta händer detta samtidigt som allt normaliseras mer och mer.

Herr talman! Tyvärr är jag inte den enda som har upplevt det här. Faktum är att var femte ung person i Sverige har varit utsatt för brott i en relation, detta enligt en undersökning som gjorts av Brottsförebyggande rådet.

Jag vet också att även om man lyckas ta sig ur det destruktiva förhållandet innebär det inte att man är fri. Tiden efteråt kan bli väldigt svår. Man kan uppleva skuld känslor för att man lämnat samtidigt som man kan känna en lättnad. Livet efter ett uppbrott ter sig alltså inte som en dans på

rosor för alla. Har man lämnat en aggressiv man innebär det inte att man är fri. I mitt fall hade jag en man som faktiskt sökte upp mig efteråt och som fortsatte vara aggressiv och hotfull.

Vi behöver bli bättre på att finnas för dem som är utsatta samtidigt som vi behöver ha hårdare straff för dem som utför brotten. Men vi behöver också bli bättre på att hjälpa den som har varit utsatt men som har lyckats ta sig ur det destruktiva och våldsamma förhållandet. Vi får inte glömma tiden efter förhållandet.

Oftast är det oerhört svårt att ens prata om vad man har utsatts för, mycket på grund av hotbilden men också på grund av den skam man kan känna. Att då ta steget och anmäla förövaren är inte alltid det självklaraste, speciellt inte om det finns en fortsatt hotbild mot en.

Många kvinnor som lyckas ta sig ur ett destruktivt förhållande vill bara överleva, vilket är fullt förstäeligt. Det har jag själv upplevt. Att anmäla och reta upp sin förövare ytterligare är inte det lättaste. Att man riskerar att träffa förövaren i rättssalen kan också bidra till att man inte vill anmäla.

En eventuell skilsmässa efter uppbrottet kan också vara väldigt svår och krånglig, speciellt om personen överklagar. Då kan det dra ut på tiden ytterligare. Jag har själv fått erfara att mitt ex gjorde detta. Det är absurt att man ska ha möjlighet att överklaga om någon vill skilja sig från en. Ingen ska tvingas in i ett förhållande. Men man ska heller inte tvingas att vara kvar i ett förhållande, tycker jag.

Herr talman! Tyvärr kan vi se att våld i nära relationer har blivit vanligare, speciellt mot kvinnor. Mäns våld mot kvinnor är ett stort och allvarligt samhällsproblem som påverkar kvinnors liv och hälsa.

Detta är ett väldigt komplext område. Även om det på många sätt är svårt att upptäcka och stoppa det våld och förtryck som pågår runt om i landet får vi inte blunda för det. Vi behöver ha strängare straff mot förövarena men också bättre hjälp till dem som utsätts.

Vi behöver också bli bättre på kampen mot hedersrelaterat våld och förtryck, något som faktiskt inte hör hemma i vårt västerländska Sverige.

Vi har sedan tidigare ett permanent anslag på över 500 miljoner kronor som syftar till att genomföra långsiktiga åtgärder för att förebygga och bekämpa könsrelaterat våld, hedersrelaterat våld och förtryck, våld i nära relationer, prostitution och människohandel.

Regeringen har tillsammans med Sverigedemokraterna tillsatt ytterligare medel i form av ett treårigt tillskott till arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck samt könsrelaterat våld. Tillskottet uppgår till 50 miljoner kronor per år under 2024–2026 och kompletterar de medel som redan finns inom området. I och med detta har jag självfallet en stor förhoppning om att vi ska nå längre i kampen mot hedersvåldet och förtrycket än vad vi hittills har gjort.

Bara under 2024 satsar regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna över 600 miljoner kronor i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, könsrelaterat våld, våld i nära relationer, prostitution och människohandel.

Herr talman! I kampen mot könsrelaterat våld, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, har regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna tillsatt flera utredningar och insatser, även om det fortfarande finns mycket arbete kvar.

Ett flertal myndigheter har satts i arbete med olika utredningar, såsom Jämställdhetsmyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Skolverket med flera.

I och med att vi nu har en högre satsning inom dessa områden ser jag fram emot att se resultaten. Dock tror jag fortsatt att detta är ett väldigt komplext och svårt område eftersom mycket sker i det dolda. Jag hoppas ändå att alla oavsett partifärg kan känna att vi är eniga om att det här inte hör hemma i Sverige.

Med detta sagt vill jag återigen yrka bifall till utskottets förslag till anslagsfördelning inom området.

(Applåder)

I detta anförande instämde Michael Rubbestad (SD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

§ 8 Utbildning och universitetsforskning

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU1
Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning (prop. 2023/24:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 189 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Nu har det alltså i denna sena timme blivit dags att diskutera det kanske viktigaste utgiftsområdet i hela statsbudgeten, nämligen det som handlar om utbildning och forskning.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och också klargöra att jag nu talar om Liberalernas politik för hela utgiftsområdet. En del partier har två talare som har delat upp det, men jag tar alltihop i detta anförande.

Herr talman! Vi som har följt debatten och rapporteringen om presentationen av den senaste Pisarapporten är alla mycket bekymrade, oavsett politiskt läger. Siffrorna är oerhört dystra. Svenska elever har gjort det största kunskapsstappet i matematik och läsförståelse sedan Pisa började med sina mätningar. Det kan faktiskt inte beskrivas som något annat än en kunskapskollaps.

Just på grund av det dystra läge som svensk skola befinner sig i jobbar regeringen, med oss liberaler i spetsen, mycket hårt för att vända utvecklingen. Vi lägger om skolpolitiken till att fokusera mer på faktakunskap, givetvis särskilt i de unga åldrarna.

Alltför länge har Sveriges elever utsatts för experiment utan vetenskaplig förankring, där tanken ofta varit god men där resultaten har blivit förödande. Därför ska vi göra om skolans läroplan och lägga större vikt vid just faktakunskaper. Detta kommer att hjälpa alla elever, men särskilt de elever som behöver skolan mest.

Vi ser till att eleverna får ordentliga läroböcker och bryter med det okritiska förhållningssätt som den tidigare regeringen hade till digitala

läromedel. Skärmar ska inte användas i undervisningen om det inte är pedagogiskt försvarbart. Totalt är 685 miljoner kronor avsatta för läroböcker innevarande år, och från och med nästa år, 2024, det vill säga om några veckor, beräknas drygt en halv miljard kronor avsättas per år framöver.

Vi går nu från skärm till pärm. Regeringen tydliggör också lärarens roll i klassrummet, för ordning och reda är en förutsättning för att kunna lära sig. Lärare ska veta att de har vårt och hela samhällets fulla stöd i ryggen när de upprätthåller ordning i sitt klassrum. Regeringen genomför nu reformer som gör det möjligt för lärare att upprätthålla nolltolerans mot kränkningar i klassrummet. Vi satsar också 165 miljoner kronor per år de kommande tre åren för att förbättra arbetsmiljön för lärare på utsatta skolor.

Riksdag och regering kommer framöver också att reformera skolan på systemnivå. Oseriösa aktörer som kanske har som främsta målsättning att tjäna snabba pengar har fått verka i skolan under alltför lång tid, men deras tid är nu över. Den enda acceptabla drivkraften för att driva skola i Sverige ska vara elevernas bästa.

Vi gör också om resursfördelningsmodellen och ska införa ett golv eller en riksnorm för skolpengen, som det kallas, som gör att kommuner inte längre kan nedprioritera skolan alltför mycket i sin budget.

Läro- och lärutbildningarna ska hålla toppklass, herr talman. På läro- och lärutbildningarna utbildas de som ska lära våra barn och ungdomar i framtiden. Därför måste kraven på utbildningarnas kvalitet och på studenterna vara höga. Bättre förberedda lärare trivs bättre i yrket och stannar därtill längre. En bra och attraktiv läro- och lärutbildning som lockar duktiga personer till yrket är därför en förutsättning för en stark läro- och lärutbildning. Vi har tiotusentals lärare i Sverige som är utbildade lärare men som inte arbetar i yrket i dag.

För att den svenska skolan ska hålla hög kvalitet är det avgörande att de personer som antas till läro- och lärutbildningarna har sådana förkunskaper och förmågor som behövs för att kunna genomföra utbildningen och bli skickliga lärare och förskollärare. Antagningskraven behöver därför höjas.

Likåsom behöver kvaliteten i ämnesläro- och lärutbildningen höjas. Det råder brist på forskarutbildad personal samtidigt som utbildningen ges vid många lärosäten. Tillgängliga läro- och lärresurser behöver därför användas på ett effektivt sätt. För att höja kvaliteten och få ett bättre resursutnyttjande behöver därför samarbetet kring ämnesläro- och lärutbildningen öka.

Innehållet i läro- och lärutbildningarna måste också reformeras. Läro- och lärstudenternas kunskaper ska anpassas efter de behov och förutsättningar som råder i dag. Större fokus ska läggas på ämnes- och ämnesdidaktiska kunskaper, kognitionsvetenskap och praktisk metodik. Studenterna ska vara förberedda för läro- och lär yrket när de lämnar utbildningen.

Regeringen tillsatte i juli i år en utredning för att undersöka hur läro- och förskolläro- och lärutbildningarna kan reformeras i syfte att höja utbildningarnas kvalitet och yrkenas status och attraktivitet.

Herr talman! I budgetpropositionen för 2024 föreslår regeringen också flera satsningar på utbildning och forskning som ska stärka ingenjörlandet Sverige och möta de stora kompetensbehov som vi har alltför länge haft under en tid och kommer att ha också framöver. Bland annat föreslås en utbyggnad av civilingenjörutbildningarna och en höjning av ersättningsbeloppen för utbildningar inom naturvetenskap och teknik.

Höjningen av ersättningsbeloppen för utbildningar inom just NT – natur- och teknikämnen – kan möjliggöra mer läro- och lärledd tid och tillgång

till utbildningsmiljöer som rustar studenterna för deras kommande arbetsliv. Kvalitetssatsningen omfattar 100 miljoner kronor för 2024, 200 miljoner kronor för 2025 och 305 miljoner kronor från och med år 2026, detta utöver den pris- och löneuppräknings som sker varje år av prislapparna.

Jag är stolt över att vi i Liberalerna har lyckats få igenom höjningen och att Sverige nu genomför detta. Det är första gången på 15 år som en regering höjer ersättningsbeloppen för utbildningar inom naturvetenskap och teknik, och det är verkligen på tiden.

Sverige är, och har länge varit, en framstående tekniknation. Vi behöver dock fler personer med gedigna kunskaper inom naturvetenskap, teknologi, ingenjörsvetenskap och matematik för att klara oss i en allt tuffare konkurrens med andra länder. Om vi inte kan adressera den kompetensbrist som finns kommer vi att bli omsprungna av länder som satsar stort på forskning och utveckling.

Riksdagen har satt upp ett tydligt mål. Sverige ska vara en av världens främsta kunskaps- och forskningsnationer. Sverige är sedan länge en internationellt framstående forskningsnation med stora satsningar på forskning och utveckling, och det är bra. Men det behövs fortsatta investeringar i forskning och innovation, inklusive kunskapsspridning och nyttiggörande, för att bygga ny kunskap och kompetens, skapa konkurrenskraft, tillväxt och välfärd samt attrahera och behålla nyckelkompetens i Sverige.

Låt mig sammanfatta, herr talman. Den här regeringen, med Liberalerna i spetsen, satsar mycket stort på skolan. Efter årtal av socialdemokratisk passivitet börjar vi nu betala tillbaka på den reformskuld som finns till svensk skola. Vi satsar på grunderna. Alla elever ska kunna läsa, skriva och räkna. Vi ska ha en lugn arbetsmiljö som präglas av ordning och reda. Vi satsar på högre utbildning och ser till att det enorma ingenjörbehovet som finns på svensk arbetsmarknad täpps igen så att vi får fler ingenjörer ut på våra arbetsplatser. Man kan helt enkelt se att när det sitter liberaler på Utbildningsdepartementet, och det är en borgerlig regering, prioriteras skolan.

(Applåder)

Anf. 190 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Regeringen har äntligen erkänt att friskolorna i Sverige är ekonomiskt överkompenserade. De får helt enkelt betalt för något som de inte gör. Det är exakt det som vi socialdemokrater länge har påpekat. Ändå gör inte SD-regeringen allt man kan för att stoppa överkompensationen. I stället har man bestämt att miljarddrullningen till friskolorna ska fortsätta många år framöver. Det är ungefär lika dumt som att ha använt skattebetalarnas pengar till att betala bluffakturor från friskolorna i flera år i onödan.

Det är faktiskt helt otroligt oansvarigt gentemot dagens elever. De får inte tillbaka sin skolgång när deras skolor drabbas av nedskärningar. Det är oansvarigt gentemot skattebetalarna. Varför vill regeringen och SD skänka bort skattebetalarnas pengar till just friskoleägare på det sättet? Finns det andra grupper i samhället som regeringen också vill ska få ersättning för saker de inte gör? Eller beror slappheten mot just friskoleägarna på att regeringen och Sverigedemokraterna verkar ha nära band till just den gruppen?

Anf. 191 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag tackar Åsa Westlund för frågan.

I grund och botten genomfördes tre stora reformer i svenskt skolväsen för 30 år sedan, och de påverkade svenskt skolväsen i grunden.

Den första var kommunaliseringen, som Socialdemokraterna tillsammans med Vänsterpartiet kommunisterna, som de hette på den tiden, drev igenom. Vi var emot detta, men det drevs igenom.

Den andra var friskolereformen några år senare, som den borgerliga regeringen sjösatte.

Den tredje var resursfördelningssystemet, det vill säga skolpengssystemet.

Det vi gör efter 30 år är att se över alla tre reformerna i grund och botten. Vi behöver stärka den statliga styrningen av skolan. Kommunaliseringen kommer att vara kvar än så länge. Vi ser över friskolesystemet i en stor friskoleutredning och även saker som påverkar friskolorna i tilläggsdirektiv till andra utredningar. Vi utreder nu frågan om en riksnorm för skolpengssystemet.

Det är absolut nödvändigt att göra detta, men inte för att knäcka ryggen på friskolorna, som en del på vänstersidan vill, utan för att få systemet att fungera, för att se till att de ekonomiska incitamenten är rimliga, och så vidare.

Dock har det nu varit åtta förlorade år. Det hände ingenting de senaste åtta åren. Att ändra just resurstilldelningen till skolorna och balansen mellan kommunala skolor och fristående skolor samt hur skolpengen räknas ut i olika modeller måste en utredning titta på. Det går inte att ändra finansieringsmodellen över en natt för det svenska skolväsendet. Det måste utredas, och sedan kommer frågan tillbaka till oss i riksdagen framöver.

Anf. 192 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Under åtta års tid när Socialdemokraterna hade regeringsmakten motverkade Liberalerna alla försök att förändra detta. Nu har Liberalerna dock erkänt att vi hela tiden hade rätt. Friskolorna är överkompenserade. Det finns färdiga förslag på utbildningsministerns bord som Liberalerna har röstat ned i Sveriges riksdag tillsammans med Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet. Men de förslagen kan läggas fram igen, så att vi får stopp på slöseriet, så att elever i de kommunala skolorna kan få fler lärare i stället för att friskoleägarna bjuds på gratisluncher.

Varför vill SD och regeringen inte ändra på detta så snabbt det bara går och förhindra att friskoleägarna får miljarder i utbetalningar, ersättningar för ett ansvar som regeringen själv säger att de inte har? Det är helt obegripligt.

Jag ger gärna ledamoten en chans till att förklara just detta. Annars återstår tyvärr bara de nära banden till friskoleägarna som enda rimliga förklaring.

Anf. 193 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Om Åsa Westlund lyssnade på mitt svar hörde hon att jag ju förklarade att vi nu ser över de tre stora förändringar som gjordes för 30 år sedan och som i grunden förändrat svenskt skolväsen, det vill säga

kommunaliseringen, friskolereformen och skolpengssystemet. Allt detta ses över.

De tre delarna hör ihop. När man diskuterar finansiering av till exempel fristående skolor framgår det att skolpengen ser olika ut i våra 290 kommuner. Kommuner räknar olika och har olika sätt att förhålla sig till förvaltningskostnader och lokalkostnader. En friskola kan mycket väl vara överkompenserad på vissa platser, men det kan finnas friskolor som underkompenseras gentemot sin kommun. Det kan också finnas sådana exempel.

Följden av kommunaliseringen har blivit att man har fullständigt styckat upp finansieringen av svensk skola så att skolpengen i dag räknas ut på uppemot 150 olika sätt runt om i Sverige. Detta har varit ett dråpslag mot likvärdigheten i svensk skola. Kunskapsresultaten hänger ihop med den skola Socialdemokraterna lade grunden till, och det är detta bagage vi på något sätt måste hantera i den regering som finns nu.

Herr talman! Åsa Westlund säger att den här regeringen inte vill göra detta fortast möjligt. Jo, det vill vi. Vi vill verkligen göra detta fortast möjligt. En stor del av Tidöavtalets skolavsnitt handlar precis om detta. Vi vill ha rimliga villkor. Vi tycker att elever och föräldrar ska kunna välja skola; en kommunal skola eller en fristående skola. Men det ska inte vara vilda västern i Skolsverige, utan vi ska ha rimliga regler och rimliga ekonomiska incitament. Det är det som banar vägen för att höja resultaten i de internationella mätningarna framöver.

(Applåder)

Anf. 194 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Ledamoten Malm inledde sitt anförande med att berätta om Pisaresultaten, som vi alla dessvärre vet har sjunkit för svensk del. Ledamoten pratar om kunskapskollaps. Det är kanske ett lite väl starkt ord när vi ser att hela OECD backar, men det ser inte bra ut för svensk skola.

Vad som är intressantare att studera är kanske det som är lite mer finstilt om vilka orsakerna och de stora skillnaderna är. Vi har ingen likvärdig skola i Sverige. Det finns stora skillnader vad gäller socioekonomi och förutsättningar. Det finns stora skillnader mellan stad och land.

Ledamoten Malm säger att man jobbar mycket hårt inom Liberalerna för att få ordning på det här. Samtidigt meddelar Sveriges Kommuner och Regioner att man har ett underskott på 28 miljarder kronor för att bedriva skola, vård och omsorg. Centerpartiet ser den här verkligheten och lägger 7 miljarder kronor mer än regeringen. Jag undrar egentligen hur resonemangen har gått inne hos Liberalerna, i regeringen och ihop med SD. Ska vi satsa på svensk skola? Ska vi satsa på plastpåsar? Ska vi satsa på snus?

Skola efter skola läggs ned. Lärare efter lärare sägs upp. Värst är det i utsatta områden och ute på landsbygden. Varför hjälper inte Liberalerna svensk skola?

Anf. 195 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Vi hade här i går en debatt som rörde studiestödet. Då kom det krav – varför har inte Centrala studiestödsnämnden, CSN, fått precis så mycket pengar som de äskat av regeringen? Jag har lyssnat på debatter tidigare här i dag, och jag har lyssnat på flera andra budgetdebatter. På snart sagt alla utgiftsområden kommer den frågan upp. Naturvårds-

verket har äskat det här, Energimyndigheten har äskat det där, någon annan myndigheten har äskat något annat – varför får de inte det de har äskat?

Vad händer då om vi tar alla olika äskanden från alla olika håll i samhällsekonomin och plussar ihop dem? Jag kan säga att jag vet en hel del om Centerpartiets ekonomiska politik, herr talman. Jag tror att de skattehöjningar som skulle krävas för att tillgodose alla olika önskemål från alla håll och därav följande skatteprofil på Centerpartiets politik skulle bli väldigt svår att förena med inte minst de bidragssänkningar på 100 miljarder som partiledaren Demirok nyligen aviserade.

SKR, Sveriges Kommuner och Regioner, bedömer att behovet är 28 miljarder. De har dock inte sagt att de kräver 28 miljarder av staten; det finns många kommuner som har byggt upp överskott, särskilt under pandemiåren till följd av pandemirelaterat stöd och så vidare.

Men det är klart att det är tufft. Jag medger det. Vi måste vara ödmjuka inför den situation vi har. Vi har en hög inflation. Vi har också en arbetsmarknad som nu viker nedåt. Vi har självklart en tuff situation för våra kommuner och regioner och alla oerhört viktiga verksamheter i välfärden samt även för enskilda individer och därtill för statskassan. Vi kommer att behöva hjälpas åt. Regeringen ökar nu statsbidragen till kommunerna med 10 miljarder. Det tycker jag är en rimlig avvägning.

(Applåder)

Anf. 196 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Jag tackar så mycket för svaret. Jag delar helt ledamoten Malms bedömning att man inte kan ge pengar till alla som ropar efter pengar. Politikens kanske viktigaste uppgift när det handlar om statens budget, särskilt i svåra tider, är att göra prioriteringar.

Svensk skola, som är grunden för alla människors start i livet, blöder pengar. Inflationen driver upp enorma kostnader för kommunerna. Pensionsåtagandena i kommunerna ökar. SKR säger att vi saknar 28 miljarder kronor. I det läget väljer regeringen och Liberalerna att inte prioritera skola och utbildning.

Frågan handlar om valet av prioriteringar. Varför är det viktigare med sänkt skatt på plastpåsar och snus än att vi satsar på svensk skola? Bygger det ett starkt samhälle? Bygger det individer som kan ta ansvar? Bygger det ett samhälle där vi i framtiden kan få skatteintäkter som kan täcka kommande generationers kostnader och välbefinnande?

Jag vill gärna ställa frågan en gång till. Hur kommer det sig att Liberalerna har valt en sådan prioritering? Det är ändå det som det handlar om. Vi kan inte ge allt till alla. Varför väljer man prioriteringen att inte stötta svensk skola så mycket som krävs?

(Applåder)

Anf. 197 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Vi gör mycket stora satsningar på svensk skola nu. En del av de satsningarna sker genom riktade statsbidrag, eftersom kommuner ibland prioriterar annat än skolan – i ganska många fall dessvärre. Utöver de 10 miljarder jag nu talade om att regeringen lägger på kommunerna är det ytterligare 6 miljarder i riktade statsbidrag. Vi kommer väl i stort sett upp i samma budgetallokeringar som Centerpartiet gör.

Men summan kvarstår ju. Vi står inför jättelika utmaningar i svenskt skolväsen. Vi har utmaningar i form av att kunskapsresultaten faller. Vi har utmaningar i form av de socioekonomiska utmaningar vi står inför, precis som ledamoten Anders Ådahl nämnde. Vi har en stor grupp ungdomar som inte har svenska som modersmål, eller rent av har föräldrar som ännu inte lärt sig svenska, och har behov av extra stöd. Vi har bostadsområden med stora sociala utmaningar; på många håll får skolan ett jättestort kompensatoriskt stöd, men ändå är förutsättningarna svåra. Det är klart att vi har jätteutmaningar, även i den högre utbildningen när det gäller att vässa svensk forskning och excellens och mycket annat.

Under de senaste åtta åren är det inte mycket mer än Gustav Fridolins handhjärta som har hänt, om jag ska vara uppriktig. Det beklagar jag. Lite längre tillbaka i tiden borde vänsterinriktade regeringar – men även borgerliga regeringar, skulle jag säga – mer kontinuerligt ha följt upp de tre stora reformer som genomfördes i slutet av 80-talet och början av 90-talet och som jag nämnt i tidigare inlägg.

Anf. 198 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Herr talman! Fredrik Malm talar om vår tidigare utbildningsministers handhjärta. Nu har vi en utbildningsminister från Liberalerna. Tusen gånger hellre handhjärta från en utbildningsminister som förstår vad läraruppdraget är, som förstår vad skolans uppdrag är och som förstår att det här på riktigt är det viktigaste området i statens budget!

Det är väldigt fascinerande att debatten inleds med att detta är det viktigaste området. Det tycker jag med, och det hoppas jag att ni alla här tycker. Det tycker de andra om sina områden med, men de har fel. Frågan som uppstår är: Varför behandlar inte regeringen det här som det viktigaste området?

Kommunerna får inte de statsbidrag de behöver. Det är ett pillande. Man säger ”från skärm till pärm”, men det är väl snarare pekpinna i stället för pengar som svensk skola råkar ut för.

Jag skulle vilja veta: När kommer pengarna som kommunerna behöver för att bedriva skola? Just nu är det barn och elever som är krockkudden i svensk ekonomi. Det är att prioritera fel, herr talman.

Nu händer det ingenting, har vi hört ganska många gånger under åtta år. Jag vill ändå glädjas åt sådana saker som att regeringen nu ser till att utredningen om läromedel behandlas. Den kom väl till någon annanstans i någon annan tid. Jag tror, nu när vi debatterar budgeten för 2024, att vi kan göra klokt i att stänga dörren bakåt och prata om 2024 och framtiden. Annars kommer vi inte att prata om de viktiga prioriteringarna.

Varför är inte skola och utbildning prioriterat på riktigt i statsbudgeten när Utbildningsdepartementet leds av Liberalerna?

Anf. 199 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det enkla svaret är att vi har en kommunaliserad skola i Sverige. Det innebär att vi i Sverige inte har en skola som finansieras via staten. Anledningen till att vi ändå ger så pass mycket som uppemot en femtedel av skolans finansiering via staten är att kommunerna har brustit i sitt ansvar, vilket hela tiden har ökat trycket på att staten ska gå in och göra satsningar. Det kan vara förstelärarreformer, riktade statsbidrag för läroböcker och så vidare. Jag hade uppriktigt sagt önskat att vi haft en

kommunaliserad skola som fungerade. Då skulle ju kommunerna ta det ansvaret.

Kommunen har den största delen av finansieringen av skolan. Det är kommunerna som finansierar lejonparten av den. Det gör de genom att ta in skatt och andra saker. Men tyvärr är det många kommuner som anser att det finns andra uppgifter än skolan som man anser är viktigare och prioriterar inte detta.

Vi har från Liberalernas sida år efter år i årtionden argumenterat för att den centrala nivån måste ta ett starkare grepp om styrningen och även finansieringen av den svenska skolan. Vi har gjort det för att vi har sett problemen.

Vi har velat gå längst av alla och sagt att det är lika bra att återförstatliga finansieringsansvaret för svensk skola. Det anser inte Miljöpartiet. Miljöpartiet vill ha skolan så som den är i dag. Men man tycker inte att kommunerna ska behöva ta ansvar för det som kommunerna har ansvar för.

Då går man och skyller det på mig. De neddragningar som Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet gör i Stockholms stad just nu är inte Fredrik Malms och regeringens fel. Det är styret i Stockholms stad som inte prioriterar skolan, och sedan skyller man det på regeringen. Det är en obegriplig hållning att göra på det sättet.

Avslutningsvis: Pekpinnar är faktiskt ingenting negativt. En skola med ordning och reda, och lugn och ro, är någonting som är väldigt viktigt och positivt.

Anf. 200 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Herr talman! Nu är det ofta som Fredrik Malm vill tala om Gustav Fridolin. Jag tar ett citat till från Gustav Fridolin: Lita aldrig på politiker som kommer med korta och enkla svar, för det stämmer inte.

Det finns inga enkla svar. Skolans finansiering är otroligt komplex. Vi säger att staten behöver ta ett större ansvar. Det är vi beredda att göra.

Nu diskuterar vi hela utbildningsområdet och även satsningarna på högre utbildning. Precis som många andra vet vi att ingenjörslandet Sverige är viktigt för oss, för vår framtid och de omvärldstrender som vi behöver hantera.

Också jag är glad för satsningarna på natur och teknik på lärosätena. Men vad är det gemensamma med Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm, Umeå, Linköping, Karolinska och flera lärosäten? Det är att den satsning som man gör på natur och teknik är mindre än den generella besparing som Liberalerna gör i täten för svensk utbildning på Utbildningsdepartementet på alla statliga verksamheter i Sverige. Det gäller alltså även lärosätena.

Vad är det för satsning? Det är egentligen att vilja ha en omprioritering. Då kan man väl säga det. Men det blir fånigt att säga att det är en satsning när det i själva verket är en besparing för lärosätena som helhet.

Det handlar om prioriteringar. Det är en budget vi talar om med prioriteringar. Flera partier här har valt att prioritera annorlunda än regeringen. Det visar att det går att prioritera annorlunda och att prioritera skola, utbildning och forskning som är grunden för kunskapsnationen Sverige.

Anf. 201 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag har i grunden en väldigt positiv bild av Gustav Fridolin som nu har apostroferats två gånger av min miljöpartistiska kollega och bara en gång av mig. Nu är det 2–2 där.

Vi går nu vidare med de två delbetänkanden som Gustav Fridolin har lämnat till regeringen när det gäller skolbiblioteken och läromedel. Jag hade önskat att det regeringsunderlag som Gustav Fridolin själv företrädde som minister skulle omhändertagit hans utredningar, men det gör nu den här regeringen.

Vi ser ju hur viktigt detta är. Vi kan ha böcker ute i någon korridor på någon liten hylla. Det är inte samma sak som ett bemannat skolbibliotek med en utbildad skolbibliotekarie som också hjälper eleverna med andra saker som är väldigt viktiga för att kunna navigera i den värld vi har i dag. Det gäller till exempel hur man kan söka digitalt efter saker och ting, att inte falla för desinformation på internet och sådana saker.

Samma sak är det när det gäller läromedlen. Vi har nu lagt mycket stora belopp, nästan 700 miljoner i år och en halv miljard de kommande åren, på läromedel. Där finns också saker i Gustav Fridolins utredning om vi nu går vidare med. Det handlar om olika typer av regelverk och hur hårt man ska definiera vad läromedel är och sådana saker för att verkligen säkra kvaliteten för detta. Det är oerhört viktigt.

I den grundläggande frågan ser vi de sjunkande kunskapsresultaten. De hänger också ihop med en brist på ordning och reda på många skolor. Vi behöver verkligen återupprätta lugn och ro i svensk skola. Där har Miljöpartiet aldrig varit dem man vill hålla i handen i det arbetet.

Anf. 202 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Fredrik Malm är en väldigt rolig person. Det tror jag att alla i utbildningsutskottet kan hålla med om. Men vi kanske borde vara seriösa i den här debatten med tanke på att det handlar om landets framtid.

Jag vill vara seriös och säga att Fredrik Malm nog måste vara den politiker i Sveriges riksdag som när hans parti sitter i opposition och inte vid regeringsmakten skyller alla problem på Sveriges kommuner. När hans parti har styrt majoriteten av Sveriges kommuner tyckte han att allting var den socialdemokratiska regeringens fel.

I dag befinner han sig i regeringsställning och är ansvarig för att ha en extrem nedskärningspolitik just nu gentemot skolan och kommunerna. Lärarfacken, Sveriges Kommuner och Regioner, föräldrar och elevorganisationer har alla gått ut och sagt ”Nu kommer vi inte att klara av det”. Om regeringens budget går igenom blir det en slakt av den svenska skolan.

Fredrik Malm står här och talar om detta som om regeringen satsar på den svenska skolan. Vi vet att så inte är fallet. Fredrik Malms parti var med och styrde mer än 50 procent av landets kommuner under förra mandatperioden. I majoriteten av dessa kommuner skedde det nedskärningar.

Nu är Fredrik Malm ordförande för utbildningsutskottet i riksdagen, och hans parti är ansvarigt för Utbildningsdepartementet. Då sker det återigen enorma nedskärningar.

Vad är svaret, Fredrik Malm, så här innan jul när barn, föräldrar och lärare ska gå på julleddighet med oro för vad som kommer att hända med svensk skola under nästa år? Vad är svaret till dessa hundratusentals

människor runt om i landet, eller de miljontals, som påverkas av denna nedskärningspolitik?

Vad är Fredrik Malms svar? Varför är det så viktigt för Liberalerna att genomföra de största nedskärningarna på kommunerna på väldigt lång tid? (Applåder)

Anf. 203 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Det pågår inte en slakt av svensk skola. Det är mycket ohederligt, oärligt och felaktigt att påstå det. Sverige är möjligen det land i OECD som lägger högst andel av sin bnp på skolan.

I den budget vi hade att ta ställning till här förra hösten – nu har jag inte kollat siffrorna exakt i år – hade våra utgiftsområden som vi nu debatterar den största andelen av den svenska statsbudgeten på flera årtionden. Det pågår inte en slakt av svensk skola.

Det vi däremot har sett är kunskapskollaps av svenska elevers kunskapsresultat. Det är väldigt märkligt att våra barn och ungdomar presterar så dåligt när vi i Sverige har så omfattande satsningar på välfärd och på skola som vi har.

Allting handlar inte enbart om omfördelning när regeringen tittar på det. Det tror Vänsterpartiet. Det handlar också om andra saker. Det handlar om vilken pedagogik man använder, hur elever lär sig i skolan och hur väl utbildade lärarna är och så vidare.

Vi kommer nu att reformera svenskt skolväsen egentligen över hela linjen på en rad olika områden med de utredningar som vi har satt igång. Det handlar särskilt om de tre stora reformer som genomfördes för 30 år sedan.

Herr talman! Man diskuterar ofta resurser här i kammaren. Jag ska berätta en hemlighet för Daniel Riazat. Pengar växer inte på träd. I Vänsterpartiets och socialisternas värld är det så. Då bryr man sig inte så mycket om människor jobbar eller inte jobbar och så vidare.

Vi måste ha en ekonomi som fungerar, och med det inflationstryck och andra problem som vi nu har därtill innebär det att alla inte kommer att få allt de ber om. Vi är inte i den situationen i Sverige, utan vi måste vara realistiska också ekonomiskt.

Anf. 204 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Herr talman! Det stämmer; alla kan inte få allt. I Fredrik Malms, Liberalernas och den blåbruna regeringens värld kan dock skolkoncerner få exakt allt. Alla bolagsdirektörer kan få allt. Alla människor som befinner sig i den översta procenten i vårt samhälle vad gäller ekonomi ska få allt, för det har vårt samhälle tydligen råd med.

Men när det kommer till skolan finns det inte pengar. Pengar växer inte på träd, minsann. Det är det som är beskedet från Liberalerna när hundratusentals elever, föräldrar och lärare nu går på julleddighet med oro över vad regeringen gör med den svenska skolan. Då är alltså svaret: Pengar växer inte på träd.

Det kanske man skulle ha tänkt på när man sänkte skatten för de rikaste. Det kanske man skulle ha tänkt på när man genomförde en politik där de rika skulle få socialism medan övriga skulle få ta konsekvenserna av den kapitalistiska politik som ni för.

Innan man bestämde sig för att leda ett land skulle man kanske ha funderat på att ha en plan för hur man ska leda ett land. Planen är tydlig just nu. Det finns en plan, och den handlar om att de som har det bra ska gynnas mest. De bolag som finns inom skolväsendet ska kunna fortsätta att plundra den svenska skolan på dess resurser. Det är det som är planen.

Jag har en fråga till, som inte bara handlar om ekonomi. Mitt i en ekonomisk situation som är fruktansvärd för den svenska skolan och där kunskapsresultaten sjunker väljer regeringen att fokusera på att göra lärare till angivare. Lärare ska gå runt i den svenska skolan och börja jaga elever som ser ut som jag, som mina kusinbarn eller som andra som har gått i den svenska skolan och inte alltid ens har haft uppehållstillstånd. Varför är detta prio ett att göra? Bortsett från att det är märkbart hur Liberalerna och Sverigedemokraterna har närmat sig varandra betydligt – hur kommer det sig att det här är prio i den svenska skolan? Är det här nästa steg?

Först handlade det om att mobiler skulle förbjudas. Det var otroligt viktigt för Liberalerna. Nu har man kommit närmare Sverigedemokraterna, så nu måste också barn som ser ut som jag jagas i den svenska skolan. Lärarna ska vara ansvariga för det i stället för att undervisa. Varför?

Anf. 205 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag vet inte i vilken ände jag ska börja, men jag kan ta det här med att pengar inte växer på träd. Om man lyssnade på mig i mitt förra inlägg hörde man att det inte var ett budskap riktat till elever och föräldrar där ute; det var ett budskap specifikt riktat till Daniel Riazat. Det är Daniel Riazat som har problem med finansieringen.

Vanliga människor där ute vet mycket väl att pengar inte växer på träd. De har en rätt tuff tillvaro just nu, delvis på grund av vikande arbetsmarknad, till stor del på grund av Rysslands folkmordskampanj i Ukraina och till följd av inflation och mycket annat.

Därtill blir jag lite fundersam, herr talman, när Daniel Riazat säger att alla lärare ska springa runt och jaga personer som har utländskt utseende i skolan. Jag tror att många lärare inte riktigt känner igen sig i att de ska börja jaga människor med en annan hudfärg.

När det gäller frågan om informationsplikten är det tydligt i direktiven att utredaren ska titta på undantag för just lärare och även personer i sjukvården. Inte heller där blev det så mycket rätt, herr talman, i Daniel Riazats resonemang.

Avslutningsvis kan jag bara konstatera att det var Daniel Riazats parti tillsammans med Socialdemokraterna som i Sverige drev igenom den kommunalisering som innebär att det nu till åtta tiondelar är Sveriges kommuner som finansierar skolan.

Det betyder att den kritik Daniel Riazat riktar mot mig borde han rikta mot sina egna partikamrater, inte minst i den här kommunen. I Stockholms stad skär man ned på skolan, och det är S-V-MP-styret som gör det. Det gör att vi har en massa barn och ungdomar särskilt i de utsatta områdena, till exempel i förortererna, och i många andra kommuner runt om i Sverige med rödgröna styren som är väldigt oroade för vad som händer med deras skola.

(Applåder)

Anf. 206 ÅSA WESTLUND (S):

Herr talman! En bra och lärorik skolgång är både en rättighet för individen och den viktigaste investering samhället gör i en människa. Kunskap ger oss makt, både att forma vårt eget liv och att påverka samhället. En bra skola lägger grunden för framtida Nobelpris, innovativa industrier och nästa generations kompetenta lärare.

En bra skolgång skyddar såväl samhället som individen från framtida arbetslöshet, ohälsa och kriminalitet. Ett väl fungerande utbildningssystem är dessutom grunden för ett land som vill konkurrera med kunskap och kompetens. Om Sverige inte ska konkurrera med låga löner utan med nya idéer, innovationer, ny teknik och högt förädlingsvärde – då måste utbildningsväsendet vara högt prioriterat.

Tyvärr var det i stället nedskärningar på skola och utbildning som SD-regeringen prioriterade i sin första budget – inte för att de var nödda och tvungna, utan för att ha råd med stora skattesänkningar för dem som tjänar mest.

När budgeten presenterades skröt regeringen om rekordsatsningar på skolan. Men i själva verket skar den ned 2 miljarder på anslagen till skolan i fasta priser. Pengarna som staten ger till svensk skola i år räcker alltså till 3 000 lärartjänster färre än sista året med en socialdemokratisk regering.

I stället för att stå för sina egna nedskärningar har företrädare för regeringsunderlaget under året låtit kommunala företrädare och rektorer bära ansvaret för de nedskärningar regeringens politik tvingat fram. Kommunala företrädare har dessutom av regeringsunderlaget anklagats för att vara dåliga på att prioritera. Det skedde senast här nyss av ledamoten Fredrik Malm.

Det finns förstås kommuner som kan prioritera annorlunda. Men själva valde SD och regeringen att i fasta priser skära ned på skolan med motsvarande 3 000 lärartjänster för att i samma budget ha råd att sänka skatten för dem som tjänar mest med 12,5 miljarder. De som själva gör en sådan prioritering borde rodna av skam när de talar om att kommunerna är dåliga på att prioritera.

Herr talman! Vad gör då regeringen i årets förslag till budget? Täcker de upp för de nedskärningar som de har gjort hittills på den statliga finansieringen av skolan? Nej, tyvärr inte. Statsbidragen räcker även 2024 till mindre än vad de gjorde 2022.

Herr talman! Det går att prioritera sådant som bygger Sverige starkt även i tuffa tider. Därför prioriterar Socialdemokraterna utbildning högre än vad Sverigedemokraterna och regeringen gör även i nästa års budget.

Vi socialdemokrater vill lägga 1 850 000 000 mer på skola och utbildning, varav 1 miljard på barns och ungas utbildning. Det är jag stolt över. För svenska elever behöver få mer tid med sina lärare, lärarna behöver få fler kollegor och skolbiblioteken behöver fyllas med både böcker och utbildad personal.

Herr talman! Skolans pengar måste också användas mer kostnadseffektivt. Skolpengen överkompenserar friskolekoncerner för ansvar som bara kommuner har. Detta har nu till och med regeringen erkänt. Ändå fortsätter Sverigedemokraterna och regeringen överkompensationen till friskoleägarna med minst 2 miljarder om året. Skattepengar som ska gå till undervisning kan fortsätta att försvinna iväg till väffelstugor, strandtomter eller expansion i andra länder.

Regeringen och SD sviker alltså skolan på flera sätt: neddragningar i fasta priser sedan de tog över och en marknadsskola som dränerar skolan på resurser.

Regeringen hade kunnat stoppa flera miljarder från att läcka via skolpengen genom att agera, men i stället låter den vinstjakten fortgå. Notan betalas varje år av elever, lärare och skattebetalare. Den betalas av barn och unga som inte får den hjälp och det stöd att utvecklas som de enligt skollagen har rätt till. Den betalas av lärare som inte får rimliga arbetsvillkor och av skattebetalarna, som får se sina pengar slösas bort.

Herr talman! Flera undersökningar visar att klyftorna ökar och likvärdigheten minskar i svensk skola, så även den senaste Pisamätningen. Pandemin har dragit ned resultaten i alla länder, men vi vet också av andra undersökningar att Sverige sedan marknadsskolan infördes har fått en allt mindre likvärdig skola.

När skolor tillåts välja lönsamma elever ökar bristen på likvärdighet. För att stärka kunskapsresultaten och öka likvärdigheten i skolan måste marknadsskolan avskaffas och mer resurser gå dit där de behövs mest. Vi socialdemokrater föreslår därför att statsbidraget för kunskapsutveckling och likvärdighet stärks med ytterligare 700 miljoner kronor nästa år.

Vi vill också att statsbidraget riktas mer mot lägre årskurser. Stöd till de elever som har svårt med att läsa, skriva och räkna måste sättas in tidigare än i dag. Vi vill dessutom satsa mer än regeringen på att förbättra arbetsmiljön och arbetsvillkoren i de mest socioekonomiskt utsatta områdena i Sverige.

Herr talman! Elever med utländsk bakgrund har lägre kunskapsresultat än barn med svenskfödda föräldrar. Bristande kunskaper i svenska språket försvårar inläring och förståelse även i andra ämnen och senare årskurser. Insatser sätts in för sent, trots att vi har infört en läsa-skriva-räkna-garanti.

Det är därför viktigt att stärka det språkutvecklande arbetet redan i förskolan. Tyvärr har de barn som är i störst behov av träning och utveckling i svenska språket ofta sämst tillgång till språkträning under förskoletiden. Därför föreslår vi socialdemokrater en särskild satsning på just språkutveckling och höjd kvalitet i de 200 förskolor i landet som behöver det mest. Vi vill också införa språkkrav och ett språklyft för pedagogisk personal i förskolan.

Det finns också en ihållande skillnad mellan pojkars och flickors skolresultat. Därför borde Skolverket få ett tydligt uppdrag att föreslå åtgärder och arbeta för att stärka pojkars skolresultat utifrån den forskning och den beprövade erfarenhet som finns.

Det är också fler pojkar än flickor bland de tusentals unga som varje år stoppas från att läsa vidare på gymnasiet av betyget F. I stället förvisas de till en framtid som vi vet innebär högre psykisk ohälsa, stora svårigheter på arbetsmarknaden och hög risk att rekryteras av de kriminella gängerna. Men regeringsunderlagets ideologiska skygglappar hindrar dem att se denna verklighet, och därför har de satt stopp för att ens utreda frågan om betyget F.

Herr talman! Vi socialdemokrater vill också ge fler skolor stöd till anpassade skolmiljöer för barn med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och se till att branschskolorna kan fortsätta att möta de kompetensbehov som finns inom små men för samhället helt avgörande yrken.

Herr talman! I budgeten för 2023 skar SD-regeringen ned 1 miljard på vuxenutbildning och yrkeshögskola. Det dröjde inte länge innan de insåg att det var lite dumt gjort och återförde en del av pengarna och kallade det för satsning. Faktum är dock att anslagen till vuxenutbildningen fortfarande ligger en halv miljard lägre än när regeringen tillträdde.

Vi socialdemokrater anslår i vår budget 500 miljoner mer än regeringen till vuxenutbildning. Regional yrkesvux och kombinationsutbildningar ska fortsätta att växa, men det är också viktigt att människor via komvux har goda chanser att läsa in betyg och kurser.

Yrkeshögskoleutbildningen behöver också fortsätta att byggas ut för att möta kompetensbehovet runt om i landet. Vi föreslår därför 250 miljoner mer än regeringen för detta. För att det ska bli möjligt för fler att utbilda sig oavsett var i landet man bor vill vi också utveckla fler lärcentrum.

Herr talman! Det är djupt olyckligt för Sverige som kunskapsnation att regeringen dels lägger för lite resurser på utbildning, dels låter läckaget av skattemedel till undervisning fortsätta på det här sättet. Eftersom vårt förslag till ramar i budgeten föll i rambeslutet hänvisar jag i dag bara till vårt särskilda yttrande. Bättre ekonomiska förutsättningar och bättre ekonomisk styrning hade dock kunnat höja utbildningsresultaten i vårt land.

Med socialdemokratisk politik hade skolan haft mer resurser, och alla skattepengar till skolan hade stannat i skolan. Fler vuxna hade haft möjlighet att studera, och fler företag hade kunnat växa eftersom de då hade hittat rätt personal att anställa.

(Applåder)

Anf. 207 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! Jag lyssnade på anförandet och slogs av att det nästan inte var ett ord om innehållet i svensk skola. Vad ska eleverna lära sig? Hur ska vi höja kunskapsresultaten? Det var enbart fokusering på den slutsats som Socialdemokraterna medelst hårdvinkling och ett väldigt socialdemokratiskt sätt att räkna på borgerliga budgetallokeringar kommer fram till, nämligen att det sparas väldigt mycket.

Det är ju inte riktigt på det sättet. Sanningen är, i den ekonomiska situation vi har i Sverige och i många andra länder, att det är omöjligt att kompensera alla verksamheter för en inflation på över 10 procent – nu har den sjunkit, men den låg där tidigare. Det menar Socialdemokraterna är en nedskärning. Alla, hela svenska folket, drabbas ju av detta, och även många andra verksamheter.

Vi gör stora satsningar på svensk skola, men vi gör också stora omprioriteringar av svensk skola. Jag hade varit väldigt glad och tacksam om någonting av detta hade kunnat ske tidigare. De senaste åtta åren har det inte skett särskilt mycket, om vi ska vara uppriktiga.

Vi har nu satt igång en utredning för att höja kvaliteten i lärarutbildningen. Ingenting skedde på åtta år. Varför det? Socialdemokraterna gjorde ingenting. Vi gör nu den största omregleringen av friskolesektorn på 30 år. Vi har tillsatt en stor friskoleutredning som kommer att se över saker. Det är skärpta kontroller, det är köer, det är vinststopp och det är andra saker. Socialdemokraterna borde vara positiva till detta, men man gjorde ju ingenting under de åtta år man styrde. Man lade fram några lagförslag ett halvår före förra valet som var så dåligt förberedda att de inte ens gick

igenom. Man fick inte ens Centerpartiet och Liberalerna med på frågan om köer.

Det händer väldigt lite när Socialdemokraterna styr. Det händer betydligt mer nu.

Anf. 208 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Det här är alltså en budgetdebatt. Ledamoten är upprörd över att vi pratar om budget. Vi borde prata om annat. Då är han på fel ställe.

Jag förstår i och för sig att Fredrik Malm inte vill prata om resurserna till svensk skola, för de har alltså minskat. Statens finansiella ansvar för svensk skola har minskat med Liberalerna. Jag antar att Liberalerna i valrörelsen inte stod och sa: Vi vill ha en statlig skola, men vi vill att staten ska minska finansieringen så att ni får säga upp lärare där ute. Men det är väl som partiledaren sa: Man sa en sak före valet, och sedan gjorde man någonting annat.

Den statliga finansieringen räcker i dag till mindre i svensk skola än vad den gjorde 2022. Och även om det kanske är en nyhet för Fredrik Malm består svensk skola till stor del av lärare. De vill ha en lön. Det tycker jag att de har rätt till. Det kostar pengar.

Lärarna är det viktigaste i svensk skola. I dag har svensk skola råd med 3 000 färre lärare med Fredrik Malms politik än när Fredrik Malm och hans regering tog över 2022.

Jag är fullt medveten om att alla inte kan kompenseras för kostnadsökningar. Men regeringen och Fredrik Malm valde att sänka skatten med 12 ½ miljard kronor för dem som tjänar mest i stället för att kompensera skolan för de kostnadsökningar som har skett. Det är ett val och en prioritering som Fredrik Malm får stå för.

Jag förstår att han inte vill bli påmind om detta, men det här är en budgetdebatt och jag påminner honom: Hur, Fredrik Malm, blir svensk skola bättre av att staten minskar sitt ansvar för finansieringen av svensk skola? Hur blir svensk skola bättre av 3 000 färre lärare som finansieras av staten med den här regeringen än med den socialdemokratiskt ledda regeringen 2022?

Anf. 209 FREDRIK MALM (L) replik:

Herr talman! För upplysnings skull kan jag inleda med att konstatera att lärarna är kommunalanställda. Om man jobbar i svensk skola är man anställd av kommunen. Detta var ett av huvudskälen till att vi var kritiska till den kommunalisering som Åsa Westlunds parti drev igenom för 30 år sedan, som har dränerat svensk lärarkår på auktoritet och status och inneburit att lärarnas löner i Sverige har halkat efter eftersom kommunerna inte har prioriterat dessa och inte heller, i varje fall inte tillräckligt stor utsträckning, lärarnas arbetsmiljö.

Sedan är det lite märkligt att så fort man sänker en skatt i Sverige hävdar Socialdemokraterna att det bara är för de allra rikaste. Poliser och sjuksköterskor är inte de rikaste personerna i Sverige. Jag tycker att de förtjänar några hundralappar eller tusenlappar mer i lönekuvertet för de insatser de gör.

När vi får ordning på svensk ekonomi och får mer tillväxt och lägre inflation är det också viktigt att de som arbetar, sliter och kämpar och går till jobbet varje dag får behålla lite mer av sin lön i plånboken.

Jag förstår att det sticker oerhört i ögonen på Socialdemokraterna när man påpekar detta, men så är det.

Nu ska jag berätta en sak som väl gör Socialdemokraterna ännu mer skärrade: Jag tycker inte heller att människor som tjänar lite mer pengar för att de har läst långa, tunga och krävande utbildningar genom den progressiva skatteskalen ska behöva betala proportionerligt mycket mer än andra, som de gör i dag. Jag tycker att det ska löna sig att utbilda sig till jurist eller läkare. De har också ofta lån efter att ha läst långa utbildningar. (Applåder)

Anf. 210 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Jag lyssnade noga men hörde inte svaret på min fråga, som var på vilket sätt ledamoten anser att svensk skola blir bättre av att regeringens budgetproposition prioriterar att använda budgetutrymmet till skattesänkningar medan skolan i praktiken får mindre resurser än 2022. Jag uppfattade inte svaret på hur det stärker svensk skola. Det gör det inte.

I vår budget lägger vi mer pengar på att stötta alla skolor utifrån ett kunskapsutvecklings- och likvärdighetsbidrag. Vi har fler riktade satsningar på de mest utsatta skolorna, språkutveckling för utsatta förskolor, mer språkrav för personalen och utbildning för förskolepersonal för att de ska kunna stötta barn med annan bakgrund att lära sig det svenska språket. Vi har fortsatt stöd till branschskolor, högre stöd via SPSM till elever med funktionsnedsättningar, mer pengar till komvux och yrkesvux och mer pengar till yrkeshögskolan.

Allt detta säger ni nej till. I stället använder ni ungefär samma belopp till att ta bort plastpåskatten och införa lyx-rot. Det är er budgetprioritering. Jag skulle gärna vilja ställa frågan, men den blir såklart retorisk: Hur blir Sverige en starkare kunskapsnation av att man tar bort plastpåskatten och inför lyx-rot i stället för att göra det som Socialdemokraterna föreslår i form av satsningar på svensk skola och utbildning?

Anf. 211 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Låt mig först säga att vi i Centerpartiet såklart välkomnar att Socialdemokraterna har kraften att satsa mer än regeringen på svensk skola. Dock räcker inte heller den satsning som Socialdemokraterna maktar med. Den är på 1,8 miljarder mer än regeringens satsning, medan Centerpartiet har bestämt sig för att prioritera skola och utbildning och satsar 7 miljarder mer än regeringen. Men mitt inlägg handlar inte riktigt om det.

Ledamoten Westlund har ofta använt uttrycket marknadsskolan. Från socialdemokratins sida är man inte så förtjust i det man kallar marknadsskolan.

Centerpartiet har på senare tid reviderat sin skolpolitik och syn på skolan, men med det sagt är vi ett parti som ser varje individ och tror att marknaden många gånger är den bästa lösningen för att få till ett bra samhälle. Samtidigt tror vi kanske inte att de övervinster som varit har gynnat skolan, utan vi har reviderat vår politik.

Vi tror på pluralism. Vi tror på valfrihet. Men jag har inte riktigt förstått vad Socialdemokraterna menar att de vill ha i stället för den skola som

Centerpartiet vill ha, där det finns en valfrihet. Vill socialdemokratin ha en skola som ser likadan ut i hela landet och som ägs av kommunerna och staten? Hur ser det ut egentligen? Ska det finnas olika slags skolor? Ska det finnas olika slags ägare? Hur ska huvudmannskapet se ut? Jag är genuint nyfiken på svaret.

Prot. 2023/24:50
15 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Anf. 212 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Med all respekt – Anders Ådahl kan inte ha ansträngt sig jättemycket när han ställer en sådan fråga.

Socialdemokraterna vill ha kvar det fria skolvalet, men vi vill ha ett gemensamt skolval där alla elever väljer samtidigt, precis som man gör till universitet och högskolor. Då söker man de platser som finns. I ett sådant system ser vi att det ska finnas flera aktörer, men vi vill få bort vinstjakten i svensk skola. Vi vill att de som driver skola ska göra det av ett genuint intresse av att förbättra skolan för svenska elever och rusta dem med den största kunskapen som finns. Då måste vinstintresset bort från svensk skola.

Vi är öppna för flera olika lösningar och har inte låst oss vid en enda. Det finns flera vägar att gå. Därför hade vi gärna sett att den utredning som vi tillsatte när vi hade regeringsmakten hade fått jobba färdigt och ta fram alternativ och olika handlingsvägar för att få bort vinstjakten ur svensk skola.

Vi tror tyvärr inte, med de erfarenheter vi har, att det går att kontrollera bort problemen med vinstdrivande skolor. Man måste förändra systemet på ett mer grundläggande sätt så att inga lycksökare ska befinna sig i svensk skolverksamhet.

Anf. 213 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Herr talman! Tack för klargörandet, Åsa Westlund! Skälet till att jag ställer frågan är naturligtvis att vi har en budgetdebatt här i riksdagens kammare i kväll. I Socialdemokraternas budgetförslag finns inga medel avsatta för reformering av svensk skola åt det håll som Socialdemokraterna vill. Skulle ledamoten vilja säga någonting om när ni ser att en sådan reformering skulle vara möjlig? Varför avsätter ni inte medel i årets budget? Tror ni inte själva på den modell ledamoten presenterar?

Anf. 214 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Herr talman! Jag tror att ledamoten är ute efter en specifik lösning av den här frågan som i så fall hade behövt finnas med i en budget, men det finns ju olika sätt att gå till väga. Allt behöver inte finnas med i en budgetmotion. Vi är som sagt öppna för flera olika handlingsvägar. Det viktiga för oss är att få bort de negativa drivkrafterna.

Det finns många delar i detta som man behöver göra upp med. Det handlar om att reformera skolvalet så att skolor inte väljer lönsamma elever och att skolvalet blir gemensamt. Det handlar om en resurstilldelning där friskolor inte blir överkompenserade gentemot kommunala skolor. Man kanske kan dela på ansvaret för alla elever på ett bättre sätt. Det handlar inte om att ta bort det fria skolvalet utan om att hitta en lösning som får bort vinstintresset.

Jag återkommer gärna till den här debatten vid ett senare tillfälle, men det finns också som sagt många olika vägar som inte behöver synas i en budgetmotion.

Anf. 215 PATRICK RESLOW (SD):

Herr talman! Låt mig först och främst yrka bifall till förslagen i betänkandet.

Häromveckan presenterades resultaten av Pisaundersökningen som genomfördes under våren 2022. Det var en i grunden nedslående rapport som visar att det finns omfattande kunskapsbrister hos svenska elever. Det har också Fredrik Malm tidigare redogjort för. Resultaten i läsförståelse och matematik sjönk tillbaka till 2012 års nivåer. Pandemin är såklart en del av förklaringen. Massinvandringen är en annan del och dålig socialdemokratisk skolpolitik en tredje.

Läs- och skrivfärdigheterna är av väsentlig betydelse för hur eleverna klarar av att nå kunskapsmålen och klarar högre studier. I längden påverkar de också möjligheten att få jobb och att vara en aktiv samhällsmedborgare. Läsnings är en del av bildningen och måste därför stärkas.

Sverigedemokraterna och regeringen gör en storskalig satsning på läsning, som även innebär ett skifte från digitaliserade läromedel till tryckta böcker. Vi anslår medel dels till inköp av böcker till förskolor och skolor, dels till framtagande av läslistor med svenska och internationella skönlitterära verk. Vi förstärker och utvidgar satsningarna på lärarnas kompetensutveckling. Vi aviserar också en satsning på bemannade skolbibliotek inför 2025.

I den bästa av världar har lärarna god tid att förbereda och planera undervisningen, genomföra den samt repetera det som lärts ut för att se att eleverna har förstått ämnesområdet.

Det här ställer stora krav inte bara på ämneskunskaper hos läraren utan även på disciplin hos eleverna och på statliga styrdokument som främjar kunskaps- och bildningsprogression.

En gång i tiden hade Sverige en skolform som betonade just detta, men den kullkastades när Socialdemokraterna på 50- och 60-talen reformerade skolsystemet och så småningom började stöpa alla elever i en och samma form. I stället för att vara kunskapsfokuserad blev skolan föremål för ett postmodernt synsätt där faktiska kunskaper inte existerade. Det är effekterna av denna kursändring vi ser i dag.

Den nya politiska inriktningen är tydlig. Vi stärker skolans kunskapsuppdrag. Nya läroplaner ska sätta punkt för flumskolans begreppsvärld. Betygen ska tydligt spegla kunskapsnivån, och digitala, centralt rättade nationella prov ska säkerställa detta.

De digitala nationella proven rullar igång från och med höstterminen, och från hösten 2026 införs centralt rättade nationella prov för gymnasiet. Vi inför fler spetsklasser för högpresterande elever och ökade möjligheter att läsa ämnen och kurser på högre nivå.

En viktig förutsättning för att öka kunskapsnivåerna är dock välutbildade lärare. Lärarutbildningen ska reformeras. Antagningskraven till lärar- och förskollärarytbildningarna ska höjas, ämnesutbildningen ska stärkas och ämneskunskaper och ämnesdidaktiska kunskaper ska få ett betydligt tydligare fokus. Även examensmålen ska justeras. Samarbetet mellan

lärosätena ska öka, och vissa ämnen ska koncentreras till färre lärosäten för att stärka kvaliteten. Så skapar vi en stark, kunskapsfokuserad skola.

Fru talman! Ingen av dessa åtgärder kommer att ha någon effekt om vi inte får bukt med de omfattande ordningsproblem som råder i svensk skola.

Häromdagen fick jag ett brev från en lärare som berättade om sin arbetssituation. Han berättade att skolledning och personal hade slutat ta de tuffa beslut som krävs för att hantera stökiga elever, förmodligen för att de inte vågade ta tag i problemen.

Vi har kunnat läsa i medierna om just detta, exempelvis att våldsutsatta elever får möta förövarna i skolan varje dag eftersom skolan inte agerar.

Massinvandringens effekter gör sig också gällande. Vi har exempelvis kunnat läsa om skolor där tydligt antisemitiska handlingar inte har föranlett polisanmälan trots att kommunen i fråga har nolltolerans mot brott.

Vi har tagit del av uppgifter om skolor som styrs av gängbildningar, skolor där vapen och narkotika är en del av vardagen.

Otryggheten på skolorna har ökat. Hot och våld mot andra elever och lärare har ökat. Lärare väljer att sluta på grund av arbetssituationen. De bästa studenterna väljer bort läraryrket som ett alternativ.

Den pågående konflikten mellan terrororganisationen Hamas och Melanösterns enda demokrati Israel har också trängt in i skolvärlden. Antisemitismen ökar, judiska elever är rädda för att gå till skolan och lärare vågar på vissa håll inte undervisa om Förintelsen. Hur har det kunnat gå så långt? Inte på någon annan arbetsplats i landet hade vi accepterat en sådan arbetsmiljö.

Skolan ska vara en plats där kunskap, bildning och normer ska vara i fokus. Skolan ska vara en trygg plats. Sverigedemokraterna och regeringen har därför tillsatt en utredning som ska stärka just tryggheten och ordningen på skolor.

Vi stärker lärarnas befogenheter att upprätthålla ordning. Det ska inte råda något tvivel om att det är läraren som bestämmer över undervisningen. För elever som inte följer reglerna ska det bli tydliga och omedelbara konsekvenser. Rektorns ansvar för att upprätthålla trygghet och studiero ska skrivas in i skollagen. Rektorn ska ansvara för att det upprättas ordningsregler med en konsekvenstrappa. Det här ska ligga till grund för ett förväntansdokument som ska skrivas under av elever och föräldrar. Ett nationellt frånvaroregister och ordningsomdömen ska införas.

Skolan måste också kunna agera kraftfullt när elever kränker, hotar, använder våld eller på annat sätt agerar störande. Det är direkt stötande att läsa om fall där våldsverkare tillåts gå kvar på skolan och brottsoffret tvingas möta sin föröväre dagligen eller där den utsatte flyttas i stället för förövaren. Vi kommer därför att utöka möjligheterna till tillfälliga och permanenta omplaceringar, tillfälliga och permanenta avstängningar samt fler akutskolor – ett brett spektrum av åtgärder.

Fru talman! Det är väl känt att Sverigedemokraterna förespråkar ett statligt huvudmannaskap för skolan. Vi kan dock konstatera att inte finns någon majoritet i riksdagen för detta än så länge. Vårt arbete för ett statligt huvudmannaskap fortsätter, men i kompromisser med regeringspartierna har vi kommit överens om att det nu ska utredas hur en nationell skolpengsnorm för såväl kommunala som fristående skolor ska se ut och införas. Det tycker vi är bra. Vi tar ett stort steg på vägen mot ett statligt

huvudmannaskap men i nuläget inte steget fullt ut. En nationell skolpengsnorm innebär däremot att staten tar ett grepp om finansieringen av skolan och skapar likvärdiga förutsättningar för lärande över hela landet. Det är bra. För vår del kommer vi att bevaka att utformandet sätter eleverna och inte driftsformen i centrum när propositionen väl landar.

För oss sverigedemokrater är rätten att välja skola av central betydelse. Det är elever och föräldrar som ska bestämma över sin framtid, inte klåfingriga sossar eller byråkrater. I dag är det fler än 410 000 elever som går i fristående förskolor, grundskolor och gymnasieskolor. Det är nästan 20 procent av alla barn och elever. I gymnasieskolan är det så många som var tredje elev som väljer en fristående skola. För många barn och elever har fristående skolor blivit ett naturligt alternativ när socialdemokratin inte lyckats upprätthålla en skola med ordning i klassrummen eller goda studieresultat.

Sverigedemokraterna är positiva till att det finns en mångfald av skolaktörer, allt från kommunala skolor till större aktiebolag. För oss är driftsformen av mindre betydelse. Desto viktigare är att skolorna är bra, håller hög kvalitet och levererar en höjd kunskapsnivå. Just därför är det också viktigt att få bort aktörer som inte är seriösa och som inte levererar tillräckligt väl. Detta ska såklart även gälla kommunala skolor.

Med detta sagt, fru talman, skulle jag vilja avsluta med att tacka för det gångna året och önska fru talmannen, kammarkansliet, utskottskansliets personal samt utskottsledamöterna en god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Anf. 216 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att säga att de två senaste läroplanerna har varit framtagna av borgerliga regeringar och att den socialdemokratiska regeringen inledde ett arbete och tog flera steg för att få bort flummet från läroplanerna och stärka kunskapskraven. Jag är glad att den nu sittande regeringen går vidare med det arbetet, för det behövs.

Jag tänker dock ställa en helt annan fråga till Patrick Reslow.

År 2018 startade en femårig försöksverksamhet med branschskolor. Syftet var bland annat att elever inom gymnasieskolans yrkesprogram och på komvux skulle kunna erbjudas undervisning i yrkesmoment som inte kan ges på den ordinarie skolan. Under försökstiden drabbades Sverige av en pandemi. Men på till exempel branschskolan för plåtslagare ledde försöket ändå till att antalet sökande gick upp med 30 procent.

Det här är alltså bristyrkesutbildningar, och samhället skriker verkligen efter utbildad personal för att klara viktiga samhällsuppgifter.

Ändå valde SD-regeringen när den tillträdde att lägga ned försöket. Vi socialdemokrater tyckte att det var fel, och det tycker vi fortfarande. Därför föreslår vi ett statsbidrag för detta även i år i vår budgetmotion.

Tycker inte Sverigedemokraterna att det behövs fler plåtslagare och fler eldistributionstekniker i Sverige? Eller varför lade Sverigedemokraterna ned stödet till de här väl fungerande branschskolorna?

Anf. 217 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Det känns lite märkligt att en företrädare för Socialdemokraterna ställer frågor om att det behövs fler plåtslagare.

Socialdemokraterna är ju det parti i Sveriges riksdag som allra mest har slagits för att alla ska läsa på högskola och universitet. Allt ska teoretiseras. Men när det väl kommer något som intresserar Socialdemokraterna, till exempel att vi inte har nog med plåtslagare, reflekterar de inte över sin egen skuld i det utan gör det till någon annan grej.

Det är ju det som är problemet i svensk skola – att vi inte har lyckats få tillräckligt många elever att söka sig till yrkesprogrammen därför att Socialdemokraterna medvetet har skickat ut signalen att de här yrkena inte betyder någonting. Alla ska in på högskolan; det är det som räknas. Alla ska bli akademiker.

Branschskolorna, kommer de tillbaka i framtiden? Det vet vi inte. Vi har nog inte så mycket emot det som parti. Men vi ser andra lösningar som vi nu jobbar med tillsammans med regeringspartierna. Det handlar exempelvis om en yrkesskola och om att stärka yrkesprogrammen på gymnasiet. Vi pratar om yrkesvux och yrkeshögskola. Jag har höga förväntningar på att just plåtslagare kommer att ingå här och att vi därmed kan uppfylla Åsa Westlunds senkomna dröm.

Anf. 218 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Detta var faktiskt kvalificerat struntprat från Patrick Reslow. Men jag hörde ändå inte svaret på frågan. Varför tog Sverigedemokraterna och regeringen bort finansieringen från fullt fungerande branschskolor som gav elever möjlighet att utbilda sig till just plåtslagare och andra samhällsnödvändiga yrken?

På grund av Sverigedemokraternas beslut har många gymnasieelever nu inte fått denna möjlighet. Arbetsplatser har gått miste om kompetens. Kunnande och personal som har byggts upp på dessa branschskolor riskerar att skingras för vinden och bli omöjliga att få tillbaka.

En av de branschskolor som lyckades bra var den som utbildade eldistributionstekniker – ett viktigt yrke när Sverige nu ska ställa om och behöver mer elproduktion. Då behövs också ett fungerande elnät för den nya produktionen och de nya industrier som behöver elen.

Varför attackerar då Sverigedemokraterna denna möjlighet att trygga tillgången till just eldistributionstekniker? Varför lägga ned fullt fungerande yrkesutbildning för att förhoppningsvis, någon gång i framtiden, skapa något liknande, Patrick Reslow?

Anf. 219 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Jag noterar, och det är ganska anmärkningsvärt, att när man får ett svar som inte passar är det struntprat, enligt Åsa Westlund. När vi svarar och förklarar varför vi står för vissa saker och detta inte ligger i Åsa Westlunds intresse är det alltså struntprat. Det kanske inte är så bra.

Intresset för branschskolorna var svagt, och då bestämde man sig för att göra något annat. Nu görs satsningar – jag förstår inte Åsa Westlunds fråga, för jag var väldigt tydlig med detta – på att stärka de yrkesprogram som Socialdemokraterna valde att inte lägga tyngdpunkten på därför att alla skulle läsa på högskola och bli akademiker. Vi stärker yrkesprogrammen. Vi inrättar yrkesskolan. Vi vill ha stärkt yrkesvux. Vi vill satsa på yrkeshögskolan.

Vi är säkra på att vi kommer att tillgodose det behov som finns. Vi ser redan i dag att söktrycket på yrkesprogrammen ökar; det är jättebra. Budskapet är att med SD-politik och borgerlig politik skapas bättre förutsättningar för att fylla bristyrkena i framtiden. Detta är mer än man lyckats med under åtta socialdemokratiska år.
(Applåder)

Anf. 220 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman, ledamöter och marknadsskoleföreträdare! Jag skulle vilja inleda mitt anförande med att sända en tanke till alla de barn i Gaza som i dag inte har möjlighet att gå i skolan. Jag skulle vilja sända en tanke till alla barn i Kurdistan, till alla skolflickor i Iran som skriker ”zan, zendegi, azadi” och till alla barn runt om i världen som inte har den förmån vi har här.

Fru talman! Det hade varit trevligt om också skolmarknadsministern – eller jag menar skolministern – hade varit här, men jag noterar att vi återigen har en skolpolitisk debatt utan närvaro av något av de utbildningspolitiska statsråden. Detta tycker jag är beklagligt.

”Skyll inte ifrån dig när det är ditt fel, Edholm.” Så skrev lärarfacket Sveriges lärare för ett par månader sedan. I artikeln skrev man vidare: ”Lotta Edholm har på olika sätt försökt påskina att regeringen lägger extremt mycket på skolan. Det stämmer inte. Om man bara ser till det som tillfördes i budgeten finns det flera år under det senaste tio åren när större resurser tillförts. Därtill gör den höga inflationen att pengarna räcker till mindre nu än tidigare.”

Det är en sak att svensk borgerlighet använder begrepp som kommunism och liknande så fort någon kritiserar regeringens dåliga skolpolitik. Men är Sveriges lärare också en kommunistisk organisation? undrar jag. Är Sveriges Kommuner och Regioner en kommunistisk organisation? Är alla Sveriges skolforskare kommunister? Nej, jag tror inte att de är det, och jag tror också att regeringen vet att de inte är det.

Fru talman! Vänsterpartiets samlade förslag när det gäller statens budget finns i vår partibudgetmotion. I den motionen har vi också lagt en ram för utgiftsområde 16, som jag är här för att prata om i dag. Men vi har också ett särskilt yttrande i utbildningsutskottet eftersom vi inte ställer oss bakom regeringens budgetramar.

Sverige står inför mycket stora samhällsutmaningar, inte minst när det gäller skolan. Barns och ungas psykiska hälsa har kraftigt försämrats under de senaste åren, och allt fler unga dras in i kriminalitet. Förskolan och skolan är helt centrala skyddsfaktorer när det gäller dessa problem, men det är avgörande att skolan får de resurser och förutsättningar som behövs.

Vänsterpartiet föreslår att de generella statsbidragen ökas kraftigt 2024, i takt med inflation, löner och befolkningstillväxt i olika grupper de kommande åren. Ökade generella statsbidrag till kommuner är också den plattform som krävs för att verksamheterna ska få arbetsro att skapa en långsiktigt trygg, demokratisk och jämlik utbildningssektor.

Det är till exempel viktigt att alla barn har möjlighet att gå i förskola, oavsett föräldrarnas ekonomi. Därför föreslår vi att ett fribelopp införs inom maxtaxan. Vi avsätter här 1,3 miljarder mer än i regeringens förslag.

Vi föreslår också att ett ökat fribelopp införs för fritidshemsavgiften. För detta ändamål avsätter vi 640 miljoner kronor mer än i regeringens förslag.

Vidare anser vi att barngrupperna i förskola och på fritidshem är för stora. Därför gör vi riktade satsningar på personalförstärkning på bland annat fritidshemmen, där behoven är som störst.

Vänsterpartiet föreslår egna satsningar på generellt stöd till kommunerna inom utgiftsområde 25 på motsvarande cirka 30 miljarder kronor, vilket också är ungefär den summa som bland annat SKR har sagt behövs för att bibehålla den nuvarande kvaliteten. De har pratat om att 28 miljarder kronor behövs för att behålla den nuvarande kvaliteten.

Det har i dag stått borgerliga företrädare här i talarstolen och pratat om att kunskapsresultaten har sjunkit i den svenska skolan. Är lösningen då att minska resurserna till den svenska skolan, som regeringen gör nu? Svaret från Vänsterpartiet och, vet jag, hela den samlade oppositionen är nej. Svaret är satsningar och att visa den svenska skolan och de som verkar inom den att vi anser att den är ett prioriterat område – det gör inte regeringen.

Fru talman! Nyligen presenterades resultaten av Pisamätningen, och jag måste säga att det inte var trevligt att se de svenska resultaten. Jag kan börja med att säga att jag inte är speciellt förtjust i det stora fokuset på enskilda mätningar och internationella jämförelser. Jag tycker inte att svensk skolpolitik ska utformas endast utifrån internationella mätningar. Men en sak är ändå tydlig: Ännu en internationell mätning visar att svensk skola håller på att bli alltmer ojämlig. Och detta oroar Vänsterpartiet och mig.

Tidigare har OECD påpekat detta vid ett flertal tillfällen. Såväl svenska som internationella forskare har också sagt exakt samma sak, nämligen att marknadssystemet trasar sönder det svenska skolsystemet och leder till mer segregation och ojämlikhet.

Samtidigt finns det en annan fråga som är kopplad till detta och också påverkar den svenska skolan negativt; jag pratade om den tidigare. Det handlar om de enorma nedskärningar som regeringen just nu genomför när det gäller kommunerna och skolorna.

I en tid när lärare och rektorer skriker efter mer resurser och anställda tvingas sägas upp, bland annat på grund av nedskärningar som borgerligheten införde i majoriteten av de kommuner där man var med och styrde under förra mandatperioden, känner sig regeringen nu tvungen – samma partier som styrde majoriteten av landets kommuner tidigare – att inleda en extrem nedskärningsbudget gentemot svensk skola.

Jag fick inget svar från Fredrik Malm, Liberalerna, ordförande för utbildningsutskottet och med i samma parti som skolmarknadsministern och utbildningsmarknadsministern, om varför det är så viktigt för denna regering att göra de största nedskärningarna gentemot svensk skola just nu när det är som svårast.

Sveriges Kommuner och Regioner har protesterat. Sveriges lärare protesterar och anordnar demonstrationer mot detta. Elever och föräldrar startar olika grupper och uppror mot nedskärningarna. Men skolministern säger att pengarna inte är det viktigaste.

Pengarna är alltså det viktigaste när det handlar om att höja lönen för riksdagsledamöter, skoldirektörer, ägare till friskolor som ska få komma

undan från skatten och olika typer av människor i vårt samhälle som befinner sig i toppen, men pengarna är inte det viktigaste när det handlar om skola, vård och omsorg – det vill säga vår välfärd, kärnan i vårt samhälle.

När lärare står i skolorna och säger att de inte klarar av mer nedskärningar blir Fredrik Malms, Liberalernas och regeringens svar att pengar inte växer på träd. Men tydligen växer de på träd någonstans, och det är i regeringens skattesänkningar. Där växer de på träd. När Sverigedemokraterna ska bestämma att marknadsexperimentet med svensk skola ska fortsätta, då finns det hur mycket pengar som helst. När miljarder kronor av våra skattemedel ska försvinna från vårt land på grund av ett experiment som man har inspirerats till av en diktator som heter Pinochet, då finns det hur mycket pengar som helst, men inte när det kommer till att låta de anställda få lugn och ro i den svenska skolan.

När högern pratar om att vi behöver förändra skolsystemet ska vi komma ihåg att bland annat Liberalerna har varit med och tagit fram fyra av de senaste fem skollagarna och läroplanerna i det här landet. Det vill säga att regeringspartierna också är högst ansvariga för den skolpolitik som finns i dag och som vi debatterar. Att de låtsas som att de inte är det är beklagligt.

Fru talman! Det går inte att prata om den svenska skolan utan att prata om marknadsiseringen. Därför kommer jag gång på gång, i anförande efter anförande och replik efter replik, att ta upp frågan om hur ett av världens mest korrupta skolsystem tar sönder den svenska skolan. Det leder till att resurser försvinner från vårt gemensamma skolsystem och skattesystem. Det leder till att lärare inte får möjligheten att hjälpa barn på det sätt de vill och kan och som de är utbildade till.

Det leder till att skolledare tvingas skära ned, mot sin vilja, för att Fredrik Malm inte har mer pengar till skolan. Men han har mer pengar till skattesänkningar. Sverigedemokraterna har inte mer pengar för skolan, men de har pengar för att hyra fängelser utomlands.

Detta tycker jag är beklagligt. Sverige har gått från att vara en skolonation och en kunskapsnation till att bli ett land där de främsta företrädarna för regeringen inte ens är pålästa om vilken budget de själva har lagt fram i den här kammaren. Det hade jag förväntat mig från politiker i mitt hemland Iran, där de fått sin post genom att vara släkt med presidenten eller med någon annan, men inte i en demokrati som Sverige och inte i en kunskapsnation som Sverige.

Som utskottets viceordförande tog upp tidigare handlar det här om en enda sak, och det är att det finns kopplingar mellan politiska partier och företrädare i Sveriges riksdag och skolkoncernerna. Annars hade det inte funnits en enda anledning till att det här skolmarknadsexperimentet får fortsätta.

Vi har ju de facto ett system som inte ens finns i alla diktaturer, nämligen att en skolminister kommer direkt från skolmarknaden. Det är därför som jag genomgående i dag har pratat om skolmarknadsministern, för det är det vi lever med i dag.

För dem som lyssnar och inte ser detta kan jag säga att de borgerliga företrädarna verkar vara väldigt besvärade av mitt anförande just nu. Det gör också att jag vet att vi är på rätt väg när vi inom oppositionen tar upp frågan om skolmarknadiseringens misslyckande.

Vi kommer att se till att skapa en jämlik skola oavsett om den nuvarande regeringen vill det eller inte. Det märks i opinionssiffrorna, och det kommer att märkas på nästa valdag. Vi kommer att ta tillbaka den demokratiska kontrollen över den svenska skolan, och vi kommer att se till att lärare, skolpersonal och elever får den uppskattning och respekt de förtjänar – man ska åtminstone ha skolpolitiker som är pålästa på det de håller på med och inte sitter här och skrattar när andra talar från talarstolen. Det kommer vi att se till.

(Applåder)

Anf. 221 JOSEFIN MALMQVIST (M):

Fru talman! Sverige borde ha världens bästa skola. I många klassrum ser vi att man bedriver en undervisning i absolut världsklass.

Men tyvärr ser det inte ut så överallt. Resultatet i den svenska skolan har nu fallit i drygt 20 års tid. Om inte kraftfulla åtgärder sätts in nu riskerar generationer att växa upp utan tillräckliga kunskaper, och Sverige som land riskerar att halka efter när det gäller tillväxt och konkurrenskraft.

Den senaste Pisamätningen, som flera av mina kollegor har nämnt här tidigare i kväll, bekräftar tyvärr detta. Vi ser att svenska elevers tapp i kunskap är det största tappet någonsin när det gäller matematik och läsförståelse. Var femte tioåring kan inte förstå en vardaglig text. Läskunnigheten bland svenska elever, och främst bland elever som inte talar svenska hemma, har försämrats i jämförelse med övriga länder inom OECD. Så kan vi inte ha det. Det är ett rejält underbetyg.

Den misslyckade integrationen är en viktig förklaring till den här utvecklingen. Skolan riskerar nu att delas i två, där skillnaderna ökar mellan dem som är födda i Sverige och dem som är födda utanför Sverige. Vi ser nu att skillnaderna ökar.

Men faktum är att Sverige inte bara halkar efter bland de elever som presterar sämst utan också bland de elever som borde prestera i absolut topp. I matematik, för att nämna ett exempel, har alltså andelen högpresterande elever fallit från 12 till 5 procent på bara drygt 20 år.

Sverige tappar internationellt. Det är en av anledningarna till att vi nu satsar riktat på fler spetsklasser. Men faktum är att vi inte ens vet om svenska elever kan mer eller mindre i matematik nu än för säg 20 år sedan eller för den delen för tre år sedan, detta på grund av Socialdemokraternas flumskola och de otydliga mål vi i dag har när det gäller kunskapskrav.

Vi vill se tydliga och mätbara kunskapskrav. Läroplanen ska inte beskriva hur undervisningen ska gå till utan i stället fokusera på att den ska vila på evidens och beprövad erfarenhet. Vi ska fokusera på mätbar kunskap.

Det finns flera internationella erfarenheter som visar vägen. Ett annat exempel är externt rättade nationella prov och externa examinatorer. I de tio länder i Europa som har jämförbara skolsystem har merparten prov som bedöms externt. Det borde inte vara raketforskning att få till detta också i Sverige. Det är något vi har stridit för i många år i opposition. Nu kommer det att bli verklighet.

Fru talman! Den viktigaste faktorn för att höja kunskapsresultaten i den svenska skolan är mycket undervisningstid med skickliga lärare. Samtidigt har läraryrket i Sverige gått från att vara eftertraktat till att vara ett lågstatusyrke, enligt OECD. Så kan vi inte ha det.

Vi menar att lärarutbildningen behöver reformeras i grunden. Vi vill se mer praktik och fokus på ämneskunskaper. Från Moderaternas sida vill vi öppna för fristående lärarutbildningar. Och det ska bli mer attraktivt att jobba som lärare genom minskad administration, större befogenheter och reformer för att få ordning och reda i klassrummen.

Fru talman! I dessa budgetdebatter fokuserar vi väldigt ofta på hur vi fördelar utgifterna i statens budget men väldigt sällan på hur intäkterna skapas och hur intäkterna kan bli större. Vilka reformer behöver vi för att se till att det växer fram fler jobb och för att tillväxten i Sverige ska öka?

Sverige gick under Magdalena Anderssons tid på Regeringskansliet från att vara en av de snabbast växande ekonomierna i Europa till att vara ett av länderna med lägst tillväxt. Man slösade bort en högkonjunktur genom att inte genomföra nödvändiga strukturreformer – det gällde inte minst arbetsmarknaden. Detta gjorde att Sverige hade sämst utveckling av arbetslösheten i hela Europa.

Nu krävs en politik för högre tillväxt. Vi behöver en politik som ger företag möjlighet att växa. Vad är det då som krävs? Vad är det företagen efterfrågar? Såväl stora som små företag som jag träffar runt om i hela Sverige lyfter alla precis samma sak: kompetensförsörjning, kompetensförsörjning, kompetensförsörjning.

Kompetensbristen är den stora brist som man ser i dag. Det är just därför som vi möter upp med stora utbildningssatsningar i denna budget. Vi fokuserar på att bygga ut yrkesutbildningen. Det gäller regional yrkesvux. Det gäller yrkeshögskolan, som kommer upp i rekordhöga nivåer nästa år när det gäller antalet platser. Vi gör en satsning på fler ingenjörer bland mycket annat.

Fru talman! Det lackar mot jul. Många har det väldigt tufft just nu. Inflationen är löntagarnas absolut värsta fiende. Om bara någon vecka är det jul, och jag ser att många barn och föräldrar och familjer kommer att ha det väldigt tufft att få pengarna att räcka till. Inflationen drabbar människor väldigt hårt just nu. Det är därför detta är regeringens absolut viktigaste prioritering i denna budget. Vi kommer inte att ge oss förrän inflationen har sjunkit tillbaka. Vi ser nu tecken på att det går åt rätt håll, och vi hoppas verkligen att det ska hålla i sig.

Men vi behöver ha detta med oss när vi debatterar denna budget, för det återspeglas i de satsningar som vi väljer att göra i budgeten. Vi behöver tänka efter och prioritera de satsningar som verkligen behövs och som verkligen gör skillnad. Det, mina vänner, är att ta ansvar i tuffa tider. Den enskilt största satsning som vi gör i denna budget är på välfärden. Det är en satsning på kommuner och regioner för att vi vet att det behövs.

Men när jag läser oppositionspartiernas budgetar upplever jag inte att alla tar ansvar. Både Vänsterpartiet och Miljöpartiet går egentligen emot hela den samlade ekonomiska vetenskapen. Man vill i sina budgetförslag låna hundratals miljarder kronor de närmaste åren för att få ihop till alla sina samlade löften. Det skulle elda på inflationen. Det skulle leda till högre priser och högre räntor, och det skulle ytterst drabba de familjer som just nu har det absolut tuffast.

Samtidigt vill Socialdemokraterna ge sken av att ta ansvar när de i stället föreslår en bankskatt som faktiskt inte ens är genomförbar nästa år. Det är den som på papperet ska finansiera alla de löften som vi har hört om här

i debatten. Det är alltså en bankskatt som är ett rent luftslott, för pengarna finns inte. De är påhittade.

Vi kan höra Åsa Westlund och andra företrädare i debatten lova ditt och datt åt höger och vänster, men pengarna existerar alltså inte nästa år. Ni lurar Sveriges lärare. Ni lurar familjer som tror på era löften. Ni spelar högt med Sveriges ekonomi. Det är inte att ta ansvar.

Sverige befinner sig i ett tufft ekonomiskt läge, men vi tar ansvar och genomför nödvändiga reformer för att lyfta svensk skola, för att möta behoven, för att lösa kompetensförsörjningen och för att därmed också bidra till att stärka Sveriges tillväxt och konkurrenskraft långsiktigt.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 222 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Många har redan sagt detta i dag. Men jag tänker upprepa det igen: Många skolor har under året behövt minska på personalen eftersom Sverigedemokraterna och regeringen valde att inte kompensera skolorna för kostnadsökningar. Det innebär tyvärr att mycket stödpersonal har försvunnit, och den personal som har blivit kvar har mycket svårare att räkna till.

Det har blivit svårare för skolorna att se till att till exempel elever som har svårt att lära sig läsa verkligen får det stöd och den lärartid som de behöver för att lära sig. Precis som Josefin Malmqvist själv sa i talarstolen är det mycket undervisningstid med skickliga lärare som gör skillnad i svensk skola.

Ändå valde alltså Sverigedemokraterna och regeringen, när den tillträdde, att i fasta priser skära ned på statens finansiering av svensk skola med motsvarande 3 000 lärare. Man kompenserade inte heller kommunerna på något annat sätt för de kostnadsökningar som varit. Och i den här budgeten väljer samma partier att inte täcka upp för de nedskärningar som man gjorde förra året, utan det statliga stödet till svensk skola är även 2024 lägre än vad det var 2022 i fasta priser.

Sverigedemokraterna och regeringen lägger helt enkelt för lite resurser på skolan. Man prioriterar annat. Man prioriterar avskaffad plastpåseskatt. Man prioriterar att sänka skatten för dem som har råd att renovera sina kök för 600 000 kronor mitt i kostnadskrisen.

Min fråga är helt enkelt: Hur blir svensk skola bättre av att det statliga stödet till barns och ungas utbildning räcker till färre lärare och mindre undervisningstid 2024 än vad det gjorde 2022?

Anf. 223 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Tack, Åsa Westlund, för frågan! Den ger mig en möjlighet att upprepa det som jag lyfte fram i mitt anförande.

Det är tuffa ekonomiska tider just nu. Vi ser att hushållen har det väldigt tufft. Det är därför jag är glad över att den enskilt största satsning som vi har möjlighet att göra i denna budget gör vi på just välfärden. Vi prioriterar satsningar på skolan, på sjukvården och på omsorgen. Det är alltså den enskilt viktigaste satsning som vi gör i denna budget.

Fru talman! Jag skulle väldigt gärna vilja höra från ledamoten Åsa Westlund hur ledamoten motiverar att det saknas finansiering. Ni saknar finansiering för era stora löften i er budget. De 10 miljarder ni står här och

lovar finns inte. En bankskatt är inte möjlig att genomföra nästa år, så det är bara ett rent luftslott. Vad har du för svar till Sveriges lärare, föräldrar och elever som tror på dina löften här i talarstolen, som bara är rent påhitt?

Anf. 224 ÅSA WESTLUND (S) replik:

Fru talman! Det är klart att Sverige kan införa en bankskatt på de övervinster som bankerna har gjort på svenska låntagare under den här krisen. Detta har flera andra europeiska länder redan gjort med gott resultat. Det är klart att vi också kan göra det om regeringen lägger manken till, men det vill man inte göra. Man vill i stället prioritera andra saker.

I vår budget lägger vi 1 miljard mer på barns och ungas utbildning, på skolan. Vi lägger nästan 1 miljard mer på yrkeshögskola, vuxenutbildning, yrkesvux och komvux. Det finansierar vi genom att inte säga ja till lyx-rot, alltså lägre skatt för dem som ska lyxrenovera sina kök. Det är ungefär 1 miljard – 1 miljard som skulle kunna läggas på skolan. Josefin Malmqvist får gärna ta tillfället i akt och ändra sig, prioritera om. Svensk skola är väl ändå viktigare än lyxrenovering av kök?

En halv miljard till avskaffad plastpåseskatt, eller en halv miljard till yrkeshögskolan eller yrkesvux? Jag väljer såklart utbildning, för det är detta som bygger Sverige starkt. Jag tror att det är detta vi behöver satsa på, även när tuffa tider råder. Vi behöver inte hjälpa människor som har råd att renovera sitt kök för 600 000 kronor.

Regeringen har sedan den tillträdde prioriterat skattesänkningar för dem som tjänar mest framför att säkra finansieringen av skola och välfärd genom kostnadskrisen. Hur rättfärdigar ledamoten Josefin Malmqvist detta för föräldrar, lärare och elever som nu står där med konsekvenserna? Och hur bygger denna prioritering, alltså skattesänkningar framför investeringar i utbildning och skola, Sverige som kunskapsnation starkare?

Anf. 225 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Alternativen i denna debatt blir tydliga. Här har vi en socialdemokratisk ledamot som företräder ett budgetalternativ där 10 miljarder kronor saknas. Det är alltså ett helt underfinansierat budgetförslag, och jag tycker att det är anmärkningsvärt för ett parti som, i alla fall tidigare, har varit mån om att ta ansvar för att föra en ansvarsfull ekonomisk politik i Sverige. Det är en häpnadsväckande utveckling, tycker jag.

Alternativen är tydliga. Regeringen och Tidöpartierna presenterar nu en budget som är finansierad och som tar ansvar i ett svårt ekonomiskt läge där den viktigaste prioriteringen är satsningar just på kommuner och regioner, därför att vi vet att många har det tufft.

Vi kommer dock inte nationellt att kunna kompensera fullt ut för inflationens effekter, utan där måste vi hjälpas åt. Vi ser också att många kommuner tar ett jättestort ansvar just nu, och även där spelar det roll vem som styr. Här i Stockholms stad – i Stockholms stadshus – satsar Moderaterna 110 miljoner kronor mer än Socialdemokraterna på skolan nästa år. I Malmö satsar Moderaterna 168 miljoner kronor mer än Socialdemokraterna nästa år. Så visst är det glasklart tydligt att det spelar roll vem som styr också när det gäller svensk skola.

Jag är stolt över att vi nu genomför tydliga och nödvändiga eftertraktade strukturreformer och reformer för svensk skola för att höja kunskapsresultaten, för att höja läraryrkets attraktivitet och för att minska lärarnas

administrativa börda, bland mycket annat. Detta kommer att göra skillnad på riktigt för att vi ska kunna höja resultaten i svensk skola.
(Applåder)

Prot. 2023/24:50
15 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag vill i all enkelhet påminna om tilltalet i kammaren. Vi tilltalar inte varandra med ”du”, utan alla talar via talmannen.)

Anf. 226 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Ett mörker rör sig in över svensk skola och svensk högre utbildning och forskning. Svensk skola tappar mark. Den psykiska ohälsan ökar. Klyftorna ökar, både mellan dem som har det väl förspänt hemma och dem som har det svårare och mellan stad och landsbygd. Utslagningen ökar.

Svensk forskning dalar, och vi tappar toppositionen för innovationer. Allt färre svenskar väljer att doktorera. Från förskolan, genom grundskolan och gymnasiet till högre utbildning, forskning och innovation – över hela utbildningsväsendet rör sig ett mörker in. Ska vi rycka på axlarna åt detta, eller ska vi försöka göra något åt det?

Utbildning är grundstenen för vårt demokratiska och civiliserade samhälle. Den kunskap och de förmågor som förmedlas i skolan är helt avgörande, såväl för individens egen livsresa som för samhället i stort och Sveriges konkurrenskraft.

Med kunskap bygger vi förståelse – individer och kulturer emellan. Rädslor och hot byts mot nyfikenhet och inkludering. Med kunskap bygger vi det trygga samhället – det är fundamentet. Med kunskap bygger vi företag och exportsuccéer. Med kunskap bygger vi skatteintäkter som kan investeras i en ännu bättre skola och en stark välfärd i stort. Med kunskap bygger vi det moderna, välmående och öppna samhället.

Så när ett mörker rör sig in över det svenska utbildningsväsendet blir frågan: Ska vi rycka på axlarna åt detta, eller ska vi försöka göra något åt det?

Fru talman! Plastpåsar eller skola? Snus eller skola? Frågorna måste dessvärre ställas, då vi ser hur regeringens nedskärningspolitik gentemot kommunerna leder till uppsägningar av lärare och stängning av skolor, hur universitet och högskolor får dubbla myndighetsindragningar och hur studieförbund och folkhögskolor sätts på svältkost.

Ett mörker rör sig in över det svenska utbildningsväsendet. För Centerpartiet är svaret glasklart. Vi känner till utbildningens värde, och vi vet hur viktigt det är att satsa på skolan. Vi håller skola och utbildning mycket högt, och i vår budget väljer vi att prioritera skola och utbildning.

I vårt budgetförslag satsar vi mest av riksdagens åtta partier, både när det kommer till rena kronor och ören och när det kommer till andel av den totala utgiftssidan i statsbudgeten, alltså även inkluderat Vänsterpartiets respektive Miljöpartiets särskilt vidlyftiga utgiftssida.

Våra budgetsatsningar tar avstamp i en ny och genomarbetad skolpolitik med 58 förslag för att reformera svensk skola. Våra förslag är indelade i några olika områden som tillsammans skapar hög kvalitet och en mer jämlik skola.

Områden som vi lyfter fram i vårt skolprogram är: en bra start med fokus på språket, ett tydligt resursfördelningssystem, höga förväntningar,

betyg att lita på, stöd till elever efter behov, utbildning som leder till jobb, valfrihet med rimlighet, stöd till små skolor och ett starkt pedagogiskt ledarskap med tillit till professionen. Lägg därtill ett pågående arbete för att stärka svensk högre utbildning och forskning så blir bilden klar: Centerpartiet prioriterar skola och utbildning.

När det kommer till statsbudgeten satsar vi i Centerpartiet alltså mest. På totalen satsar vi 7 miljarder mer än regeringen på skola och utbildning. Det är väldigt mycket, då området omsluter i runda tal 100 miljarder kronor.

Fru talman! Låt mig ge en ekonomisk bakgrund. Den ekonomiska krisen har lett till en allvarlig kris för den svenska välfärden, och inflationen ökar kommunernas och regionernas kostnader samtidigt som deras pensionsåtagande också ökar dramatiskt just till följd av inflationen.

År 2024 väntas regioner och kommuner gå med mycket stora underskott, tvingas säga upp personal och skära i omsorgen, vården och andra viktiga verksamheter. Enligt Sveriges Kommuner och Regioner är det prognostiserade underskottet för 2024 hela 28 miljarder kronor, en totalsumma som dessutom döljer stora variationer i underskott för enskilda kommuner och regioner som drabbas särskilt hårt av inflationskrisen.

Regeringen möter med sina satsningar på kommunsektorn bara drygt hälften av dessa underskott i sin budget, vilket leder till att kommuner och regioner nu varnar för en fortsatt nedskärningsvåg under 2024. Inte minst gäller detta den svenska skolan.

Tusentals behöriga lärare och andra resurser sägs nu upp, ofta just den personal som ska möta elever med inlärningssvårigheter och social utsatthet. Hundratals skolor läggs nu ned, i regel de mindre skolorna på landsbygden, som skapar närhet, trygghet och arbetsro för närboende elever. I ett läge när den svenska skolan borde stå stark är den kraftigt försvagad. Det är en oroväckande utveckling vi ser när de samlade resurserna för utbildning skärs ned.

Fru talman! En aning dystert kan jag konstatera att regeringen totalt satsar mer på bidrag än på utbildning. Det är en ohållbar utveckling för Sverige som kunskapsnation, och jag kan inte se att detta är borgerlig ekonomisk politik. Vi behöver i stället möta den enorma kompetensbristen med en politik för skola och utbildning, inte med en politik för bidrag.

Centerpartiets plan är att steg för steg återupprätta Sverige som kunskapsnation, både på bredden och på toppen. Om Sverige ska förbli en stolt kunskapsnation måste därför utbildningen prioriteras. Den ekonomiska politiken måste syfta till att föra dem som är beroende av bidrag in i jobb och utbildning. Målet måste vara att i statsbudgeten satsa mer på utbildning än på bidrag och inte som i dag 100 miljarder mindre.

Alla delar av utbildningsväsendet – förskolan, skolan, den högre utbildningen, vidareutbildningen, yrkesvux, yrkeshögskolor och studieförbunden – är viktiga, och alla måste faktiskt stärkas.

Fru talman! Centerpartiet gör två större budgetdispositioner på svensk skola som sammantaget tillför skolan 16 miljarder kronor. Dels stoppar vi den akuta uppsägningsvågen och nedläggningsvågen i den svenska skolan genom att tillföra 5 miljarder kronor i ett särskilt sektorsstöd, dels avvisar vi riktade statsbidrag och omvandlar dessa till generella statsbidrag för att öka effekten för skolan. Det är den största skillnaden mot samtliga partier i riksdagen. Vi tror på ett decentraliserat samhälle med lokalt beslutsfattan-

de och att kommuner och skolor är allra bäst på att avgöra hur resurser ska användas. Vi tror på professionen – på rektorer och på lärare.

Dessa våra dispositioner på 16 miljarder går till insatser för att stärka kunskapsutvecklingen och likvärdigheten i hela landet. Det innebär fler lärare, specialpedagoger och böcker i Sveriges klassrum. Det innebär också ett nytt fokus på landsbygden i statens satsningar på skolan. Medel viktas från socioekonomiska faktorer och kommuners gleshet. På så sätt ger vi pengar till både skolor med större behov och landsbygdskommuner som drabbas hårdast av nedskärningsvågen. För många mindre kommuner innebär detta att man kan behålla de fem tio lärare som på marginalen ofta gör skillnaden. För stora kommuner kan det faktiskt handla om hundratalet fler lärare.

Fru talman! Vi behöver stärka yrkeshögskolan. Yrkeshögskolan är en av våra mest framgångsrika studieformer. Studieplatserna är efterfrågade såväl av studenterna som av företagen som tar emot de vidareutbildade studenterna. Det är faktiskt en succéhistoria. Ändå har yrkeshögskolan inte byggts ut i takt med behoven, och en för låg andel av yrkeshögskolans resurser är permanenta.

Centerpartiet anser att regeringens satsning måste fördubblas och att en stor andel av resurserna ska permanentas för att öka långsiktigheten. Omställningsstudiestödet, som kan sägas vara en del av Centerpartiets LAS-reformer, gör att vi i Sverige kan ha ett mer dynamiskt och flexibelt arbetsliv där karriärer kan bytas mitt i livet. Det är inte minst värdefullt när arbetsmarknaden allt snabbare byter skepnad. Vad AI-utvecklingen kan leda till kan vi bara gissa. Omställningsstudiestödet är liksom yrkeshögskolan en succé som behöver byggas ut.

Fru talman! Sverige är ett välfärdsland som bygger sitt välstånd på förmågan att ta fram produkter och tjänster med stort kunskapsinnehåll. Själva grunden för den förmågan är hög kvalitet i vår högre utbildning och i vår forskning. Sverige behöver fler som utbildar sig, fler fria högskolor och fler utbildningar som är relevanta för arbetsmarknaden. Forskningskvaliteten måste stärkas och ackompanjeras av ett högklassigt innovationssystem där forskningens idéer går från labb till global marknad.

Oavsett var du bor i landet är det viktigt att det finns möjlighet till högre utbildning. Tillgång till högre utbildning av god kvalitet ökar människors möjligheter till jobb och trygghet samtidigt som det gynnar näringslivet och vår gemensamma välfärd.

Men utvecklingen är dessvärre oroande. Kvaliteten på svensk forskning ser ut att dala. Det är en tidig signal om att kvaliteten på våra produkter och tjänster riskerar att dala med tiden, vilket vore förödande för vår välfärd.

Vi i Centerpartiet avvisar regeringens förslag om att till produktivetsavdraget på våra högskolor och universitet addera generella besparingar om 243 miljoner kronor. Det är inte tid för att skära ned i den högre utbildningen och forskningen. Regeringens dubbla nedskärningar riskerar faktiskt kvaliteten i svensk forskning. För en både relevant och högkvalitativ forskning krävs det att två perspektiv beaktas, dels fria förutsättningar för forskare att själva definiera forskningsproblem och metoder, dels en lyhördhet för samhällets behov på korta och långa tidshorisonter. Vi anser att båda perspektiven måste vägleda oss och hur vi organiserar och finansierar det svenska forskningslandskapet.

Prot. 2023/24:50
15 december

*Utbildning och
universitetsforskning*

Fru talman! Centerpartiet vill rädda studieförbunden från sväldöden. Regeringen har kraftigt försämrat förutsättningarna för folkbildningen. Inom de närmaste tre åren sker en sammantagen minskning på nästan en tredjedel av studieförbundens totala budget. Trots att regeringen försöker framställa det som att man satsar på folkhögskolorna minskades finansieringen med 500 miljoner förra året, och årets anslagsökning med 100 miljoner innebär alltså ett nettominus över två år på 400 miljoner kronor.

Folkbildningen är en helt avgörande resurs som når många av dem som står långt från arbetsmarknaden, och den välkomnar alla oberoende av ålder, bakgrund eller funktionsförmåga. I många landsortsområden är folkbildningen dessutom den enda kulturaktören som kan bredda perspektiven.

Studieförbunden har exempelvis spelat en avgörande roll för de många ukrainare som kom till Sverige efter Rysslands invasion. Det var här de tog sina första steg för att lära sig svenska genom kurser för nyanlända, samtidigt som de på plats förvärvade kunskap om det samhälle de har kommit till. Centerpartiet verkar för att varje krona till studieförbunden ska användas effektivt, och vi avvisar i vår budget nedmonteringen av folkbildningen.

Fru talman! Ett mörker har rört sig in över svensk skola och utbildning, men med liberala och decentralistiska reformer som utgår från lokala förutsättningar kan vi skapa en skola för livsresor för alla barn. Det ska vara en förskola och skola där vi ställer krav, ser varje individ och skapar en stabil och trygg miljö som våra barn och unga mår bra i. Skolan ska finnas för alla och se alla oavsett eventuella funktionsnedsättningar, socioekonomisk bakgrund, kön eller ursprung. Talanger över hela landet ska ges spetsmöjligheter, och de med svårigheter ska inkluderas och ges stöd. Det är så vi lägger grunden för Sverige som kunskapsnation, och det är så vi möjliggör varje unges livsresa. Det är i skolan det börjar.

Fru talman! Centerpartiet prioriterar skola och utbildning.

Anf. 227 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag hoppas talmannen och ledamoten har överseende med det ovanliga greppet i en kammardebatt att ställa en helt uppriktigt menad fråga.

Vi som står här tillhör de partier som lägger mest pengar i våra budgetar på skola och högre utbildning. Det är i skolan det börjar, och det är högre utbildning man måste satsa på för att Sverige ska fortsätta att vara en ledande kunskapsnation.

Nu för Centerpartiet in ett sektorsbidrag för skolan i budgeten. Jag funderar över var omprioriteringarna sker. Jag har också noterat att ni inte ökar de generella statsbidragen till kommuner och regioner. Förklara gärna lite mer hur ni bygger upp sektorsbidraget.

Anf. 228 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tror att ledamoten delvis har missuppfattat. Centerpartiet gör två stora dispositioner. Det är bland annat ett nytt sektorsbidrag som ska hjälpa att jämna ut skillnader mellan stad och landsbygd. Det är ett nytt sätt att beräkna hur pengar ska fördelas så att små skolor i särskilt glesbebyggda områden ska få mer pengar. På så vis kan de behålla lärare och skolor och överleva i denna svåra tid av inflation när kommunerna har så förfärligt ont om pengar. Vågen av dålig ekonomi för kommunerna har

tyvärr drabbat de allra minsta och glesbebyggda kommunerna värst. Där anser Centerpartiet, som är ett landsbygdsparti, att vi behöver göra mest.

Den andra delen är att vi avvisar direkta statsbidrag och omvandlar dem till generella bidrag. Det gör vi eftersom vi inte tror att politikerna i Stockholm är bäst på att peka ut vad en kommun eller skolhuvudman ska använda pengarna till. I något fall kan behovet vara störst av att förstärka skolbibliotek. I något annat fall kan behovet av en elevassistent eller liknande vara större.

Vi gör två satsningar som båda två syftar till att öka kvaliteten och likvärdigheten i svensk skola.

Anf. 229 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag förstår det som att medan vi lägger pengarna i generella statsbidrag fördelar ni det som hade kunnat vara där till två olika sektorsbidrag, där skolan är ett område.

Jag tror ändå att det här kan vara något som påbörjar någon form av resa kring finansieringen för skolan. Jag tror att det behövs frihetliga partier som anser att besluten ska fattas nära människor. Det är lärare i klassrummen som ska fatta beslut om undervisningsmetoder, och det är folkvalda i en kommun, som känner sin kommun, som ska göra prioriteringarna.

Anf. 230 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Det är klart att jag gläder mig åt att Miljöpartiet noterar vår omsorg om det decentralistiska perspektivet. Det kanske inte alltid är i Stockholm, i riksdagen och regeringen, som man har de allra bästa tankarna om hur enskilda kronor och ören kan användas. Centerpartiet har en lång tradition av att vårda lokalsamhället och jobba för decentralisering. Förmodligen är det rektorer som vet bäst hur pengar ska användas på en enskild skola och lärare som vet hur man sköter ett klassrum. För oss är det till exempel väldigt viktigt att mobilförbud inte är något som staten ska ägna sig åt. Vill en lärare ha en mobilfri miljö ska läraren själv fatta det beslutet. För oss är det väldigt viktigt att beslut fattas lokalt och decentraliserat.

Anf. 231 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Stort tack till ledamoten Ådahl för anförandet! Jag kunde inte låta bli att begära replik när jag hörde kommentarerna om yrkeshögskolan. Det här är en fråga som ligger oss varmt om hjärtat och som jag vet engagerar såväl Centerpartiet som Moderaterna och regeringen.

Vi bygger nu ut yrkeshögskolan. Nästa år blir yrkeshögskolan den största någonsin. Flest platser man någonsin haft uppnås nästa år. Det är jag väldigt stolt över. Det går nämligen inte att bygga ut yrkeshögskolan genom att tredubbla den i ett slag och samtidigt bibehålla yrkeshögskolans särart och särskilda kvalitet, som det för oss från regeringens sida är viktigt att kunna bevara. Därför bygger vi nu ut yrkeshögskolan i snabb takt med 3 000 ytterligare platser nästa år och nästföljande år och därefter med 7 000 platser. Det är en stor utbyggnad som jag är väldigt positiv till.

Men vi gör mer på det här området. Vi har nu en utredning för framtidens yrkesutbildning som är ute på remiss och som jag ser fram emot att ta ställning till. Från Tidöpartiernas och regeringens sida har vi även ett

antal andra förslag som vi nu går vidare med. Det handlar bland annat om en tvåårig yrkesskola som ett tredje spår på gymnasiet. Det handlar också om försök att införa yrkeshögskolemodellen även på gymnasiet.

Fru talman! Jag skulle vilja fråga ledamoten Ådahl hur Centerpartiet ställer sig till dessa konkreta förslag på hur vi skulle kunna få till mer yrkesutbildning för fler redan på gymnasiet.

Anf. 232 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Låt mig först få tacka ledamoten Malmqvist för att hon lyfter den viktiga frågan om yrkeshögskolan. Jag tror att skillnaderna mellan Moderaternas syn på det här och Centerpartiets syn är ganska liten, om jag ska vara ärlig. Jag delar faktiskt också bilden att en succéhistoria ska byggas ut med viss varsamhet. Det håller jag med om. Centerpartiet anser dock att behovet är så stort av att folk ute i arbetslivet ska kunna ställa om och att yrkeshögskolan har varit så framgångsrik att takten kan vara en aning snabbare än vad regeringen förespråkar. Man kan alltid diskutera vilket tempo som är bäst.

En del yrkesutbildningar som i dag finns på högskolor och universitet kan man faktiskt fundera på att i framtiden ha på ett annat ställe. Jag skulle vilja svara så här på frågan från Moderaterna: Är det så att regeringen är intresserad av att inleda samtal med Centerpartiet och lyssna på våra tankar är ni varmt välkomna. Vår dörr är öppen för den typen av samtal. Det vore väldigt fint om två borgerliga partier kunde diskutera de här viktiga frågorna.

Anf. 233 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik:

Fru talman! Jag tror att vi har en samsyn när det gäller behovet av att bygga ut yrkeshögskolan. Vi utgår från myndighetens egen bedömning av vad som är en rimlig och möjlig takt för utbyggnad. Vi bygger ut så mycket det bara går. Jag delar också ledamoten Ådahls inriktning att det säkert på sikt kan bli så att yrkeshögskolan ersätter en del annan högre utbildning. Man kan ta över utbildningar.

Men där kanske också våra likheter stannar på just det här området. Jag är nämligen djupt bekymrad över utspelet från Centerpartiet om att ta bort kravet på gymnasiebehörighet på de praktiska gymnasieprogrammen. Det tror vi från Moderaternas sida är helt fel väg att gå. Vi tror att det riskerar att slå undan benen för de programmen. Det vi föreslår är ett tredje spår till gymnasiet med en tvåårig yrkesskola som ska vara en väg in för de elever som saknar gymnasiebehörighet, i stället för att man slår undan benen för de fungerande program som redan finns. Detta skulle jag väldigt gärna se att också Centerpartiet anslöt sig till, och det skulle vara intressant att höra hur man ställer sig till det. Centerpartiets förslag om att ta bort kravet på gymnasiebehörighet tror jag däremot inte alls på.

Anf. 234 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tackar återigen för frågan. Låt mig lägga ut texten en aning om varför vi lägger fram ett sådant här förslag om att ta bort behörighetskravet. Som det är nu när vi står här är det 15 procent av våra ungdomar, våra killar och tjejer, som inte blir godkända i skolan utan får stämpeln: Du är underkänd. Du är värdelös. Du är inte önskad av samhället.

Samhället tackar alltså nej till 15 procent av våra ungdomar. På andra sidan har vi parallellsamhället med gängen, som står och säger: Välkomna hit i stället! Om du inte kan läsa vidare på gymnasiet – välkommen till oss! Ta ett uppdrag hos oss! Du kanske kommer att få den här guldhalskedjan om ett tag.

Vi är nu i en akut situation. Vi måste göra något här och nu. Vårt förslag utgör ingen optimal lösning. Vad vi i stället borde göra är att reformera betygssystemet. Betygssteget F, underkänt, skapar en otrolig psykisk ohälsa och försätter lärare i extrema dilemman. Vi borde göra om betygssystemet och se över betyget E, så att många fler kan bli godkända. Vårt förslag nu är en akut åtgärd i en situation som är bedrövlig för jättemånga killar och tjejer.

Anf. 235 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Fru talman! Ärligt talat – alla barn måste faktiskt inte vissla när de går till skolan. Alla barn måste inte alltid hoppa upp ur sängen varje måndagsmorgon av glädje och längta till den första lektionen i skolan. Matte måste inte vara dagens höjdpunkt. Det gör faktiskt ingenting om skolan ibland till och med skulle vara lite tråkig.

Men, fru talman, alla elever ska känna sig trygga när de går till skolan. Man ska känna sig sedd när man är i skolan, må bra i skolan och få bildning och kunskap för livet. Det borde inte vara för mycket begärt. Tyvärr är det dock ganska långt ifrån den verklighet som många elever upplever. Det är på tok för många barn som inte bara bär sin ryggsäck på väg till skolan utan också en klump i magen av oro över vad klasskompisarna ska skrika i korridoren och vilka blickar man ska få på lektionerna under dagen. Den här mobbningen gör inte bara att man hamnar efter i skolan utan leder också till ökad psykisk ohälsa som kan få de allra mest förödande konsekvenser för unga människor.

Därför tar regeringen nu fram åtgärder som ska göra att det syns i praktiken att det råder nolltolerans mot mobbning, trakasserier och kränkningar på alla skolor. Det får inte bara vara fina ord, utan det måste också göra skillnad för barnen ute på skolorna. Det finns ett flertal grannländer som redan i dag rankas som tryggare än Sverige när det gäller skolorna, till exempel Norge och Danmark. Regeringen vill titta på vad grannländerna i Norden har vidtagit för åtgärder som fått effekt och ta efter dem. Det kan till exempel handla om evidensbaserade antimobbningsprogram som är grundade på vetenskap och beprövad erfarenhet. Det kan handla om att stärka rektorns roll och vara tydlig med att det är rektorn som ska se till att nolltoleransen upprätthålls.

Fru talman! Elever som mår bra lär sig också bättre. Det säger sig självt att en elev som funderar på om den över huvud taget vill fortsätta leva får det svårt att koncentrera sig på mattelektionerna. I kampen mot psykisk ohälsa utgör elevhälsan en strategisk frontlinje. Ju tidigare man fångar upp problematiken, desto mindre är risken att den biter sig fast och följer med upp i vuxenlivet. Kristdemokraterna anser att Sverige behöver en elevhälsosgaranti som innebär att varje elev ska kunna komma i kontakt med elevhälsan inom en rimlig tidsfrist från att det efterfrågas.

Enligt skollagen i dag ska elever under sin skoltid erbjudas minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller och enklare sjukvårdsinsatser. Kristdemokraterna anser att elevhälsan borde stärkas så att

alla barn också kan erbjudas rutinmässiga samtal med skolans kurator utifrån barnens behov.

Vi vill också stärka elevhälsan långsiktigt genom att fundera över huvudmannaskapet och att ge regionerna ett samlat ansvar för hela barn- och ungdomshälsovården. Det skulle framför allt minska riskerna för att elever faller mellan stolarna i överlämningen mellan elevhälsan och barn- och ungdomspsykiatri.

Fru talman! När man talar om ungas psykiska ohälsa är det svårt att inte nämna skärmarna. Tekniken har medfört enorma framsteg och möjligheter. Men flera av orsakerna till barns hälsoproblem tycks börja och sluta med sociala mediers ständiga flöde. Det handlar om bristen på sömn, rörelse, relationer och bristen på mening. De negativa digitala effekterna av skärmarna är många. Ändå har vi tvingat in skärmarna i förskolorna och skolorna för att vi har velat vara moderna.

Men den omfattande skärmtiden skapar problem i skolan. Att läsa längre texter väljs bort. Svårare uppgifter prioriteras inte. Skärmarna konkurrerar om uppmärksamheten bara genom sin blotta närvaro. Även om man lyckas motstå frestelsen att öppna telefonen distraherar bara själva tanken och stjälar energi och koncentration.

Dagens elever har i princip all världens underhållning konstant inom räckhåll. Undersökningar visar att bara en av fem elever gör sina läxor utan digital distraktion.

En utmaning i dagens skärmsamhälle är att få barnen att lyfta blicken och lära sig grunderna. Skolan måste vara en kraft som står upp i kampen mot Tiktokhjärnan och dess krav på snabba kickar och underhållning, med fokus på grunderna att lära sig räkna och skriva och att orka läsa längre texter. Det ska ske utan snabba kickar och utan genvägar. Det ska vara lite gammalt, hederligt och tråkigt dragglände, helt enkelt.

Vi behöver gå tillbaka till skolans grunder. Därför satsar regeringen över en halv miljard på fysiska läroböcker. För de allra yngsta eleverna borde skärmarna vara undantag snarare än regel. Dessutom tar vi steg för att hela skoldagen ska vara mobilfri.

Under lång tid har det rått en digitaliseringsiver i skolan där allt digitalt i modernitetens namn har ansetts vara bra helt oavsett innehåll. Den tiden är förbi.

Fru talman! Den växande psykiska ohälsan behöver också mötas med satsningar för familjer, för i familjer som fungerar och har tid älskas vi villkorslöst. Där mäts inte kärlek i antal lajks eller prissätts i märket på tröjan. Där älskas vi för den vi är, inte för vad vi presterar eller hur vi ser ut. Det lägger en viktig grund för livet, och det lägger en viktig grund för skolan.

Föräldrarnas och familjens betydelse för elevernas skolgång kan inte nog betonas. Hur kompensatorisk vi än vill att skolan ska vara, hur mycket vi än försöker ställa saker till rätta och hur mycket vi än önskar att familjebakgrunden inte skulle spela någon roll för skolresultatet, kommer familjen alltid att vara viktig. Familjens betydelse behöver därför erkännas av skolan, och föräldraansvaret behöver återupprättas.

För oss kristdemokrater är det viktigt att stötta föräldrarna genom föräldrastöd. I dag erbjuds föräldrastöd inom socialtjänstens öppna verksamheter, såsom barnhälsovården och familjecentraler. Vi i regeringen driver nu på för att föräldrastöd ska finnas i alla kommuner i hela landet.

Vi menar också att föräldrar ska få stöd i att hjälpa sina barn att klara skolans krav och mer aktivt involveras i barns lärande. Det kan handla om att på olika sätt erbjuda föräldrarna verktyg för att stötta barnen.

För vissa föräldrar kan det hjälpa att på ett uppmuntrande sätt få höra att någonting av det viktigaste de kan göra för sina barn i skolan är att läsa högt för barnen varje kväll och att få höra att föräldrar har en helt avgörande betydelse när det kommer till att säkerställa att barnen äter rätt, rör på sig och lägger sig i tid och att se till att läxorna blir gjorda.

Det gäller att föräldrarna är involverade och talar om för barnen att i skolan lyssnar man på fröken och gör som läraren säger. Det handlar om att varje dag fråga hur det har varit i skolan. Det spelar roll för hur eleven kommer att se på skolan och i förlängningen även för skolresultaten. Skolan och föräldrarna behöver helt enkelt samarbeta och hjälpas åt för att våra barn ska få möjlighet att lära sig så mycket som möjligt i skolan.

Fru talman! Skolan är en del av ett större samhälle där alla behöver hjälpas åt för att barnen ska få vara trygga, må bra, uppföra sig och också få möjlighet till att ta in kunskap för livet. Det är så vi vänder kunskapsresultaten. Det är så vi tryggar Sveriges framtid.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 236 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag har både pärm och skärm, så jag är redo för mitt anförande sedan.

Jag vill tala om hur regeringen för debatten om kunskap och digitalisering, Mathias Bengtsson. När man bokat plats på Aftonbladets debattsida helgen efter att man visste att Pisaundersökningen skulle presenteras trodde jag ändå att man skulle ha någonting att komma med som rörde viktiga utbildningsreformer. Ni kom med en artikel som handlar om skärmförbud i skolan.

Det är jätte viktigt. Skärmarna påverkar våra liv. Det gäller både vuxna och barn, vill jag säga till alla i rummet. Men detta ska handla om barnens kunskapsutveckling. I förskolan ska man använda digitala lärvärktyg när det är lämpligt. Det är ingen som tvingar på någon någonting. Det finns otroligt skickliga pedagoger som jobbar med digitala lärvärktyg i förskolan. Det är rekommenderat att besöka dem.

Den här debatten blir snarare ett hån mot pedagogerna som jobbar i förskolan. Det handlar om att politiker hellre ger pekpinnar om hur saker och ting ska utföras i detalj i klassrum och på förskolor i stället för att ge förutsättningar. Utbildning ska bedrivas på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.

Sedan var det detta med vad som ska prägla lärandet i våra skolor: hederligt tråkigt tragglande. Det låter ju jättekul. Ett av bekymren enligt Pisaundersökningen är svenska elevers dåliga motivation.

Skolan är en del av samhället. Den behöver pengar och inte pekpinnar. Förklara hur ni egentligen ser på digitaliseringen.

Anf. 237 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Camilla Hansén, för frågan!

Vi ser att digitaliseringsivern har gått för långt i skolan och i förskolan. I ivern att vara moderna och i modernitetens namn har vi sprungit långt

före den evidens som finns. Det finns tvärtom många undersökningar som visar att skärmar inte är lämpliga i förskolan och att skärmar inte heller är lämpliga i skolan.

Att läsa en text på en skärm gör att man kommer ihåg den sämre än om man läser den på papper. Om man skriver någonting på datorn lär man sig sämre att formulera sig med bokstäver än om man skriver för hand.

Det är just vetenskap och beprövad erfarenhet som behöver vara rådgivande i skolan. Därför ser vi att vi behöver vrida tillbaka utvecklingen så att det blir just det.

När det kommer till mobilerna är jag djupt oroad över de effekter som de har på barns och ungas psykiska hälsa. Vi har framför allt sett hur användningen har ökat lavinartat de senaste tio åren.

Det är 70 procent av 14-åringarna som tillbringar flera timmar om dagen på sina mobiler. Det har skett hand i hand med att den psykiska ohälsan har ökat. Finns det något samband? Jag vet inte, men jag tycker att det är värt att titta på det och vara försiktig med hur mycket vi uppmuntrar mobilanvändandet innan vi har svar på det.

Anf. 238 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! De flesta skolor har inte mobiler på dagarna, särskilt inte för yngre barn. På högstadiet brukar det kunna vara så att man lämnar ifrån sig mobilen i ett mobilhotell när lektionen börjar och tar den när man går ut igen.

Den stora delen av regeringspartiernas artikel handlar om vad som händer på fritiden. Det är därför anpassningen till ett digitaliserat liv är något som är viktigt för både vuxna och barn. Barnen lever ju det liv som föräldrarna lever.

Jag är inte säker på att staten ska gå in och detaljreglera bara därför att en utveckling slingrar sig fram på olika vägar och något går för långt. Jag tycker att staten ska ge rejäla förutsättningar för skolan att utföra sitt uppdrag. Det handlar om kompetensutveckling och tillräckligt med resurser för att ha tillräckligt många lärare som har tid med sina elever.

Det finns inget styrdokument eller något annat där man säger att barn inte ska läsa böcker eller skriva för hand. Däremot finns det många partier som gärna vill dra ned på de ämnen där man övar på just dessa förmågor.

Sedan har vi det här med Pisa. Ett av resultaten visade att elever som använder upp till en timme med digitala läromedel i matematik har ett bättre kunskapsresultat i matematik. Det kommer aldrig att finnas en regering som har koll på det senaste på forskningsfronten om vad lärare ska göra i klassrummet. Detta är en tendens som dyker upp när vi har borgerliga regeringar; då går skolpolitiken från att ge förutsättningar till att detaljstyra, ibland var läraren ska stå i klassrummet.

Hur ska man se på resultaten i matematik i relation till digitala läromedel?

Anf. 239 MATHIAS BENGTTSSON (KD) replik:

Fru talman! Jag har inget problem med att det finns digitala läromedel som har effekt, som är bra och som är evidenssäkrade. Jag tror att de allra flesta är överens om att vi behöver en kombination i skolan av digitala verktyg och fysiska läromedel. Men jag tror att många med mig också ser

problemet med att digitaliseringen och skärmarnas plats i skolan har gått alldeles för långt.

Det finns, som ledamoten Camilla Hansén nämner, många skolor som framgångsrikt samlar in telefoner och som redan i dag har ett mobilförbud och sköter detta på ett bra sätt. Det tycker jag är positivt. Men vi vet också att det finns många skolor där mobilerna stör på rasterna, skapar otrygghet, ger en helt ny spelplan för mobbning och trakasserier och leder till sämre koncentration. Mobilerna gör att man inte kan fokusera på uppgifterna och inte gör läxorna eller skoluppgifterna när man borde göra dem. Det finns signaler om att de också påverkar den psykiska ohälsan.

Ett sådant verktyg vill jag inte ha på skolorna. Sådana verktyg behöver vi inte på skolorna. Om vi ska vända Pisaresultaten, som vi är inne på, behöver vi komma ifrån störande moment och gå tillbaka till det som faktiskt funkar.

(Applåder)

Anf. 240 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman, ledamöter och åhörare! *På spåret* har precis börjat; vi får se vad folk väljer.

Välkomna till årets viktigaste budgetdebatt! Jag förstår att alla andra utskott också tror att de har den viktigaste budgetdebatten, och det är väl bra. Men precis allting i samhället blir bättre när förskolor, skolor och universitet levererar bra och likvärdig utbildning och viktig forskning i världsklass.

Miljöpartiet har en helhetssyn på utbildning och forskning som en del av det livslånga lärandet i en föränderlig omvärld. Vår samtid präglas av ett antal stora, globala megatrender. Det påverkar hur vi behöver organisera vårt system för utbildning och forskning för att stärka Sveriges position.

Bland det som kallas globala megatrender brukar nämnas klimatförändringarna, globaliseringen, digitaliseringen och den tekniska utvecklingen, urbaniseringen och demografiska förändringar. Dagens barn, elever och studenter är världsmedborgare och makthavare som har förmågan att vara del av det hållbara samhällsbygget i ljuset av de här globala megatrenderna. Dessa trender kommer att påverka dem och vårt samhälle under hela deras liv.

Svensk skola ska vara en skola för alla, och Miljöpartiet menar att staten ska ta ett större ansvar för en likvärdig skola med en stark kunskapsutveckling. Sambandet mellan skolmisslyckanden, fattigdom, utanförskap och kriminalitet är starkt och väl belagt i forskningen. Staten måste fortsätta att rikta resurser för att öka likvärdigheten i förskolan, skolan och fritidshemmet över hela landet.

Det är en otjänst för hela samhället när det sparas in på barn och elever, och vi vet att det händer just nu i kommun efter kommun. I går frågade jag finansminister Elisabeth Svantesson när skolan ska få den statliga finansiering som man behöver för att kunna ge eleverna den utbildning de har rätt till. Jag fick inget riktigt svar på frågan. Jag fick veta att man inte kan investera i skolan för att det driver inflationen, men det var ingenting jag hade frågat om. Dessutom investerar vi i skolan, och det går alldeles utmärkt. Man kan göra samhällsinvesteringar som inte är inflationsdrivande.

Prot. 2023/24:50
15 december

Utbildning och
universitetsforskning

Miljöpartiet vill att staten ska ta ansvar för att skolor i hela landet ska ha tillräckliga resurser och föreslår därför att det som numera heter statsbidrag för stärkt kunskapsutveckling ska fyllas på. Det rör sig om 1 ½ miljard mer än vad regeringen prioriterar. Jag säger ”det som numera heter” därför att det här är ett statsbidrag som inrättades under Miljöpartiets tid på Utbildningsdepartementet. Men nu har regeringen strukit delen om stärkt likvärdighet. Det är naturligtvis någonting som för oss är grunden för hur vi ska finansiera skolan.

Skolans syfte ska alltid vara utbildning, aldrig vinst. Det måste bli stopp för marknadsskolan eftersom den driver segregation och ökar ojämlikheten mellan skolor. Ett rättvist skolval måste skapas för att motverka de här effekterna.

Nu har Liberalerna tillsatt en utredning som ska göra det lite krångligare att plocka ut pengar från svensk skola. Men det räcker inte. Lärare är inte servicepersonal, elever är inte pengapåsar och föräldrar är inte kunder. Marknadsskolan sliter isär svensk skola.

Förskolan är grunden i utbildningssystemet och har en viktig roll i att kompensera för skillnader i barns uppväxtvillkor. Grupperna är för stora, och pedagogerna är för få. Det likvärdighetsbidrag som finns för grundskolan som jag pratade om förut vill vi ska finnas även för förskolan. Det här ska ges till alla förskolor men fördelas utifrån nyckeltal. Detta skulle göra skillnad för många barn, förskollärare, pedagoger och kommuner i deras vardag.

En god utbildning är avgörande för att skapa förutsättningar och se till att alla får chansen till självförverkligande och självständighet. Utbildning och bildning spelar därför en väldigt viktig roll i att skapa förutsättningarna för individens frihet. Via skolan ska barn och ungdomar få viljan och redskapen att lära, kritiskt granska och utvecklas genom hela livet.

I skolan ska varje barn lära sig att läsa, skriva, räkna, skapa, delta i samhällsdiskussionen, samarbeta och umgås med andra och känna makten att kunna påverka sin egen livssituation. Skolan ska vara en plats där man får bra förutsättningar för lärande.

Som en del i vår budget finns finansieringen för både frukost och lunch i grundskolan och gymnasiet kostnadsfritt för eleverna. Det här betyder att vi behöver bygga ut elevhälsan. Vi behöver stärka skolbiblioteken. Det ska finnas bemannade skolbibliotek med utbildade skolbibliotekarier på varje skola.

Jag är glad att regeringen, precis som utskottsordföranden påpekade i replikskiftet tidigare, går vidare med de utredningar som tillsattes när Miljöpartiet satt i regeringen och som nu hanteras av riksdagen.

Men för en riktigt bra skola krävs det också att skickliga lärare har tillräckligt med tid med sina elever. För att det ska hända behöver fler drömma om att bli lärare. Läraryrket måste gå från ett riskyrke för sjuk-skrivning till ett friskyrke.

Jag vill återigen påminna om att det inte finns något annat yrke som fler studenter utbildar sig till på landets högskolor. Det är klart att det är viktigt med en attraktiv lärarutbildning. Det är det, och den ska vara bra. Men om inte yrket i sig är någonting som man längtar efter är det heller inte en utbildning som man söker till. Läraryrket behöver få vara det drömyrke det förtjänar att vara.

Även betyg har berörts i den här debatten. Miljöpartiet vill inte att vi ska ha ett F-betyg som fungerar som det gör i dag. Det slår ut elever, och vi behöver ha ett betygssystem som stärker lärandet. Det absurda med dagens betygssystem är att vi vet att betyg kan vara bra och motiverande för dem som redan är duktiga, men för dem som inte är så duktiga i skolan är effekten den motsatta. Det tycker jag är ett fruktansvärt sätt att administrera fördelningen av platser till högre utbildning, till exempel. Detta är ett betygssystem som leder till ohälsa, och vi behöver göra om det.

Jag vill också säga några ord om högre utbildning och forskning. Högre utbildning och forskning i ett land som Sverige är någonting som lägger grunden för ett livslångt lärande. Vår ställning som kunskapsnation bygger på en välutbildad befolkning och på forskning av hög kvalitet. Den samhällsomvandling som nu krävs för att bromsa och hantera klimatförändringarna utgör fortfarande en delvis oöverblickbar utmaning, och här har högre utbildning och forskning en nyckelroll att spela för att möjliggöra omställningen till ett hållbart samhälle.

Kunskap bidrar till förståelse för omvärlden, oavsett om den är av kommersiellt intresse eller inte. Därför behöver även humaniora, konst och tvärvetenskapliga ämnen stärkas och utvecklas i samklang med att man stärker teknik, natur och samhällsvetenskapliga utbildningar. Grundforskning och forskningsfinansiering som inte är öronmärkt är nödvändiga förutsättningar för framtida kommersiella genombrott och för framtida framgångsrik spetsforskning.

Just nu pågår en orimlig urholkning av lärosätenas finansiering genom produktivitetsavdraget. Effekten blir färre undervisningstimmar för studenterna och att lärare och forskare tydligen ska prestera mer undervisning av toppkvalitet och fler forskningsresultat som ska hämta hem Nobelpris till Sverige på kortare tid. Det är inte riktigt så en forskningsprocess går till.

Här vill jag också nämna de satsningar som görs på natur och teknik. Våra största lärosäten får alltså en satsning, som regeringen gärna pratar om, på natur och teknik. Men man väljer att osthyvla, att göra ett generellt avdrag på all statlig verksamhet. Det gör att för våra största lärosäten är regeringens generella avdrag större än satsningen man gör på natur och teknik. Jag tycker faktiskt att det är ganska pinsamt.

Jag vill också lyfta en fråga från min egen valkrets som påverkar läkarutbildningen åtminstone i Mellansverige, men som ni vet är läkarutbildningarna nödvändiga för kompetensförsörjningen av läkare och för klinisk forskning i hela landet. Det är självklart att alla lärosäten och regioner som har verksamhetsförlagd utbildning och klinisk forskning inom läkarvetenskapen ska ha likadana förutsättningar. Men nu är det inte så. Bara Örebro universitet av alla lärosäten som har läkarutbildning har halv ersättning i det som kallas ALF-medel. Jag tycker att det är en orättvisa som borde vara ganska enkel att rätta till.

Fru talman! Vårt uppdrag som folkvalda är att bygga ett socialt hållbart samhälle. Det är målet. Verktyget debatterar vi här i dag: ekonomin. Här är det vi i Miljöpartiet som kliver fram och tar ansvar för att den hållbara omställningen ska kunna levereras genom att ge ett alternativ till statsbudgeten som klarar av att prioritera välfärden, som vi har pratat om en del i den här debatten. Vi gör det genom att låna pengar för investeringar i den hållbara omställningen.

Vår budget är fullt ut finansierad. De här lånen gäller nödvändiga investeringar i en hållbar och rättvis omställning.

Ekonomernas analyser nu säger att man tycker att reformutrymmet kan vara större än det regeringen har och att politiken måste våga se framåt. Man menar att det finansministern kallar ansvarstagande är att vara snål. I länder med låg statskuld och tillväxtproblematik, som Sverige, kan man hantera en expansiv finanspolitik. Vi menar att det är en nödvändig prioritering för att vi ska kunna nå målet om ett socialt hållbart samhälle inom planetens gränser.

Fru talman! Miljöpartiet deltar inte i beslutet om statsbudgeten. Jag hänvisar till mitt särskilda yttrande.

Anf. 241 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja börja med att citera Pisachefen Andreas Schleicher. Han var intervjuad i tidningen Vi Lärare efter att han presenterat Pisaresultatet. Han har följt svensk skola, och det är ganska intressant att höra vad han har att säga eftersom han är chef för hela denna stora internationella undersökning.

Han säger så här till tidningen Vi Lärare angående Sverige: ”Det som slog mig mest är den relativt dåliga disciplinen. Ni har en majoritet av elever som säger att de inte lyssnar på vad lärarna säger. De är oengagerade. Det är oväsen och oordning. Många elever blir också distraherade av sina mobiltelefoner. Det kan vara positivt med teknikstödd undervisning, men risken är ju att eleverna använder tekniken för helt andra syften.”

Han fortsätter: ”Jag saknar tecken på ett produktivt klassrumsklimat, starka band mellan elever och lärare, lärare som vägleder och peppar. Jag tror att detta fanns förr i svensk skola.”

Han säger ungefär motsatsen till det som signaleras från Miljöpartiet och från Camilla Hansén, fru talman. Praktiskt taget alla åtgärder som föreslagits de senaste 20 åren för att återupprätta läraryrkets status och auktoritet och för att skapa lugn och ro i skolan – att elever inte ska sitta med mobiltelefoner på lektioner och spela, att man ska komma i tid och så vidare – har Miljöpartiet definierat som något auktoritärt och gammaldags.

Miljöpartiet är lite som 70-talets vänsterrörelse som såg varje instruktion som auktoritär. Varför är det så, Camilla Hansén?

Anf. 242 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Fredrik Malms referenser bakåt i tiden går hela tiden längre och längre tillbaka. Vi är här för en budgetdebatt om 2024.

Jag plockar upp en del ur citatet Fredrik Malm läste upp. Andreas Schleicher saknar ett klassrumsklimat han tror att Sverige hade förr när lärarna var vägledande och peppande, enligt vad Fredrik Malm läste upp.

Jag tror att det är så här: När skickliga lärare har tillräckligt med tid med sina elever hinner man bygga relationer och vara vägledande och peppande. Jag tror att det är jätteviktigt. Detta är någonting som måste ske i klassrummet, i relationerna med eleverna.

Regeringens förslag om ordning och reda bemöttes väldigt kraftfullt av elevrörelsen, som betonar vikten av att bygga positiva relationer mellan vuxna och barn i skolan. Man oroar sig för om elevinflytandet, som ju är lagstadgat, verkligen tas på allvar.

Jag tycker att det här är viktiga aspekter av att skapa klassrum med bra lärmiljö. De som ska göra jobbet är rektorerna och framför allt lärarna som står i klassrummen. Se till att det finns tillräckligt många lärare i skolorna! Se till att klasserna inte är för stora! Då kommer lärarna att kunna göra ett mycket bättre jobb.

Av regeringens artikel om mobilförbudet framgick det att åtta av tio grundskolor inte har mobiler på dagarna. Det framgick också att ett stort problem var tiden som tillbringas med mobiler. I skolor som har bra resultat finns det ett samband med att skolan har en hälsoprofil. Det är viktigare än mobilförbud.

Anf. 243 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret även om det inte var helt fullständigt.

Det finns jättemånga skolor i Sverige som är superbra. Där är det lugn och ro i klassrummen, och eleverna känner sig trygga. Man når kunskapsmålen och har utbildade, behöriga lärare och så vidare. Men så är det inte överallt.

Om det är väldigt stökigt i en skola – vilka är det som drabbas mest? Jo, det är ju de barn som behöver skolan mest. Det är de barn som inte har Vilhelm Moberg och Selma Lagerlöf som trängs med varandra i bokhyllan hemma. De eleverna slås ut direkt. Det finns också en annan kategori elever. Det är de som har engagerade föräldrar som inte accepterar det där och byter skola för sina barn. Det är ofta de barnen som får mer hjälp hemma. Detta gör att vi får ett ännu mer tudelat skolsystem.

Miljöpartiet är bekymrat över friskolesystemet. Det är bara det att en orsak till att så många elever går i friskolor är att de erbjuder lugn och ro, ordning och reda och ett helt annat mått av disciplin.

Nationella prov, betyg och andra typer av nationella avstämningar och så vidare har Miljöpartiet varit emot. De är fortfarande emot åtminstone ett steg i betygsskalan.

Jag konstaterar att om man ska hoppa höjdhopp behöver man en ribba. Om man sedan klarar att hoppa över den höjer man den lite till. Problemet är att Miljöpartiet försöker sig på att hoppa höjdhopp utan ribba. Då är det ju väldigt svårt att veta hur högt man har hoppat, och det är väldigt svårt att hoppa högre än förra gången eftersom man inte kan mäta detta.

Det är stor skillnad på den lagstadgade rätten till elevinflytande och att det är fullständigt kaos i ett klassrum. Det är inte den typen av elevinflytande vi vill ha.

Anf. 244 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Vi vill bygga en riktig kunskapsskola. Det är kunskaper som är i fokus. Det handlar inte om att bocka av på checklistor, skriva avtal och rabbla svar. Jag beskrev lite av vår kunskapssyn i anförandet.

Ingen vill ha en stökig skola. Försök inte klistra på mig den etiketten, Fredrik Malm! Jag vill heller inte att ledamoten klistrar på Sveriges elever att de med Vilhelm Moberg och Selma Lagerlöf som trängs i bokhyllorna på något sätt skulle vara ordningsammare än elever som inte har de förutsättningarna.

Vi har ett fritt skolval i Sverige, och det ska vi ha. Man ska kunna välja skola utifrån vad barnen behöver och vad föräldrarna har för synpunkter. Alla skolor ska vara bra skolor. Lärandet ska stå i fokus. Lärandet sker i klassrummet och ska vara utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet.

Vi har ett betygssystem som skadar dem som lär sig sämre. Jag tycker att det är ett hån. Betyg är inte en motiverande faktor eller kunskaps-höjande för dem som redan har det svårt i skolan. Det är det för dem som har det bra och som kanske har mycket Moberg och Lagerlöf i bokhyllorna. Jag vet inte. Elever är ju olika.

Ingen vill ha ett kaosklassrum, men vi kan heller inte ha en svartvit debatt. Tror vi att ett kaosklassrum styrs bäst från Utbildningsdepartementet eller av lärare som har rätt förutsättningar att göra sitt arbete? Jag vill att lärarna ska kunna leda Sveriges kunskapsskola.

Anf. 245 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! När jag själv en gång i tiden blev intresserad av politik var det just frågan om betyg som engagerade. Då var det väldigt populärt på vänsterkanten – Miljöpartiet fanns ju inte på den tiden – att tala om betyg i negativa termer. Det var någonting som ansågs fult.

Jag hör ekon från den tiden när jag hör Camilla Hansén här i talarstolen. Om man nu säger att man ska sänka kraven på betyget E och sänka ribban, vad händer då med allt annat man pratar om, till exempel att ha höga förväntningar på eleverna? Man säger att en av de faktiska orsakerna när man har en hög kunskapsnivå är att man har höga förväntningar och att vi inte har haft tillräckligt höga förväntningar på elever. Många andra partier i Camilla Hanséns konstellation pratar ofta om att ha höga förväntningar på elever.

Min fråga är på vilket sätt det skulle gynna kunskapsutvecklingen att sänka kraven för betyget E. På vilket sätt skulle det innebära att de här eleverna drivs att stärka sina kunskaper? För mig låter det mer som någon form av postmodernism där man inte tror på mätbara kunskaper och säger att ett betyg bara är någonting på ett papper. Man ser inte att det också kan vara ett recept på vilka insatser som behöver göras. På vilket sätt skulle det stimulera elever att öka sina kunskaper om man sänker kraven för att få godkänt betyg?

Anf. 246 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Det handlar om att kunskap och lärande ska vara i fokus. På ett seminarium om betyg nyligen berättade en forskare att när man pratar med finska och svenska elever om kunskap i skolan är skillnaden mellan dem att de svenska eleverna kan prata om detaljer som krävs för att nå nästa betyg eller ett högt betyg. Om kunskap kan de inte prata på samma sätt. Finska elever pratar mer om vilken kunskap man behöver för att kunna göra vissa saker och vilken kunskap som behövs i livet. Det är skillnaden. Kunskapen är i fokus.

Vi har ett bedömningssystem som slår ut 15 procent av Sveriges elever. Om det skulle vara framgångsrikt skulle ju de som får ett F i sexan vara mycket fler än de som får ett F i nian. Men så är det inte. Det är alltså uppenbarligen fel verktyg.

Att ha ett betygssystem som stöder kunskapsutveckling är ingenting som motsäger att man har höga förväntningar. Det finns forskning om det sedan 50-talet, om vi nu ändå ska gå långt tillbaka i historien. Höga förväntningar är viktigt.

Det finns också några saker till som är viktiga. Vet ni att något av det viktigaste är att det ska vara roligt att gå i skolan? Det är motiverande att få ägna sig åt saker som man är intresserad av, och lärarna ska ha förutsättningar att vägleda sina elever till det.

Anf. 247 PATRICK RESLOW (SD) replik:

Fru talman! Visst kan det vara roligt att gå i skolan, men huvudsyftet med att gå i skolan ska väl inte vara att det är roligt? Det ska vara lärorikt och kunskapsutvecklande. Att det i sin tur innebär att det är roligt är en annan sak, men vi kan inte vända på det och säga att det främst ska vara roligt. Man ska inte gå i skolan i nio eller tolv år för att ha kul. Det är flum. Här har vi flumskolan!

Kunskap och betyg sätts i motsatsrelation, men betyg är ju ett sätt att mäta kunskap.

Det finns ju ingenting som säger att ett betygssystem i sig inte skulle främja kunskap. Tvärtom – har vi kunskapskriterier, som vi har, är ju betyget ett mått på hur mycket kunskap man har fått.

Problemet här är att om vi sänker ribban slår någonting till som ekonomerna brukar kalla paretooptimalitet: Var lägger vi insatserna för att få ut så mycket som möjligt? Då sänker man ribban; då lägger man insatserna lågt. I slutändan innebär det att kunskapsnivån i landet sjunker.

Vi är inte beredda att göra det. Ingen på regeringssidan är beredd att göra det. Men jag noterar att Miljöpartiet är redo att leka med elden och sänka kunskapsnivåerna i en situation där det är nödvändigt att vi höjer kunskapsnivån i landet.

Vi ska inte ha något flum i skolan där man ska springa omkring och ha roligt. Vi ska lära oss saker. Det ska vara stimulerande att gå till skolan. Lärarna ska se till att det är stimulerande. Men vi ska ha ingångsvärdet att det ska vara lärorikt. Vi ska inte vara där för att ha kul och leka omkring.

Anf. 248 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag pratar om att vi ska ha en kunskapsskola. Det är kunskaperna som är i fokus. Det bästa sättet att ha motivation för att lära sig svåra saker är att man tycker att det är roligt, att man är motiverad.

Om flumskolan är en kunskapsskola där eleverna lär sig mycket, då älskar jag flumskolan. Då vill jag gärna ha tillbaka den, för jag tycker att barn och elever ska lära sig mycket och att det är kunskapen som ska vara i fokus.

Vi kan mäta en del kunskap; det kan vi. Men betygen är ju en skärva av den kunskap som barn och elever tillägnat sig i förskolan och skolan. Man kan alltså mäta kunskaper. Vi har valt att ha ett betygssystem som inte främjar kunskapsutveckling. Jag vill att vi har ett betygssystem som främjar kunskapsutveckling, som gör att lärarna kan göra ett bättre jobb, som stimulerar barnen i deras inlärningsprocess. Nu har vi någonting annat. Vi har något som skadar svenska barn.

Vi tappar 15–20 procent som inte går vidare till gymnasiet. Vi tappar också en ungefär lika stor andel som inte klarar gymnasiet och inte kan gå vidare till högskolan om de vill. Då tappar vi väldigt mycket.

Jag vill ha en skola där man får med sig kunskaper man behöver i livet och där man också kan fylla på med de kunskaper man behöver under hela livet.

Jag tror att Miljöpartiets syn på en stark kunskapsnation, som Sverige är och som vi vill att Sverige ska fortsätta vara, skiljer sig väldigt mycket från hur Sverigedemokraterna vill se att Sverige som kunskapsnation ska utvecklas. Jag är helt okej med det. Jag vet vad jag och Miljöpartiet vill. Det är kunskapen och eleven och lärarna som är i centrum.

Anf. 249 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till beslut i UbU1.

Ja, regeringen har minskat anslaget till högskolorna. Det är uppenbart en pandemieffekt – pandemin är över, och satsningen som gjordes då ebbat ut. Det är fullt naturligt att det då blir vissa neddragningar.

Antalet sökande 2022 hade också minskat med 11 procent jämfört med föregående år, vilket också är ett tecken på en avtagande pandemieffekt. Det är fullt naturligt att det då blir en viss neddragning.

På tal om anslag har myndighetskapitalet inte heller använts som det ska. Det ligger cirka 15 miljarder kronor i oanvänt myndighetskapital för forskning och undervisning. De här pengarna borde väl användas till något vettigt, kan man tycka, om det saknas pengar.

Däremot, och mycket glädjande, satsar regeringen på de så kallade STEM-utbildningarna – science, technology, engineering, mathematics – och naturvetenskap. Regeringen har sjösatt ett så kallat ingenjörspaket, vilket är mycket välkommet. Civilingenjörsutbildningarna får 49 miljoner kronor extra i det paketet för att permanent bygga ut utbildningen.

Regeringen satsar också 74 miljoner kronor för att permanent bygga ut civilingenjörsutbildningarna på avancerad nivå. Inklusiva studiemedel blir summan 93 miljoner kronor kommande budgetår.

Ersättningsbeloppet per helårsstudent för tekniska och farmaceutiska utbildningar höjs med 1,6 procent utöver vad andra utbildningar får. Det är ett förslag som går i den riktning vi i SD hela tiden har argumenterat för.

Regeringen satsar också 100 miljoner kronor detta år för att bygga ut naturvetenskapliga utbildningar inom högskolan.

Det här tycker vi är bra satsningar. Vi i SD har faktiskt argumenterat för den här linjen under många år. De här satsningarna menar jag är helt avgörande för att bibehålla svensk konkurrenskraft och tekniskt framåt-skridande. Det är av yttersta vikt för vårt framtida välbefinnande att svenska tekniska och naturvetenskapliga utbildningar håller hög kvalitet.

Under de senaste tre decennierna har kvaliteten på de här utbildningarna systematiskt urholkats genom att kostnaderna för utbildningarna inte hängt med prisutvecklingen i samhället. Dessa viktiga utbildningar kan ha tappat så mycket som 40 procent, enligt en rad högskolerektorer. Det måste till en satsning på de här utbildningarna nu. Just därför är budget-satsningarna på dessa discipliner mycket glädjande och, menar jag, helt nödvändiga.

Det jag efterlyser inför framtiden och som jag hoppas kommer i forskningspropositionen är en satsning på ingenjörsutbildningar inom kärnteknik och kärnfysik. Vi var en gång världsledande inom dessa områden. Sedan monterade vi ned kärnkraften och med den även den oerhört viktiga kompetensen inom dessa områden. Det handlar inte bara om kapitalförstöring här utan om kompetensförstöring av drastiska mått. Nu måste arbetet börja med att återställa denna kritiska kompetens.

En annan sak, fru talman: Jag läste att utbildningsminister Persson nyligen besökte Konstfack. Jag kom att tänka på en intressant undersökning i Norge 2017 angående politiska sympatier inom högre utbildning korrelerat till partisympatierna i samhället totalt. Det här låter intressant, va? Jag avser att knyta ihop säcken på slutet om det här med Konstfack.

Undersökningen gjordes av Johannes Due Enstad och Kjersti Thorbjørnsrud, om ni vill googla, i samband med stortingsvalet 2017. I själva valet vann högerblocket knappt. Bland forskarna kunde man dock konstatera att det fanns en tydlig vänstermajoritet. Forskare inom den humanistiska disciplinen röstade till 80 procent på vänsterblocket. Bland samhällsvetare var samma siffra 77 procent. Det var ju definitivt inte så norska folket hade röstat.

Går det att översätta det här till svenska förhållanden? Jag tror det, tyvärr. Jag ska också säga att det inte behöver vara något problem så länge forskare, lärare och andra inom akademien kan skilja på sin yrkesroll och sina personliga uppfattningar.

Klarar de då av detta? Ett övertydligt svar på den frågan kom med det upprop som Konstfack och flera andra högskolor gjorde i samband med den pågående Mellanösternkonflikten, som har nämnts förut här i kväll. Studenter och *lärare* krävde att högskolorna som institutioner ensidigt skulle ta ställning för palestinierna, detta utan att nämna Hamas bestialiska attack mot israeliska kvinnor och barn.

Det finns två delar i det här, minst. Det finns många fler delar.

Den första är det ensidiga ställningstagandet för den sida som faktiskt startade konflikten. Man nämner – enligt medierna, i alla fall – inte ett ord om Hamas hemska attack, inte en stavelse om den.

För det andra, när började studenterna styra våra högskolor och rektorer? Vi pratar alltså om en skattefinansierad verksamhet där vi låter omogna drömmare bestämma vad högskolan och rektorn ska stå för – fullständigt oacceptabelt.

Avslutningsvis, fru talman: Om vi gjorde om den norska undersökningen av partisympatier på Konstfack, vad skulle resultatet bli? Kanske skulle Tidöpartierna även där vinna en knapp majoritet, som i riksdagsvalet? Jag överlåter svaret på den frågan till var och en här.

(Applåder)

Anf. 250 MATS WIKING (S):

Fru talman! Sverige har varit och är fortfarande en framstående innovations- och forskningsnation. Många utvecklingsfrågor har lösts av svenska forskare. Men vi har många utmaningar framför oss. Hoten mot Sverige och Europa har kommit nära, med krig och klimat- och miljöhot. Dagens och morgondagens hot kräver kunskap, kompetens och innovationer.

Sverige ska därför, såväl nationellt som internationellt, värna forskningens frihet och främja öppen vetenskap. Detta är särskilt viktigt i en tid av faktaresistens och hot mot forskare. Auktoritära politiker har, där de fått makten, ofta fört en politik som minskat forskningens oberoende och till och med tvingat universitet att stänga eller flytta sin verksamhet. Den svenska regeringen bör tydligt markera mot sådana tendenser.

Fru talman! Påtryckningar, hot och hat mot forskare slår inte bara mot forskarna själva utan mot hela den kunskapsgrund som behövs för en fri debatt och kloka beslut. Vi socialdemokrater står bakom att forskare fritt ska kunna välja forskningsämne och forskningsmetod. Detta är grundläggande för forskningens kvalitet och för en fungerande demokrati.

Fru talman! Ett annat sätt att stärka forskningens frihet är att ge forskarna tryggare anställningar. Visstidsanställningarna behöver minska och jämställdheten förbättras. Förekomsten av staplingar av tidsbegränsade anställningar behöver också ses över. Detta är viktigt ur ett jämställdhets- och arbetsmiljöperspektiv.

Vi socialdemokrater vill fortsätta investera långsiktigt i forskningen. Under den förra mandatperioden genomförde den då socialdemokratiskt ledda regeringen en nivåhöjning av de statliga medlen till forskning med 3,75 miljarder under perioden 2021–2024. Detta har stärkt Sverige i den internationella konkurrensen.

Fru talman! För att Sverige ska fortsätta hålla en stark position som forskar- och utbildningsnation krävs just långsiktighet och att politiska beslut sker med insyn och öppenhet. Här påbörjade regeringen tyvärr mandatperioden på sämsta tänkbara sätt. Utan vare sig diskussion, förankring eller framförhållning kortade man förordningstiden för lärosätenas styrelser. Hela forskarvärlden togs på sängen, och den signal som gick fram var att ingen sitter säker. Beslutet och det sätt det fattades på har varit ett hårt slag mot både den akademiska friheten och regeringens trovärdighet.

Fru talman! Sommaren 2023 kom nästa ingrepp. Regeringen gjorde plötsligt och utan förvarning en kraftig nedskärning på utvecklingsforskningen. Redan utlysta forskningspengar drogs tillbaka utan respekt för alla de arbetstimmar som redan lagts ned i ansökningsprocessen, av både svenska och utländska forskare. Detta skadade tyvärr tilltron till staten som forskningsfinansiär. Nedskärningen på utvecklingsforskning underminerar också Sveriges position som biståndsnation och skapar ytterligare oro för att regeringen agerar kortsiktigt och utan förankring.

Nu står vi mitt i arbetet med att ta fram en forskningsproposition, fru talman, och här har regeringen mycket att bevisa. Vi socialdemokrater förutsätter att regeringen kommer att ha en mer öppen och samarbetsvillig process än vad man tidigare visat sig förmögen till.

Fru talman! När det gäller rymdfrågor har Sverige tack vare sitt geografiska läge, sitt tekniska och vetenskapliga kunnande och redan existerande infrastruktur en unik möjlighet att tillhöra de ledande länderna på rymdområdet. Vi har genom samarbete inom Europa och med andra länder bland annat utvecklat satelliter som kan övervaka till exempel säkerhet och klimatförändringar, vara till hjälp vid rymdforskning och navigation och bidra till att förbättra jordbruk och skogsbruk.

Sverige behöver dock ta fram en ny rymdlag för att få en modern och hållbar reglering av rymdverksamheten. Arbetet med en ny rymdlag inled-

des under den socialdemokratiskt ledda regeringen. Regeringen bör skyndsamt lämna ett sådant förslag till riksdagen.

Fru talman! Allt fler väljer möjligheten att studera på universitet och högskola – det är något vi kan vara stolta över. Sverige har också framgångsrikt låtit högskolor och universitet växa, och sedan 90-talet har antalet studenter fördubblats. Jag tror att vi i år hade en ökning på 4 procent efter en tidigare nedgång under några år.

Vår socialdemokratiska vision har alltid varit att högre utbildning ska vara tillgänglig i hela landet. Det finns fortfarande vita fläckar där människor saknar högre utbildning.

Fru talman! Det handlar inte nödvändigtvis om att inrätta nya lärosäten utan i stället om att utveckla fler sätt att erbjuda högre utbildning och kompetenshöjande insatser där människor bor. Alla kan inte flytta till en högskoleort.

Redan i dag finns flera framgångsrika exempel på detta, som Campus Västervik och Campus Skellefteå. Där pågår ett långt utvecklat samarbete med flera högskolor, där man tillsammans genomför distansutbildning och platsförlagda utbildningar i olika bristyrken.

Vi socialdemokrater vill att lärocentrum och campus fortsätter att utvecklas och blir tillgängliga för fler runt om i landet, och vi lägger 50 miljoner på detta i vårt budgetförslag.

Även om regeringen nu, ett år för sent, har förstått att det är viktigt att stötta vuxnas utbildning under en lågkonjunktur är det en bra bit kvar innan man är tillbaka på den ekonomiska nivå som vi var på under socialdemokratiskt styre. Även här inledde man nämligen mandatperioden med nedskärningar på utbildning. Vuxenutbildningen skars ned med över 1 miljard. När det gäller högre utbildning gjordes en liten besparing på ungefär 80 miljoner.

Fru talman! Även om regeringen nu återför en del medel och skryter om satsningar finns den utbildningsskuld som man skapade i budgeten för 2023 faktiskt kvar. Detta berättar man inte. Anslaget för vuxnas utbildning 2024 är fortfarande närmare en halv miljard lägre än när den här regeringen tillträdde.

Fru talman! Regeringen riskerar nu också att öka klyftorna inom den högre utbildningen och forskningen och mellan stad och land. Samtidigt som man detaljstyr resurser mot större lärosäten och enskilda satsningar glöms andra behov bort eller ignoreras. Satsningar i norra Sverige, där den gröna omställningen nu intensifieras, verkar utebli.

Fru talman! Att regeringen inte satsar tillräckligt på vuxnas utbildning är uppenbart. Konsekvensen blir att färre klarar utbildningarna och kan ta de där viktiga jobben – detta samtidigt som det finns ett stort behov av färdigutbildade studenter som kan ta jobben som civilingenjör, dataprogrammerare, sjuksköterska eller lärare. Vi socialdemokrater anser därför, fru talman, att det ska ske en översyn av högskolornas resurstilldelningssystem – för att säkra utbildning av hög kvalitet och dimensionering som är anpassad till marknadens behov.

I våra dialoger med lärosätena hör vi att de inte oroas över att de har för mycket pengar. De oroas i stället över att basanslagen inte räknas upp och att antalet undervisningstimmar i veckan tenderar att minska.

Slutligen, fru talman, ser vi socialdemokrater också ett behov av att utveckla studenthälsan. Vi ser att fler studenter i dag lider av psykisk ohälsa, vilket påverkar dem negativt under studietiden och även senare i livet. Samtidigt är studenthälsans uppdrag enligt högskoleförordningen väldigt svårtolkat, vilket går ut över studenternas mående och studieresultat.

En undersökning visar att sju av tio studenter inte vet vart de ska vända sig om de mår dåligt. Det är tyvärr också stora skillnader mellan lärosätena när det gäller den förebyggande vård som erbjuds. Detta innebär att det är ojämnt. En student ska kunna förvänta sig samma stöd och vård oavsett var han eller hon studerar, men så är det inte i dag.

Vidare håller vi med Sveriges förenade studentkårer om att det är mycket olämpligt att regeringen föreslår nedskärningar inom Erasmusprogrammet, som möjliggör utbyte mellan tusentals studenter inom ramen för EU-ländernas arbete för att främja studentmobilitet och interkulturellt utbyte inom unionen.

Jag ställer mig bakom vårt särskilda yttrande och tackar för mig.
(Applåder)

Anf. 251 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Timmen är sen, och det är för att vi är så engagerade och tycker att det är så roligt med utbildning. Det är därför vi är kvar här. Jag ser att vi har fått byta talman några gånger för att det har varit en så lång och intressant debatt här i kväll.

När jag berättar för vänner att jag är ledamot i utbildningsutskottet är det många som säger: Vad roligt! Vad viktigt! Men vad svårt det måste vara!

Då kan man säga att det nästan alltid är väldigt roligt, och det är alltid väldigt viktigt. Sedan kan det vara ganska svårt. Man blir frustrerad ibland, för det är så mycket vi vill göra och så mycket vi vill förbättra efter den tidigare regeringen.

Alla människor har en relation till utbildning, också till forskning men främst till utbildning, för alla har ju gått i skolan och har gärna en synpunkt på hur skolan ska styras och hur den ska se ut. Det gör att väldigt många är intresserade av att diskutera utbildning.

Utbildning är otroligt viktigt. Utan utbildning stannar Sverige. Vi vill att Sverige ska fortsätta att vara ett forskningsland och hålla en hög utbildningsnivå. Trots att vi är ett litet land är vi stora på forskning och innovation.

Min kollega Josefin Malmqvist har tidigare föredömligt framfört vad vi tycker om grundutbildning och vuxenutbildning, så jag kommer nu mest att prata om högre utbildning, forskning och rymdforskning.

Fru talman! Nu när AI är modernt kunde jag inte motstå att kolla vad Chat GPT säger är viktigast på våra områden: "Viktiga aspekter inom högskola, universitet och forskning inkluderar rigorös metodik, vetenskaplig integritet, tvärvetenskaplig samverkan och öppen kommunikation av resultat för att främja kunskapsutveckling och samhällsnytta." Jag kunde nästan inte ha sagt det bättre själv.

Men givetvis har Moderaterna en del som vi vill lägga till när det gäller vad som är viktigt kring utbildning. Det är att utbildningen förstås ska hålla en hög kvalitet. Den ska bedrivas effektivt. Vi betonar också den akademiska friheten och även lärares och forskares självbestämmande över både forskningen och utbildningen.

Forskningen är också grunden för samhällsutveckling och välbefinnande, så det är oerhört viktigt att den håller en hög nivå. Det krävs att vi har vetenskaplig excellens för att Sverige ska kunna stå sig i den internationella konkurrensen.

Fru talman! Vi är alla berörda av alla oroligheter i världen. Vi har hört mycket om det i debatterna på förmiddagen i dag. Men man får tänka positivt. Det händer mycket spännande i vår närmaste omvärld. Då tänker jag på industrin och den gröna omställningen och den digitala omställningen. Det sker väldigt mycket, och det går fort. Sverige måste hänga med på det spännande tåget.

Som göteborgare har jag, kanske inte helt oväntat, god kontakt med en fordonstillverkare. Jag besökte Volvo så sent som för en dryg vecka sedan, ett verksamhetsbesök med Sällskapet för politik och näringsliv. Det är ett bra samarbete.

Från Volvo Cars fick vi besked om att 2030 ska alla deras bilmodeller vara helt elektriska. År 2030 ska alltså allt vara helt elektriskt. Det är ganska fascinerande. Det är inte så långt kvar dit.

Vi har också Northvolt som bygger batterifabriker. Några är redan igång, i Skellefteå, Västerås, Borlänge, Göteborg och Mariestad, och de har en hel del underleverantörer. Mycket sker alltså kring detta, men det kräver också kompetens.

Tidigare hörde vi nämnas att vart man än kommer på verksamhetsbesök får man höra att det är kompetensbrist. Vi behöver mer kompetens. Vad ska vi göra åt det, då? Vi behöver investera i tekniska utbildningar, som vi har hört talas om här tidigare i dag. Vi behöver också vidareutbildning och omställning.

Fru talman! Jag är väldigt glad att kunna berätta att vi gör en stor satsning på ingenjörer, det vi kallar för ingenjörspaketet. Jag tänkte att jag skulle lugna Anders Ådahl med detta, för han var ju väldigt negativ. Men jag ser att han har lämnat kammaren.

Vi satsar mycket på teknisk utbildning. Det är inte alls så nattsvart som det lät tidigare. Vi tillför mycket medel till basårutbildningar, och dem prioriterar vi till Uppsala universitet, Lunds universitet och Chalmers tekniska högskola. Basåret handlar alltså om att få teknisk kompetens för att klara antagningen till högskolan. Vi har ett förslag om 200 helårsstudenter under 2024 och 500 helårsstudenter för 2025. Det är en stor satsning, 23 miljoner. Då behöver vi också ha studiemedel, så det blir 31 miljoner sammanlagt.

Vi hade en debatt här i går där vi talade om att studiemedel är väldigt viktigt. Det fanns en oro för att vi inte satsade tillräckligt på studiemedel. Som en konsekvens av att vi ökar antalet platser ökar vi också pengarna till studiemedel.

Vi satsar också på ingenjörsutbildningarna, också på avancerad nivå. Även detta gäller Uppsala, Lund och Chalmers. Man måste göra prioriteringar, och här vill vi göra dessa prioriteringar. Utbyggnaden motsvarar ungefär 2 miljoner kronor under 2024. Fram till 2029 kommer vi att satsa

111 miljoner på denna utbildning. Det är en viktig och angelägen utbildning. Jag är jätteglad över det, och det är roligt att vi prioriterar detta.

Fru talman! Vi gör även andra utbildningssatsningar. Vi satsar på naturvetenskap och teknik – STEM-utbildningarna, som någon nämnde. Vi satsar över 100 miljoner på detta, för vi behöver utveckla det. Det innebär att lärosätena får högre ersättning per student. Det innebär också mer lärarledd undervisning. Det gör också att vi får bättre genomströmning och fler färdiga civilingenjörer och personer inom andra tekniska eller naturvetenskapliga yrken.

Det innebär också att lärarnas utbildning måste ändras, så att de ska kunna klara denna undervisning. Det är alltså en stor satsning både för studenter och för lärare.

Fru talman! Vi gör ytterligare satsningar. Jag kunde egentligen prata hela kvällen om hur många bra satsningar vi gör, men jag kanske inte ska ta alla. Men vi satsar också på batteriforskning.

Jag var på Uppsala universitet nyligen. Där berättade man att man har batteriforskning i världsklass. Det kan låta som en liten del, men det är otroligt viktigt nu med elektrifieringen. Där satsar vi otroligt mycket pengar. Det är viktigt både nationellt och internationellt. Kompetensen är tyvärr bristfällig än så länge, och det är stenhård konkurrens om dem som är utbildade inom dessa områden.

Vi satsar också 30 miljoner på korta kurser och utbildningar. Det kan ibland vara en chanstagnning att se hur många studenter som söker dessa kortare omställningsutbildningar. Därför satsar vi en hel del pengar där. Vi vet också att man kommer att behöva vidareutbilda sig, antagligen flera gånger under sitt arbetsliv.

En ytterligare satsning är Cybercampus vid KTH. Det finns ett cybercentrum redan, men detta blir en nationell satsning. Man jobbar tillsammans med flera universitet, med Försvarsmakten och med flera forskningsinstitut. Det är otroligt viktigt.

Vi är duktiga och har mycket digitalisering i Sverige, men vi är inte tillräckligt kompetenta att stå emot alla cyberhot som finns, så det är viktigt att ha ett cyberkompetenscentrum. Vi måste stå emot cyberattacker. Tyvärr drabbas vi av sådant.

Fru talman! Vi har fler satsningar. Vi satsar på KPU, alltså kompletterande pedagogisk utbildning. Vi behöver fler lärare, som vi vet. Det är stor nytta med lärare som har en annan bakgrund och läser in denna ettåriga utbildning.

Vi satsar också på Teach for Sweden, ett ledarskapsprogram för lärare som också satsar på utbildning för lärare i utanförskapsområden.

Fler satsningar har vi givetvis, bland annat inom hälso- och sjukvård. Det är otroligt viktigt att vi har mer kompetens där. Det kommer att behövas hela tiden. AI-tekniken är otrolig och innebär en stor utveckling när det gäller medicinsk forskning, medicinsk utbildning inom röntgen eller inom precisionsmedicin, till exempel. Vi har mycket stor nytta där.

Som nämnts tidigare håller vi på med vår forskningspolitiska proposition, som vi kommer att besluta om nästa år. Den är oerhört spännande. Jag hörde att Socialdemokraterna var lite oroliga vad gällde inblick i den, men jag lovar att man kommer att få vara med och diskutera. Redan nu har vi kunnat få tillgång till alla inskickade remissvar om vad man vill att vi ska prioritera för inspel. Det finns god tid att komma med inspel även för

Socialdemokraterna. Givetvis är det viktigt för dem att också kunna vara med här. Vi satsar på excellens, internationalisering och innovation som de viktigaste punkterna.

Jag måste givetvis också prata om rymdforskning, som är otroligt viktigt. Allt som sker i rymden har vi också nytta av på jorden. Vi hoppas att ingen har missat att vi har en svensk astronaut som lämnar jorden den 10 januari i Kalifornien och kommer att åka upp till vår internationella rymdstation. Där kommer man framför allt att göra mycket medicinsk forskning, eftersom man påverkas i kroppen när man är tyngdlös. Den forskningen kan man sedan använda på jorden. Erfarenheter från tyngdlöshet och hur det är när man inte belastar muskler kan tillföra en del när det handlar om benskörhet och vad som händer efter att man har haft en stroke. Vi har alltså stor nytta av detta. Givetvis sker det också mycket miljöforskning i rymden. Det är jätteviktigt att man satsar mycket på detta.

Jag hoppas att ni följer detta. Det går att följa rymduppskjutningen på Youtube. Det känns väldigt spännande.

Sedan finns det andra forskningsfinansiärer som jag också vill nämna. Vi jobbar tillsammans med EU:s ramprogram Horisont Europa, som är en viktig del av forskningen. Det finns också andra finansiärer, som till exempel Riksbankens Jubileumsfond, som satsar på humaniora, och Cancerfonden, som är en stor forskningsfinansiär när det gäller cancerforskning.

Jag vill också komma in på sista punkten. Där var jag överens med Anders Ådahl, som nu har lämnat kammaren. Det är viktigt att vi satsar på att få behålla våra svenska doktorander och att fler svenska studenter vill bli doktorander. Då måste vi ha ett ökat samarbete mellan akademien, kommunerna och näringslivet. Man måste se att det är nytta med en doktorandutbildning. Det måste också finnas en planering för vad man skulle kunna få för tjänst när man har gjort doktorandutbildningen. Oavsett vad man läser har man en stor kunskap. Man kan till exempel ta till sig en stor mängd forskning.

Vi vill att man ser över hur anställningsmöjligheterna är för doktorander och också hur karriärvägarna kan se ut. Vi vill att doktorandutbildningen ska ses över huvud taget.

Jag tyckte att jag hörde från våra oppositionspartier att det var lite nattsvart. Jag vill säga att det finns mycket positivt. Vi satsar väldigt mycket från regeringens sida på utbildning av lärare, utbildning inom medicin, teknisk utbildning och även basutbildning. Jag tycker att vi ska se detta väldigt positivt. Jag ser själv mycket fram emot forskningspropositionen, som kommer nästa år.

Jag önskar presidiet en god jul och ett gott nytt år.
(Applåder)

Anf. 252 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Tack, Marie-Louise, för anförandet! Jag vet att ledamoten verkligen brinner för forskning. Jag vet också, fru talman, att ledamoten särskilt brinner för naturvetenskap och teknik. Då undrar jag något med tanke på de NT-satsningar som ledamoten nämnde i sitt anförande.

Uppsala blir av med 10 miljoner i en generell nedskärning. De får 8 i NT-satsningar. Lund blir av med 12 miljoner, och de får 8. Göteborg blir av med 12 miljoner i generella besparingar, och de får 5 miljoner. Stockholm blir av med 10 miljoner, och de får 6 i NT-satsning. Umeå blir av

med 8, och de får 4. Jag kan fortsätta med uppräknigen ett tag till, men det blir inte jätteroligt för någon.

Min fråga till Marie-Louise Hänel Sandström är: Varför gör ni en osthyvling på högre utbildning och på forskning när regeringen verkar vilja satsa?

Anf. 253 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Tack, Camilla Hansén, för frågan, som jag möjligen har hört tidigare! Vi tycker givetvis att det är oerhört viktigt att man prioriterar, men vi gör också en generell besparing. Det är inte lika på alla myndigheter. Det är mer besparingar på andra myndigheter än vad det är på lärosätena. En del pengar är tidigare pandemisatsningar som inte finns kvar. Det kan upplevas som en nedskärning, men det är egentligen någonting man hade tidigare och som man nu inte har kvar.

Jag har pratat med många universitet, och vi har diskuterat detta. Då har man menat att det inte är något större bekymmer utan att man löser detta inom universitetet. Jag har nog mest hört positivt, att man inte är så orolig över detta.

Sedan är dessa satsningar väldigt specifika. Det är inte en satsning, utan det är faktiskt något permanent när det gäller ingenjörutbildningar. Detta kommer att finnas även i framtiden. Vi satsar mer pengar. Vi startar 2024. Och som jag nämnde är det fram till 2029, just inom ingenjörssatsningen, 111 miljoner. Det ökar för varje år. Utbildningar kanske inte hinner komma igång. Därför satsar vi inte omedelbart, 2024, lika mycket som vi gör 2025, 2026 och framåt. Detta är helt enkelt permanenta utbildningar som sätts på plats.

Anf. 254 CAMILLA HANSÉN (MP) replik:

Fru talman! Ur mitt perspektiv blir det inte mycket bättre av att man gör generella neddragningar i hela den statliga sektorn. Det påverkar verkligen lärosätena. Det påverkar också skolväsendet eftersom skolmyndigheterna drabbas.

Hur man än vänder och vrider på det är det en prioritering av pengar. Regeringen slår på stort med en satsning på natur och teknik. Men man drar bort pengar någon annanstans, och de syns inte riktigt.

När det gäller en så här stor budget svarar naturligtvis en statlig myndighet sina uppdragsgivare: Detta kommer vi att lösa.

Men lösningen kommer ju att drabba någonstans. Man kommer att göra neddragningar någonstans för att man ska kunna utföra uppdraget som handlar om natur- och tekniksatsningarna.

Jag tycker att det är mycket ärligare av en regering att säga rakt ut: Det här vill vi ha mer av, och det här vill vi ha mindre av. Vi ska väl i och för sig vara tacksamma över att ni låter lärosätena sköta detta själva, kom jag på nu.

Ledamoten har mest hört positivt från lärosätena om en neddragning. Jag vet inte. Det kanske ledamoten har. Jag hör från de lärosäten som jag pratar med att det är ett bekymmer, för de upplever att de är underfinansierade. De får inte en uppräknad ersättning när det gäller pris och löner. Och sedan drar man av lite till.

Jag förstår helt enkelt inte varför man gör den prioriteringen när man säger sig vilja göra satsningar. Det är för mig obegripligt. Jag tycker att man skulle ha låtit bli att osthyvla. Som jag sa i gårdagens debatt: Jag tycker att osthyvling är för lata politiker som inte orkar göra viktiga prioriteringar.

Anf. 255 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Tack så mycket, Camilla Hansén, för frågan! Jag tror till och med att vi har besökt – och diskuterat neddragningar med – samma lärosäte, men vi hörde kanske olika svar.

Jag hörde diskussionen i går när ledamoten sa att osthyveln var för lata. Vi gör stora prioriteringar för att vi tycker att det är viktigt – alltså är vi inte lata. Det är därför vi gör stora prioriteringar. Det är därför vi satsar på STEM-utbildningarna och på NT. Vi vill prioritera, och det gör vi också. Det är det som jag har betonat här. Jag försökte få med tydligt i mitt anförande att vi gör stora satsningar. Vi gör permanenta satsningar. Vi satsar på lärarna, som får en ytterligare utbildning för att kunna genomföra dessa utbildningar. Vi satsar på att få en högre genomströmning av civilingenjörer, så att de kan komma ut i arbete snabbare.

Jag tycker att vi gör stora prioriteringar. Jag tycker inte att vi är lata över huvud taget. Vi är aktiva och intresserade av att lösa många av dagens problem.

Anf. 256 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Det blev lite sent i dag, en fredagskväll. Men det är viktiga frågor.

Det finns mycket vackra och viktiga grunder som utbildningen i Sverige har stått på. Dels har den varit tillgänglig ekonomiskt, det vill säga du betalar inte för utbildningen eftersom vi ser det som ett gemensamt ansvar, dels finns det flera vägar om du vill studera på högskola eller universitet. Detta är viktiga komponenter när det gäller att vara en kunskapsnation och driva utvecklingen framåt.

Men nu har vi en regering som motarbetar både demokratin och kunskapsnationen. Vi behöver en sammanhållande politik, en politik som gynnar alla. Det handlar om att faktiskt satsa på utbildning snarare än på en politik som kommer att hämma folks aktiva deltagande i samhället och folks frihet och som kommer att öka de sociala och ekonomiska skillnaderna i samhället. Jag tänker till exempel på visitationszoner, på vräkning av familjer och på de familjer som nu kanske förlorar sin inkomst på grund av regeringens nedskärningar.

Jag kommer från ett område i Stockholm, Skärholmen, där vi behövt få upp antalet barn som går i förskolan. Det är stor skillnad på barn som har gått i förskolan och barn som inte har gått i förskolan när de kliver in i grundskolan den första lektionsdagen. Den skillnaden följer vissa barn under hela barn- och ungdomstiden.

Men i ett samhälle där man hellre pekar på individen försöker man inte hitta kollektiva lösningar. En kollektiv lösning skulle till exempel kunna vara att kommunerna får resurser för att kunna ha olika former av förskolor och kunna öppna upp förskolan för dessa barn.

I Skärholmen valde vi att öppna en introduktionsförskola så att barn som var för stora för öppna förskolan kunde gå en introduktion tillsammans med sina föräldrar. Medan barnen tog sina första steg in i den pedagogiska verksamheten kunde föräldrarna få samhällsinformation och lära sig svenska.

Det var en väldigt lyckad satsning. Antalet barn som började gå i förskolan ökade markant redan efter ett år, och förtroendet för samhället blev bättre. Sådana satsningar går dock inte att genomföra när man har nedskärningsbudgetar. Där finns inte utrymme att skapa nya verksamheter, eller för den delen utöka verksamheter. Den långsiktiga konsekvensen blir att fler barn når skolåldern utan att ha varit delaktiga i pedagogiska verksamheter. Det blir större skillnad mellan barn, helt enkelt.

Att ha en likvärdig och tillgänglig förskola och grundskola är A och O för att skapa en kunskapsnation. Det leder också till tryggare och mer inkluderande samhällen. Här har marknadsskolan haft en otroligt negativ effekt. Det är häpnadsväckande att man fortfarande insisterar på att behålla den.

Ledamöter! En likvärdig skola av hög kvalitet skulle få fler unga att plugga vidare. Vi skulle inte behöva lappa ihop utbildningssystemet så mycket som vi tvingas till i dag. Fler skulle nå den kunskapsnivå som krävs för att studera en mängd yrken som vi behöver i vårt samhälle.

Vi skulle kanske inte heller ha de stora skillnader som finns i dag mellan fattigas och rikas barn, där barn från ekonomiskt eftersatta områden inte når gymnasiebehörighet. Vi skulle ge barn och ungdomar hopp och möjlighet att forma sin framtid oberoende av bakgrund, var de bor eller tidigare val i livet.

Tyvärr händer det saker här i Sverige som gör att det blir svårare att nå upp till den mångfald och kvalitet man skulle förvänta sig av en kunskapsnation. Nu drabbas kommuner och regioner liksom folkbildning och högre utbildning av nedskärningar.

Om vi ska bli en världsledande kunskapsnation ska förutsättningarna för detta vara reella. Vi har tagit ett steg bakåt i den utvecklingen, och vi går inte alls mot att vara en världsledande kunskapsnation. Detta är orättvist mot de unga, men det är också hämmande för Sveriges framtid.

Nej, vi behöver stärka upp från förskola till universitet. Kunskap och utbildning är en rättighet och ska inte vara en handelsvara. När det gäller högre utbildning lägger vi från Vänsterpartiet fram ett antal förslag för att bredda möjligheterna och säkra rätten till utbildning.

Det nuvarande resursfördelningssystemet gör att utbildningarna får en finansiering som styrs av en prislapp och olika utbildningar får olika anslag. Vi från Vänsterpartiet menar att dessa prislappar bör ses över och att hela finansieringssystemet behöver göras om så att finansieringen följer högskolans och utbildningarnas behov och förändringar av kostnader. Vi föreslår därför en höjning av ersättningen per helårsstudent till lärosätena. Den totala siffran blir 324 miljoner kronor mer än vad regeringen har.

Nedskärningarna inom högre utbildning sker också genom besparingskrav. Vi har en löneomräkningsmodell som gång på gång kräver effektivisering genom besparingar, och i år drar regeringen också till med en generell besparing på 0,5 procent, vilket kommer att få långtgående konsekvenser.

Det finns också behov av att förändra Akademiska Hus hyressättningsmodell, som annars åter upp universitetens och högskolornas budgetar. Dessa byggnader har ju endast ett ändamål, och det är utbildning. Därför kan de inte konkurrensutsättas på det sätt som sker i dag.

Summan av kardemumman är att studenter kommer att få en sämre arbetsmiljö och färre lärarledda timmar och att anställningarna inom den akademiska världen kommer att förbli osäkra. Studenterna kommer att få mindre inflytande. Vi har redan ett par exempel.

Ett exempel från i år är att KTH kommer att lägga ned hela KTH Kista. Detta är en sorg för akademiker, studenter och lokalsamhälle. De förlorar närheten till it-sektorn, och eleverna får nu mindre utrymme trots att de ska bli fler.

Sanningen är att ny kunskap skapas genom forskning. Ofta pratar man om att vi är ett innovationssamhälle och att vi ska leda vår utveckling framåt genom innovation, men då behöver vi faktiskt satsa på forskning och utveckla vår kunskap. Genom att göra detta utvecklar vi ekonomin, skapar arbetstillfällen, förbättrar välfärden och skapar ett ekologiskt och socialt samhälle.

Forskningen behöver stå nära utbildningen eftersom den leder till utveckling och förstärker kvaliteten hos dem båda. Därför behöver vi ökat stöd till forskning. Vi från Vänsterpartiet föreslår höjda basanslag, och i vår budget för 2024 har vi avsatt 500 miljoner kronor för detta ändamål utöver det som regeringen har anslagit.

Det finns andra delar som oroar mig angående universitet och högskola. Förutom att regeringen drar ned ekonomin för bland annat studentföreningarna har vi sett att regeringen mer och mer vill ha kontroll över vad den högre utbildningen gör och inte gör.

Den icke sammanhållande politiken sätter också sin prägel på hur och om folk vågar forma sin omgivning. Neds kärningen när det gäller studentföreningarna innebär en försvagning av studenters inflytande, och lärare som inte har trygga anställningar vågar kanske inte utforma kurser utifrån fakta utan oroar sig över att omvärldssituationen ska dra ned dem.

I lite över två månader har vi sett hur Israel har svarat på en terroristattack genom ett folkmord. Detta är något som påverkar många studenter och lärare ute i landet. Jag har fått meddelanden från både studenter och akademiker som med bestörtning har sett hur det demokratiska utrymmet har minskat vid universiteten.

I ett fritt och demokratiskt samhälle ska studenter och akademiker kunna uttrycka sig fritt. Egentligen har det varit så historiskt. Ofta är det universitetsstudenter som driver den demokratiska utvecklingen framåt. Vi har sett detta i Iran, och vi såg det i diktaturens Chile. Exempelen på förändringar av samhället är många.

Att lärosäten då försöker hämma studenters och akademikers uttryck under pågående folkmord är verkligen negativt. Därför vill jag passa på att rikta ett tack till er som är studenter och akademiker vid bland annat Chalmers, Borås universitet, Stockholms universitet, Södertörns högskola och många fler som har protesterat angående detta. Det ni gör är en del av den press som gjorde att den svenska regeringen i FN valde att rösta ja till ett eldupphör. Och den kampen, kära ni, måste fortsätta tills vi ser ett fritt Palestina.

Anf. 257 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Vi hade kommit överens om att inte begära några repliker så att alla kan gå hem någon gång, men slutet på detta anförande angående studentprotesterna gjorde att jag inte kunde låta bli att trycka på knappen.

Det har ingenting med yttrandefrihet att göra att högskolorna beslutar att de som institutioner inte ska lägga sig i utrikespolitiken. Studenterna är fria att demonstrera utanför campus, de är fria att skriva debattartiklar och de har fullständig yttrandefrihet. Vi pratar om institutioner som inte ska ha att göra med utrikespolitik.

Det här är en mycket långvarig konflikt. Jag hörde talas om den när jag var ett litet barn och fröken berättade om konflikten. Konflikten är oerhört komplicerad, och den är oerhört känslig. Jag tror inte att studenter med lila hår som springer omkring på campus, till exempel på Konstfack, kan göra en riktig avvägning, en utrikespolitisk bedömning, av konflikten. Den är oerhört känslig. Ska statliga institutioner blanda sig i utrikespolitiken?

Jag läste den artikel som studenterna på Konstfack skrev. Där stod inte ett ord om Hamas hemska attack på Israel, hur de mördade israeliska kvinnor och barn på ett bestialiskt sätt. Det visar på att dessa studentgrupper fullständigt saknar fingertoppskänsla.

Anf. 258 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Det är flera saker jag blir lite förvånad över. Först och främst: Att poängtera att studenter som har lila hår inte har kunskaper nog att fatta beslut är ett arrogant sätt att se på våra studenter. Det är verkligen sorgligt att höra en riksdagsledamot uttala sig så om våra universitetsstudenter.

Nej, det här är ingen komplicerad fråga. Det har dött över 10 000 barn i Palestina. Det är över 10 000 barn som har bombats. Vi har bevisen. Det finns flera journalister i Gaza som har rapporterat med bild efter bild av de mördade barnen. Det är ingen komplicerad fråga, utan det här är en fråga som handlar om mänskliga rättigheter och hur man genomför internationell rätt.

Studenter har alltid varit en viktig stomme för hur vi utvecklar samhället framåt, vilka demokratiska pelare vi ska ha och vilka värderingar vi ska följa. Studenterna måste därför få visa sin avsky när sådana här saker händer.

Det här är en långvarig konflikt, och jag hoppas verkligen att den får ett slut snart så att det palestinska folket får leva i frihet och barnen där får växa upp och gå i skolan, precis som svenska barn gör.

Anf. 259 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Det jag kritiserade var att studenterna krävde att högskolan skulle ta parti och göra uttalanden. De själva får absolut uttrycka vilka åsikter de vill, men det jag kritiserade var just att de börjar kräva vad högskolan ska göra och vad rektorn ska göra. De är där som studenter. Det är studenterna som ska lära sig saker, inte de som ska lära rektorn saker. Det var just det jag kritiserade, inte att de får uttrycka sig.

Det är fruktansvärt för befolkningen på Gaza. Men vad skulle Israel ha gjort efter den hemska attacken när 1 500 kvinnor och barn i princip lustmördades? Skulle de ha gått till FN och kritiserat den hemska attacken?

Vad har Hamas för ansvar? Hade Hamas kunnat räkna ut att Israel skulle svara på det sättet? Ändå attackerade de. Hade Hamas räknat med att vinna västvärldens sympati redan när de planerade attacken?

Man måste tänka lite längre, och man måste titta på vad Hamas sysslar med. Hamas har påfallande stort stöd. Enligt undersökningar har Hamas ett oroande stort stöd på Gazaremsan, och nu börjar de få stöd på Västbanken. Vi får en ensidig bild. Framför allt tycker jag inte att studenter ska styra våra statliga, skattefinansierade institutioner och tala om vad rektorn ska stå för eller inte.

(Applåder)

Anf. 260 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill bara påminna om att ämnet för debatten är Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Anf. 261 LORENA DELGADO VARAS (V) replik:

Fru talman! Jag noterar att ledamoten Robert Stenkvist är expert på vad Gazas folk känner och tycker, vilket är märkligt med tanke på situationen. Och jag antar att du inte har varit där och pratat med folk.

Apropå kraven på rektorerna. Vi har en situation i närtid där många rektorer uttalade sig om ett krig, nämligen Ukraina. Jag förväntar mig att om man uttalar sig medmänskligt om ett folk kan man också uttala sig medmänskligt om ett annat folk.

I den här stunden har över 10 000 barn mördats i Gaza. Vi vet fortfarande inte hur många fler. Det är siffror som har kommit från bland annat Israel. Det här är en allvarlig situation där regeringen tog över 60 dagar på sig att ens yttra ordet eldupphör. Det är klart att det är oroväckande. Det är i synnerhet oroväckande för en ung person i dag som pluggar vid ett universitet och ser att samhället går mot ett mer auktoritärt tänkande, som är negativt för mänskliga rättigheter.

Jag anser att det är positivt att studenterna vågar göra detta – trots klimatet. Det har varit ett hårt klimat i Sverige under ganska lång tid. Dels ändrar vi lagar, vilket gör vårt samhälle mindre demokratiskt, dels drar vi ned på ekonomin, vilket gör att folk inte känner sig helt och hållet trygga i vad de gör.

Anf. 262 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Vi kristdemokrater tar tydligt ställning för kvalitet och excellens i högskola och forskning, och vi ställer oss därför bakom det nationella forskningspolitiska målet.

Sverige har historiskt varit ledande, men nu tar vi ett grepp för att Sverige återigen ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation, där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd och näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför både i Sverige och globalt.

År 2023 har präglats av oro för skenande elräkningar och höga matvarupriser, en inflation som ökar, otrygghet på hemmaplan till följd av skjutningar och gängkriminalitet, otrygghet i Europa till följd av Ryss-

lands anfallskrig mot Ukraina samt även en allvarlig situation när det gäller Israel–Palestina.

Den här budgeten läggs i en tuff tid när det krävs ekonomiska åtgärningar. Många hushåll och företag drabbas av hög inflation och höga priser, och kommuner och regioner vittnar om besparingar. I det läget väljer regeringen att prioritera det viktigaste, nämligen välfärd, vård, skola och omsorg, tillsammans med satsningar för att stötta de hårt drabbade hushållen och insatser för att dämpa inflationen.

Fru talman! Som kristdemokrat är jag också stolt över att vi i regeringen prioriterar resurser till högre utbildning och forskning. Forskning och innovation är av största vikt för att vi som land ska kunna svara mot de utmaningar vi ser i dag och i framtiden. Sveriges välstånd har historiskt vilat på en stark innovationskraft hos individen och i näringslivet.

Regeringen gör flera viktiga satsningar på utbildning och forskning i budgetpropositionen för 2024. Det handlar om att möta kompetensbehoven som finns, investera i tekniska utbildningar och göra det möjligt för Sverige att ta ledartröjan i den gröna omställningen.

Fru talman! Vi behöver utbilda till yrken det är brist på. Vi behöver fler ingenjörer, inte influencers. För att Sverige ska stå starkt och konkurrenskraftigt inför framtiden och fortsätta att utvecklas som kunskapsnation är kompetensförsörjningen avgörande. Det gäller att förbättra matchningen på arbetsmarknaden och skapa goda förutsättningar för tillväxt i ekonomin. Lärosätena bör därför i ännu högre grad använda sina resurser för att erbjuda utbildningar där det i dag råder brist på arbetskraft och där det kommer att finnas stora behov under kommande år.

Regeringen föreslår därför en riktad satsning på att utöka civilingenjörsutbildningarna kommande år. Med fler utbildade ingenjörer kan vi möta behovet av kompetens som följer av industrins gröna och digitala omställning för Sverige samt de stora företagsetableringar och expansioner som pågår runt om i landet. Under 2024 tillförs 62 miljoner kronor inklusive studiemedel, och dessutom görs en satsning på basårutbildning som omfattar 31 miljoner kronor inklusive studiemedel.

För att stimulera ett utbildningsutbud som är mer flexibelt och riktat mot yrkesverksamma behöver lärosätenas arbete med livslångt lärande utvecklas. Regeringen föreslår därför en satsning på kurser för yrkesverksamma, som kan bidra till ett särskilt kvalificerat utbildningsutbud som på sikt kan ges som uppdragsutbildning eller poänggivande högskoleutbildning.

Vidare föreslås en bredare satsning på flera lärosäten med 93 miljoner kronor inklusive studiemedel för att permanent bygga ut utbildning på avancerad nivå. Regeringen föreslår även en höjning av ersättningsbeloppen för utbildningar inom naturvetenskap och teknik samt en strategisk satsning på höjda forskningsanslag från och med 2024.

Efter att under flera år ha påverkats stort av covid-19-pandemin återgick stora delar av verksamheten vid universitet och högskolor under 2022 till hur det var före pandemin. Universitet och högskolor har haft stora och krävande uppgifter i att bedriva omfattande kärnverksamhet trots de utmaningar som pandemin inneburit. Men lärosätena har visat stort prov på anpassningsförmåga.

Fru talman! Forskningens behov präglas av långsiktighet och stabila villkor, vilket ställer krav på ändamålsenlig resursfördelning till universitet och högskolor. Sverige är ett litet land med begränsade resurser, och vi har inte råd att enbart fördela resurserna jämnt för lärosätena. Excellens ska vara drivande.

Sverige är ett av de länder i OECD som satsar mest pengar på forskning i relation till bnp, och vi har betydande finansiering från det privata näringslivet. Sverige är ett land med en hög andel forskare, en hög andel vetenskapliga publikationer per invånare och en befolkning med högt förtroende för forskning. Tyvärr har vi halkat efter när det gäller forskningens kvalitet, vilket avspeglas i andelen högciterade publikationer.

Därför är det viktigt att regeringen nu under hösten beslutat att ge Universitetskanslersämbetet i uppdrag att ytterligare stärka kvalitet och främja excellens i det nationella kvalitetssäkringssystemet. I dialog med lärosätena ska förslag tas fram om hur det nationella kvalitetssäkringssystemet kan utvecklas. Uppdraget ska redovisas i september 2024.

Som Vetenskapsrådet beskriver syftar den forskning som bedrivs till att öka vår kunskap, möta samhällsutmaningarna och stärka näringslivets konkurrenskraft. Vi behöver öka genomslaget och kvaliteten på forskningen, så att vi bättre kan svara upp mot samhällets utmaningar och bättre kan ta itu med klimatutmaningar, läkemedelsbrister och framtidens lösningar på samhällsproblem.

Ett sätt att prioritera kvaliteten på forskningen är att minska den administrativa överbyggnaden. Regeringen anser att det inte är rimligt att forskare lägger alltför mycket tid på betungande återrapportering. Deras tid bör frigöras för att fokusera på att bedriva forskning i världsklass och bygga framstående forskningsmiljöer.

Fru talman! Den reform som vi kristdemokrater drivit under lång tid om ett statligt huvudmannaskap för hälso- och sjukvården har man nu satt igång att förverkliga. Att staten tar ett huvudansvar för sjukvården möjliggör bättre förutsättningar för forskning och utveckling genom att kompetens och resurser kan samlas och samverka på ett ändamålsenligt sätt. Vår sjukvårdsminister Acko Ankarberg Johansson har nu tillsatt en parlamentarisk kommitté som ska ta fram beslutsunderlag som gör det möjligt att stegvis och långsiktigt införa ett helt eller delvis statligt huvudmannaskap för hälso- och sjukvården.

För Sverige som kunskapsnation är utveckling av ny kunskap av hög kvalitet centralt för att vi ska vara internationellt konkurrenskraftiga. Forskningen har en avgörande roll för tillväxt och utveckling och säkerställer välfärden på längre sikt. Inte minst är detta påtagligt inom hälso- och sjukvården. Dagens läkemedel och behandlingsmetoder är gårdagens forskning.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

§ 9 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 14 december

2023/24:301 Sjukvårdens finansiering

av *Marcus Wennerström* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:302 Gängkriminella på Sis-hem

av *Marcus Wennerström* (S)
till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:303 Förstärkt ojämlikhet på grund av höga kostnader

av *Linus Sköld* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:304 Biståndet till Palestina

av *Ola Möller* (S)
till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:305 Vårdpersonalens möjligheter att tillgodose patienters behov

av *Yasmine Bladelius* (S)
till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2023/24:306 Alla barns rätt till bästa möjliga hälsa och sjukvård

av *Karin Sundin* (S)
till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

§ 10 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 14 december

2023/24:390 Insatser för personer som vill lämna prostitution

av *Hanna Westerén* (S)
till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:391 Klimathandlingsplanen

av *Rasmus Ling* (MP)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:392 Norges ändrade praxis för gränsöverskridande fiske

av *Beatrice Timgren* (SD)
till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2023/24:393 Ombyggnad av E22

av *Laila Naraghi* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:394 Valfärds kriminalitet

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)
till statsrådet Acko Ankarberg Johansson (KD)

2023/24:395 Uttalande om Palestinakonferens

av *Jacob Risberg* (MP)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2023/24:396 Sveriges avtal med israeliska Elbit

av *Jacob Risberg* (MP)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2023/24:397 En samlad bedömning av åtgärders effekter på bostadsbyggandet

av *Markus Kallifatides* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:398 Åtgärder för att förbättra djurens hälso- och sjukvård

av *Sofia Skönnbrink* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

Prot. 2023/24:50

15 december

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 21.46.

Sammanträdet leddes

av förste vice talmannen från dess början till och med § 6 anf. 58 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 6 anf. 95 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 145 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 184 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 215 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 8 anf. 249 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

KRISTINA SVARTZ

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 3 Anmälan om faktapromemoria	1
§ 4 Anmälan om granskningsrapport	2
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 6 Internationellt bistånd	2
Utrikesutskottets betänkande 2023/24:UU2	2
Anf. 1 YASMINE ERIKSSON (SD)	2
Anf. 2 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	3
Anf. 3 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	3
Anf. 4 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	3
Anf. 5 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	4
Anf. 6 OLLE THORELL (S) replik	4
Anf. 7 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	4
Anf. 8 OLLE THORELL (S) replik	5
Anf. 9 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	5
Anf. 10 ANNA LASSES (C) replik	5
Anf. 11 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	5
Anf. 12 ANNA LASSES (C) replik	6
Anf. 13 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	6
Anf. 14 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	6
Anf. 15 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	6
Anf. 16 JANINE ALM ERICSON (MP) replik	7
Anf. 17 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	7
Anf. 18 OLLE THORELL (S)	7
Anf. 19 MAGDALENA THURESSON (M) replik	11
Anf. 20 OLLE THORELL (S) replik	11
Anf. 21 MAGDALENA THURESSON (M) replik	12
Anf. 22 OLLE THORELL (S) replik	12
Anf. 23 FREDRIK MALM (L) replik	12
Anf. 24 OLLE THORELL (S) replik	13
Anf. 25 FREDRIK MALM (L) replik	14
Anf. 26 OLLE THORELL (S) replik	14
Anf. 27 ANNA LASSES (C) replik	14
Anf. 28 OLLE THORELL (S) replik	15
Anf. 29 ANNA LASSES (C) replik	15
Anf. 30 OLLE THORELL (S) replik	15
Anf. 31 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	16
Anf. 32 OLLE THORELL (S) replik	16
Anf. 33 YASMINE ERIKSSON (SD) replik	16
Anf. 34 OLLE THORELL (S) replik	17
Anf. 35 MAGDALENA THURESSON (M)	17
Anf. 36 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	20
Anf. 37 MAGDALENA THURESSON (M) replik	21
Anf. 38 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	21
Anf. 39 MAGDALENA THURESSON (M) replik	22
Anf. 40 ANNA LASSES (C) replik	22

Anf. 41	MAGDALENA THURESSON (M) replik	22	Prot. 2023/24:50
Anf. 42	ANNA LASSES (C) replik	23	15 december
Anf. 43	MAGDALENA THURESSON (M) replik	23	-----
Anf. 44	OLLE THORELL (S) replik	23	
Anf. 45	MAGDALENA THURESSON (M) replik	24	
Anf. 46	OLLE THORELL (S) replik	24	
Anf. 47	MAGDALENA THURESSON (M) replik	25	
Anf. 48	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	25	
Anf. 49	MAGDALENA THURESSON (M) replik	25	
Anf. 50	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	25	
Anf. 51	MAGDALENA THURESSON (M) replik	26	
Anf. 52	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V).....	26	
Anf. 53	FREDRIK MALM (L) replik	29	
Anf. 54	FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	30	
Anf. 55	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	30	
Anf. 56	FREDRIK MALM (L) replik	30	
Anf. 57	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	31	
Anf. 58	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD).....	31	
Anf. 59	ANNA LASSES (C) replik	34	
Anf. 60	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	35	
Anf. 61	ANNA LASSES (C) replik	35	
Anf. 62	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	35	
Anf. 63	OLLE THORELL (S) replik	35	
Anf. 64	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	36	
Anf. 65	OLLE THORELL (S) replik	36	
Anf. 66	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	37	
Anf. 67	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	37	
Anf. 68	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	38	
Anf. 69	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	38	
Anf. 70	GUDRUN BRUNEGÅRD (KD) replik	39	
Anf. 71	ANNA LASSES (C).....	39	
Anf. 72	FREDRIK MALM (L)	42	
Anf. 73	OLLE THORELL (S) replik	44	
Anf. 74	FREDRIK MALM (L) replik	44	
Anf. 75	OLLE THORELL (S) replik	45	
Anf. 76	FREDRIK MALM (L) replik	45	
Anf. 77	JANINE ALM ERICSON (MP).....	46	
Anf. 78	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	49	
Anf. 79	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	52	
Anf. 80	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik	53	
Anf. 81	LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V) replik	53	
Anf. 82	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik	54	
Anf. 83	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	54	
Anf. 84	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik	55	
Anf. 85	JANINE ALM ERICSON (MP) replik	55	
Anf. 86	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik	56	
Anf. 87	OLLE THORELL (S) replik	57	
Anf. 88	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik	57	
Anf. 89	OLLE THORELL (S) replik	58	
Anf. 90	Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik	58	
Anf. 91	ANNA LASSES (C) replik	59	

Anf. 92 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik.....	59
Anf. 93 ANNA LASSES (C) replik.....	60
Anf. 94 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M) replik.....	60
Anf. 95 JACOB RISBERG (MP).....	61
Anf. 96 FREDRIK MALM (L) replik.....	63
Anf. 97 JACOB RISBERG (MP) replik.....	64
Anf. 98 FREDRIK MALM (L) replik.....	64
Anf. 99 JACOB RISBERG (MP) replik.....	65
(Beslut skulle fattas den 19 december.).....	65
§ 7 Integration och jämställdhet.....	65
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2023/24:AU1	65
Anf. 100 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD).....	65
Anf. 101 TONY HADDOU (V) replik	67
Anf. 102 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik	68
Anf. 103 TONY HADDOU (V) replik	68
Anf. 104 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik	69
Anf. 105 FÖRSTE VICE TALMANNEN	69
Anf. 106 JONNY CATO (C) replik.....	69
Anf. 107 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik	70
Anf. 108 JONNY CATO (C) replik.....	70
Anf. 109 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik	71
Anf. 110 TERESA CARVALHO (S) replik	71
Anf. 111 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik	71
Anf. 112 TERESA CARVALHO (S) replik	72
Anf. 113 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik	72
Anf. 114 LEILA ALI ELMİ (MP) replik.....	73
Anf. 115 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik	73
Anf. 116 LEILA ALI ELMİ (MP) replik.....	74
Anf. 117 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik	74
Anf. 118 FÖRSTE VICE TALMANNEN	74
Anf. 119 TERESA CARVALHO (S).....	74
Anf. 120 JONNY CATO (C) replik.....	77
Anf. 121 TERESA CARVALHO (S) replik	78
Anf. 122 JONNY CATO (C) replik.....	78
Anf. 123 TERESA CARVALHO (S) replik	78
Anf. 124 TONY HADDOU (V) replik	79
Anf. 125 TERESA CARVALHO (S) replik	79
Anf. 126 TONY HADDOU (V) replik	80
Anf. 127 TERESA CARVALHO (S) replik	80
Anf. 128 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik.....	81
Anf. 129 TERESA CARVALHO (S) replik	81
Anf. 130 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik.....	81

Anf. 131 TERESA CARVALHO (S) replik.....	82	Prot. 2023/24:50
Anf. 132 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik.....	82	15 december
Anf. 133 TERESA CARVALHO (S) replik.....	83	-----
Anf. 134 ANN-CHRISTINE FROHM UTTERSTEDT (SD) replik.....	83	
Anf. 135 TERESA CARVALHO (S) replik.....	84	
Anf. 136 ARIN KARAPET (M) replik	84	
Anf. 137 TERESA CARVALHO (S) replik.....	85	
Anf. 138 ARIN KARAPET (M) replik	85	
Anf. 139 TERESA CARVALHO (S) replik.....	86	
Anf. 140 ARIN KARAPET (M).....	86	
Anf. 141 TONY HADDOU (V) replik.....	88	
Anf. 142 ARIN KARAPET (M) replik	89	
Anf. 143 TONY HADDOU (V) replik.....	89	
Anf. 144 ARIN KARAPET (M) replik	90	
Anf. 145 LEILA ALI ELMİ (MP) replik	90	
Anf. 146 ARIN KARAPET (M) replik	90	
Anf. 147 LEILA ALI ELMİ (MP) replik	91	
Anf. 148 ARIN KARAPET (M) replik	91	
Anf. 149 HELENA VILHELMSSON (C) replik	92	
Anf. 150 ARIN KARAPET (M) replik	92	
Anf. 151 HELENA VILHELMSSON (C) replik	93	
Anf. 152 ARIN KARAPET (M) replik	93	
Anf. 153 SOFIA AMLOH (S) replik.....	94	
Anf. 154 ARIN KARAPET (M) replik	94	
Anf. 155 SOFIA AMLOH (S) replik.....	94	
Anf. 156 ARIN KARAPET (M) replik	95	
Anf. 157 TONY HADDOU (V).....	95	
Anf. 158 MAGNUS JACOBSSON (KD)	97	
Anf. 159 JONNY CATO (C).....	100	
Anf. 160 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	102	
Anf. 161 JONNY CATO (C) replik	103	
Anf. 162 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	103	
Anf. 163 JONNY CATO (C) replik	103	
Anf. 164 CAMILLA MÅRTENSEN (L)	104	
Anf. 165 TERESA CARVALHO (S) replik.....	106	
Anf. 166 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	106	
Anf. 167 TERESA CARVALHO (S) replik.....	107	
Anf. 168 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik	107	
Anf. 169 LEILA ALI ELMİ (MP).....	108	
Anf. 170 MICHAEL RUBBESTAD (SD)	109	
Anf. 171 HELENA VILHELMSSON (C) replik	112	
Anf. 172 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	112	
Anf. 173 HELENA VILHELMSSON (C) replik	113	
Anf. 174 MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik	113	
Anf. 175 SOFIA AMLOH (S).....	114	
Anf. 176 HELENA VILHELMSSON (C) replik	116	
Anf. 177 SOFIA AMLOH (S) replik.....	116	
Anf. 178 HELENA VILHELMSSON (C) replik	116	
Anf. 179 SOFIA AMLOH (S) replik.....	117	

Anf. 180	MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik.....	117
Anf. 181	SOFIA AMLOH (S) replik	118
Anf. 182	MICHAEL RUBBESTAD (SD) replik.....	118
Anf. 183	SOFIA AMLOH (S) replik	118
Anf. 184	CAMILLA RINALDO MILLER (KD)	119
Anf. 185	CICZIE WEIDBY (V)	120
Anf. 186	HELENA VILHELMSSON (C)	122
Anf. 187	JANINE ALM ERICSON (MP)	124
Anf. 188	SARA GILLE (SD).....	126
	(Beslut skulle fattas den 19 december.).....	129
§ 8	Utbildning och universitetsforskning.....	129
	Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU1.....	129
Anf. 189	FREDRIK MALM (L).....	129
Anf. 190	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	131
Anf. 191	FREDRIK MALM (L) replik.....	132
Anf. 192	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	132
Anf. 193	FREDRIK MALM (L) replik.....	132
Anf. 194	ANDERS ÅDAHL (C) replik	133
Anf. 195	FREDRIK MALM (L) replik.....	133
Anf. 196	ANDERS ÅDAHL (C) replik	134
Anf. 197	FREDRIK MALM (L) replik.....	134
Anf. 198	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	135
Anf. 199	FREDRIK MALM (L) replik.....	135
Anf. 200	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	136
Anf. 201	FREDRIK MALM (L) replik.....	137
Anf. 202	DANIEL RIAZAT (V) replik	137
Anf. 203	FREDRIK MALM (L) replik.....	138
Anf. 204	DANIEL RIAZAT (V) replik	138
Anf. 205	FREDRIK MALM (L) replik.....	139
Anf. 206	ÅSA WESTLUND (S).....	140
Anf. 207	FREDRIK MALM (L) replik.....	142
Anf. 208	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	143
Anf. 209	FREDRIK MALM (L) replik.....	143
Anf. 210	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	144
Anf. 211	ANDERS ÅDAHL (C) replik	144
Anf. 212	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	145
Anf. 213	ANDERS ÅDAHL (C) replik	145
Anf. 214	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	145
Anf. 215	PATRICK RESLOW (SD)	146
Anf. 216	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	148
Anf. 217	PATRICK RESLOW (SD) replik	148
Anf. 218	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	149
Anf. 219	PATRICK RESLOW (SD) replik	149
Anf. 220	DANIEL RIAZAT (V).....	150
Anf. 221	JOSEFIN MALMQVIST (M).....	153
Anf. 222	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	155
Anf. 223	JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	155
Anf. 224	ÅSA WESTLUND (S) replik.....	156
Anf. 225	JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	156
Anf. 226	ANDERS ÅDAHL (C)	157
Anf. 227	CAMILLA HANSÉN (MP) replik.....	160

Anf. 228 ANDERS ÅDAHL (C) replik	160	Prot. 2023/24:50
Anf. 229 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	161	15 december
Anf. 230 ANDERS ÅDAHL (C) replik	161	-----
Anf. 231 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	161	
Anf. 232 ANDERS ÅDAHL (C) replik	162	
Anf. 233 JOSEFIN MALMQVIST (M) replik.....	162	
Anf. 234 ANDERS ÅDAHL (C) replik	162	
Anf. 235 MATHIAS BENGTSSON (KD)	163	
Anf. 236 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	165	
Anf. 237 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik.....	165	
Anf. 238 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	166	
Anf. 239 MATHIAS BENGTSSON (KD) replik.....	166	
Anf. 240 CAMILLA HANSÉN (MP)	167	
Anf. 241 FREDRIK MALM (L) replik	170	
Anf. 242 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	170	
Anf. 243 FREDRIK MALM (L) replik	171	
Anf. 244 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	171	
Anf. 245 PATRICK RESLOW (SD) replik	172	
Anf. 246 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	172	
Anf. 247 PATRICK RESLOW (SD) replik	173	
Anf. 248 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	173	
Anf. 249 ROBERT STENKVIST (SD).....	174	
Anf. 250 MATS WIKING (S).....	175	
Anf. 251 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	178	
Anf. 252 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	181	
Anf. 253 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	182	
Anf. 254 CAMILLA HANSÉN (MP) replik	182	
Anf. 255 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	183	
Anf. 256 LORENA DELGADO VARAS (V).....	183	
Anf. 257 ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	186	
Anf. 258 LORENA DELGADO VARAS (V) replik	186	
Anf. 259 ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	186	
Anf. 260 ANDRE VICE TALMANNEN.....	187	
Anf. 261 LORENA DELGADO VARAS (V) replik	187	
Anf. 262 LILI ANDRÉ (KD)	187	
(Beslut skulle fattas den 19 december.).....	189	
§ 9 Anmälan om interpellationer.....	190	
§ 10 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	190	
§ 11 Kammaren åtskildes kl. 21.46.....	191	